

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
přednesené dne 21. prosince 2016¹

Řízení o posudku 2/15

zahájené na žádost Evropské komise

„Žádost o posudek podle čl. 218 odst. 11 SFEU — Uzavření Dohody o volném obchodu mezi Evropskou unií a Singapurskou republikou — Rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy“

Obsah

1. Evropská komise žádá o posudek Soudního dvora podle čl. 218 odst. 11 SFEU v otázce rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, pokud jde o uzavření zamýšlené Dohody o volném obchodu mezi Evropskou unií a Singapurskou republikou (dále jen „EUSFTA“)². Dohoda EUSFTA má být podle svého znění vyjednaného Komisí uzavřena ve formě dohody mezi Evropskou unií a Singapurskou republikou (dále jen „Singapur“), bez účasti členských států. Komise se Soudního dvora táže, zda je takový postup správný.

2. Komise argumentuje tím, že Evropská unie má výlučnou pravomoc uzavřít Dohodu EUSFTA. Tvrdí, že zmíněná dohoda spadá z převážné části do pravomoci Evropské unie podle článku 207 SFEU, který upravuje společnou obchodní politiku, tedy do oblasti výlučné pravomoci Unie [čl. 3 odst. 1 písm. e) SFEU], a že výlučná pravomoc Evropské unie uzavřít jiné části dohody vyplývá z legislativního aktu, kterým k tomu byla zmocněna (první hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU), nebo ze skutečnosti, že uzavření Dohody EUSFTA může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost (třetí hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU). Evropský parlament v zásadě souhlasí s Komisí. Všechny ostatní zúčastněné strany,

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Znění Dohody EUSFTA je k dispozici na webových stránkách Komise: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=961>. Pro velmi stručný přehled viz rovněž body 9 až 30 tohoto stanoviska a pro podrobnější shrnutí viz přílohu k tomuto stanovisku. Shrnutí uvedené v příloze k tomuto stanovisku vychází z verze anglického znění Dohody EUSFTA, kterou Komise předložila Soudnímu dvoru (ve formě přílohy ke své žádosti). Komise následně poskytla Soudnímu dvoru překlady Dohody EUSFTA do všech úředních jazyků Evropské unie. V průběhu vypracování a překládání tohoto stanoviska se ukázalo, že mezi zněním původně předloženým Komisí v angličtině a i) veřejně dostupným zněním v angličtině a ii) ostatními jazykovými verzemi poskytnutými Komisí jsou jisté rozdíly. Veřejně dostupná verze například obsahuje v angličtině další bod odůvodnění: „Potvrzující právo každé strany přijmout a vymáhat opatření nutná ke sledování legitimních politických cílů, jako je ochrana společnosti, životního prostředí a veřejného zdraví, zajištění integrity a stability finančního systému, podpora veřejného pořádku a bezpečnosti a podpora a ochrana kulturní rozmanitosti“. Rovněž se ukazuje, že se číslování poznámek pod čarou liší u znění v anglickém jazyce (a to zněním předloženým Soudnímu dvoru i zněním dostupným na Internetu) a u ostatních jazykových verzí. Vzhledem k tomu, že jediným veřejně dostupným zněním ke dni přednesení tohoto stanoviska je znění anglické, používám čísla poznámek pod čarou uvedené v této verzi, avšak tam, kde jsem si povšimla rozdílu v číslování určité poznámky pod čarou v jiných jazykových verzích, na tuto skutečnost upozorňuji. Nejsem schopna definitivně potvrdit, zda nedošlo i k dalším změnám, kterých si nejsem vědoma.

které předložily vyjádření, tvrdí, že Evropská unie nemůže uvedenou dohodu uzavřít sama, protože některé její části spadají do sdílené pravomoci Evropské unie a členských států, či dokonce do výlučné pravomoci členských států. Z toho vyplývá, že smluvními stranami Dohody EUSFTA by měly být i členské státy.

3. Dohoda EUSFTA tvoří součást nové generace obchodních a investičních dohod sjednaných nebo sjednávaných Evropskou unií s obchodními partnery v jiných částech světa. Zmíněná dohoda není „homogenní“: neupravuje jen jednu konkrétní oblast či předmět ani nesleduje jediný cíl. Směřuje zejména k liberalizaci obchodu a investic a zaručuje přitom určité standardy ochrany tak, aby byly ve vzájemné rovnováze hospodářské a jiné cíle. Vychází sice ze stávajících pravidel upravených v dohodách Světové obchodní organizace (dále jen „WTO“)³, tato pravidla však rozšiřuje a upravuje také otázky, které (dosud) nejsou součástí zmíněných dohod.

4. K zodpovězení otázky, zda může Evropská unie uzavřít Dohodu EUSFTA bez účasti členských států, je třeba nejprve dobře porozumět oblastem, které daná dohoda upravuje, a cílům, které sleduje⁴. Teprve na základě takto získaných informací lze použít různá pravidla stanovená Smlouvami pro svěřené pravomoci Evropské unii a povahu těchto pravomocí. Přitom je třeba použít nejprve pravidla stanovená v čl. 3 odst. 1 SFEU (o výslovné výlučné pravomoci) a až poté pravidla upravená v čl. 3 odst. 2 SFEU (o implicitní výlučné pravomoci⁵) a případně v článku 4 SFEU (upravující sdílené pravomoci).

Dohoda EUSFTA

5. Komise doporučila v prosinci 2006 Radě Evropské unie, aby ji zmocnila sjednáním dohody o volném obchodu se státy Sdružení národů jihovýchodní Asie (dále jen „ASEAN“) jménem Evropského společenství a členských států. Rada posléze v dubnu 2007 Komisi zmocnila zahájit jednání. Jednání o meziregionální dohodě se však ukázala být obtížným úkolem, a byla proto přerušena. Komise následně navrhla sjednat dvoustranné dohody o volném obchodu s příslušnými státy ASEAN, počínaje Singapurem. V prosinci 2009 pak Rada zmocnila Komisi na základě směrnic pro jednání, které původně vydala pro jednání s ASEAN, sjednáním obchodní dohody se Singapurem. Tato jednání byla zahájena v březnu 2010. V září 2011 Rada upravila směrnice pro jednání v tom smyslu, že do výčtu relevantních oblastí doplnila také investice. Rada tento krok odůvodnila tím, že kapitola o investicích bude zahrnovat takové oblasti sdílených pravomocí, jako jsou portfoliové investice⁶, řešení sporů, majetek a vyvlastnění.

6. Dne 20. září 2013 parafovaly Evropská unie (jednající Komisi) a Singapur znění Dohody EUSFTA (a potvrdily, že se jedná o konečné znění), s výjimkou kapitoly o investicích. Uvedené znění bylo téhož dne zveřejněno.

7. Když vyšlo najevo, že podle uvedeného znění má být Dohoda EUSFTA podepsána a uzavřena Evropskou unií bez účasti členských států, předložil Výbor pro obchodní politiku (výbor zřízený Radou podle čl. 207 odst. 3 SFEU) v únoru 2014 věc Výboru stálých zástupců (dále jen „COREPER“). Výbor pro obchodní politiku vyzval výbor COREPER, aby potvrdil postup podpisu a uzavření Dohody EUSFTA a požádal jej, aby vyzval Komisi, tedy orgán, který dohodu sjednal jménem Evropské unie

3 — Tedy dohodách uvedených v příloze 1 k Ujednání WTO o pravidlech a řízení při řešení sporů.

4 — V tomto ohledu viz posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, body 34, 53, 71, 98 a 105. Soudní dvůr se v uvedeném posudku zabýval předmětem a cíli různých mezinárodních dohod, jež tvoří součást Dohody z Marrákeše o zřízení Světové obchodní organizace (dále jen „Dohoda o WTO“), zejména Všeobecné dohody o obchodu službami (dále jen „GATS“) a Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen „Dohoda TRIPS“) a různých dohod, kterými se řídí obchod zboží, jež jsou uvedeny v příloze 1A („Mnohostranné dohody o obchodu zbožím“) Dohody o WTO, jako je například Všeobecná dohoda o clech a obchodu z roku 1994 (dále jen „GATT z roku 1994“) a Dohoda o technických překážkách obchodu (dále jen „Dohoda o TPO“).

5 — „Implicitní“ výlučnou vnější pravomocí mám na mysli výlučnost, která *nevychází* z ustanovení Smlouvy, jež výslovně přiznává Evropské unii pravomoc v určité oblasti.

6 — Uvedený pojem používají zúčastněné strany ve svých podáních. Dále viz zejména 307 a 346 tohoto stanoviska.

a členských států, k úpravě znění dohody tak, aby odpovídalo smíšené povaze daného druhu dohody. Výbor COREPER uvedl, že mezi delegacemi převládá jasný názor, že by Dohoda EUSFTA měla být podepsána a uzavřena jako smíšená dohoda, a jejími smluvními stranami by tedy měla být Evropská unie i členské státy.

8. Jednání o investiční kapitole byla uzavřena v říjnu 2014. V červnu 2015 zaslala Komise Výboru pro obchodní politiku úplné znění investiční kapitoly a uvedla, že již byla parafována celá dohoda.

9. Dohoda EUSFTA sestává z preambule, 17 kapitol, protokolu a pěti ujednání.

10. V kapitole jedna (Cíle a obecné definice) *je uvedeno, že cílem Dohody EUSFTA je stanovení oblasti volného obchodu v souladu s článkem XXIV GATT z roku 1994⁷ a článkem V GATS⁸, a rovněž liberalizace a usnadnění obchodu a investic mezi stranami v souladu s ustanoveními Dohody EUSFTA.*

11. V kapitole dvě (Národní zacházení a přístup zboží na trh) *je nejprve potvrzen závazek smluvních stran udělit národní zacházení⁹ podle článku III GATT z roku 1994 (jenž je danou kapitolou začleněn do Dohody EUSFTA). Stanoví rovněž povinnosti týkající se necelních opatření. Zvláštní ustanovení pak upravují poskytování a sdílení informací, oznámení a žádosti a také správu dotčených opatření.*

12. *Kapitola tři (Nápravná opatření) stanoví povinnosti týkající se jednak antidumpingových a vyrovnávacích opatření a jednak dvou druhů ochranných opatření (souhrnných ochranných opatření a dvoustranných ochranných opatření).*

13. *Cílem kapitoly čtyři (Technické překážky obchodu) je usnadnit a zvýšit obchod zbožím mezi smluvními stranami tím, že vznikne rámec, v němž budou zjištěny a odstraněny zbytečné překážky obchodu v rámci Dohody o TPO (která je začleněna do Dohody EUSFTA) a bude se předcházet jejich vzniku.*

14. *Cílem kapitoly pět (Sanitární a fytosanitární opatření) je a) chránit zdraví a život lidí, zvířat a rostlin na příslušných územích smluvních stran a současně usnadňovat obchod mezi smluvními stranami v oblasti sanitárních a fytosanitárních opatření (dále jen „SFS opatření“), b) spolupracovat při dalším provádění Dohody o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření (dále jen „Dohoda o SFO“) a c) poskytovat prostředky ke zlepšení komunikace, spolupráce a rozhodování o záležitostech souvisejících s prováděním SFS opatření týkajících se obchodu mezi smluvními stranami.*

15. V kapitole šest (Celní spolupráce a zjednodušení obchodu) *uznávají smluvní strany význam celní spolupráce a zjednodušení obchodu v rozvíjejícím se globálním obchodním prostředí a také význam posílení spolupráce v této oblasti. Jsou zde stanoveny zásady, na nichž mají být založeny celní předpisy a postupy smluvních stran.*

16. *Cílem kapitoly sedm (Necelní překážky obchodu a investicím do výroby obnovitelné energie) je podpora, rozvoj a zvýšení výroby energie z obnovitelných a udržitelných nefosilních zdrojů (dále jen „zelená energie“), a to zejména prostřednictvím snazšího obchodování a investic. Tato kapitola se vztahuje na opatření, jež mohou mít vliv na obchod a investice mezi smluvními stranami v souvislosti s výrobou zelené energie, avšak nikoli na produkty, z nichž se energie vyrábí.*

7 — Článek XXIV je nadepsán „Územní působnost – Příhraniční styk – Celní unie a oblasti volného obchodu“.

8 — Předmětem článku V je „Hospodářská integrace“.

9 — „Národním zacházením“ se v zásadě rozumí, že se pro dovážené či tuzemské produkty nemají uplatnit takové vnitřní zdanění a regulace, které by vedly k ochraně tuzemské výroby.

17. V kapitole osm (*Služby, usazování a elektronický obchod*) smluvní strany potvrzují své příslušné závazky podle Dohody o WTO¹⁰. Uvedená kapitola stanoví nezbytná opatření pro postupnou reciproční liberalizaci obchodu službami, tedy přeshraniční poskytování služeb z území jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany a na území jedné smluvní strany spotřebiteli služby z druhé smluvní strany, usazování a dočasnou přítomnost fyzických osob za účelem obchodu. Elektronický obchod je upraven zvlášť. Zmíněná kapitola obsahuje rovněž ustanovení o vnitrostátních právních předpisech v oblasti počítačových služeb, poštovních služeb, telekomunikačních služeb, finančních služeb a služeb v mezinárodní námořní dopravě.

18. Kapitola devět (*Investice*) sestává ze dvou částí.

19. Oddíl A obsahuje hmotněprávní ustanovení o ochraně investic. Pro účely uvedené kapitoly se „investicí“ rozumí „každý druh aktiv, který vykazuje vlastnosti investice, včetně takových vlastností, jako je závazek kapitálu nebo jiných zdrojů, očekávání výdělků nebo zisku, převzetí rizika nebo určitá doba trvání“. Hlavní požadavky se týkají národního zacházení, spravedlivého a rovného zacházení, plné ochrany a bezpečnosti a rovněž náhrady za ztráty vzniklé v důsledku války nebo jiného ozbrojeného konfliktu, revoluce, vnitrostátního stavu nouze, vzpoury, povstání nebo nepokojů na území druhé strany. V oddílu A je také stanoveno, že žádná smluvní strana nesmí investice investorů druhé smluvní strany, na něž se vztahuje daný oddíl, přímo nebo nepřímo znárodnit, vyvlastnit nebo podrobit opatřením s účinkem rovnocenným znárodnění nebo vyvlastnění, vyjma případů, kdy budou splněny určité podmínky. Každá smluvní strana musí navíc povolit, aby byly všechny převody týkající se investic, na něž se vztahuje kapitola devět, provedeny ve volně směnitelné měně bez omezení a bez prodlení. Dnem vstupu Dohody EUSFTA v platnost pozbývají účinku dvoustranné dohody mezi členskými státy a Singapurem uvedené v příloze 9-D a jsou nahrazeny Dohodou EUSFTA, která nastupuje na jejich místo.

20. Oddíl B stanoví mechanismus „Řešení sporů mezi investory a státem“ (dále jen „ŘSIS“). Uvedený mechanismus, jehož součástí může být i rozhodčí řízení, se použije na spory mezi žalující stranou jedné strany a druhou stranou ohledně zacházení (včetně nečinnosti), jež údajně porušuje ustanovení oddílu A, přičemž takové porušení údajně vede ke ztrátě či poškození žalující strany nebo její místně usazené společnosti. Ve zvláštním ustanovení je uvedeno, že žádná ze stran neposkytne zásadně diplomatickou ochranu ani nepodá mezinárodní žalobu, pokud jde o spor, s jehož předložením rozhodčímu tribunálu podle oddílu B kapitoly devět souhlasili nebo který takto předložili jeden z jejich investorů a druhá strana.

21. Kapitola deset (*Veřejné zakázky*) se uplatní na jakékoli opatření týkající se veřejné zakázky, na kterou se vztahuje daná dohoda, tedy zakázky zadávané subjekty uvedenými v příslušných ustanoveních, jejíž hodnota přesahuje určitou prahovou hodnotu.

22. Kapitola jedenáct (*Duševní vlastnictví*) stanoví práva a povinnosti týkající se sedmi kategorií práv duševního vlastnictví, na něž se vztahuje také Dohoda TRIPS, a jedné další kategorie, která uvedeně dohodě nepodléhá, jmenovitě odrůdových práv. Struktura uvedeného oddílu odpovídá systematice Dohody TRIPS: každý z jednotlivých pododdílů upravuje jedno právo duševního vlastnictví podléhající Dohodě EUSFTA a začleňuje do dohody také práva a povinnosti stanovené v jiných mnohostranných dohodách (z nichž některé jsou součástí Dohody TRIPS a některé nikoli).

23. Kapitola dvanáct (*Hospodářská soutěž a související záležitosti*) se zaměřuje na význam volné a nenarušené hospodářské soutěže v rámci obchodních vztahů smluvních stran. Stanoví zásady týkající se antitrustových opatření a spojování podniků, veřejných podniků, podniků pověřených zvláštními nebo výlučnými právy, státních monopolů a subvencí.

10 — Znění Dohody o WTO a všech dohod, které tvoří její součást, je k dispozici na adrese: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/final_e.htm.

24. *Kapitola třináct (Obchod a udržitelný rozvoj)* se týká závazku smluvních stran rozvíjet a podporovat mezinárodní obchod a vzájemné dvoustranné obchodní a hospodářské vztahy tak, aby přispívaly k udržitelnému rozvoji. Mezi hlavní povinnosti smluvních stran patří povinnost stanovit vlastní úroveň ochrany životního prostředí a zaměstnanosti a přijmout či příslušným způsobem změnit své dotčené zákony a politiky v souladu se zásadami mezinárodně uznávaných environmentálních a pracovních norem či dohod, jejichž jsou stranami. Tato kapitola stanoví rovněž zvláštní povinnosti týkající se obchodu se dřevem a výrobky ze dřeva a s rybími výrobky a obsahuje také zvláštní ustanovení pro řešení sporů.

25. *Kapitola čtrnáct (Transparentnost)* stanoví povinnosti, jejichž smyslem je vytvořit pro hospodářské subjekty transparentní a předvídatelné právní prostředí, a rovněž obsahuje vysvětlení a lepší úpravu pro transparentnost, konzultace a lepší správu obecně použitelných opatření. Uvedené povinnosti se uplatní zásadně společně se zvláštními povinnostmi stanovenými v jiných kapitolách Dohody EUSFTA.

26. *Kapitola patnáct (Řešení sporů)* stanoví obecně použitelná pravidla pro předcházení sporům mezi smluvními stranami ohledně výkladu a použití Dohody EUSFTA a jejich urovnání za účelem dosažení pokud možno oboustranně přijatelného řešení. Postup řešení sporů je rozdělen do následujících fází: žádost o konzultace, (žádost o) ustavení rozhodčího tribunálu, vydání předběžné zprávy a vydání konečného rozhodnutí. Zvláštní ustanovení pak upravují postup provádění a nápravná opatření k dosažení souladu s rozhodnutím rozhodčího tribunálu.

27. *Kapitola šestnáct (Mechanismus zprostředkování)* zavádí mechanismus zprostředkování, jehož cílem je usnadnit nalezení oboustranně přijatelného řešení prostřednictvím komplexního a rychlého postupu za pomoci prostředníka. Vztahuje se na veškerá opatření v oblasti působnosti Dohody EUSFTA, jež mají nepříznivý dopad na obchod nebo investice mezi smluvními stranami, není-li stanoveno jinak.

28. *Kapitola sedmnáct (Institucionální, obecná a závěrečná ustanovení)* obsahuje tři kategorie ustanovení. První kategorie stanoví institucionální strukturu sestávající z různých výborů, v jejichž rámci se mají smluvní strany scházet za účelem dohledu nad prováděním a použitím Dohody EUSFTA a usnadňováním jejího provádění a použití. Druhá kategorie se týká rozhodování, změn, vstupu v platnost, přímého účinku, přistoupení a územní působnosti Dohody EUSFTA, stanoví, že různé přílohy a jiné texty tvoří nedílnou součást dohody, a upravuje také závazná znění Dohody EUSFTA. Třetí kategorie se týká hmotněprávních otázek, včetně daní, běžného účtu a pohybu kapitálu, státních investičních fondů, omezení v zájmu ochrany platební bilance a bezpečnostních výjimek.

29. Ke znění jednotlivých kapitol Dohody EUSFTA jsou přiloženy protokol o pravidlech původu, ujednání týkající se článku 17.6 (daně), ujednání týkající se odměn rozhodců, dodatečná celní ustanovení, ustanovení o vzájemném uznávání programů pro schválené hospodářské subjekty a ujednání o specifických územních problémech Singapuru a jeho přístupu k přírodním zdrojům.

30. Podrobnější shrnutí Dohody EUSFTA je uvedeno v příloze k tomuto stanovisku. Účelem uvedené přílohy není shrnout všechny aspekty Dohody EUSFTA, nýbrž poskytnout souhrn hlavních bodů, které jsou relevantní pro účely tohoto stanoviska. Popis předmětné žádosti, vyjádření zúčastněných stran i mou analýzu žádosti je třeba číst ve spojení s uvedenou přílohou.

Právo Evropské unie

Smlouva o Evropské unii

31. Článek 5 SEU stanoví zásadu svěřených pravomocí, podle níž pravomoci, které nejsou Smlouvami Evropské unii svěřeny, náležejí členským státům¹¹. Článek 5 odst. 2 SEU stanoví, že „[...] Unie [jedná] pouze v mezích pravomocí svěřených jí ve Smlouvách členskými státy pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách“ a že „[p]ravomoci, které nejsou Smlouvami Unii svěřeny, náležejí členským státům“.

32. Článek 21 odst. 2 SEU zmiňuje zásady zachovávané a cíle sledované Evropskou unií při vymezování a provádění společných politik a činností. Stejně zásady a cíle se uplatní i při vypracování a provádění vnější činnosti Evropské unie a také ve vnějších aspektech ostatních politik (čl. 21 odst. 3 SEU). Mezi uvedené cíle patří „povzbuzov[ání] zapojení všech zemí do světové ekonomiky, včetně postupného odstraňování překážek mezinárodnímu obchodu“ [čl. 21 odst. 2 písm. e) SEU] a „přispív[ání] k vypracování mezinárodních opatření pro ochranu a zlepšení kvality životního prostředí a udržitelné hospodaření se světovými přírodními zdroji, aby se zajistil udržitelný rozvoj“ [čl. 21 odst. 2 písm. f) SEU].

Smlouva o fungování Evropské unie

33. Článek 2 SFEU stanoví zejména:

„1. Svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii výlučnou pravomoc, může pouze Unie vytvářet a přijímat právně závazné akty a členské státy tak mohou činit pouze tehdy, jsou-li k tomu Uní zmocněny nebo provádějí-li akty Unie.

2. Svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii pravomoc sdílenou s členskými státy, mohou v této oblasti vytvářet a přijímat právně závazné akty Unie i členské státy. Členské státy vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala¹². Členské státy opět vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém se Unie rozhodla svou pravomoc přestat vykonávat.

[...]“

34. Jediný článek protokolu č. 25¹³ o výkonu sdílených pravomocí stanoví: „Pokud jde o čl. 2 odst. 2 [SFEU] týkající se sdílených pravomocí, přijala-li Unie v některé oblasti opatření, vztahuje se rozsah tohoto výkonu jejích pravomocí pouze na prvky, které jsou upraveny předmětným aktem Unie, a tudíž se nevztahuje na celou oblast.“

35. Článek 3 odst. 1 SFEU popisuje oblasti, v nichž má Unie výlučnou pravomoc, a to včetně následujících oblastí:

„a) celní unie;

[...]

d) zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky;

11 — Rovněž viz čl. 4 odst. 1 SEU.

12 — Viz také prohlášení č. 18 o vymezení pravomocí v rámci prohlášení připojených k závěrečnému aktu mezivládní konference, která přijala Lisabonskou smlouvu (Úř. věst. 2016, C 202, s. 335). Zmíněné prohlášení potvrzuje, že „[...] pravomoci, které nejsou Smlouvami Unii svěřeny, náležejí členským státům“. Stanoví dále, že „svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii pravomoc sdílenou s členskými státy, vykonávají členské státy svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala nebo se ji rozhodla přestat vykonávat [...]“.

13 — Úř. věst. 2012, C 326, s. 307.

e) společná obchodní politika.“

36. Podle čl. 3 odst. 2 SFEU je ve výlučné pravomoci Evropské unie také uzavření mezinárodní smlouvy, „[...] pokud je její uzavření stanoveno legislativním aktem Unie [první hypotéza] nebo je nezbytné k tomu, aby Unie mohla vykonávat svou vnitřní pravomoc [druhá hypotéza], nebo pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost [třetí hypotéza]“.

37. Článek 4 SFEU se týká sdílených pravomocí a stanoví:

„1. Unie sdílí pravomoc s členskými státy, pokud jí Smlouvy svěřují pravomoc, která se netýká oblastí uvedených v člancích 3 a 6^[14]].

2. Sdílená pravomoc Unie a členských států se uplatňuje v těchto hlavních oblastech:

a) vnitřní trh;

b) sociální politika, pokud jde o hlediska vymezená v této smlouvě;

[...]

d) zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů;

e) životní prostředí;

[...]

g) doprava;

[...]

i) energetika;

[...]“

38. Podle článku 9 SFEU, který je součástí obecně použitelných ustanovení, Evropská unie při vymezování a provádění svých politik a činností „přihlíží [...] k požadavkům spojeným s podporou vysoké úrovně zaměstnanosti [a] zárukou přiměřené sociální ochrany [...]“.

39. Článek 11 SFEU (který je rovněž součástí obecně použitelných ustanovení) stanoví, že „[p]ožadavky na ochranu životního prostředí musí být zahrnuty do vymezení a provádění politik a činností Unie, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje“.

40. Část pátá hlava I SFEU, v níž se nacházejí články 205 až 207 SFEU, obsahuje obecná ustanovení o vnější činnosti Evropské unie.

41. Článek 206 SFEU stanoví, že „[v]ytvořením celní unie v souladu s články 28 až 32 přispívá Unie ve společném zájmu k harmonickému rozvoji světového obchodu, k postupnému odstranění omezení mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic a ke snižování celních a jiných překážek“.

14 — Článek 6 SFEU obsahuje taxativní výčet oblastí, v nichž má Evropská unie pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států.

42. Článek 207 odst. 1 SFEU stanoví:

„Společná obchodní politika se zakládá na jednotných zásadách, zejména pokud jde o úpravy celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod týkajících se obchodu zbožím a službami, obchodní aspekty duševního vlastnictví, přímé zahraniční investice, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politiku a opatření na ochranu obchodu, jako jsou opatření pro případ dumpingu a subvencování. Společná obchodní politika je prováděna v rámci zásad a cílů vnější činnosti Unie“.

43. Podle čl. 207 odst. 5 SFEU „[s]jednávání a uzavírání mezinárodních dohod v oblasti dopravy se řídí částí třetí hlavou VI, v níž se nacházejí ustanovení o společné dopravní politice, a článkem 218“.

44. Článek 207 odst. 6 SFEU stanoví, že „[v]ýkon pravomocí svěřených tímto článkem v oblasti společné obchodní politiky se nedotýká vymezení pravomocí mezi Unií a členskými státy a nesmí vést k harmonizaci právních předpisů členských států, jestliže Smlouvy takovou harmonizaci vylučují“.

45. Článek 216 SFEU stanoví, v jakých případech může Evropská unie uzavřít mezinárodní dohodu s jednou či více třetími zeměmi. Podle čl. 216 odst. 1 SFEU tak může učinit, „[...] stanoví-li tak Smlouvy [první hypotéza] nebo je-li uzavření dohody buď nezbytné k dosažení cílů stanovených Smlouvami v rámci politik Unie [druhá hypotéza], nebo je stanoveno právně závazným aktem Unie [třetí hypotéza], nebo se může dotknout společných pravidel či změnit jejich oblast působnosti [čtvrtá hypotéza]“. Článek 216 odst. 2 SFEU stanoví, že takové dohody jsou závazné pro orgány Unie i pro členské státy.

46. Článek 218 SFEU stanoví procesní pravidla upravující mimo jiné sjednávání, podpis a uzavírání mezinárodních smluv:

„1. Aniž jsou dotčena zvláštní ustanovení článku 207, dohody mezi Unií a třetími zeměmi nebo mezinárodními organizacemi se sjednávají a uzavírají podle následujícího postupu.

2. Rada dává zmocnění k zahájení jednání, vydává směrnice pro jednání, dává zmocnění k podpisu dohod a uzavírá je.

3. Komise [...] podává Radě doporučení a Rada přijme rozhodnutí, kterým dá zmocnění k zahájení jednání [...].

4. Rada může vyjednávači vydávat směrnice a může určit zvláštní výbor, se kterým musí být jednání konzultováno.

5. Rada přijme na návrh vyjednávače rozhodnutí, kterým dá zmocnění k podpisu dohody a případně k jejímu prozatímnímu provádění před vstupem v platnost.

6. Rada přijme na návrh vyjednávače rozhodnutí o uzavření dohody.

[...]

11. Členský stát, Evropský parlament, Rada nebo Komise si mohou vyžádat posudek Soudního dvora o slučitelnosti zamýšlené dohody se Smlouvami. Je-li posudek Soudního dvora odmítavý, nemůže zamýšlená dohoda vstoupit v platnost, pokud nedojde ke změně dohody nebo ke změně Smluv.“

Žádost o posudek Soudního dvora

47. Žádostí ze dne 10. července 2015 si Komise vyžádala posudek Soudního dvora podle čl. 218 odst. 11 SFEU k následující otázce:

„Má Unie samotná potřebnou pravomoc k podpisu a uzavření [Dohody EUSFTA]? Konkrétně:

- která ustanovení dohody spadají do výlučné pravomoci Unie?
- která ustanovení dohody spadají do sdílené pravomoci Unie?
- spadá některé ustanovení dohody do výlučné pravomoci členských států?“

48. Písemná vyjádření k žádosti Komise předložily Rada, Parlament a vlády všech členských států kromě Belgie, Chorvatska, Estonska a Švédska. Jednání, které se konalo ve dnech 12. a 13. září 2016, se zúčastnily Komise, Rada, Parlament a rakouská, belgická, česká, dánská, finská, francouzská, německá, řecká, irská, italská, litevská, nizozemská, polská, rumunská, slovinská a španělská vláda.

Otázky vznesené v žádosti Komise o posudek

49. Žádost Komise o posudek je zjevně přípustná, protože Dohoda EUSFTA nebyla dosud uzavřena, a jedná se tedy o dohodu „zamýšlenou“ ve smyslu čl. 218 odst. 11 SFEU. Žádost sestává v zásadě ze dvou částí.

50. První část se týká otázky, zda může Evropská unie podepsat a uzavřít Dohodu EUSFTA sama, tedy bez účasti členských států.

51. V druhé části se Komise táže, která ustanovení Dohody EUSFTA spadají do výlučné pravomoci Evropské unie, která do sdílené pravomoci Evropské unie a která do výlučné pravomoci členských států.

52. V případě, že bude odpověď Soudního dvora na první část žádosti kladná, protože celá Dohoda EUSFTA spadá do výlučné vnější pravomoci Evropské unie (na základě čl. 3 odst. 1 SFEU nebo čl. 3 odst. 2 SFEU), nebude nutné se zabývat druhou částí žádosti. V takovém případě musí být Dohoda EUSFTA uzavřena samotnou Evropskou unií.

53. Nemá-li Evropská unie výlučnou pravomoc pro celou Dohodu EUSFTA, bude situace složitější. Je-li pravomoc uzavřít Dohodu EUSFTA částečně výlučnou pravomocí Evropské unie (na základě článku 3 SFEU) a částečně sdílenou pravomocí (podle článku 4 SFEU), kdo může (či má) danou dohodu podepsat¹⁵?

54. V této fázi musím uvést, jakým způsobem podle mého názoru funguje vzájemný vztah mezi vnitřní a vnější pravomocí.

55. Články 2 až 4 SFEU je třeba vykládat s ohledem na články 4 a 5 SEU. Je rovněž třeba vykládat je s ohledem na jejich umístění na samém začátku SFEU („Část první – zásady“; „Hlava I – Druhy a oblasti pravomocí Unie“) a v kontextu toho, co bylo uvedeno v dřívějších zněních Smluv.

15 — Je nesporné, že Evropská unie má podle čl. 3 odst. 1 písm. e) a čl. 207 odst. 1 SFEU výlučnou vnější pravomoc, pokud jde o některé části Dohody EUSFTA.

56. Na tomto místě je třeba připomenout dřívější znění nynější SFEU platná po uzavření Maastrichtské (1992), Amsterdamské (1997) a Niceské smlouvy (2001). Článek 3b Smlouvy o ES ve znění Maastrichtské smlouvy o Evropské unii [později článek 5 ES (ve znění Amsterdamské a později Niceské smlouvy)] obsahoval ve svých třech odstavcích rozbor pravomocí, které vycházely ze zásad svěřených pravomocí, subsidiarity a proporcionality¹⁶. Po celou tuto dobu však nebyl dán žádný podrobný výčet jednotlivých pravomocí. Takový výčet by zavedla Smlouva o Ústavě pro Evropu, která však nakonec nebyla přijata, přičemž obsah a zásadní prvky nynějších článků 2, 3 a 4 SFEU byly více či méně přímo převzaty z návrhu ústavy a začleněny do SFEU Lisabonskou smlouvou¹⁷.

57. Ze zmíněných dřívějších verzí vyplývá, že tato úvodní část nynější SFEU se netýká vnějších vztahů jako takových. Pojednává o základní ústavněprávní otázce *rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a její členské státy* – tedy o *zásadě svěřených pravomocí*. Pravomoci jsou Evropské unii svěřeny v zásadě s cílem umožnit jí přijmout právní předpisy pro různé oblasti politické a hospodářské činnosti na území Evropské unie. Jedná se o eurocentrický náhled na svět (nikoli „Weltanschauung“). Jde přitom o nalezení žádoucí rovnováhy mezi jednotícím (nadnárodním) ústředním subjektem vytvořeným na základě Smluv, na straně jedné, a stále ještě svrchovanými členskými státy, které Evropskou unií vytvořily, na straně druhé („Herren der Verträge“). Z rozdělení pravomocí, na němž je celý projekt Evropské unie založen, musí být patrné, kdo má pravomoc jednat v konkrétních oblastech. Základní otázka zní, „kdo má pravomoc jednat na území Evropské unie: Evropská unie nebo členské státy?“ Rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy však bude mít nutně i dopady na výkon vnějších pravomocí.

58. Jaký účinek měly změny zavedené Lisabonskou smlouvou?

59. Pravomoci uvedené v krátkém taxativním výčtu oblastí jsou nevratně (s výhradou změny Smlouvy) postoupeny Evropské unii (čl. 3 odst. 1 SFEU). Většina pravomocí se však nachází ve výčtu „hlavních oblastí“ – tedy demonstrativním výčtu – sdílených pravomocí (čl. 4 odst. 2 SFEU). Pravomoc vymezená jako „sdílená“ se nikdy nestane původní výlučnou pravomocí Evropské unie ve smyslu čl. 3 odst. 1 SFEU. Je pravda, že pokud Evropská unie tím, že vykoná přednostní právo podle čl. 2 odst. 2 SFEU (ke kterému přejdu vzápětí), „obsadí“ určitou oblast, stane se taková oblast fakticky oblastí výlučné pravomoci Evropské unie. Mezi původní výlučnou pravomocí Evropské unie podle čl. 3 odst. 1 SFEU na straně jedné a pravomocí, která se stává výlučnou pravomocí Evropské unie fakticky na základě mechanismu upraveného v čl. 2 odst. 2 SFEU¹⁸, na straně druhé je však následující rozdíl: původní výlučná pravomoc Evropské unie se nikdy (s výhradou změny Smlouvy) nemůže stát nevýlučnou pravomocí Unie. Naproti tomu je teoreticky možné, aby se oblast, v níž v současné době platí unijní úprava přijatá při výkonu přednostního práva podle čl. 2 odst. 2, vrátila do pravomoci členských států. Unijní normotvůrce by se musel pouze rozhodnout ukončit v dané oblasti normotvornou činnost a zrušit zde platné unijní předpisy.

16 — Článek 5 ES stanovil: „Společenství jedná v mezích pravomocí svěřených mu touto smlouvou a cílů v ní stanovených. V oblastech, které nespádají do jeho výlučné pravomoci, vyvíjí v souladu se zásadou subsidiarity Společenství činnost pouze tehdy a do té míry, pokud sledovaných cílů nemůže být dosaženo uspokojivě na úrovni členských států, a proto, z důvodu jejich rozsahu či účinků, jich může být lépe dosaženo na úrovni Společenství. Činnost Společenství nepřekročí rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů této smlouvy.“

17 — K užitečnému shrnutí viz Lenaerts, K., a Van Nuffel, P., *European Union Law*, Sweet & Maxwell, 2011, body 7.021 až 7.025.

18 — Nebudu spekulovat o tom, zda se taková reverzibilita uplatní i u výlučné vnější pravomoci Evropské unie podle čl. 3 odst. 2 SFEU. Existují názory, že pokud Evropská unie „obsadí“ interně určitou oblast a uzavře v dané oblasti na základě čl. 3 odst. 2 SFEU mezinárodní smlouvu, není pozdějším ukončením vnitřní normotvorné činnosti dotčena výlučná povaha nyní již zavedené vnější pravomoci. Akademické závěry se však v této otázce rozcházejí.

60. Sdílené pravomoci podle článku 4 SFEU jsou navíc neoddělitelně spjaty s existencí (samostatného) ustanovení Smlouvy, kterým se Evropské unii svěřuje pravomoc, jež není ani výlučná (článek 3 SFEU) ani doplňková (článek 6 SFEU: „pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států“). Článek 4 odst. 1 SFEU totiž stanoví, že „[Evropská unie] sdílí pravomoc s členskými státy, pokud jí Smlouvy svěřují pravomoc, která se netýká oblastí uvedených v článcích 3 a 6“¹⁹. Článek 4 SFEU tak vymezuje *existenci* různých pravomocí, jež jsou sdíleny mezi Evropskou unií a členskými státy.

61. Článek 2 SFEU poté pojednává o různých aspektech *výkonu* pravomoci. „Přednostní právo“ Evropské unie stanoví zejména čl. 2 odst. 2 věta druhá. Zmíněné ustanovení dává Evropské unii právo začít dle svého uvážení vykonávat jednu z vyjmenovaných sdílených pravomocí. *Pokud tak učiní* (avšak *pouze* v takovém rozsahu), nemohou členské státy nadále v daném ohledu vykonávat sdílenou pravomoc. V protokolu č. 25 je proto výslovně stanoveno, že „přijala-li [Evropská unie] v některé oblasti opatření, vztahuje se rozsah tohoto výkonu jejích pravomocí pouze na prvky, které jsou upraveny předmětným aktem Unie, a tudíž se nevztahuje na celou oblast“. Přednostní právo je podle čl. 2 odst. 2 SFEU výslovně vratné. Pokud Evropská unie přestane vykonávat určitou část konkrétní sdílené pravomoci, taková pravomoc se vrací členským státům. A jednotlivé součásti musí vždy tvořit dohromady celek – každá pravomoc vykonávaná ve sdílené oblasti je vykonávána *bud'* Evropskou unií, *nebo* členskými státy. Nemůže se nacházet ve vzduchoprázdnu mezi oběma možnostmi.

62. Velká část výkonu pravomoci Evropské unie je i nadále spojena s tím, co se děje „interně“ – tedy na území Evropské unie. Některé aspekty rozdělení pravomocí však mají nutně dopady i na vnější činnost. To platí pro oblasti, kde Evropská unie vykonává výlučnou pravomoc, i oblasti sdílené pravomoci. Pokud a jakmile dojde k takové vnější činnosti, musí daná činnost respektovat rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a její členské státy. Zmíněné zásady musí být dodržovány při všech činnostech Evropské unie, ať jde o činnosti vnější nebo vnitřní²⁰.

63. Pravomoc v oblasti celní unie a pravomoc týkající se společné obchodní politiky (jež jsou obě uvedeny mezi výlučnými pravomocemi Evropské unie v čl. 3 odst. 1 SFEU) jsou podrobně upraveny a vyjádřeny v článku 206 SFEU (celní unie) a v článku 207 SFEU (společná obchodní politika) v části páté SFEU nadepsané „Vnější činnost Unie“. Společná obchodní politika je jedním ze vzácných příkladů čistě vnější pravomoci Evropské unie. Článek 207 odst. 2 SFEU zmocňuje sice Evropský parlament a Radu, aby řádným legislativním postupem formou nařízení přijaly opatření vymezující rámec pro provádění společné obchodní politiky, taková nařízení jsou však opatřeními vnější činnosti (jejichž cílem je formou legislativních aktů Unie upravovat obchod se třetími státy). Odpovídající *vnitřní* pravomocí je pravomoc sbližovat právní předpisy podle článků 114 a 115 SFEU za účelem úpravy vnitřního trhu, který je podle čl. 4 odst. 2 písm. a) SFEU sdílenou pravomocí.

64. Oproti čl. 3 odst. 1 SFEU, který nehovoří výslovně o *vnější* pravomoci, čl. 3 odst. 2 SFEU zmiňuje okolnosti, za kterých má Evropská unie „[výlučnou pravomoc k] uzavření mezinárodní smlouvy“. Čtyři²¹ hypotézy vymezené tvůrci Smlouvy („pokud je její uzavření stanoveno legislativním aktem [Evropské unie]“, „[pokud je její uzavření] nezbytné k tomu, aby Unie mohla vykonávat svou vnitřní pravomoc“, a „pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost“) přitom

19 — Je třeba poznamenat, že formulace předmětných ustanovení není zdaleka ideální. Prioritní mechanismus zakotvený v čl. 2 odst. 2 SFEU se vztahuje na všechny sdílené pravomoci, není-li výslovně stanovena výjimka (například v čl. 4 odst. 3 a 4 SFEU). Článek 4 odst. 1 SFEU s ohledem na své znění logicky vymezuje jako „sdílené“ pravomoci také pravomoci v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), které tedy podléhají přednostnímu právu podle čl. 2 odst. 2, což by mohlo být přinejmenším pro některé členské státy dosti nepříjemné.

20 — Pokud jde o zásadu svěřených pravomocí, viz například: posudky 2/94 (Přistoupení Společenství k EÚLP) ze dne 28. března 1996, EU:C:1996:140, bod 24, a 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, bod 5.

21 — Přestože čl. 3 odst. 2 obsahuje čtyři hypotézy vzhledem k tomu, že poslední alternativa („ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost“) obnáší dvě možnosti, budu tyto dvě možnosti uvažovat v následujícím textu společně. Níže uvedené zmínky o „třetí hypotéze“ v čl. 3 odst. 2 je proto třeba chápat tak, že zahrnují obě tyto možnosti.

odrážejí a z větší části kodifikují dřívější judikaturu Soudního dvora²². Obdobně článek 216 SFEU (který obsahuje podrobná ustanovení upravující, kdy Evropská unie „může uzavřít dohodu s jednou nebo více třetími zeměmi nebo mezinárodními organizacemi“) odráží a kodifikuje judikaturu Soudního dvora ohledně existence vnější pravomoci Evropské unie; tento článek je přímo spjat s rozdělením pravomocí podle článků 2 až 4 SFEU. Článek 216 odst. 1 SFEU upravuje *existenci* vnější pravomoci Evropské unie, nikoli však její výlučnou povahu – ta je upravena v čl. 3 odst. 1 a 2 SFEU.

65. Na základě výše uvedených východisek se nyní zaměřím podrobněji na vnější pravomoc.

66. Pokud jde o společnou obchodní politiku, čl. 3 odst. 1 písm. e) SFEU stanoví, že Evropská unie má v této oblasti výlučnou pravomoc. Z článku 207 SFEU vyplývá, že společná obchodní politika „se zakládá na [...] uzavírání celních a obchodních dohod [v různých oblastech]“. Podle první hypotézy uvedené v čl. 216 odst. 1 může Evropská unie uzavřít mezinárodní dohodu, „stanoví-li tak Smlouvou“. Pokud tedy určitá věc spadá do společné obchodní politiky (což je složitá otázka, jíž se budu podrobně věnovat ve zbývající části tohoto stanoviska), má Evropská unie výlučnou vnější pravomoc uzavřít mezinárodní dohodu týkající se dané věci. Jiné výlučné pravomoci uvedené v čl. 3 odst. 1 SFEU mohou být spojeny s jinými hypotézami uvedenými v čl. 216 odst. 1 SFEU, zejména hypotézou druhou („je-li uzavření dohody [...] nezbytné k dosažení cílů stanovených Smlouvami v rámci politik [Evropské unie]“).

67. Je-li naplněna některá z hypotéz v čl. 3 odst. 2 SFEU a Evropská unie má vnější pravomoc v souladu s podrobnými pravidly stanovenými v čl. 216 odst. 1 SFEU, která upravují pravomoc uzavírat mezinárodní dohody, je taková vnější pravomoc výlučná. Podívejme se postupně v krátkosti na každou z těchto hypotéz.

68. Zprvce, existuje zde „právně závazný akt [Evropské unie]“, který stanoví, že Evropská unie může uzavřít takovou mezinárodní dohodu (třetí hypotéza v čl. 216 odst. 1 SFEU)? Je-li tomu tak a takový akt je „legislativním aktem [Evropské unie]“ (první hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU)²³, je z toho vyplývající vnější pravomoc Evropské unie výlučná²⁴.

22 — Každá z těchto hypotéz odráží zásadu svěřených pravomocí (viz posudek 1/13 ze dne 14. října 2014, EU:C:2014:2303, bod 67 a citovaná judikatura). První hypotéza odráží (zčásti) stanovisko 1/94 ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 95, druhá hypotéza vychází z posudku 1/76 ze dne 26. dubna 1977, EU:C:1977:63, bod 3, třetí a čtvrtá hypotéza odráží zásadu (i když vyjádřenou šíře) odvozenou v rozsudku ze dne 31. března 1971, Komise v. Rada, 22/70, EU:C:1971:32, body 17 a 18 (dále jen „rozsudek AETR“). K podrobnějšímu rozboru zásady AETR viz body 120 a 131 tohoto stanoviska.

23 — „Legislativní akt“ je právní akt přijatý legislativním postupem (čl. 289 odst. 3 SFEU). K rozdílu mezi legislativními akty a nařizovacími akty viz rozsudek ze dne 3. října 2013, Inuit Tapiriit Kanatami a další v. Parlament a Rada, C-583/11 P, EU:C:2013:625. SEU vylučuje přijímání legislativních aktů v oblasti SZBP: viz čl. 24 odst. 1 druhý pododstavec SEU.

24 — Zde je opět formulace Smlouvy po Lisabonské smlouvě poněkud neobvyklá. To, co uvádím v hlavním textu tohoto stanoviska, je patrně přirozený výklad třetí hypotézy uvedené v čl. 216 odst. 1 SFEU ve spojení s první hypotézou v čl. 3 odst. 2 SFEU, a skutečně vede k závěru, že vnější pravomoc, kterou tak Evropská unie získá, je svou povahou výlučná. Uvedený závěr však není snadné sladit se zněním čl. 4 odst. 4 SFEU. Předpokládejme (například), že Evropská unie přijme legislativní akt v oblasti rozvojové spolupráce, který upravuje uzavření mezinárodní dohody. Podle čl. 4 odst. 4 SFEU má Evropská unie „pravomoc vyvíjet činnost a provádět společnou politiku“ v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, „avšak výkon této pravomoci nesmí členským státům bránit ve výkonu jejich pravomocí“. Lze s ohledem na uvedenou formulaci skutečně mít za to, že je výsledná pravomoc Evropské unie *vždy* výlučná? (Článek 4 odst. 3 SFEU obsahuje v zásadě obdobně formulované ustanovení, pokud jde o pravomoci v oblasti výzkumu, technologického rozvoje a vesmíru, a představuje stejný rébus.)

69. Zadruhé, je uzavření mezinárodní dohody „nezbytné k dosažení cílů stanovených Smlouvami v rámci politik [Evropské unie]“ (druhá hypotéza v čl. 216 odst. 1 SFEU)? Je-li tomu tak, a pokud vnitřní pravomoc Evropské unie jednoduše nelze v praxi vykonat bez současné existence vnější složky (druhá hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU), bude výlučná i výsledná vnější pravomoc Evropské unie. Jak vyplývá z judikatury předcházející Lisabonské smlouvě, takové situace jsou sice vzácné, avšak možné²⁵.

70. Bylo již konečně vykonáno tolik legislativní činnosti ze strany Evropské unie, že má Unie nyní výlučnou vnější pravomoc na základě kodifikovaného „účinku vyplývajícího z rozsudku AETR“²⁶? Je-li prokázáno, že se uzavření mezinárodní dohody „může dotknout společných pravidel či změnit jejich oblast působnosti“²⁷, jsou tím automaticky splněny podmínky čtvrté hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU a třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU, a Evropská unie bude tedy mít výlučnou vnější pravomoc.

71. Nemá-li Evropská unie výlučnou vnější pravomoc na základě článku 3 SFEU, má sdílenou vnější pravomoc na základě článků 2 a 4 SFEU (které upravují sdílenou pravomoc) a článku 216 SFEU (o svěření vnější pravomoci) *nebo není dána vůbec žádná vnější pravomoc Evropské unie*, kromě případné doplňkové vnější pravomoci²⁸? Situace je zde složitější.

72. Zaprvé je nezbytné ověřit, že je sdílená pravomoc skutečně dána podle článku 4 SFEU. Bude-li tomu tak, je třeba přejít k článku 216 odst. 1 SFEU a ověřit, zda je naplněna některá z hypotéz uvedených v posledně jmenovaném ustanovení, na jehož základě má Evropská unie pravomoc uzavřít mezinárodní smlouvu. Jelikož v tomto případě není dána žádná výlučná pravomoc podle čl. 3 odst. 2 SFEU, budou patrně relevantní první, druhá a třetí hypotéza uvedené v daném ustanovení. Z článku 4 SFEU ve spojení s čl. 216 odst. 1 SFEU vyplývají podmínky nezbytné pro *existenci* sdílené vnější pravomoci Evropské unie. Jak je tomu pak s jejím výkonem?

73. Zde je třeba se vrátit k čl. 2 odst. 2 SFEU a přednostnímu právu Evropské unie. Pokud se Evropská unie rozhodne toto právo *nevykonat*, bude vnější pravomoc – stejně jako pravomoc vnitřní – nadále náležet členským státům, a ty (a nikoli Evropská unie) budou tedy mít pravomoc sjednat, podepsat a uzavřít mezinárodní dohodu, jejíž předmět spadá do dané oblasti sdílené pravomoci. Znění čl. 2 odst. 2 SFEU však lze vykládat v tom smyslu, že umožňuje Evropské unii vykonat přednostní právo ve vztahu k vnější i vnitřní pravomoci.

74. Ani z toho však nevyplývá, že by Evropská unie měla neomezené právo vykonat vnější pravomoc v jakékoli oblasti sdílené pravomoci uvedené v článku 4 bez ohledu na to, zda se rozhodla tuto pravomoc vykonat směrem dovnitř. Rada na jednání zdůraznila, že otázka, zda Evropská unie nebo členské státy vykonají vnější pravomoc uzavřít určitou mezinárodní dohodu v oblasti sdílené pravomoci, je otázkou „politického rozhodnutí“. Mám za to, že právní pojistky, z nichž takové politické rozhodnutí vychází, spočívají v podrobných postupech stanovených v článku 218 SFEU. Článek 218 odst. 2 stanoví, že „Rada dává zmocnění k zahájení jednání, vydává směrnice pro jednání, dává zmocnění k podpisu dohod a uzavírá je“. V dalších odstavcích je pak uvedeno, že k zahájení jednání (čl. 218 odst. 3 SFEU), k podpisu dohody (čl. 218 odst. 5 SFEU) i k jejímu uzavření (čl. 218

25 — Zejména viz posudek 1/76 (Dohoda o zřízení Evropského fondu pro pozastavení vnitrozemské plavby) ze dne 26. dubna 1977, EU:C:1977:63, body 1 až 3. V uvedené věci bylo cílem dotčené dohody sanovat hospodářskou situaci v oblasti vnitrozemské vodní dopravy v regionu, v němž má taková doprava zvláštní význam v rámci celé mezinárodní dopravní sítě (bod 1). Soudní dvůr určil, že je „[...] nemožné dosáhnout plně sledovaného cíle vytvořením společných pravidel podle článku 75 Smlouvy [o EHS] vzhledem k tradičnímu používání hlavních dotčených vodních toků plavidly ze třetího státu, konkrétně ze Švýcarska, přičemž na taková pravidla se vztahuje svoboda plavby vyplývající z již dávno uzavřených mezinárodních dohod“ (bod 2). Soudní dvůr sice neuvedl v daném posudku výslovně, že by z toho vyplývala vnější pravomoc Evropské unie byla výlučná, jednoznačně však vykládá posudek 1/76 v tomto smyslu ve své pozdější judikatuře. Viz například posudek 2/92 (Třetí novelizované rozhodnutí OECD o národním zacházení) ze dne 24. března 1995, EU:C:1995:83, bod 32.

26 — Předlisabonská „přidaná hodnota“ rozsudku Soudního dvora ve věci AETR byla dvojí: byla jím vytvořena vnější pravomoc a tato pravomoc byla vymezena jako výlučná. Jsou-li v (řádne vymezené) oblasti přijata společná pravidla, postačuje to k uplatnění třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU pro danou oblast. Viz dále body 120 až 131 tohoto stanoviska.

27 — Čtvrtá hypotéza uvedená v čl. 216 odst. 1 SFEU zní, že se daná dohoda „může dotknout společných pravidel či změnit jejich oblast působnosti“, zatímco třetí hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU je formulována takto: „pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost“. Nemám za to, že by z drobné odlišnosti ve formulaci obou ustanovení vyplývalo cokoli podstatného.

28 — Viz bod 60 tohoto stanoviska.

odst. 6 SFEU) jsou nezbytná samostatná rozhodnutí Rady – tedy rozhodnutí členských států v jejich postavení členů Rady, kteří zmocňují příslušný unijní orgán k jednání. V průběhu celého tohoto postupu rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou, s výjimkou některých oblastí, v nichž je požadována jednomyslnost (čl. 218 odst. 8 SFEU), a uzavření dohody při výkonu vnější pravomoci vyžaduje zpravidla souhlas Evropského parlamentu, či přinejmenším konzultaci s Evropským parlamentem [čl. 218 odst. 6 písm. a) a b) SFEU].

75. Z výše uvedeného vyplývá, že mezinárodní dohoda, která upravuje oblasti spadající do sdílené vnější pravomoci a je nakonec podepsána a uzavřena samotnou Evropskou unií, je koncepčně zcela odlišná od mezinárodní dohody, která se vztahuje pouze na oblasti spadající do výlučné vnější pravomoci Evropské unie. V prvně uvedeném případě mají členské státy společně (jednajíce v postavení členů Rady) možnost dohodnout se, že v určité věci bude jednat Evropské unie, *nebo* naopak trvat na tom, že budou nadále vykonávat vnější pravomoc jednotlivě. V posledně jmenovaném případě naopak takovou možnost volby nemají, protože výlučná vnější pravomoc již náleží Evropské unii.

76. Je-li mezinárodní dohoda podepsána Evropskou unií i jejími členskými státy, jsou smluvními stranami takové dohody z mezinárodněprávního hlediska jednak Evropská unie a jednak členské státy. Tato skutečnost se projeví zejména s ohledem na odpovědnost za porušení dohody a právo domáhat se nápravy takového porušení. Pro účely transparentnosti v rámci Evropské unie a také v zájmu třetích zemí (či zemí), s níž je daná mezinárodní dohoda uzavírána, by tedy bylo patrně žádoucí, aby byly v takových rozhodnutích jasně uvedeny konkrétní aspekty sdílené pravomoci, u níž se členské státy (jednajíce v postavení členů Rady) dohodly, že bude vykonávána Evropskou unií, na straně jedné a ty aspekty sdílené pravomoci, které jsou (dosud) vykonávány členskými státy, na straně druhé. Mám za to, že by neuškodilo ani prohlášení o výkonu pravomocí připojené k dané smlouvě.

77. Pokud je konečně mezinárodní dohoda podepsána Evropskou unií i jejími členskými státy, má každý členský stát podle mezinárodního práva možnost později dohodu vypovědět příslušným postupem stanoveným danou dohodou. Dohody se ostatně účastní jako svrchovaný smluvní stát, nikoli jako pouhý přírůstek Evropské unie (a skutečnost, že Evropská unie sehrála případně vůdčí úlohu při vyjednávání dohody, je z tohoto hlediska nepodstatná). Pokud by tak ovšem členský stát skutečně učinil, byl by na základě čl. 216 odst. 2 SFEU – z *hlediska unijního práva* – i nadále vázán oblastmi, v nichž byla dohoda uzavřena v rámci pravomoci Evropské unie (protože je členským státem Evropské unie), pokud a dokud Evropská unie dohodu nevypoví²⁹. Možnost členského státu jednat samostatně jako subjekt mezinárodního práva odráží trvalý mezinárodní pravomoc členských států; skutečnost, že členský stát zůstává i nadále danou dohodou částečně vázán, přestože ji na základě mezinárodního práva vypověděl, není odrazem mezinárodního práva, nýbrž práva unijního.

78. Situace bude odlišná tehdy, mají-li členské státy výlučnou pravomoc v jedné nebo více oblastech mezinárodní dohody (a zbývající část dohody spadá do výlučné nebo sdílené pravomoci Evropské unie): v takovém případě musí dohodu uzavřít členské státy i Evropská unie³⁰.

79. Musí však Soudní dvůr, za předpokladu, že je namístě, aby odpověděl i na druhou část žádosti, určit, komu přísluší pravomoc ve vztahu ke *každému jednotlivému* ustanovení dohody EUSFTA?

80. Mám za to, že nikoli.

29 — Ponechám stranou otázku, zda lze mít v případě, kdy členský stát jednostranně odstoupí od smlouvy uzavřené členskými státy i Evropskou unií, aniž předtím v této věci vedl dialog s orgány Unie (zejména Komisí a Radou), za to, že porušil povinnost loajální spolupráce podle čl. 4 odst. 3 SEU.

30 — Ve svém stanovisku ve věci Komise v. Rada (C-13/07, EU:C:2009:190, bod 121), generální advokátka J. Kokott uvedla: „Tak jako může malá kapka pastisu zkalit sklenici vody, mohou rovněž jednotlivá, sebepodružnější ustanovení v mezinárodní smlouvě založené na čl. 133 odst. 5 prvním pododstavci ES vést k nutnosti uzavřít smíšenou dohodu“. Rovněž viz rozsudek ze dne 3. prosince 1996, Portugalsko v. Rada, C-268/94, EU:C:1996:461, bod 39 a citovaná judikatura.

81. V posudku 2/00 Soudní dvůr vyjasnil, že je-li pravomoc uzavřít mezinárodní dohodu sdílena mezi Evropskou unií a jejími členskými státy, nemůže mít přesný rozsah výlučné pravomoci Evropské unie a sdílené (či výlučné) pravomoci členských států, pokud jde o určitou dohodu, jako takový vliv na pravomoc Evropské unie takovou dohodu uzavřít a obecně na věcnou či formální platnost rozhodnutí Evropské unie o jejím uzavření³¹. Účelem postupu podle čl. 218 odst. 11 SFEU je předcházet obtížím, které by mohly na mezinárodní i unijní úrovni vzniknout, kdyby bylo rozhodnutí o uzavření dohody shledáno neplatným³². Nepřísluší Soudnímu dvoru, aby v rámci uvedeného postupu poskytoval konkrétní vodítka k tomu, kdo má pravomoc ve vztahu ke každému jednotlivému ustanovení dotčené dohody a kdo by měl být odpovědný za provedení mezinárodního závazku, který z něj vyplývá³³.

82. Namísto toho se v rámci odpovědi na druhou část žádosti Komise zaměřím na to, u kterých částí Dohody EUSFTA přísluší Evropské unii výlučná pravomoc (na základě čl. 3 odst. 1 SFEU nebo čl. 3 odst. 2 SFEU), zda dohoda obsahuje nějaké části, ve kterých je pravomoc sdílena s členskými státy (na základě článku 4 SFEU), a zda existují nějaké části dohody, v nichž nemá Evropská unie pravomoc žádnou. Dohoda EUSFTA je velmi různorodá. Analýza směřující k určení pravomoci a její (výlučné či sdílené) povahy tak bude nutně muset být (v závislosti na kontextu) zaměřena na jednotlivé kapitoly či skupiny kapitol Dohody EUSFTA, na část či části dané dohody nebo v některých případech i na jednotlivá její ustanovení.

83. Nehledě na to, že se předmětná žádost týká pouze rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, z některých písemných vyjádření (zejména vyjádření Rady) vyplývá, že problém může být spojen i s postupem, jímž Komise Dohodu EUSFTA sjednala a kterým má být podle jejího návrhu nyní podepsána. Ačkoli bylo ve směrnici pro jednání uvedeno, že má být sjednána smíšená dohoda, vyjednala Komise Dohodu EUSFTA jen jako dohodu mezi Evropskou unií a Singapurem. Porušila tak Komise čl. 218 odst. 4 SFEU a zásadu loajální spolupráce stanovenou v čl. 13 odst. 2 SEU?

84. Mám za to, že uvedenou otázku není nutné ani vhodné v tomto řízení řešit. Postupem sjednání Dohody EUSFTA jako takovým není dotčeno rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, pokud jde o její uzavření. Tato otázka jde tedy nad rámec žádosti Komise. Stejně tak (v zásadě) nemůže nedodržení procesních pravidel podle unijního práva ovlivnit platnost dohody z hlediska práva mezinárodního³⁴. Touto otázkou se tedy nebudu dále zabývat.

85. Je také důležité mít na paměti, že se žádost Komise *netýká* věcné slučitelnosti (kterékoli části) Dohody EUSFTA se Smlouvami. Soudní dvůr tedy není například žádán, aby se zabýval slučitelností mechanismu ŘSIS se Smlouvami. Uvedený způsob řešení sporů se objevuje nejen v Dohodě EUSFTA, ale i v jiných obchodních a investičních dohodách, které jsou v současné době sjednávány či sjednávány Evropskou unií. Jedinou otázkou týkající se mechanismu ŘSIS (a jiných způsobů řešení sporů upravených Dohodou EUSFTA) je v tomto řízení otázka, „*kdo* je oprávněn rozhodnout“. Mou analýzou v tomto stanovisku nejsou tedy dotčeny (případné) otázky související s věcnou slučitelností Dohody EUSFTA, včetně ustanovení o mechanismu ŘSIS, se Smlouvami³⁵.

31 — V tomto smyslu viz posudek 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, bod 15.

32 — Viz mimo jiné posudek 1/75 (Dohoda OECD o standardu pro místní výdaje) ze dne 11. listopadu 1975, EU:C:1975:145, s. 1360 a 1361; posudek 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, body 6 a 17, a posudek 2/13 (Přistoupení Společenství k EÚLP) ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 145.

33 — Viz mimo jiné posudek 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, body 6 a 17.

34 — Podle čl. 46 odst. 1 Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969 (1155 UNTS 331; dále jen „Vídeňská úmluva z roku 1969“) „[s]kutečností, že při vyjádření souhlasu státu s tím, že bude vázán smlouvou, došlo k porušení některého z ustanovení jeho vnitrostátního práva týkajícího se oprávnění uzavírat smlouvy, se stát nemůže dovolávat jako důvodu pro zrušení svého souhlasu, ledaže toto porušení bylo zjevné a týká se zvláště důležitého pravidla jeho vnitrostátního práva“. Podle čl. 46 odst. 2 je porušení zjevné, „jestliže je objektivně zřejmé kterémukoliv státu postupujícímu v této věci podle obvyklé praxe a v dobré víře“. Obdobná pravidla stanoví článek 46 Vídeňské úmluvy o právu smluv mezi státy a mezinárodními organizacemi nebo mezi mezinárodními organizacemi z roku 1986 (dosud nevstoupila v platnost) [25 ILM 543 (1986)].

35 — V této souvislosti poukazují na to, že Soudnímu dvoru byla předložena žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se slučitelnosti doložky o ŘSIS v dvoustranné dohodě o ochraně investic mezi členskými státy Evropské unie s čl. 18 prvním pododstavcem a články 267 a 344 SFEU: viz věc C-284/16, Slovenská republika v. Achmea BV (dosud projednávána před Soudním dvorem).

86. Konečně (což je ostatně asi samozřejmé) je mé stanovisko v tomto řízení omezeno na Dohodu EUSFTA. Není jím tedy dotčeno rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, pokud jde o jiné obchodní a investiční dohody.

87. Ve zbývajících částech svého stanoviska nastíním nejprve základní zásady, kterými se řídí rozdělení vnějších pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy a právní základ činnosti Evropské unie. Poté se budu zabývat základními rysy výslovné výlučné pravomoci Evropské unie v oblasti společné obchodní politiky (čl. 207 odst. 1 SFEU), její implicitní výlučné pravomoci (čl. 3 odst. 2 SFEU) a její sdílené pravomoci (článek 4 SFEU), pokud jde o vnější činnost. Na základě tohoto obecného východiska se poté zaměřím na rozdělení pravomocí, pokud jde o otázky upravené Dohodou EUSFTA.

Rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy a právní základ pro uzavření Dohody EUSFTA

88. Na jednání vyšlo najevo, že Rada a některé členské státy mají za to, že nejprve je třeba určit rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, pokud jde o Dohodu EUSFTA, a až poté v dalším kroku správný právní základ rozhodnutí Evropské unie o podpisu a uzavření Dohody EUSFTA.

89. Soud zjevně není žádán, aby zde o této druhé otázce rozhodl. Mám však za to, že Rada a zmíněné členské státy chápou nesprávně vztah mezi zásadami, jimiž se řídí rozdělení (vnějších) pravomocí, a zásadami, kterými se řídí volba právního základu činnosti Evropské unie.

90. Evropské unií přísluší pouze svěřené pravomoci³⁶. Musí proto vždy navázat akt, který přijímá, na ustanovení Smlouvy, které ji opravňuje takový akt schválit³⁷. Takový právní základ musí být určen na základě objektivních skutečností, které mohou být předmětem soudního přezkumu a patří mezi ně účel a obsah daného aktu³⁸.

91. Ve svém posudku 1/08 Soudní dvůr vysvětlil, že otázka výlučné či nevýlučné povahy pravomoci Evropské unie k uzavření dohod a otázka právního základu, který je třeba za tímto účelem použít, jsou vzájemně velmi úzce spojeny³⁹. Otázka, zda má sama Evropská unie pravomoc k uzavření dohody, nebo zda je tato pravomoc sdílena s členskými státy, totiž závisí zejména na dosahu unijních norem, které mohou orgánům Unie svěřovat pravomoc k účasti na takové dohodě⁴⁰.

92. Zjištění, že má Evropská unie vůbec pravomoc jednat v určité oblasti (a tím i určení právního základu pro danou činnost), je tedy podmínkou určení rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy v souladu s články 3 a 4 SFEU, pokud jde o konkrétní vnější činnost⁴¹.

93. Pokud jde o určení právního základu, z ustálené judikatury vyplývá, že sleduje-li dohoda uzavřená Evropskou unií více cílů nebo má dvě či více složek, a zároveň jeden z těchto cílů nebo jednu z těchto složek je možné označit za hlavní nebo převažující, kdežto ostatní cíle či složky jsou pouze vedlejší nebo mimořádně omezeného dosahu, musí Evropská unie danou dohodu uzavřít na jediném právním

36 — Viz čl. 4 odst. 1 a čl. 5 odst. 2 SEU. Rovněž viz články 2 až 6 SFEU a rozbor uvedený v bodech 55 až 64 výše.

37 — Viz mimo jiné posudek 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, bod 5, a rozsudek ze dne 1. října 2009, Komise v. Rada, C-370/07, EU:C:2009:590, bod 47.

38 — Naposledy viz rozsudek ze dne 14. června 2016, Parlament v. Rada, C-263/14, EU:C:2016:435, bod 43 a citovaná judikatura.

39 — Posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 111.

40 — Posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 112 a citovaná judikatura.

41 — To vyplývá ze systematiky odůvodnění Soudního dvora v posudku 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739.

základu, a sice na tom, který je vyžadován hlavním nebo převažujícím cílem nebo složkou⁴². Pokud by tedy převažujícím cílem Dohody EUSFTA bylo provádění společné obchodní politiky a ostatní aspekty dohody bylo třeba považovat za nezbytný vedlejší aspekt dané hlavní složky nebo za ustanovení mimořádně omezeného dosahu, byl by hmotněprávním základem pro uzavření dané dohody čl. 207 odst. 1 SFEU⁴³. Z článku 3 odst. 1 písm. e) by pak vyplývalo, že Evropská unie má výlučnou pravomoc uzavřít Dohodu EUSFTA⁴⁴.

94. Na druhé straně, pokud by Soudní dvůr určil, že Dohoda EUSFTA sleduje současně několik cílů nebo má několik složek, které jsou neoddelitelně spojeny a jedna není vůči druhé vedlejší, takže jsou použitelná různá ustanovení Smluv, musí být akt Evropské unie, kterým se daná dohoda uzavírá, založen na různých právních základech odpovídajících daným složkám⁴⁵.

95. Na základě uvedeného východiska obrátím nyní pozornost na dosah společné obchodní politiky ve smyslu článku 207 SFEU.

Článek 207 odst. 1, 5 a 6 SFEU

96. Soudní dvůr vyjasnil výlučnou pravomoc Evropské unie v oblasti společné obchodní politiky dlouho předtím, než vstoupil v platnost čl. 3 odst. 1 písm. e) SFEU, který nyní výslovně potvrzuje výlučnou pravomoc Evropské unie ohledně uvedené politiky. Ve vůbec prvním posudku vydaném na základě (nynějšího) čl. 218 odst. 11 SFEU Soudní dvůr rozhodl, že výlučná pravomoc týkající se společné obchodní politiky je odůvodněná, neboť kdyby mohly členské státy vykonávat paralelní pravomoci v uvedené oblasti, „bylo by tím uznáno, že členské státy mohou ve vztahu ke třetím zemím přijímat stanoviska odlišná od těch, která zamýšlí přijmout [Evropská unie], čímž by došlo k narušení institucionálního rámce, byla by zpochybněna vzájemná důvěra v rámci [Evropské unie] a ta by nemohla plnit svůj úkol při obhajobě společného zájmu“⁴⁶. Uvedené odůvodnění odpovídá koncepci celní unie zřízené Římskou smlouvou. Směrem dovnitř spočívá uvedená unie v absolutním zákazu ukládání cel z dovozu a vývozu a rovněž opatření s rovnocenným účinkem ve vztahu mezi členskými státy⁴⁷. Smlouvy současně svěřují Evropské unii a jejím orgánům úkol spočívající v obhajobě obchodních zájmů Evropské unie navenek. Tato základní funkce by byla zjevně ohrožena, kdyby členské státy mohly uplatňovat vlastní obchodní politiku ve vztahu k okolnímu světu (a sledovat v tomto kontextu své vlastní zájmy) souběžně s činnostmi Evropské unie.

97. Komise v tomto řízení vyzývá Soudní dvůr, aby přehodnotil svou dřívější judikaturu týkající se dosahu společné obchodní politiky. Nakolik se dosah uvedené politiky rozšířil v důsledku změn zavedených Lisabonskou smlouvou (zejména pokud jde o obchodní aspekty duševního vlastnictví, přímé zahraniční investice, obchod službami, výjimku týkající se oblasti dopravy upravenou v čl. 207 odst. 5 SFEU a omezení vyplývající z čl. 207 odst. 6 SFEU)?

98. Některé členské státy uvedly, že poté, co Soudní dvůr vydal posudek 1/94, již není namístě považovat společnou obchodní politiku za „dynamickou“.

42 — Viz například rozsudky ze dne 12. prosince 2002, Komise v. Rada, C-281/01, EU:C:2002:761, bod 43, a ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, bod 76.

43 — Viz posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 166.

44 — Viz například posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 68, rozsudky ze dne 12. prosince 2002, Komise v. Rada, C-281/01, EU:C:2002:761, bod 43, a ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, bod 76; a posudek 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, body 37 a 44.

45 — Rozsudek ze dne 14. června 2016, Parlament v. Rada, C-263/14, EU:C:2016:435, bod 44 a citovaná judikatura; rovněž viz rozsudek ze dne 10. ledna 2006, Komise v. Rada, C-94/03, EU:C:2006:2, bod 51.

46 — Posudek 1/75 (Dohoda OECD o standardu pro místní výdaje) ze dne 11. listopadu 1975, EU:C:1975:145, s. 1364. Rovněž viz rozsudek ze dne 15. prosince 1976, Donckerwolcke a Schou, 41/76, EU:C:1976:182, bod 32.

47 — Článek 30 SFEU.

99. Nemám za to, že by bylo obzvláště užitečné zabývat se otázkou, zda je společná obchodní politika „dynamická“ či nikoli. Důležité je, že čl. 207 odst. 1 SFEU by měl být vykládán způsobem, který odpovídá znění uvedeného ustanovení a zaručuje, že bude Evropská unie schopna uplatňovat účinnou společnou obchodní politiku v neustále se vyvíjejícím mezinárodním obchodním prostředí.

100. Souhlasím přitom se stanoviskem, které přednesl generální advokát N. Wahl v řízení o posudku 3/15, že jelikož se jednotlivé obchodní praktiky, vzorce a trendy postupně vyvíjejí, nelze předmět mezinárodního obchodu určit abstraktně ani vymezit staticky a rigidně⁴⁸. To, co se považuje za „obchodní politiku“ nebo „investiční politiku“ v mezinárodních vztazích, však nemusí nutně odpovídat tomu, co se rozumí společnou obchodní politikou v rámci unijního práva.

101. Soudní dvůr rovněž zdůraznil nutnost zajistit *účinnost* společné obchodní politiky Evropské unie. V posudku 1/78 Soudní dvůr vysvětlil, že nebude nadále možné provádět jakoukoli smysluplnou společnou obchodní politiku, nebude-li Evropská unie mít rovněž možnost použít prostředky, jež jdou nad rámec nástrojů, které mají mít účinky pouze na tradiční aspekty vnějšího obchodu. „Obchodní politika“ v tomto smyslu by se postupně rozmělnila⁴⁹ a bránila by Evropské unii hrát úlohu globálního obchodního partnera jednak prostřednictvím dvoustranných vztahů se třetími zeměmi a jednak formou mnohostranných ujednání⁵⁰. Společná obchodní politika tedy není omezena na opatření, jež sledují obchodní cíle. Její součástí mohou být i opatření, která sledují jiné než čistě obchodní cíle, jako jsou rozvojová⁵¹, zahraniční a bezpečnostní politika⁵² či ochrana životního prostředí nebo lidského zdraví⁵³, vždy za předpokladu, že taková opatření mají rovněž přímé a bezprostřední účinky na obchod. *Vzájemné vztahy mezi společnou obchodní politikou a (dalšími) zásadami a cíli vnější činnosti Evropské unie jsou výslovně uznány v čl. 207 odst. 1 poslední větě SFEU.*

102. To však neznamená, že dosah společné obchodní politiky není nijak omezen. Rovněž skutečnost, že určitá záležitost je řešena obchodní (a investiční) dohodou, nepostačuje k tomu, aby taková záležitost spadala do společné obchodní politiky. Dohody či ustanovení, jež mohou jiné subjekty mezinárodního práva případně koncipovat jako součást obchodu či obchodní politiky, nemusí nutně spadat pod pojem „společná obchodní politika“ vymezený ve Smlouvách. Při vymezení uvedené politiky je Soudní dvůr omezen zněním článků 206 a 207 SFEU.

103. Pro účely článku 207 SFEU je důležité, že by se (vnitřní či vnější) činnost Evropské unie měla týkat *zvláště* mezinárodního obchodu, tedy obchodu se třetími státy (a nikoli obchodu na vnitřním trhu)⁵⁴, poněvadž jejím účelem je především podpora, usnadnění nebo úprava tohoto obchodu, a má na něj přímé a bezprostřední účinky⁵⁵. K závěru, že akt Evropské unie musí být zařazen do kategorie aktů spadajících do společné obchodní politiky, tedy nelze dospět jen na základě pouhé okolnosti, že takový unijní akt může mít určitý dopad na mezinárodní obchod.

48 — Stanovisko generálního advokáta N. Wahla v řízení o posudku 3/15 (Marrákešská smlouva o přístupu k publikovaným dílům), EU:C:2016:657, bod 43.

49 — Posudek 1/78 (Mezinárodní dohoda o přírodním kaučuku) ze dne 4. října 1979, EU:C:1979:224, bod 44, a rozsudek ze dne 26. března 1987, Komise v. Rada, 45/86, EU:C:1987:163, bod 20.

50 — Viz stanovisko generálního advokáta N. Wahla v řízení o posudku 3/15 (Marrákešská smlouva o přístupu k publikovaným dílům), EU:C:2016:657, bod 43.

51 — Posudek 1/78 (Mezinárodní dohoda o přírodním kaučuku) ze dne 4. října 1979, EU:C:1979:224, body 41 až 46.

52 — Rozsudky ze dne 17. října 1995, Werner, C-70/94, EU:C:1995:328, bod 10, a ze dne 17. října 1995, Leifer a další, C-83/94, EU:C:1995:329, bod 11.

53 — Rozsudek ze dne 29. března 1990, Řecko v. Rada, C-62/88, EU:C:1990:153, body 17 až 20, a posudek 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, bod 40. Rovněž viz nedávné stanovisko generálního advokáta Wahla v řízení o posudku 3/15 (Marrákešská smlouva o přístupu k publikovaným dílům), EU:C:2016:657, bod 69.

54 — Rozsudky ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, bod 50, a ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, bod 56.

55 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, body 51 a 52 a citovaná judikatura, a ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, body 57 a 58.

104. Z hlediska rozlišení mezi (mezinárodními) závazky, které spadají do společné obchodní politiky, a závazky, jejichž hlavním účelem je zlepšit fungování vnitřního trhu, je důležité určit, zda je účelem dohody v zásadě rozšířit mimo území Evropské unie sblížení právních úprav členských států, které již „do značné míry“ proběhlo za pomoci sekundárních právních předpisů Evropské unie týkajících se obchodu na vnitřním trhu či nikoli⁵⁶. Je-li tomu tak, lze mít za to, že účelem dané dohody je podporovat mezinárodní obchod, a její uzavření tedy spadá do společné obchodní politiky. Naproti tomu, je-li cílem dohody „interní“ sblížení právních úprav, je jejím hlavním účelem zlepšit fungování vnitřního trhu, a spadá tedy mimo rozsah společné obchodní politiky, i když má účinky na mezinárodní obchod⁵⁷.

105. Některé zúčastněné strany se obávají, ať už obecně nebo v rámci některých konkrétních kapitol Dohody EUSFTA, že široký výklad uplatňovaný Komisí, pokud jde o dosah společné obchodní politiky po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost, by mohl narušovat účinky čl. 207 odst. 6 SFEU.

106. Mám za to, že čl. 207 odst. 6 SFEU se týká pouze výkonu pravomocí, jež Evropská unie dovozuje z čl. 207 odst. 1 SFEU. Předpokladem je určení existence takové pravomoci. Výše uvedeným tedy nemůže být dotčena výlučná vnější pravomoc Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU. Článek 207 odst. 6 SFEU stanoví dvě omezení, i když druhé z nich je patrně jen praktickým výrazem prvního.

107. Zaprvé výkonem pravomoci týkající se společné obchodní politiky nemůže být dotčeno vymezení pravomocí mezi Evropskou unií a členskými státy. Mám za to, že první z uvedených omezení je vyjádřením zásady svěřených pravomocí stanovené v čl. 2 odst. 1 a 2 SFEU a dále rozvedené v prohlášení č. 18 o vymezení pravomocí⁵⁸. Jinými slovy, výkonem výlučné pravomoci Evropské unie ve vztahu ke společné obchodní politice nesmí být změněna ani jinak ovlivněna ustanovení Smlouvy týkající se rozdělení pravomocí v *jiných* oblastech, které nespádají do dané pravomoci (například obchod na vnitřním trhu). Tento výklad podporuje i čl. 207 odst. 2 SFEU, který stanoví právní základ pro přijetí „[...] opatření [vymezujících] rámec pro provádění společné obchodní politiky“, a neuvádí přitom, že by Evropská unie měla výlučnou pravomoc, pokud jde o veškerá opatření, jež mohou být případně přijata za účelem splnění povinností vyplývajících z dohody uzavřené Evropskou unií při výkonu její výlučné pravomoci ohledně společné obchodní politiky.

108. Například výkon výlučné pravomoci Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU, pokud jde o celou Dohodu TRIPS⁵⁹, neznamená, že by Evropská unie měla pravomoc upravit každou jednotlivou otázku spadající pod uvedenou dohodu na vnitřním trhu. Výkonem takové pravomoci nemůže být ani dotčeno rozdělení vnějších pravomocí mezi členské státy a Evropskou unií, pokud jde obecně o práva duševního vlastnictví.

109. Naproti tomu *nemám* za to, že by z prvního výše uvedeného omezení vyplývalo, že výkon pravomoci Evropské unie ve vztahu ke společné obchodní politice závisí na tom, zda má Evropská unie vnitřní pravomoc na nějakém jiném základě nebo zda takovou pravomoc vykonala⁶⁰. Pokud bychom zejména trvali na souběžnosti vnějšího aspektu společné obchodní politiky s vnitřním aspektem jiných unijních politik, nemělo by to oporu v jiných částech článku 207 SFEU. Článek 207 odst. 4 SFEU výslovně potvrzuje, že společná obchodní politika může zahrnovat obchod kulturními

56 — Rozsudek ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, bod 67.

57 — Tento přístup nachází oporu v posudku 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, body 44 a 45 (ohledně služeb) a body 59 a 60 (ohledně práv duševního vlastnictví).

58 — Ve zmíněném prohlášení je uvedeno, že „v souladu se systémem rozdělení pravomocí mezi Unií a členské státy podle [SEU] a [SFEU] náleží pravomoci, které nejsou Smlouvami svěřeny Unií, členským státům“.

59 — Viz dále body 424 až 430 tohoto stanoviska.

60 — Z tohoto důvodu nesdílím výklad uvedeného omezení, jež dříve vycházelo z čl. 133 odst. 6 ES, podaný generální advokátkou J. Kokott. Viz stanovisko generální advokátky J. Kokott ve věci Komise v. Rada, C-13/07, EU:C:2009:190, body 120 až 122 a 139 až 142. Podle generální advokátky Kokott je totiž smyslem a účelem prvního pododstavce uvedeného ustanovení „[...] zcela obecně zajistit souběžnou povahu vnitřních a vnějších pravomocí Evropské unie? a zamezit tomu, aby Evropská unie? na sebe [brala] navenek závazky, které by interně [nemohla] provést z důvodu nedostatečných pravomocí“.

a audiovizuálními službami a rovněž obchod sociálními, vzdělávacími a zdravotnickými službami. Avšak vnitřní pravomoci Evropské unie v oblasti veřejného zdraví jsou omezeny, neboť zde takové pravomoci pouze doplňují činnosti členských států⁶¹. Činnost Evropské unie musí navíc respektovat odpovědnost členských států za stanovení jejich zdravotní politiky a za organizaci zdravotnictví a poskytování zdravotní péče⁶².

110. Druhé omezení vyplývající z čl. 207 odst. 6 SFEU spočívá v tom, že výkon pravomocí v oblasti společné obchodní politiky nesmí vést k harmonizaci právních předpisů členských států, jestliže Smlouvy takovou harmonizaci vylučují. Jak výslovně potvrzuje čl. 207 odst. 4 SFEU, uvedené omezení neznámá, že by se společná obchodní politika nemohla vztahovat na obchod v oblastech, ve kterých jiná ustanovení Smluv brání harmonizaci (například, oblastech sociální politiky, vzdělávání, veřejného zdraví či kultury)⁶³. Ve skutečnosti znamená, že Evropská unie nemůže výkonem svých pravomocí podle článku 207 SFEU jednat tak, aby obešla zákaz harmonizace podle Smluv. Toto omezení je tedy konkrétním výrazem prvně jmenovaného omezení.

111. V tomto řízení o posudku je Soudní dvůr žádán také o výklad čl. 207 odst. 5 SFEU, zejména pokud jde o závazky týkající se dopravy v kapitole osm Dohody EUSFTA („Služby, usazování a elektronický obchod“)⁶⁴. Podle zmíněného ustanovení se sjednávání a uzavírání mezinárodních dohod v oblasti dopravy řídí částí třetí hlavou VI SFEU, tedy ustanoveními Smlouvy týkajícími se společné dopravní politiky Evropské unie. Takové dohody tedy spadají mimo rámec společné obchodní politiky.

112. Tato výjimka není nová. Dopravní politika byla ve Smlouvách vždy oddělena od společné obchodní politiky. Právě tato výjimka vedla ve skutečnosti Soudní dvůr k tomu, aby v rozsudku *AETR* vymezil zásadu *implicitních* výlučných vnějších pravomocí v protikladu k výslovné vnější pravomoci týkající se společné obchodní politiky⁶⁵.

113. Ačkoli se rozsudek *AETR* týkal dohody o bezpečnostních předpisech, Soudní dvůr v posudku 1/94 neshledal důvod k odlišnému závěru ve vztahu k obchodním dohodám, jež se týkají také dopravy, jako je například GATS⁶⁶. Potvrdil tím, že „[m]yšlenkou, která je základem judikatury *AETR*, je to, že mezinárodní dohody v oblasti dopravy nespádají pod „společnou obchodní politiku“⁶⁷. Uvedené stanovisko se nezměnilo ani po přijetí Niceské⁶⁸ a Lisabonské smlouvy⁶⁹. Pokud jde o mezinárodní obchod službami v oblasti dopravy, je účelem Smluv „zachovat principiální souběžnost mezi vnitřní pravomocí, která se vykonává jednostranným přijímáním předpisů [Evropské unie], a vnější pravomocí, která se projevuje prostřednictvím uzavírání mezinárodních dohod, přičemž jedna i druhá pravomoc je [...] i nadále zakotvena ve zvláštní hlavě Smlouvy, která se týká společné politiky v oblasti dopravy“⁷⁰.

61 — Viz článek 6 SFEU.

62 — Viz článek 168 SFEU. Článek 6 SFEU stanoví, že Evropská unie má v oblasti ochrany a zlepšování lidského zdraví pravomoc provádět činnosti, jimiž „podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států“.

63 — Viz čl. 153 odst. 2 písm. a), čl. 165 odst. 4, čl. 168 odst. 5 a čl. 167 odst. 5 SFEU.

64 — Viz body 208 až 219 tohoto stanoviska.

65 — Rozsudek ze dne 31. března 1971, Komise v. Rada, 22/70, EU:C:1971:32, bod 16.

66 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, body 49 a 50.

67 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 48.

68 — Viz čl. 133 odst. 6 třetí pododstavec ES („Na sjednávání a uzavírání mezinárodních dohod v oblasti dopravy se vztahuje hlava V a článek 300“). Uvedené ustanovení odráželo vůli tvůrců Niceské smlouvy stanovit „určitou formu zachování předcházejícího stavu v dané oblasti“ (viz posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 159).

69 — Viz čl. 207 odst. 5 SFEU.

70 — Posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 164.

114. Z uvedeného důvodu není použití čl. 207 odst. 5 SFEU omezeno na mezinárodní dohody, které se výlučně či převážně týkají obchodu službami v oblasti dopravy. Jak uvedl Soudní dvůr v posudku 1/08, důsledkem opačného závěru by bylo, že by mezinárodněprávní ustanovení obsažená v dohodě, která mají striktně totožný předmět, spadala tu do působnosti politiky v oblasti dopravy, tu do působnosti obchodní politiky, pouze v závislosti na tom, zda se smluvní strany dohody rozhodly regulovat pouze obchod službami v oblasti dopravy, či zda se dohodly současně upravit obchod s těmito službami a obchod s tím či oním jiným druhem služeb, nebo upravit obchod s veškerými službami⁷¹.

115. Nehledě na širokou oblast působnosti čl. 207 odst. 5 SFEU mám za to, že výraz „mezinárodní dohoda v oblasti dopravy“ neznámá, že je ze společné obchodní politiky nutně vyloučena každá dohoda použitelná na dopravu (tedy v zásadě službu spočívající v přepravě zboží či osob jedním či více dopravními prostředky z jednoho místa na místo jiné). Skutečnost, že obecně použitelná opatření mohou být v zásadě použita i v oblasti dopravy, nemusí nutně znamenat uplatnění výjimky stanovené v čl. 207 odst. 5 SFEU. Mezinárodní dohoda „v oblasti dopravy“ je dohodou, která obsahuje ustanovení týkající se konkrétně dopravy. To vysvětluje, proč se Soudní dvůr v posudku 1/08 ve svém závěru, že jsou splněny podmínky pro uplatnění výjimky stanovené v čl. 207 odst. 5 SFEU, zaměřil na sektorové závazky (a horizontální závazky, které se použijí nad rámec uvedených závazků).

116. Toto řízení dokládá, že nejistota ohledně oblasti působnosti čl. 207 odst. 5 SFEU přetrvává i nadále. Mezi otázky týkající se závazků souvisejících s obchodem *službami v oblasti dopravy* patří také otázka, zda se výjimka stanovená v čl. 207 odst. 5 SFEU vztahuje na usazování (jak je tento pojem vymezen v Dohodě EUSFTA), i když tento aspekt neupravuje část třetí hlava VI SFEU, a zda spadají pod uvedenou výjimku služby „pomocné“ povahy ve vztahu k dopravním službám. Uvedenými otázkami se budu zabývat ve své analýze kapitoly osm Dohody EUSFTA⁷².

Článek 3 odst. 2 SFEU

117. V případech, kdy Evropská unie nemá výslovnou výlučnou pravomoc uzavřít mezinárodní smlouvu podle čl. 3 odst. 1 SFEU, může být nicméně nadána implicitní vnější výlučnou pravomocí podle čl. 3 odst. 2 SFEU. Oba odstavce článku 3 SFEU se týkají konkrétně rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy. Na rozdíl od čl. 3 odst. 1 SFEU se však čl. 3 odst. 2 SFEU týká pouze vnější pravomoci. Všechny v něm uvedené hypotézy však nutně předpokládají určitý výkon vnitřní pravomoci.

118. Komise se dovolává dvou hypotéz uvedených v čl. 3 odst. 2 SFEU k doložení výlučné vnější pravomoci Evropské unie.

119. Pokud jde o jednu část kapitoly osm týkající se služeb, usazování a elektronického obchodu⁷³, se Komise dovolává první hypotézy uvedené v čl. 3 odst. 2 SFEU, podle něhož má Evropská unie výlučnou pravomoc, „[...] pokud je její uzavření stanoveno legislativním aktem Unie“. Podle judikatury Soudního dvora vychází uvedené ustanovení z toho, že mohou existovat situace, kdy samotné Smlouvy sice nestanoví vnější pravomoc Evropské unie, avšak taková pravomoc vyplývá ze společných pravidel

71 — Posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 163. Stejný závěr bylo možné dovodit (i když jen nepřímo) z posudku 2/92 (Třetí novelizované rozhodnutí OECD o národním zacházení) ze dne 24. března 1995, EU:C:1995:83, bod 27.

72 — Viz body 208 až 219 tohoto stanoviska.

73 — Viz body 221 až 224 tohoto stanoviska.

vymezených orgány, jež vyžadují uzavření mezinárodních smluv⁷⁴. V takových situacích získává Evropská unie výlučnou pravomoc v důsledku společných pravidel⁷⁵, neboť možnost členských států uzavřít vlastní mezinárodní smlouvy by ohrozila společnou vnější činnost v oblastech, které taková unijní pravidla pokrývají⁷⁶.

120. Pokud jde o jiné části dohody EUSFTA⁷⁷, Komise se dovolává třetí hypotézy uvedené v čl. 3 odst. 2 SFEU. Podle zmíněné hypotézy má Evropská unie výlučnou pravomoc uzavřít mezinárodní smlouvu, „[...] pokud její uzavření může ovlivnit společná pravidla či změnit jejich působnost“. Uvedená hypotéza odpovídá kritériu stanovenému Soudním dvorem v rozsudku AETR, pokud jde o vymezení „povah[y] mezinárodních závazků, které na sebe nesmí brát členské státy mimo rámec unijních orgánů, pokud byla přijata společná unijní pravidla k dosažení cílů Smlouvy“⁷⁸.

121. Takzvaná „zásada AETR“ tvoří základ případné implicitní výlučné pravomoci Evropské unie uzavřít mezinárodní smlouvu. Původně byla zmíněná zásada odvozena s přihlédnutím k požadavku primárního práva, aby členské státy přijaly veškerá vhodná opatření k plnění povinností, které pro ně vyplývají ze Smluv nebo jsou důsledkem činnosti orgánů, na straně jedné a k povinnosti členských států zdržet se jakýchkoli opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů Smlouvy, na straně druhé⁷⁹. Evropská unie má tedy výlučnou vnější pravomoc, existuje-li nebezpečí, že by členské státy jednající mimo rámec unijních orgánů mohly převzít mezinárodní závazky, jež ovlivňují společná pravidla nebo mění jejich působnost. Tím by byla obcházena pravidla provádění unijních politik stanovená Smlouvami a mohla by být zpochybněna samotná podstata evropského integračního procesu.

122. Určité vodítko, jak postupovat při ověřování, zda byly splněny podmínky pro použití třetí hypotézy, nabízí judikatura Soudního dvora. V tomto ohledu je nutná zvláštní analýza vztahu mezi navrhovanou mezinárodní smlouvou a unijním právem platným v rozhodné době. Pro účely dané analýzy a s ohledem na zásadu svěřených pravomocí přísluší účastníkovi řízení, který se dovolává existence výlučné vnější pravomoci, aby ji prokázal⁸⁰.

123. Prvním krokem v rámci uvedené analýzy bude vymezení oblasti dotčené danou mezinárodní smlouvou, aby bylo možné určit, která společná pravidla jsou zde relevantní. Předmět dané smlouvy může být určen s přihlédnutím k jejímu obsahu a účelu. V tomto ohledu bude sice v některých případech možné, týká-li se analýza takzvaných homogenních smluv, popsat celou smlouvu v tom smyslu, že se vztahuje na „určitou oblast“, a posléze ověřit, zda společná pravidla danou oblast plně harmonizují nebo zda je daná oblast takovými společnými pravidly velkou měrou pokryta⁸¹, stejný přístup však nebude tak snadno použitelný u takové smlouvy, jako je Dohoda EUSFTA, která upravuje v různých svých kapitolách či částech různé „oblasti“.

74 — Viz mimo jiné rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, Komise v. Německo, C-476/98, EU:C:2002:631, bod 109 a citovaná judikatura.

75 — Rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, Komise v. Německo, C-476/98, EU:C:2002:631, bod 108 a citovaná judikatura.

76 — V tomto smyslu viz posudek 1/03 (Nová Luganská úmluva) ze dne 7. února 2006, EU:C:2006:81, body 45, 121 a 122.

77 — Viz body 225 až 268 tohoto stanoviska.

78 — Rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 66.

79 — Rozsudek ze dne 31. března 1971, Komise v. Rada, 22/70, EU:C:1971:32, bod 21. Zmíněné povinnosti jsou nyní zakotveny v čl. 4 odst. 3 druhém a třetím pododstavci SEU.

80 — Rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 75.

81 — Uvedený přístup bylo možné použít u Úmluvy Rady Evropy o ochraně práv vysílacích organizací (rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, body 78 až 103) nebo u Marrákešské smlouvy o usnadnění přístupu k publikovaným dílům nevidomým a zrakově postiženým osobám či osobám s jinými poruchami čtení (viz stanovisko generálního advokáta N. Wahla v řízení o posudku 3/15 (Marrákešská smlouva o přístupu k publikovaným dílům), EU:C:2016:657, body 137 až 154).

124. Z argumentace Komise v tomto řízení vyvstává nová otázka. Použije se třetí hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU pouze tehdy, pokud již unijní orgány přijaly „společná pravidla“ při výkonu legislativní pravomoci Evropské unie, nebo mohou být za určitých podmínek „společnými pravidly“ i samotná ustanovení Smluv? Komise argumentuje tím, že výlučná pravomoc Evropské unie, pokud jde o ustanovení EUSFTA týkající se jiných druhů investic, než jsou přímé zahraniční investice, vychází ze „společných pravidel“ upravených v samotném článku 63 SFEU. Touto otázkou se budu zabývat v rámci analýzy kapitoly devět oddílu A Dohody EUSFTA⁸².

125. Druhým krokem je zjištění, jaká společná pravidla v dané oblasti existují. Mezi oblastí, kterou pokrývá mezinárodní smlouva, a oblastí působnosti společných pravidel však nemusí být naprostá shoda⁸³. Postačí, že mezinárodní smlouva spadá do oblasti, kterou taková společná pravidla velkou měrou pokrývají⁸⁴. Relevantní společná pravidla mohou zahrnovat nejen právní úpravu použitelnou na konkrétní oblast, kterou daná smlouva pokrývá, ale rovněž právní úpravu s širší oblastí působnosti⁸⁵. Stejně tak se nemusí předmět takových společných pravidel nacházet v jednom a totéž právním nástroji Evropské unie⁸⁶.

126. Společná pravidla jsou nejen ta, která upravují situace, jež zahrnují mimounijní prvek, a mají tedy vnější rozměr⁸⁷. Při určování společných pravidel je třeba vzít v úvahu jednak již platnou unijní úpravu a jednak budoucí vývoj těchto pravidel, je-li takový vývoj předvídatelný v době analýzy⁸⁸.

127. Argumenty zúčastněných stran, pokud jde o otázku, která společná pravidla jsou relevantní pro použití zásady AETR na oblast dopravních služeb a jiné druhy investic, než jsou přímé zahraniční investice, naznačují existenci různých nedorozumění týkajících se pojmu „společná pravidla“. V tomto řízení má Soudní dvůr příležitost tuto otázku vyjasnit⁸⁹.

128. Třetím krokem je přezkoumání (případného) dopadu uzavření mezinárodní smlouvy na relevantní společná pravidla. Není přitom nutné prokázat, že skutečně *dochází* k takovému dopadu: postačí, že existuje riziko ovlivnění takových pravidel či změny jejich působnosti⁹⁰. Takové riziko existuje v případě, že závazky podle mezinárodní smlouvy spadají do působnosti uvedených pravidel⁹¹. Není nutné prokázat možný rozpor, tedy kolizi mezi danou mezinárodní smlouvou a společnými pravidly⁹².

129. Je-li oblast upravená mezinárodní smlouvou úplně harmonizována společnými pravidly⁹³, je snadné určit existenci výlučné pravomoci uzavřít danou smlouvu. Má se za to, že harmonizovaná pravidla jsou ovlivněna mezinárodními závazky vyplývajícími z uzavření dané smlouvy.

82 — Viz body 350 až 359 tohoto stanoviska.

83 — Rozsudky ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 69 a citovaná judikatura, a ze dne 26. listopadu 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, bod 30. V daném kroku analýzy se rozlišuje mezi kritériem podle čl. 3 odst. 2 SFEU a určením oblastí, ve kterých Evropská unie využila „přednostní právo konat“ v rámci sdílených pravomocí.

84 — Rozsudky ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 70 a citovaná judikatura, a ze dne 26. listopadu 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, bod 31.

85 — Viz například rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 81.

86 — Viz například rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 82.

87 — Viz například posudek 1/03 (Nová Luganská úmluva) ze dne 7. února 2006, EU:C:2006:81, bod 172.

88 — Posudek 1/13 (Přistoupení třetích států k Haagské úmluvě) ze dne 14. října 2014, EU:C:2014:2303, bod 74 a citovaná judikatura, a rozsudek ze dne 26. listopadu 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, bod 33.

89 — Viz body 234 a 349 až 361 tohoto stanoviska.

90 — Rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 68 a citovaná judikatura.

91 — Rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 68 a citovaná judikatura.

92 — Rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 71 a citovaná judikatura.

93 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 96.

130. Je-li harmonizace pouze částečná, pak skutečnost, že se mezinárodní smlouva (nebo její část či části) týká oblasti, kterou pravidla Evropské unie „velkou měrou pokrývají“, neznámá bez dalšího, že je zde dána výlučná pravomoc Evropské unie sjednat celou takovou mezinárodní smlouvu (nebo její relevantní část) bez přihlédnutí k možnému použití zásady AETR. Vše závisí na obsahu přijímaných závazků a jejich možném spojení s pravidly Unie⁹⁴.

131. Výše uvedené zásady nejsou dotčeny protokolem č. 25 o výkonu sdílených pravomocí. Zmíněný protokol se týká pouze čl. 2 odst. 2 SFEU. Jeho jediným účelem je vymezit rozsah výkonu pravomoci Evropské unie, která je sdílena s členskými státy. Je v něm jasně uvedeno, že se výkon takové pravomoci vztahuje „pouze na prvky, které jsou upraveny předmětným aktem Evropské unie“, a tudíž se nevztahuje na celou oblast“. Protokol č. 25 tedy nelze vykládat v tom smyslu, že by omezoval rozsah výlučné vnější pravomoci Evropské unie v případech uvedených v čl. 3 odst. 2 SFEU, jak jej vyjasnila judikatura⁹⁵.

132. Na základě uvedených východisek se nyní zaměřím na rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, pokud jde o Dohodu EUSFTA.

Cíle a obecné definice relevantní pro Dohodu EUSFTA (kapitola jedna EUSFTA⁹⁶)

Argumentace zúčastněných stran

133. Komise tvrdí, že kapitola jedna spadá v plném rozsahu do oblasti působnosti společné obchodní politiky. Má za to, že všeobecné cíle stanovené v čl. 1.1 a 1.2 EUSFTA odpovídají do značné míry cílům společné obchodní politiky stanoveným v článku 206 SFEU. Cíle Dohody EUSFTA jsou pouze o něco málo širší než cíle společné obchodní politiky. I v takových případech odpovídají nicméně uvedené cíle cílům SFEU (zejména článku 63 odst. 1 a článkům 91 a 100 SFEU).

134. Ostatní zúčastněné strany nepředložily žádné konkrétní argumenty ke kapitole jedna.

Analýza

135. Mám za to, že Evropské unií přísluší na základě čl. 207 odst. 1 SFEU výlučná pravomoc rozhodnout o stanovení oblasti volného obchodu v souladu s článkem XXIV GATT z roku 1994 a článkem V GATS⁹⁷ a sjednat, že cíli Dohody EUSFTA budou liberalizace a usnadnění obchodu a investic. Takové záležitosti zjevně spadají do oblasti působnosti společné obchodní politiky.

136. Ustanovení obsahující obecně použitelné definice jsou navíc čistě akcesorická. Taková ustanovení nemohou měnit rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, pokud jde o jiná ustanovení Dohody EUSFTA.

137. Mám tedy za to, že kapitola jedna spadá v plném rozsahu do výlučné pravomoci Evropské unie podle článku 207 SFEU.

94 — Tento názor jsem již vyjádřila ve svém stanovisku ve věci Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:224, body 104 až 111.

95 — Rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 73.

96 — Viz bod 2 přílohy k mému stanovisku.

97 — Zvláštní otázka zní, zda veškeré záležitosti, které spadají do kapitoly EUSFTA o službách (kapitola osm), skutečně patří do výlučné pravomoci Evropské unie. Viz body 195 až 268 tohoto stanoviska.

Obchod zbožím (kapitoly dvě až šest EUSFTA⁹⁸ a protokol 1 k EUSFTA⁹⁹).

Argumentace zúčastněných stran

138. Komise tvrdí, že kapitoly dvě až šest spadají v plném rozsahu do oblasti působnosti společné obchodní politiky.

139. Komise argumentuje tím, že všechna ustanovení kapitoly dvě se týkají zvláště mezinárodního obchodu zbožím, neboť jejich účelem je liberalizovat obchod zbožím mezi smluvními stranami a mají přímé a bezprostřední účinky na takový obchod. To platí jednak pro ustanovení zmíněné kapitoly o clech, na něž odkazuje čl. 207 odst. 1 SFEU, a jednak pro necelní ustanovení, jež přebírají, začleňují do dohody formou odkazu nebo dále rozvádějí existující ustanovení GATT z roku 1994 a dalších mnohostranných smluv o obchodu zbožím (a tedy, jak Soudní dvůr uvedl v posudku 1/94, spadají automaticky do oblasti působnosti společné obchodní politiky).

140. Komise předkládá obdobné argumenty, pokud jde o kapitolu tři (čl. 207 odst. 1 SFEU se vztahuje na „opatření na ochranu obchodu, jako jsou opatření pro případ dumpingu a subvencování“), kapitolu čtyři (která usnadňuje obchod zbožím tím, že stanoví rámec, v němž budou zjištěny a odstraněny zbytečné překážky obchodu v rámci Dohody o TPO a bude se předcházet jejich vzniku) a kapitolu pět (jejímž účelem je minimalizovat nepříznivé účinky SFS opatření na obchod). Dohoda o provádění článku VI Všeobecné dohody o clech a obchodu z roku 1994 (dále jen „Antidumpingová dohoda“), Dohoda o subvencích a vyrovnávacích opatřeních (dále jen „Dohoda o SVO“), Dohoda o ochranných opatřeních, Dohoda o TPO i Dohoda o SFO jsou mezinárodními dohodami o obchodu zbožím, které podle posudku 1/94 spadají do oblasti působnosti společné obchodní politiky.

141. Kapitola šest se konečně rovněž týká zvláště mezinárodního obchodu, neboť jejím účelem je zjednodušit obchod zbožím a zajistit účinné celní kontroly. Komise doplňuje, že většina ustanovení zmíněné kapitoly odpovídá podrobnějším ustanovením se stejným předmětem v Dohodě WTO o usnadnění obchodu, která nyní tvoří přílohu 1A k Dohodě o WTO¹⁰⁰. Komise má za to, že členské státy ani jiné orgány nezpochybňují výlučnou pravomoc Evropské unie, pokud jde o zmíněnou novou dohodu uzavřenou v rámci WTO.

142. *Parlament* v zásadě souhlasí se stanoviskem Komise.

143. *Rada* a takřka žádný z členských států sice nepředkládají konkrétní argumenty v souvislosti s kapitolami dvě až šest, jeden z členských států však tvrdí, že se výlučná pravomoc Evropské unie nevztahuje na celní spolupráci upravenou v čl. 6.1 odst. 1 druhé větě EUSFTA. Článek 206 SFEU zmiňuje pouze vytvoření celní unie v souladu s články 28 a 32 SFEU. Proto pod něj nespadá článek 33 SFEU, který stanoví právní základ pro přijetí „[...] opatření k posílení spolupráce mezi členskými státy a mezi členskými státy a Komisí v celních věcech“. Z článku 6 písm. g) SFEU navíc vyplývá, což potvrzuje čl. 197 odst. 2 SFEU (jediné ustanovení hlavy XXIV nadepsané „Správní spolupráce“), že pokud jde o správní spolupráci, má Evropská unie pravomoc pouze podporovat, koordinovat či doplňovat činnost členských států.

98 — Viz body 3 až 12 přílohy k mému stanovisku.

99 — Viz bod 131 přílohy k mému stanovisku.

100 — Znění uvedené dohody je k dispozici na adrese: https://www.wto.org/english/tratop_e/tradfa_e/tradfa_e.htm.

Analýza

144. Kapitoly dvě až šest upravují různé aspekty úpravy obchodu zbožím. Záležitosti upravené danými kapitolami a druh závazků, jež stanoví, odpovídají do určité míry některým dohodám WTO o obchodu zbožím.

145. Obchod zbožím spadal do oblasti působnosti společné obchodní politiky již před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost. V posudku 1/94 došel Soudní dvůr k závěru, že (tehdejší) Evropské společenství má na základě článku 113 Smlouvy o ES výlučnou pravomoc uzavřít „mnohostranné dohody o obchodu zbožím“, tedy dohody, které tvoří přílohu 1A Dohody o WTO (dále jen „dohody podle přílohy 1A“) ¹⁰¹. Mezi takové dohody patří GATT z roku 1994 a také 12 dalších dohod. Soudní dvůr došel k závěru, že všechny dohody podle přílohy 1A spadají do oblasti působnosti společné obchodní politiky, aniž by se zabýval zvlášť každou z těchto dohod ¹⁰². Měl tedy za to, že se všechny týkají zvláště mezinárodního obchodu, poněvadž jejich účelem je především podpora, usnadnění nebo úprava tohoto obchodu, a mají na něj přímé a bezprostřední účinky. Součástí většiny dohod podle přílohy A1 Dohody o WTO jsou závazky týkající se mimo jiné přístupu na trh, národního zacházení a dalších forem vnitrostátní regulace, transparentnosti, soudního a správního přezkumu a vyvažování obchodních a jiných cílů. Rozsah použití některých takových dohod je vymezen v závislosti na druhu zboží (například Dohoda o zemědělství a Dohoda o obchodu s textilem a oděvy); jiné se vztahují na konkrétní druhy obchodních nástrojů (například Dohoda o TPO, Dohoda o obchodních aspektech investičních opatření, Antidumpingová dohoda, Dohoda o SVO a Dohoda o ochranných opatřeních), obchodní opatření se zvláštním cílem (například Dohoda o SFO) nebo některé fáze procesu dovozu či vývozu [například Dohoda o provádění článku VII Všeobecné dohody o clech a obchodu z roku 1994 (dále jen „Dohoda o celní hodnotě“), Dohoda o kontrole před odesláním, Dohoda o pravidlech původu a Dohoda o dovozním licenčním řízení].

146. Z posudku 1/94 tedy vyplývá, že Evropské unii přísluší výlučná pravomoc, pokud jde o záležitosti pokryté danými dohodami a závazky převzatými na jejich základě ¹⁰³. Tento závěr nebyl dotčen ani přijetím Lisabonské smlouvy, kterou se nezměnilo vymezení společné obchodní politiky, pokud jde o obchod zbožím.

147. Na základě výše uvedených východisek mám za to, že se kapitoly dvě až pět týkají zvláště obchodu zbožím. Jejich předmět odpovídá v zásadě otázkám upraveným v některých dohodách podle přílohy 1A Dohody o WTO, jež spadají do výlučné pravomoci Evropské unie v oblasti společné obchodní politiky. Kapitola dvě se týká předmětu článků I, II a XI GATT z roku 1994, jež obsahují základní závazky týkající se přístupu zboží na trh. Otázky upravené kapitolou tři souvisí s ustanoveními GATT z roku 1994 o antidumpingu, subvencování a ochranných opatřeních a s odpovídajícími konkrétnějšími dohodami (Antidumpingovou dohodou, Dohodou o subvencích a vyrovnávacích opatřeních a Dohodou o ochranných opatřeních) uvedenými v příloze 1A Dohody o WTO. Kapitoly čtyři a pět se týkají necelních překážek, jež odpovídají kategoriím uvedeným v článku III GATT z roku 1994 („národní zacházení“) a konkrétním kategoriím upraveným v Dohodě o TPO a Dohodě o SFO, jež jsou rovněž součástí přílohy 1A Dohody o WTO.

148. Uvedené otázky se týkají procesu pohybu zboží přes hranice států, jeho propuštění a odbavení a zacházení se zbožím na trhu. Týkají se tak *zvláště* mezinárodního obchodu.

101 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 34.

102 — Soudní dvůr se zabýval některými z uvedených dohod (Dohodou o zemědělství, Dohodou o SFO a Dohodou o TPO) ve světle konkrétních argumentů vznesených zúčastněnými stranami ve vztahu k takovým dohodám. Viz posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, body 28 až 33.

103 — Závěr byl stejný i podle GATT z roku 1947 do té míry, v níž Evropské společenství postupně převzalo pravomoci dříve vykonávané členskými státy. Viz rozsudky ze dne 12. prosince 1972, *International Fruit Company* a další, spojené věci 21/72 až 24/72, EU:C:1972:115, bod 18, a ze dne 3. června 2008, *The International Association of Independent Tanker Owners* a další, C-308/06, EU:C:2008:312, body 48 a 49.

149. Pravidla směřující k usnadnění uvedeného procesu (jež mají zásadní význam pro dovoz a vývoz zboží) a zvýšení transparentnosti, předvídatelnosti, účinnosti a nákladové efektivity daného procesu a pravidel upravujících zacházení s takovým zbožím na trhu navíc podporují, usnadňují nebo upravují takový obchod a mají na něj přímé a bezprostřední účinky¹⁰⁴.

150. Uvedený závěr platí i pro celní spolupráci podle kapitoly šest a další ustanovení o clech v ujednání č. 3 a pravidla vzájemného uznávání programů pro schválené hospodářské subjekty stanovená v ujednání č. 4 (příčemž obě zmíněná ujednání se týkají kapitoly šest).

151. Kapitola šest se týká celních postupů a celní hodnoty a zjednodušení obchodu (jež jsou částečně upraveny GATT z roku 1994), Dohody o celní hodnotě a nedávno uzavřené Dohody WTO o usnadnění obchodu. Jednotlivé formy spolupráce upravené v kapitole šest odpovídají do určité míry formám spolupráce v celních věcech podle GATT z roku 1994 a Dohody o celní hodnotě. Posledně jmenované dohody upravují rovněž, kromě obecných ustanovení o zveřejňování¹⁰⁵, také konzultace v otázkách souvisejících se správou systémů celní hodnoty¹⁰⁶. V obecnější rovině stanoví dále GATT z roku 1994 a dohody podle přílohy A1 celou řadu obdobných forem spolupráce v různých záležitostech souvisejících s obchodem zbožím¹⁰⁷. Taková ustanovení nebránila Soudnímu dvoru, aby v posudku 1/94 došel k závěru, že zmíněné dohody spadají zcela do oblasti působnosti společné obchodní politiky¹⁰⁸.

152. Nemohu přitom přijmout formalistický argument vycházející z rozdílu mezi ustanoveními Smlouvy o celní unii (články 30 až 32 SFEU) a celní spolupráci (článek 33 SFEU), pokud jde o obchod zbožím na vnitřním trhu. Je pravda, že článek 206 SFEU, který stanoví cíle celní unie, zmiňuje pouze články 28 až 32 SFEU. Důvodem je však skutečnost, že se jedná o ustanovení, která *vytvářejí* celní unii. To není účelem takového ustanovení, jako je článek 33 SFEU, které stanoví právní základ pro přijetí právní úpravy na podporu celní spolupráce v rámci Evropské unie. Ze skutečnosti, že článek 206 SFEU neodkazuje výslovně na článek 33 SFEU, tedy nelze smysluplně dovozovat žádné závěry ohledně dosahu společné obchodní politiky. Stejně tak nemají žádný dopad na oblast působnosti uvedené politiky čl. 6 písm. g) a článek 197 SFEU. Zmíněná ustanovení se týkají obecně správní spolupráce mezi členskými státy navzájem a mezi členskými státy a Evropskou unií. Není jimi tedy dotčena výlučná pravomoc Evropské unie zahrnout do své společné obchodní politiky opatření směřující ke zlepšení správní spolupráce se třetími státy, pokud jde o otázky spadající do uvedené politiky.

153. Má analýza kapitol dvě až šest platí konečně rovněž pro protokol 1 o definici pojmu „původní produkty“ a metodách administrativní spolupráce. Uvedený protokol se týká pravidel původu. Zjevně se týká *zvláště* mezinárodního obchodu zbožím.

154. Mám tedy za to, že kapitoly dvě až šest spadají v plném rozsahu do výlučné pravomoci Evropské unie týkající se společné obchodní politiky podle článku 207 SFEU.

104 — Rovněž viz body 510 až 512 tohoto stanoviska.

105 — Viz článek 12 Dohody o celní hodnotě a čl. X odst. 1 GATT z roku 1994.

106 — Viz čl. 18 odst. 1 a článek 19 Dohody o celní hodnotě.

107 — Viz například čl. IX odst. 6 GATT z roku 1994 (spolupráce za účelem předcházení určitým způsobům používání obchodních názvů), článek XV GATT z roku 1994 (spolupráce, konzultace a výměna informací s MMF, pokud jde o devizové mechanismy), článek XXV GATT z roku 1994 (společné kroky smluvních stran), článek XXXVIII GATT z roku 1994 (společné kroky na podporu cílů stanovených v článku XXXVI o obchodu a rozvoji), čl. 4 odst. 2 Dohody o SFO (konzultace směřující k dosažení dohody o uznávání rovnocennosti určitých SFS opatření), článek 7 a příloha B Dohody o SFO (transparentnost a výměna informací) a článek 10 Dohody o TPO (výměna informací).

108 — Viz posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 34.

155. Nyní se zaměřím na kapitolu osm. Jelikož z kapitoly sedm (Necelní překážky obchodu a investicím do výroby obnovitelné energie) a kapitoly třináct (Obchod a udržitelný rozvoj) vyvstávají obdobné otázky vztahující se k dosahu společné obchodní politiky a vztahu mezi obchodními a neobchodními cíli¹⁰⁹, budu se kapitolou sedm zabývat později ve spojení s kapitolou třináct.

Služby, usazování a elektronický obchod (kapitola osm Dohody EUSFTA¹¹⁰)

Argumentace zúčastněných stran

Všeobecné argumenty

156. Komise uvádí, že v oddílu A jsou stanoveny cíl a oblast působnosti kapitoly osm Dohody EUSFTA. Oddíly B až D též kapitoly spadají do výlučné pravomoci Evropské unie, neboť jejich oblast působnosti odpovídá dosahu závazků týkajících se způsobů 1, 2, 3 a 4 poskytování služeb podle GATS, na něž se vztahuje čl. 207 odst. 1 SFEU. Podle čl. I odst. 2 písm. a) až d) GATS se uvedené čtyři způsoby týkají poskytování služeb: a) z území jednoho členského státu (WTO) na území jiného členského státu (WTO) („způsob 1“ neboli „přeshraniční dodání“); b) na území jednoho členského státu (WTO) příjemci na území jiného členského státu (WTO) („způsob 2“ neboli „spotřeba v zahraničí“); c) poskytovatelem z jednoho členského státu (WTO) prostřednictvím komerční přítomnosti na území jiného členského státu (WTO) („způsob 3“ neboli „komerční přítomnost“); a d) poskytovatelem z jednoho členského státu (WTO) prostřednictvím fyzických osob z členského státu (WTO) přítomných na území jakéhokoli jiného členského státu (WTO) („způsob 4“ neboli „přítomnost fyzických osob“).

157. U každého z pododdílů oddílu E v kapitole osm (Předpisový rámec) Komise tvrdí, že zde existuje dostatečně úzké propojení s mezinárodním obchodem.

158. Pokud jde o *obecně použitelná ustanovení* (pododdíl 1), Komise se dovolává srovnání s ustanoveními GATS a některých nezávazných nástrojů přijatých různými orgány WTO. Komise dále argumentuje tím, že článek 8.16 EUSFTA o *vzájemném uznávání profesních kvalifikací* spadá do společné obchodní politiky, protože usnadňuje přístup na trh zahraničním poskytovatelům služeb, přičemž Soudní dvůr potvrdil, že takové závazky v GATS jsou součástí společné obchodní politiky. Článek 8.17 EUSFTA týkající se *transparentnosti* stanoví povinnosti, které jsou běžné v mezinárodních obchodních dohodách a obdobné těm, které vyplývají z čl. III odst. 1 a III:4 GATS. Nejistota ohledně použitelných opatření upravujících obchodní jednání může vést k tomu, že se poskytovatelé služeb rozhodnou upustit od vstupu na zahraniční trhy.

159. Pokud jde o *vnitrostátní právní předpisy* (pododdíl 2), Komise poukazuje v zásadě na to, že tento pododdíl stanoví podmínky, jež mají zajistit, aby požadavky a postupy udělování licencí nebo kvalifikační požadavky a postupy nenarušovaly mezinárodní obchod. Jejich účel je obdobný účelu čl. VI odst. 4 GATS, který má zajistit, aby takové normy a postupy, byť nediskriminační, nepředstavovaly zbytečné překážky obchodu službami. Povinnost smluvních stran zachovat nebo zavést soudní, rozhodčí nebo správní instance nebo řízení umožňující přezkum rozhodnutí, stanovená v čl. 8.19 odst. 3 EUSFTA, je navíc obdobná povinnosti stanovené v čl. VI odst. 2 písm. a) GATS.

160. Také zvláštní ustanovení o *počítačových službách, poštovních službách, telekomunikačních službách a finančních službách* (pododdíly 3, 4, 5 a 6), z nichž některá potvrzují závazky podle GATS nebo z nich vycházejí, spadají obdobně do pravomoci Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU.

¹⁰⁹ — Viz body 467 až 504 tohoto stanoviska.

¹¹⁰ — Viz body 19 až 51 přílohy k mému stanovisku.

161. Oddíl F obsahuje převážně různá prohlášení. Jediné hmotněprávní ustanovení (v článku 8.58 EUSFTA) zakazuje ukládání cel, což je otázka zjevně spadající do společné obchodní politiky.

162. *Parlament* ani *Rada* nepředkládají konkrétní argumenty k ustanovením kapitoly osm, jež se *netýkají* dopravy¹¹¹.

163. *Členské státy* se zaměřují zejména na taková zvláštní ustanovení, jako jsou ta, která se týkají finančních služeb a vzájemného uznávání profesních kvalifikací.

164. Některé členské státy argumentují tím, že pododdíl 6 o finančních službách nespadá v plném rozsahu do společné obchodní politiky Evropské unie. Směrnice 2014/65 o trzích finančních nástrojů (dále jen „směrnice MiFiD II“)¹¹², jež má nabýt účinnosti v lednu 2017, harmonizuje pouze některé aspekty poskytování finančních a investičních služeb státními příslušníky třetích zemí.

165. Pravidla upravující vzájemné uznávání profesních kvalifikací rovněž nespadají do společné obchodní politiky. Zprvce na rozdíl od tvrzení Komise pouhá okolnost, že určitá záležitost má vliv na vnější obchodní vztahy nebo že je upravena mezinárodním hospodářským právem, nepostačuje k tomu, aby spadala do společné obchodní politiky. Zadruhé směrnicí 2005/36 o uznávání odborných kvalifikací¹¹³ není dotčena výlučná pravomoc členských států, pokud jde o uznávání odborných kvalifikací získaných mimo území Evropské unie. Obdobně v oblasti námořní dopravy představují společná pravidla přijatá zejména ve směrnici Rady 96/50/ES (o podmínkách pro získání národních osvědčení vůdců plavidel) a ve směrnici 2008/106/ES (o minimální úrovni výcviku námořníků)¹¹⁴ pouze minimální pravidla, jež nemohou být dotčena článkem 8.16 EUSFTA. Zatřetí Komise opomíjí skutečnost, že GATS (a zejména čl. VII odst. 1) neukládá členským státům WTO uznávat odborné kvalifikace ze třetích zemí nebo uzavřít v tomto ohledu mezinárodní dohody.

166. Způsobem, jímž má být dosaženo liberalizace podle Dohody EUSFTA, zejména v oblasti usazování, navíc budou nebo mohou být dotčeny zdravotní či sociální služby, u nichž si členské státy ponechávají pravomoc. To je neslučitelné s čl. 207 odst. 6 SFEU. Komise rovněž nesprávně argumentuje tím, že ustanovení týkající se elektronického obchodu jsou pouze deklaratorní povahy.

167. Komise se konečně nemůže dovolávat článku 216 SFEU, aby odůvodnila existenci sdílené pravomoci v oblastech spadajících mimo výlučnou pravomoc Evropské unie. Komise neprokázala nutnost uzavřít Dohodu EUSFTA k dosažení jednoho z cílů stanovených ve Smlouvách.

Argumenty týkající se dopravy

168. *Komise* řeší samostatně závazky podle kapitoly osm, jež se týkají zvláště *dopravy* (v seznamu specifických závazků Evropské unie v příloze 8-A a v oddílu E pododdílu 7, který se týká služeb v mezinárodní námořní dopravě).

169. Komise argumentuje tím, že velmi podstatná část obchodu mezi Singapurem a Evropskou unií v pěti oblastech dopravy upravených Dohodou EUSFTA (letecká, železniční, silniční, vnitrozemská vodní a námořní doprava) probíhá sice v rámci způsobu 3 (usazení), ustanovení týkající se usazování poskytovatelů dopravních služeb však nespadají pod výjimku stanovenou v čl. 207 odst. 5 SFEU. Usazování související s dopravními službami totiž nespadá do oblasti působnosti části třetí hlavy VI

111 — Pokud jde o argumenty týkající se dopravy, viz body 168 až 194 tohoto stanoviska.

112 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU (Úř. věst. 2014, L 173, s. 349).

113 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 7. září 2005 (Úř. věst. 2005, L 255, s. 22), v platném znění.

114 — Směrnice ze dne 23. července 1996 o harmonizaci podmínek pro získání národních osvědčení vůdců plavidel pro přepravu zboží a cestujících na vnitrozemských vodních cestách ve Společenství (Úř. věst. 1996, L 235, s. 31; Zvl. vyd. 06/02, s. 297) a směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 19. listopadu 2008 o minimální úrovni výcviku námořníků (Úř. věst. 2008, L 323, s. 33).

SFEU (ve spojení s čl. 58 odst. 1 SFEU), na niž čl. 207 odst. 5 odkazuje, přičemž žádné ustanovení Smlouvy nebrání použití ustanovení o svobodě usazování na dopravu. Komise poukazuje per analogiam na rozdíl mezi volným pohybem služeb v oblasti dopravy podle sekundárních právních předpisů přijatých v souladu s částí třetí hlavou VI SFEU, jenž je omezen na způsoby 1, 2 a 4, na straně jedné, a svobodou usazování podle článku 49 a následujících SFEU, na straně druhé.

170. Pokud jde o otázku, zda závazky vyplývající z Dohody EUSFTA spadají pod výjimku stanovenou v čl. 207 odst. 5 SFEU, Komise tvrdí, že výlučná pravomoc Evropské unie vychází z třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU. Vnější činnost členských států by mohla ovlivnit společná pravidla přijatá v oblasti dopravních služeb, tedy oblasti, která je velkou měrou pokryta společnými pravidly. Pokud by Soudní dvůr uvedený argument nepřijal a došel k závěru, že je nezbytné zabývat se závazky v každé z oblastí dopravy zvlášť, pak do výlučné pravomoci Evropské unie spadají přinejmenším závazky vyplývající z Dohody EUSFTA, pokud jde o mezinárodní námořní dopravu, železniční dopravu a silniční dopravu, stejně jako některé pomocné služby.

171. Pokud jde o *letecké dopravní služby*, Komise tvrdí, že výlučná pravomoc Evropské unie, co se týče služeb opravy a údržby letadel, během kterých je stroj vyřazen z provozu, dále prodeje a marketingu leteckých dopravních služeb a služeb počítačových rezervačních systémů (na něž se vztahují oddíly B a C), je založena zčásti na čl. 207 odst. 1 SFEU a zčásti na první a třetí hypotéze uvedených v čl. 3 odst. 2 SFEU. Pokud jde o služby opravy a údržby letadel, článek 12 nařízení (ES) č. 216/2008¹¹⁵ předvídá uzavření dohody ze strany Evropské unie (první hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU). Pokud jde o prodej a marketing leteckých dopravních služeb, argumentuje Komise tím, že tyto služby samy o sobě nezahrnují dopravu zboží či cestujících: spadají tedy do společné obchodní politiky. Služby počítačových rezervačních systémů jsou do značné míry upraveny společnými pravidly, zejména nařízením (ES) č. 80/2009¹¹⁶, a spadají tedy do výlučné pravomoci Evropské unie na základě třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU.

172. Vzhledem zeměpisné poloze Evropské unie a Singapuru je praktický význam způsobů 1, 2 a 4 omezený.

173. Pokud jde tedy konkrétně o *vnitrozemskou vodní dopravu*, nedochází v praxi prostřednictvím Dohody EUSFTA k žádnému výkonu vnější pravomoci.

174. Co se týče *železniční dopravy*, Evropská unie nepřevzala žádné závazky u způsobů 1 či 4 a úplné závazky převzala jen u způsobu 2. Jedná se v každém případě o vedlejší závazky ve vztahu k závazkům převzatým v Dohodě EUSFTA v oblasti dopravy nebo souvisejícím se společnou obchodní politikou. Pokud jde o poskytování služeb v oblasti železniční dopravy dceřinou společností singapurské společnosti usazenou v členském státě na území jiného členského státu (způsob 3), směrnice 2012/34/EU umožňuje volný pohyb služeb poskytovaných provozovateli usazenými v členském státě na území Evropské unie a nestanovuje požadavky na státní příslušnost vlastníků dané dceřiné společnosti¹¹⁷. Jedná se tedy o otázku upravenou společnými pravidly.

175. Co se týče *silniční dopravy*, přebírá Evropská unie jen omezené závazky k osobní a nákladní dopravě. Pro způsob 1 nejsou přijímány žádné závazky. Naproti tomu Evropská unie přebírá úplný závazek (bez výhrad) pro způsob 2 a závazek s výhradami pro způsob 4. Stejně jako u železniční dopravy mají zmíněné závazky jen omezený praktický dopad. V každém případě je konkrétní závazek týkající se způsobu 2 jen vedlejším závazkem ve vztahu k jiným závazkům podle Dohody EUSFTA.

115 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. února 2008 o společných pravidlech v oblasti civilního letectví a o zřízení Evropské agentury pro bezpečnost letectví, kterým se ruší směrnice Rady 91/670 EHS, nařízení (ES) č. 1592/2002 a směrnice 2004/36/ES (Úř. věst. 2008, L 79, s. 1), v platném znění.

116 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 14. ledna 2009 o kodexu chování pro používání počítačových rezervačních systémů a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 2299/89 (Úř. věst. 2009, L 35, s. 47).

117 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 21. listopadu 2012 o vytvoření jednotného evropského železničního prostoru (Úř. věst. 2012, L 343, s. 32).

Pokud jde o poskytování takových služeb dceřinou společností singapurské společnosti usazenou v jednom členském státě do jiného členského státu (způsob 3), nařízení (ES) č. 1072/2009¹¹⁸ a č. 1073/2009¹¹⁹, ve spojení s nařízením (ES) č. 1071/2009¹²⁰, stanoví společná pravidla týkající se podmínek usazování provozovatelů silniční dopravy v Evropské unii. Jelikož se uvedená nařízení použijí bez ohledu na státní příslušnost vlastníků dceřiné společnosti, přeshraniční poskytování služeb silniční dopravy společnostmi usazenými v Evropské unii je velkou měrou pokryto společnými pravidly. Evropská unie má tedy odpovídající výlučnou vnější pravomoc podle čl. 3 odst. 2 SFEU. Komise konečně uplatňuje u silniční dopravy stejné argumenty týkající se způsobu 4 jako u dopravy námořní¹²¹. Singapurská společnost provozující silniční dopravu může v praxi vyslat klíčové zaměstnance (patrně formou převedení v rámci společnosti)¹²² do provozovny zřízené v členském státě. V takovém případě se na podmínky vstupu a pobytu takových státních příslušníků třetí země v případě převedení v rámci společnosti vztahuje směrnice 2014/66/EU¹²³. V každém případě jsou uvedené závazky vedlejšími závazky ve vztahu k závazku Evropské unie, pokud jde o provozování silniční dopravy v rámci způsobu 3 (u něž má Evropská unie výlučnou pravomoc¹²⁴).

176. Pokud jde o *námořní dopravu*, Komise argumentuje tím, že společná pravidla jsou v této oblasti stanovena nařízením Rady (EHS) č. 4055/86¹²⁵, které upravuje přinejmenším podstatnou část poskytování služeb v námořní dopravě mezi členskými státy a třetími zeměmi. Vztahuje se také na zacházení se státními příslušníky třetích zemí (konkrétně s některými společnostmi námořní dopravy usazenými ve třetích zemích). Na rozdíl od nařízení relevantních pro leteckou dopravu se nařízení č. 4055/86 vztahuje i na některé společnosti námořní dopravy ze třetích zemí¹²⁶. Uvedené nařízení rovněž není omezeno na přepravní trasy uvnitř Unie. Vztahuje se navíc i na (přeshraniční) poskytování služeb v námořní dopravě dceřinými společnostmi singapurských společností usazenými v členském státě z daného členského státu do jiného členského státu.

177. Pokud jde o způsob 4, Komise tvrdí, že singapurská společnost působící v oblasti námořní dopravy vyšle v praxi klíčové zaměstnance (patrně formou převedení v rámci společnosti) do provozovny zřízené v členském státě. V takovém případě se na podmínky vstupu a pobytu státních příslušníků třetí země v rámci takového převedení použije směrnice 2014/66. V každém případě je závazek týkající se způsobu 4 nezbytným vedlejším aspektem závazku ohledně způsobu 3, u něhož přísluší Evropské unii výlučná pravomoc¹²⁷.

178. Komise doplňuje, že přístavní služby, na něž se vztahuje čl. 8.56 odst. 6 EUSFTA (část pododdílu 7), nebyly liberalizovány pro zahraniční poskytovatele takových služeb. Evropská unie totiž nepřevzala v rámci seznamu svých závazků žádné relevantní závazky. Článek 8.56 odst. 6 EUSFTA pouze dále rozvádí povinnost národního zacházení, pokud jde o mezinárodní námořní dopravu, do té míry, v jaké byla liberalizována.

118 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 21. října 2009 o společných pravidlech pro přístup na trh mezinárodní silniční nákladní dopravy (Úř. věst. 2009, L 300, s. 72).

119 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 21. října 2009 o společných pravidlech pro přístup na mezinárodní trh autokarové a autobusové dopravy a o změně nařízení (ES) č. 561/2006 (Úř. věst. 2009, L 300, s. 88).

120 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 21. října 2009, kterým se zavádějí společná pravidla týkající se závazných podmínek pro výkon povolání podnikatele v silniční dopravě a zrušuje směrnice Rady 96/26/ES (Úř. věst. 2009, L 300, s. 51).

121 — Viz bod 177 tohoto stanoviska.

122 — Viz čl. 8.13 EUSFTA.

123 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. května 2014 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí na základě převedení v rámci společnosti (Úř. věst. 2014, L 157, s. 1).

124 — Viz bod 169 tohoto stanoviska.

125 — Nařízení Rady (EHS) ze dne 22. prosince 1986 o uplatňování zásady volného pohybu služeb v námořní dopravě mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi (Úř. věst. 1986, L 378, s. 1; Zvl. vyd. 06/01, s. 174).

126 — Článek 1 odst. 2 nařízení Rady č. 4055/86.

127 — Komise se dovolává posudku 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 51, a posudku 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 166.

179. Pokud jde o *pomocné služby v oblasti námořní dopravy, vnitrozemské vodní dopravy, železniční dopravy a silniční dopravy*, Komise argumentuje tím, že některé z uvedených služeb nejsou dopravní služby. Spadají tudíž do společné obchodní politiky Evropské unie. To platí zejména pro služby celního odbavení. Co se týče údržby a oprav zařízení pro námořní dopravu, vnitrozemskou vodní dopravu, železniční dopravu a silniční dopravu, Komise poukazuje na to, že zmíněné služby spadají do závazků Evropské unie týkajících se obchodních služeb. Spadají proto do společné obchodní politiky.

180. Pokud by došel Soudní dvůr k závěru, že některá ustanovení Dohody EUSFTA týkající se dopravních služeb nespádají do výlučné pravomoci Evropské unie, Komise tvrdí, že taková ustanovení spadají do sdílené pravomoci Evropské unie, protože v souladu s druhou hypotézou v čl. 216 odst. 1 SFEU jsou takové mezinárodní závazky nezbytné k dosažení cíle stanoveného Smlouvami. Komise poukazuje zejména na cíl, kterým je stanovení společných pravidel pro služby dopravy mezi Evropskou unií a třetími státy podle čl. 91 odst. 1 SFEU.

181. *Parlament* argumentuje tím, že některé služby (jako je úschova a skladování, zasilatelství, tažné a vlečné služby) jsou pomocné služby ve vztahu k námořní dopravě, a je tedy třeba s nimi zacházet stejně jako se službami v oblasti námořní dopravy. Parlament dále tvrdí, že závazky v rámci způsobu 4 (dočasná přítomnost fyzických osob) jsou nezbytné k zajištění účinného práva na usazování. Právní režim poskytování služeb v rámci způsobu 4 musí tedy vycházet z právního režimu způsobu 3 a rovněž nemůže spadat do oblasti působnosti výjimky stanovené v čl. 207 odst. 5 SFEU. Pokud by nicméně byly služby v rámci způsobu 4 posuzovány samostatně, odpovídající závazky by i tak spadaly do oblasti působnosti čl. 207 odst. 1 SFEU, protože dočasná přítomnost fyzických osob se řídí ustanoveními Smlouvy o vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí na území členských států, a nikoli ustanoveními o dopravní politice v části třetí hlavě VI SFEU. Pokud jde o námořní dopravu, Parlament doplňuje, že v důsledku nařízení č. 4055/86 má Evropská unie výlučnou pravomoc ohledně ujednání o sdílení nákladu.

182. *Rada* a celá řada *členských států* argumentují tím, že neexistuje žádný základ pro vyloučení usazování v oblasti dopravy z působnosti čl. 207 odst. 5 SFEU. Z ustanovení hlavy VI týkající se dopravy ani z judikatury nevyplývá, že by usazování v oblasti dopravy spadalo zcela mimo dosah uvedených ustanovení. Výklad čl. 207 odst. 5 SFEU navrhovaný Komisí nepodporuje ani čl. 58 odst. 1 SFEU. Je sice pravda, že neexistuje žádné obdobné ustanovení o právu usazování, takové ustanovení však neexistuje ani pro volný pohyb pracovníků či volný pohyb kapitálu. Výklad Komise by omezoval dosah zmíněné hlavy upravující dopravu na otázky týkající se volného pohybu služeb. V každém případě není čl. 58 odst. 1 SFEU součástí hlavy Smlouvy týkající se dopravy. Pokud by se ustanovení, jež podstatným způsobem omezuje oblast působnosti některé hlavy Smlouvy týkající se dopravy, nenacházelo přímo v dané hlavě, nebylo by to slučitelné se systematikou Smluv. Rada a některé členské státy uvádějí příklady legislativních aktů Evropské unie založených na čl. 91 odst. 1 nebo čl. 100 odst. 2 SFEU, které se týkají svobody usazování nebo volného pohybu pracovníků v oblasti dopravy¹²⁸.

183. Rada tvrdí, že rozsah záležitostí týkajících se dopravy, na které se vztahuje Dohoda EUSFTA, je mnohem širší, než tvrdí Komise. Rada a mnohé členské státy dodávají, že praktický význam určitého ustanovení Dohody EUSFTA (zejména, pokud jde o vnitrozemskou vodní dopravu, železniční dopravu a silniční dopravu) nemá vliv na rozdělení vnějších pravomocí. Obdobně není rozsah určité záležitosti omezen v důsledku výhrad učiněných Evropskou unií ve prospěch jednotlivých členských států¹²⁹.

128 — Mezi uvedené příklady patří směrnice 2012/34, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/45/ES ze dne 7. září 2005 o vzájemném uznávání průkazů způsobilosti námořníků vydaných členskými státy a o změně směrnice 2001/25/ES (Úř. věst. 2005, L 255, s. 160) a nařízení č. 1071/2009.

129 — Zúčastněné strany se ve svých podáních nezaměřovaly na vnitřní procesy, které vedly Evropskou unii ke sjednání uvedených výhrad se Singapurem.

(například, pokud jde o služby pronájmu a leasingu bez obsluhy týkající se plavidel, letadel a ostatních dopravních prostředků v rámci seznamu specifických závazků Evropské unie nebo údržba a opravy plavidel, železničních dopravních prostředků, motorových vozidel, motocyklů, sněžných motorových skútrů a silničních dopravních prostředků, jakož i letadel a jejich dílů v daném seznamu).

184. Rada má za to, že Komise neprokázala, že by pro všechna ustanovení týkající se dopravy v kapitole osm byly splněny podmínky stanovené v čl. 3 odst. 2 SFEU. Oblasti nespádající do výlučné pravomoci Evropské unie tedy zahrnují: i) pomocné služby týkající se silniční, železniční a vnitrozemské vodní dopravy a některé pomocné služby pro služby v námořní dopravě; ii) služby v námořní dopravě, pokud jsou dotčena plavidla plující pod vlajkou třetího státu, služby v námořní dopravě poskytované v rámci způsobu 3 a služby v námořní dopravě poskytované v rámci způsobu 4, pokud jde o prodejce podnikatelských služeb a obchodní návštěvy pro účely usazení; iii) služby vnitrozemské námořní dopravy; iv) služby železniční dopravy poskytované v rámci způsobu 2 a údržba a opravy zařízení pro městskou a příměstskou železniční dopravu; v) služby silniční dopravy poskytované v rámci způsobu 2 a také tyto služby poskytované v rámci způsobu 4, pokud jde o prodejce podnikatelských služeb a obchodní návštěvy pro účely usazení, a vi) vzájemné uznávání profesních kvalifikací. I kdyby Soudní dvůr souhlasil s úzkým výkladem čl. 207 odst. 5 SFEU, který zastává Komise, některé části kapitoly osm by ani tak nespádaly do výlučné pravomoci Evropské unie.

185. Rada a mnohé členské státy rovněž tvrdí, že Komise nemůže spojovat dohromady všechny záležitosti týkající se dopravy upravené v Dohodě EUSFTA a považovat je za jedinou relevantní „oblast“ pro účely použití třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU. Rada argumentuje tím, že některé pomocné služby jsou natolik odlišné, že tvoří samostatnou oblast. Pro účely třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU je třeba relevantní „oblasti“ vymezit s ohledem na různé druhy dopravy a takové oblasti pak nejsou velkou měrou pokryty společnými pravidly.

186. Pokud tak jde o *námořní dopravu*, relevantní ustanovení Dohody EUSFTA zahrnují závazky, které nespádají do oblasti působnosti nařízení č. 4055/86. Uvedené nařízení má tedy užší oblast působnosti. Kromě toho se nařízení č. 4055/86, na rozdíl od Dohody EUSFTA, nevztahuje na všechny druhy dopravy. Netýká se (pomocných) přístavních služeb ani jiných pomocných služeb v oblasti námořní dopravy, nýbrž jen přepravy osob a zboží.

187. V případech, kdy se zmíněné nařízení použije, je třeba rozlišovat mezi ujednáními o sdílení nákladu, která jsou velkou měrou pokryta článkem 3 nařízení č. 4055/86, a všemi ostatními omezeními volného pohybu služeb v oblasti námořní dopravy, na něž se do velké míry uvedené nařízení nevztahuje.

188. Co se týče *vnitrozemské vodní dopravy*, Komise neurčila žádná společná pravidla, která by mohla být ovlivněna ustanoveními Dohody EUSFTA. Výlučnou pravomoc odpovídající třetí hypotéze v čl. 3 odst. 2 SFEU nelze v této oblasti určit na základě nařízení (EHS) č. 3921/91¹³⁰ ani nařízení (ES) č. 1356/96¹³¹.

189. Pokud jde o *železniční dopravu*, závazky vyplývající z Dohody EUSFTA, které se týkají způsobu 3, mohou ovlivnit směrnici 2012/34 o vytvoření jednotného evropského železničního prostoru. Uvedená směrnice však neobsahuje žádná pravidla týkající se způsobu 2.

130 — Nařízení ze dne 16. prosince 1991, kterým se stanoví podmínky, za nichž může dopravce nerezident provozovat přepravu zboží a cestujících po vnitrozemských vodních cestách uvnitř členského státu (Úř. věst. 1991, L 373, s. 1; Zvl. vyd. 07/01, s. 345).

131 — Nařízení ze dne 8. července 1996 o společných pravidlech, která se vztahují na přepravu zboží a cestujících po vnitrozemských vodních cestách mezi členskými státy s cílem zavedení svobody poskytování těchto přepravních služeb (Úř. věst. 1996, L 175, s. 7; Zvl. vyd. 06/02, s. 295).

190. Co se týče *silniční dopravy*, Komise neprokázala existenci společných pravidel, která by se týkala způsobu 2. Dále, pokud jde o způsob 4, směrnice 2014/66 se nevztahuje na singapurské podniky, které dosud nemají provozovnu v členském státě. Společná pravidla existují jen ke způsobu 3. Nacházejí se zejména v nařízeních č. 1071/2009, 1072/2009 a 1073/2009, která nestanoví podmínku státní příslušnosti pro poskytování služeb železniční dopravy.

191. Pokud jde o *leteckou dopravu*, Evropské unii přísluší podle čl. 3 odst. 2 SFEU výlučná vnější pravomoc ohledně služeb počítačových rezervačních systémů na základě nařízení č. 80/2009. Argumentace Komise však není správná v případě služeb oprav a údržby letadel (pokud jde o údajný základ pro uzavření mezinárodní dohody obsažený v článku 12 nařízení č. 216/2008) a v případě prodeje a marketingu leteckých dopravních služeb (na něž se podle názoru Komise nevztahuje výjimka stanovená v čl. 207 odst. 5 SFEU). Takové služby jsou neoddělitelně spojeny s dopravou, a mají dokonce pro poskytování dopravy zásadní význam.

192. Co se týče způsobů poskytování dopravních služeb (nikoli druhů dopravy), pro poskytování dopravních služeb v rámci způsobu 3 (usazení) neexistují žádná společná pravidla. Přijetí takových pravidel se ani v blízké budoucnosti nepředpokládá. Způsob 4 nepodléhá v plném rozsahu společným pravidlům, zejména směrnici 2014/66. Uvedená směrnice se vztahuje zejména na převedení státních příslušníků třetích zemí, jako jsou vedoucí pracovníci, odborníci či stážisté, v rámci společnosti, ale nevztahuje se na jiné klíčové zaměstnance. Ustanovení směrnice o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí se navíc použijí, aniž by byla dotčena příznivější ustanovení a) práva Unie, včetně dvoustranných a mnohostranných dohod a b) dvoustranných nebo mnohostranných dohod uzavřených mezi jedním nebo několika členskými státy a jednou nebo několika třetími zeměmi¹³². Taková příznivější ustanovení se v Dohodě EUSFTA skutečně nacházejí, a to zejména v článku 8.14 ve spojení s článkem 8.13. Evropská unie má sice implicitní výlučnou vnější pravomoc, pokud jde o krátkodobý pobyt (v důsledku přijetí nařízení č. 810/2009, kterým se zavádí kodex Společenství o vízech¹³³), členské státy si však ponechávají pravomoc ohledně dlouhodobých víz, s výjimkou konkrétních případů, které upravují společná pravidla (jako v případě převedení zaměstnanců v rámci společnosti).

193. Na rozdíl od Komise navíc členské státy argumentují tím, že způsob 4 představuje odlišný způsob poskytování služeb. Způsob 4 nelze považovat za nezbytný vedlejší aspekt usazení (způsob 3), jehož součástí je často využití místních pracovníků.

194. Pokud by konečně byla uznána výlučná vnější pravomoc Evropské unie, co se týče ustanovení kapitoly osm týkajících se dočasné přítomnosti fyzických osob, vedla by tato okolnost k harmonizaci a nebylo by tak respektováno rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy na základě protokolu č. 21 a čl. 207 odst. 6 SFEU.

132 — Článek 4 odst. 1 písm. a) a b) směrnice 2014/66.

133 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex) (Úř. věst. 2009, L 243, s. 1).

Analýza

Úvod

195. V posudku 1/94 Soudní dvůr uvedl, že pokud jde o obchod službami – mimo dopravu – upravený GATS, lze k obchodu zbožím přirovnat pouze přeshraniční dodávky, jejichž součástí není pohyb osob („způsob 1“), a jen takové dodávky tedy spadají pod pojem společné obchodní politiky¹³⁴. Naproti tomu součástí způsobů 2 až 4 (tedy spotřeba v zahraničí, komerční přítomnost a přítomnost fyzických osob) je pohyb osob a jedná se zde o zacházení se státními příslušníky třetích zemí při překračování vnějších hranic členských států. Tyto způsoby tedy nejsou zahrnuty do společné obchodní politiky¹³⁵.

196. Niceskou smlouvou byl poté rozšířen dosah společné obchodní politiky tak, že zahrnovala zejména sjednávání a uzavírání dohod o obchodu službami, pokud takové dohody dosud nespádaly do společné obchodní politiky¹³⁶. Neuplatnilo se přitom žádné rozlišení v závislosti na způsobu dodání. Zmíněná pravomoc však podléhala složitému souboru pravidel upravených v čl. 133 odst. 5 a 6 ES. Formou výjimky bylo stanoveno, že dohody týkající se obchodu službami v některých oblastech (kulturní, audiovizuální, vzdělávací služby, oblasti sociálních služeb a zdravotnických služeb) spadají i nadále do sdílené pravomoci (tehdejšího) Evropského společenství a členských států¹³⁷. S výhradou uvedených výjimek Soudní dvůr v posudku 1/08 rozhodl, že Společenství získalo výlučnou pravomoc k tomu, aby uzavíralo zejména mezinárodní dohody týkající se obchodu službami poskytovanými v rámci způsobů 2 až 4¹³⁸. Nezabýval se přitom podrobně druhem závazku převzatého u každého z těchto způsobů dodání.

197. Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost nyní čl. 207 odst. 1 SFEU upravuje obchod službami v rámci čtyř způsobů podle čl. I odst. 2 písm. a) až d) GATS, neboť bylo odstraněno rozlišení mezi obchodem zbožím a službami. Článek 207 SFEU již neobsahuje žádné (odvětvové) výjimky z výlučné pravomoci Evropské unie v této oblasti, i když se i nadále uplatní všeobecná výjimka týkající se dopravy¹³⁹. Společná obchodní politika tudíž nyní pokrývá celou oblast GATS do té míry, v jaké se daná dohoda použije pro jiné služby, než je doprava.

198. Jaké budou tedy závěry ke kapitole osm EUSFTA?

199. Pro určení pravomoci Evropské unie ohledně kapitoly osm a povahy takové pravomoci je nezbytné rozlišovat mezi částmi uvedené kapitoly, které spadají do společné obchodní politiky (článek 207 SFEU), a jejími částmi, které mohou spadat do pravomoci Evropské unie z jiného důvodu. Článek 207 odst. 5 SFEU totiž výslovně vyjímá dopravní služby z oblasti působnosti společné obchodní politiky.

200. Nejprve se tedy zaměřím na otázku, zda kapitola osm spadá do výlučné pravomoci Evropské unie, pokud jde o společnou obchodní politiku, to do té míry, v níž se daná kapitola nevztahuje na dopravní služby. Poté se budu zvláště zabývat pravomocí Evropské unie ve vztahu k ustanovením kapitoly osm, která se týkají dopravních služeb. V tomto kontextu je nezbytné přihlížet k ustanovením, která

134 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 44.

135 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, body 45 až 47. Soudní dvůr uvedený postoj potvrdil v posudku 2/92 (Třetí novelizované rozhodnutí OECD o národním zacházení) ze dne 24. března 1995, EU:C:1995:83, body 24 až 26.

136 — Viz čl. 133 odst. 5 ES. Amsterodamskou smlouvou byl do Smlouvy o ES začleněn právní základ pro rozšíření dosahu společné obchodní politiky. Tato možnost však nebyla nikdy využita.

137 — Článek 133 odst. 6 druhý pododstavec ES stanovil, že „odchylně od odst. 5 prvního pododstavce, spadají dohody v oblasti kulturních a audiovizuálních služeb, vzdělávacích služeb a sociálních a zdravotnických služeb do sdílené pravomoci Společenství a jeho členských států“.

138 — Posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 119.

139 — Viz body 208 až 219 tohoto stanoviska. Pro některé oblasti či odvětví obchodu službami se i nadále použijí zvláštní procesní pravidla. Viz čl. 207 odst. 4 SFEU.

výslovně řeší otázku, zda se daná kapitola vztahuje na takové služby či nikoli, k obecně použitelným ustanovením, ke zvláštním ustanovením týkajícím se služeb v mezinárodní námořní dopravě a k závazkům uvedeným na seznamu specifických závazků Evropské unie. Uvedený seznam sestává ze samostatných seznamů pro přeshraniční poskytování služeb, usazení a klíčové zaměstnance, stážisty-absolventy a prodejce podnikatelských služeb. Uvedené samostatné seznamy obsahují specifické závazky pro jednotlivá (dílčí) odvětví dopravy (zejména námořní dopravu, vnitrozemskou vodní dopravu, železniční dopravu, potrubní přepravu zboží kromě paliv) a pomocné služby pro tyto jednotlivé druhy dopravy.

Výlučná pravomoc na základě čl. 207 odst. 1 SFEU ve spojení s čl. 3 odst. 1 SFEU

201. Oddíly B až D kapitoly osm (přeshraniční poskytování služeb, spotřeba v zahraničí¹⁴⁰, usazení a dočasná přítomnost fyzických osob za účelem obchodu) se vztahují na poskytování služeb odpovídající způsobům 1 až 4 podle GATS. Pravidla pro tyto způsoby poskytování služeb tedy spadají v zásadě do oblasti působnosti čl. 207 odst. 1 SFEU. Totéž platí i pro horizontální závazky v oddílu E („Předpisový rámec“), pododdílech 1 („Obecně použitelná ustanovení“) a 2 („Domácí právní předpisy“), a pro sektorové závazky v pododdílech 3 („Počítačové služby“), 4 („Poštovní služby“), 5 („Telekomunikační služby“) a 6 („Finanční služby“). Obdobně je účelem oddílu F týkajícího se „Elektronického obchodu“ v zásadě zvýšit obchodní příležitosti, které mohou vyplynout z využívání a rozvoje elektronického obchodu. Oddíl G stanoví podmínky, za kterých mohou smluvní strany přijmout opatření, jež by jinak mohla být v rozporu s kapitolou osm, a upravuje přezkum dané kapitoly. Uvedené oddíly mají tedy přímé a bezprostřední účinky na obchod, a spadají proto do společné obchodní politiky Evropské unie.

202. Zvlášť vyvstává otázka, zda se oddíl C („Usazení“, tedy poskytování služeb v rámci způsobu 3) týká i přímých zahraničních investic. Komise uznává, že se oddíl C kapitoly osm může podle čl. 8.8 písm. d) EUSFTA použít na různé formy usazení za účelem výkonu hospodářské činnosti, která nezahrnuje (výlučně) poskytování služeb. Takové formy usazení tedy nemohou spadat pod pojem „obchod službami“ v čl. 207 odst. 1 SFEU. Komise však argumentuje tím, že pokud usazení odpovídá kritériím pro „přímé zahraniční investice“, spadá nicméně do společné obchodní politiky Evropské unie. Tímto argumentem se budu zabývat v bodě 326 tohoto stanoviska.

203. Dále, jak jsem již vysvětlila¹⁴¹, obchod službami poskytovanými v rámci způsobu 4 (dočasná přítomnost fyzických osob) spadá do oblasti působnosti společné obchodní politiky, a to s jedinou výjimkou stanovenou v čl. 207 odst. 5 SFEU. Z tohoto důvodu odmítám argumenty některých členských států související s protokoly č. 21 a 22. Uvedené protokoly nemohou mít žádný vliv na otázku správného právního základu pro přijetí rozhodnutí Rady o uzavření mezinárodní dohody. Relevantní protokoly se určí podle právního základu daného aktu, nikoli naopak¹⁴². Oba zmíněné protokoly zahrnují oblast upravenou v části třetí hlavy V SFEU („Prostor svobody, bezpečnosti a práva“). Nic přitom nenaznačuje, že by uvedená hlava mohla být součástí právního základu pro rozhodnutí o uzavření Dohody EUSFTA. Je tomu tak zejména s ohledem na čl. 8.1 odst. 4 EUSFTA a skutečnost, že způsob 4 (v rámci Dohody EUSFTA) se týká dočasné přítomnosti fyzických osob pro *obchodní účely*.

140 — Oddíl B se použije na opatření ovlivňující přeshraniční poskytování služeb. Pro účely uvedeného oddílu je však přeshraniční poskytování služeb vymezeno tak, že zahrnuje i spotřebu v zahraničí (článek 8.4 EUSFTA).

141 — Viz bod 197 tohoto stanoviska.

142 — V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, body 73 a 74, a ze dne 18. prosince 2014, Spojené království v. Rada, C-81/13, EU:C:2014:2449, bod 37.

204. Obdobně nemohu přijmout argument přednesený některými členskými státy, pokud jde o finanční služby. Podle uvedeného argumentu bude určitá oblast spadat do výlučné pravomoci Evropské unie týkající se společné obchodní politiky jen tehdy, když Evropská unie přijme v dané oblasti sekundární právní předpisy. Již jsem vysvětlila, že podle čl. 3 odst. 1 písm. e) SFEU ani podle čl. 207 odst. 1 SFEU není pravomoc Evropské unie podmíněna předchozím přijetím harmonizovaných či jiných pravidel upravujících obchodní vztahy mezi Evropskou unií a třetími státy¹⁴³. V tomto kontextu není nutné se zabývat oblastí působnosti směrnice MiFiD II, která byla zmíněna na jednání.

205. Nejsem ani přesvědčena o tom, že se společná obchodní politika nezahrnuje článek 8.16 EUSFTA o vzájemném uznávání profesních kvalifikací. Takové vzájemné uznávání může mít přímý vliv na liberalizaci obchodu službami, zejména pokud jde o způsoby 3 a 4, protože usnadňuje pohyb osob za účelem poskytování služeb. Článek 8.16 EUSFTA navíc neharmonizuje požadavky na kvalifikaci či odborné zkušenosti ani smluvním stranám neukládá, aby také požadavky uplatňovaly, ani jim nebrání je uplatňovat. Jeho účelem je namísto toho přimět smluvní strany, aby vydaly doporučení (případně sjednaly dohodu) o požadavcích na vzájemné uznávání kvalifikací či odborné zkušenosti. Jeho funkce je tedy obdobná funkci článku VII GATS.

206. Konečně, jak jsem již vysvětlila¹⁴⁴, oblast působnosti společné obchodní politiky, která je politikou autonomní, nemůže být podmíněna předchozím přijetím sekundárních právních předpisů Evropské unie týkajících se vnitřního trhu či a *fortiori* dosahem a obsahem takových předpisů. Z tohoto důvodu nemůže být směrnicí 2005/36 dotčeno rozdělení pravomocí vyplývající z čl. 3 odst. 1 písm. e) a čl. 207 odst. 1 SFEU.

207. Mám tedy za to, že s výhradou výjimky týkající se dopravy podle čl. 207 odst. 5 SFEU spadají oddíly B až G kapitoly osm do oblasti působnosti čl. 207 odst. 1 SFEU. Z toho vyplývá, že do společné obchodní politiky (s výhradou téže výjimky) spadá i oddíl A, který stanoví cíle a oblast působnosti uvedené kapitoly.

Záležitosti vyňaté z oblasti působnosti společné obchodní politiky na základě čl. 207 odst. 5 SFEU

208. Pravidla týkající se dopravy nespádají v důsledku čl. 207 odst. 5 SFEU do výlučné pravomoci Evropské unie. V rozsahu, v němž se kapitola osm vztahuje na dopravní služby, je tedy nutné určit, zda Evropská unie má i tak výlučnou pravomoc na základě čl. 3 odst. 2 SFEU¹⁴⁵.

209. Vyjádření předložená v tomto řízení dokládají, že přesný dosah výjimky stanovené v čl. 207 odst. 5 SFEU zůstává nejasný. Vztahuje se čl. 207 odst. 5 SFEU na *usazování* v odvětví dopravy? A vztahuje se uvedená výjimka i na služby, které mohou být poskytovány pouze v souvislosti s odvětvím dopravy? Oběma těmito otázkami se budu postupně zabývat.

210. Pokud jde o první otázku, čl. 207 odst. 5 SFEU chápu jinak než Komise.

211. Článek 207 odst. 5 SFEU vyjímá „mezinárodní dohody v oblasti dopravy“ z působnosti společné obchodní politiky. Ačkoli uvedené ustanovení stanoví, že takové dohody se řídí mimo jiné částí třetí hlavou VI SFEU, tento odkaz se týká *účinků* výjimky, nikoli jejího *dosahu*. Rada a členské státy se ve své argumentaci týkající se dopravy zaměřily v zásadě na otázky související s usazením (způsob 3).

¹⁴³ — Viz bod 109 tohoto stanoviska.

¹⁴⁴ — Viz bod 109 tohoto stanoviska.

¹⁴⁵ — Viz body 225 až 268 tohoto stanoviska.

212. Jelikož čl. 207 odst. 5 SFEU nerozlišuje mezi jednotlivými způsoby služeb, nevidím důvod, proč by se výjimka jím stanovená neměla použít na služby poskytované v rámci způsobu 3. To potvrzuje (přínejmenším implicitně) i posudek 1/08, v němž Soudní dvůr určil, že dopravní aspekt dotčených dohod, který zahrnuje i způsob 3, spadá do oblasti dopravní politiky. Soudní dvůr tedy nerozlišoval při použití (nynějšího) čl. 207 odst. 5 SFEU mezi různými způsoby poskytování služeb¹⁴⁶.

213. V každém případě není usazení vyloučeno z oblasti působnosti části třetí hlavy VI SFEU týkající se „Dopravy“. Uvedená hlava se vztahuje na všechny způsoby poskytování služeb, pokud jsou dotčeny dopravní služby. Usazování tedy může být upraveno právními předpisy přijatými podle čl. 91 odst. 1 písm. b) SFEU, které stanoví podmínky pro poskytování dopravních služeb nerezidenty na území členského státu.

214. Je pravda, že čl. 58 odst. 1 SFEU (součást hlavy IV kapitoly 3 týkající se služeb) stanoví, že volný pohyb služeb v oblasti dopravy je upraven ustanoveními části třetí hlavy VI SFEU, přičemž hlava IV kapitola 2 týkající se práva usazování žádné obdobné ustanovení neobsahuje. Soudní dvůr konstatoval, že čl. 58 odst. 1 SFEU je zařazen v kapitole 3 („Služby“) hlavy IV Smlouvy o fungování Evropské unie, protože doprava je v zásadě službou. Jelikož bylo nezbytné zavést pro dopravu zvláštní systém s přihlédnutím ke zvláštním aspektům této oblasti hospodářské činnosti¹⁴⁷, jsou dopravní služby vyčleněny a výslovně se stanoví, že jsou upraveny v části třetí hlavě VI SFEU, a nikoli ustanoveními Smlouvy o volném pohybu služeb¹⁴⁸.

215. Absence obdobného ustanovení, jako je čl. 58 odst. 1 SFEU, v hlavě IV kapitole 2 o právu usazování, však neznamená, že je usazování jako takové vyloučeno z části třetí hlavy VI SFEU. Znamená jednoduše, že usazování v oblasti dopravy není vyňato z oblasti působnosti hlavy IV kapitoly 2. Soudní dvůr v zásadě rozhodl, že se uvedená kapitola přímo vztahuje na dopravu, přínejmenším v rozsahu, v němž se nepoužijí zvláštní pravidla přijatá na základě části třetí hlavy VI¹⁴⁹.

216. Nyní obrátím pozornost k otázce, zda služby poskytované v souvislosti s dopravou spadají pod výjimku stanovenou v čl. 207 odst. 5 SFEU. Odpověď na uvedenou otázku vyžaduje zároveň úvahu, zda je použití výjimky stanovené v čl. 207 odst. 5 SFEU podmíněno určitou mírou spojitosti mezi danou službou a dopravou. Vystává zde zejména otázka, zda takové služby, jako je manipulace s nákladem, celní odbavení, zastupování v oblasti námořní dopravy, pronájem plavidel s posádkou a prodej či marketing leteckých dopravních služeb, spadají do společné obchodní politiky nebo společné dopravní politiky.

217. Mám za to, že pod výraz „mezinárodní dohody v oblasti dopravy“ lze podřadit dohody (nebo jejich části), které se použijí nejen na dopravní služby jako takové (konkrétně služby přepravy zboží či osob letecky, po silnici, po železnici, na moři nebo po vnitrozemské vodní cestě), ale také na služby, jež jsou *neodmyslitelně a nerozdílně spojeny* s takovými službami, tedy služby, které konkrétně souvisejí s dopravní službou a jsou na ní závislé¹⁵⁰.

218. Pro soudržnost vnější činnosti v oblasti dopravy je nezbytné, aby samotná dopravní služba i pomocná služba s ní související tvořily součást stejné společné politiky. Soudržnost politiky Evropské unie, pokud jde o dopravní služby jako takové a o vhodnou liberalizaci takových služeb, by mohla být narušena v případě neexistence odpovídající politiky týkající se služeb, které jsou neodmyslitelně spojeny s dopravou a v praxi umožňují poskytování dopravních služeb. Například lodní kontejnerová doprava by pozbývala smyslu, kdyby nebyly k dispozici služby pro vykládku kontejnerů z lodí, jež umožní další přepravu jejich obsahu a nakonec jeho dodání příjemcům. Pokud by tedy například byly

146 — Viz posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, body 168 až 173.

147 — Viz rozsudek ze dne 4. dubna 1974, Komise v. Francie, 167/73, EU:C:1974:35, bod 27.

148 — Viz například rozsudek ze dne 1. října 2015, Trijber a Harmsen, spojené věci C-340/14 a C-341/14, EU:C:2015:641, bod 47.

149 — Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Yellow Cab Verkehrsbetriebe, C-338/09, EU:C:2010:814, body 31 až 33.

150 — Obdobně viz rozsudek ze dne 15. října 2015, Grupo Itevelesa a další, C-168/14, EU:C:2015:685.

služby manipulace s nákladem i nadále předmětem ochranných opatření, byla by tím ohrožena i opatření směřující k liberalizaci přístupu nákladních lodí do přístavů. Totéž platí například pro údržbu a opravy dopravních prostředků, u nichž lze předpokládat nutnost zvláštních odborných znalostí a technického vybavení pro daný druh dopravy a jež budou patrně nezbytné pro účinné provozování dané dopravy. Obdobně počítačové rezervační systémy jsou počítačové systémy, ve kterých jsou údaje shromažďovány a poskytovány veřejnosti pro účely rezervace a (zejména) následné koupě dopravních služeb. Skutečnost, že takové systémy mohou být využívány i pro rezervaci a koupi ubytování pro cestující, nic nemění na tom, že hlavním důvodem pro jejich existenci je prodej dopravních služeb. Tento výklad podle mého názoru podporuje i posudek 1/08, kde Soudní dvůr popsal „některé služby v letecké dopravě“ zahrnuté na listině dotčené v daném řízení jako „služby opravy a údržby letadel, prodej a marketing leteckých služeb, nebo také služby automatizovaných rezervačních systémů“¹⁵¹.

219. Na druhé straně do oblasti působnosti výjimky stanovené v čl. 207 odst. 5 SFEU nespadají služby, které *nejdou* neodmyslitelně a nerozdílně spojeny s dopravními službami, jako jsou služby celního odbavení. Takové služby jsou poskytovány z důvodu dovozu a vývozu zboží. To samozřejmě zahrnuje i pohyb zboží přes hranice států s využitím různých forem dopravy. Nutnost poskytnutí takových služeb však vzniká nezávisle na použitém druhu dopravy.

Výlučná pravomoc na základě čl. 3 odst. 2 SFEU

220. U otázek spadajících do oblasti působnosti výjimky stanovené v čl. 207 odst. 5 SFEU, a tedy do oblasti dopravy, jsou pravomoci v zásadě sdíleny Evropskou unií a členskými státy¹⁵². Komise však tvrdí, že Evropská unie má výlučnou vnější pravomoc buď na základě první, nebo třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU, v závislosti na tom, jaká dopravní služba je dotčena.

– První hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU

221. Komise argumentuje tím, že článek 12 nařízení č. 216/2008 předpokládá uzavření dohody Evropskou unií. Evropská unie má proto výlučnou pravomoc takovou dohodu uzavřít, pokud se týká služby údržby a opravy letadel.

222. S tím nesouhlasím.

223. Nařízením č. 216/2008 se zřizuje Evropská agentura pro bezpečnost letectví a vytváří se náležitý a úplný rámec pro definování a provádění společných technických požadavků a správních postupů v oblasti civilního letectví a pro bezpečnost letadel třetích zemí, která používají letiště Evropské unie¹⁵³. Vztahuje se mimo jiné na údržbu a provoz výrobků letecké techniky (a tedy i letadel¹⁵⁴), letadlových částí a zařízení¹⁵⁵.

224. Podle článku 12 uzavře Evropská unie dohody o uznávání se třetími zeměmi ohledně *používání osvědčení vydaných leteckými úřady* daných zemí, jež osvědčují splnění požadavků na bezpečnost civilního letectví. Uvedené ustanovení, ve spojení s třetí hypotézou v čl. 3 odst. 2 SFEU, poskytuje základ, který může Evropská unie, bez účasti členských států, využít k uzavření mezinárodních dohod se třetími zeměmi ohledně uznávání takových osvědčení. Nevytváří však výlučnou vnější pravomoc Evropské unie uzavřít mezinárodní dohody směřující k liberalizaci obchodu službami údržby a opravy

151 — Posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 169.

152 — Článek 4 odst. 2 písm. g) SFEU.

153 — Body 32, 33 a 34 odůvodnění nařízení č. 216/2008.

154 — Článek 3 písm. d) nařízení č. 216/2008.

155 — Článek 1 odst. 1 písm. a) nařízení č. 216/2008.

letadel. Jinými slovy, okolnost, že podle rozhodnutí normotvůrce nemohou členské státy uzavřít své vlastní mezinárodní dohody, pokud jde o určitý aspekt nějaké politiky, neznamená, že lze první hypotézu v čl. 3 odst. 2 SFEU posléze použít jako argument pro existenci výlučné vnější pravomoci, pokud jde o celou danou politiku nebo jiné její aspekty.

– Třetí hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU

225. Prvním krokem při použití čl. 3 odst. 2 SFEU je vymezení dotčené *oblasti*¹⁵⁶. Mezi zúčastněnými stranami nepanuje shoda o tom, co je relevantní oblastí pro zkoumání existence výlučné pravomoci Evropské unie ohledně Dohody EUSFTA, v rozsahu, v němž se daná dohoda vztahuje na dopravní služby.

226. Evropská unie se tím, že v kapitole osm nepřevzala žádné závazky nebo převzala jen velmi omezené závazky, pokud jde o určité způsoby poskytování služeb u určitých druhů dopravy, rozhodla vykonat svou pravomoc určitým způsobem. V takovém případě je nutné hledat právní základ výkonu takové vnější pravomoci ve Smlouvách. Ze seznamu specifických závazků připojeného ke kapitole osm například vyplývá, že Evropská unie nepřebírá žádné závazky ohledně způsobu 1 u služeb železniční dopravy¹⁵⁷. Rozhodla se tedy nepřevzít žádné povinnosti. To předpokládá, že Evropská unie má pravomoc takové rozhodnutí učinit. Taková pravomoc musí pak mít právní základ ve Smlouvách. Stejně odůvodnění platí i pro závazky, které mohou mít jen omezený praktický význam (například s ohledem na zeměpisnou vzdálenost mezi Evropskou unií a Singapurem). Je-li taková pravomoc vykonána, použijí se relevantní pravidla Smlouvy v otázce rozdělení vnějších pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy. Souhlasím proto s Radou, že takové rozdělení se nemůže lišit v závislosti na zeměpisné poloze třetích stran, se kterými Evropská unie uzavírá určitou mezinárodní dohodu.

227. Naproti tomu rozhodnutí přijatá v rámci výkonu pravomocí, stejně jako praktické účinky takových rozhodnutí, mohou mít vliv na to, zda budou danou mezinárodní dohodou *ovlivněna* společná pravidla nebo změněna jejich oblast působnosti. Poslední krok analýzy podle rozsudku *AETR* vyžaduje, jak jsem již vysvětlila, konkrétní přezkoumání důsledků mezinárodních závazků na sekundární právo Evropské unie v příslušné oblasti¹⁵⁸.

228. Horizontální závazky stanovené v kapitole osm a horizontální i sektorové závazky v seznamu specifických závazků, který je přiložen k dané kapitole, dokládají, že Dohoda EUSFTA liberalizuje obchod dopravními službami mezi Evropskou unií a Singapurem vždy na základě relevantního druhu dopravy. Horizontální závazky se tedy uplatní v zásadě na všechny dopravní služby (s výjimkou velké části leteckých dopravních služeb), ale pro liberalizaci mezinárodní námořní dopravy platí určité zvláštní zásady. V seznamu specifických závazků (dodatek 8-A-1) pro způsob 1 (přeshraniční poskytování služeb) je navíc rozlišováno v části 11 („Dopravní služby“) mezi závazky pro námořní dopravu (oddíl 11.A), vnitrozemskou vodní dopravu (oddíl 11.B), železniční dopravu (oddíl 11.C), silniční dopravu (oddíl 11.D) a potrubní přepravu zboží kromě paliv (oddíl 11.E). Specifické závazky jsou pak uvedeny v části 12 („Pomocné služby v dopravě“) pro pomocné služby odpovídající každému z uvedených druhů dopravy. Stejně rozdíly se objevují v dodatku 8-A-2 pro způsob 3 (usazení) a v dodatku 8-A-3 pro způsob 4 (klíčoví zaměstnanci a stážisté-absolventi a prodejci podnikatelských služeb)¹⁵⁹. Rozsah závazku závisí vždy na tom, zda je v daném seznamu použit výraz „bez závazků“ (což znamená, že pro všechny nebo některé dotčené služby nebyly přijaty žádné závazky) nebo „žádné“ (což znamená, že byly přijaty úplné závazky) nebo zda jsou vymezeny podmínky konkrétního závazku (například se může nadále uplatnit podmínka státní příslušnosti).

156 — Viz bod 123 tohoto stanoviska.

157 — Dodatek 8-A-1, Seznam specifických závazků v souladu s článkem 8.7 (Přeshraniční poskytování služeb), oddíl 11.C.

158 — Viz body 128 až 130 tohoto stanoviska.

159 — Části 16 a 17.

229. To odpovídá okolnosti, kterou dokládají sekundární unijní právní předpisy provádějící společnou dopravní politiku Evropské unie¹⁶⁰, že každý druh dopravy (letecká, silniční, železniční, námořní a vnitrozemská vodní)¹⁶¹ má určité vlastnosti, které jsou do značné míry specifické pro daný druh dopravy, a které tedy vyžadují přijetí zvláštních pravidel, včetně pravidel směřujících k liberalizaci.

230. Z toho vyplývá, že relevantní oblasti pro účely třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU v projednávané věci odpovídají dopravním službám poskytovaným v rámci jednotlivých druhů dopravy, tedy letecké dopravy, silniční dopravy, železniční dopravy, námořní dopravy a vnitrozemské vodní dopravy¹⁶². Každá z uvedených oblastí zahrnuje služby, které jsou neodmyslitelně spojeny s dotčenými dopravními službami. Takové služby nemohou být neodmyslitelně spojeny s určitým druhem dopravy a zároveň představovat zvláštní oblast pro účely čl. 3 odst. 2 SFEU (protože se liší od jiných služeb).

231. Nyní se zaměřím na otázku, zda jsou takové oblasti „velkou měrou pokryty“ společnými pravidly, a poté přejdu k posouzení dopadu uzavření Dohody EUSFTA na taková pravidla.

232. Pokud jde o *námořní dopravu*, odmítám argument, podle něhož skutečnost, že se nařízení č. 4055/86 netýká (primárně) poskytování služeb v mezinárodní námořní dopravě *ze* třetích zemí *do* Evropské unie, postačuje k vyloučení výlučné vnější pravomoci na základě třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU.

233. Je pravda, že se nařízení č. 4055/86 vztahuje na „služby námořní přepravy uvnitř Společenství“ (které jsou vymezeny jako „přeprava osob nebo zboží po moři mezi kterýmkoliv přístavem členského státu a kterýmkoli přístavem nebo platformou mimo pobřeží jiného členského státu“) a na „dopravu s třetími zeměmi“ (vymezenou jako „přeprava cestujících nebo zboží po moři mezi přístavy členského státu a přístavy nebo platformami mimo pobřeží třetí země“)¹⁶³. Vzhledem k tomu, že je účelem uvedeného nařízení v zásadě provést ustanovení Smluv týkající se volného pohybu služeb a související judikaturu¹⁶⁴, použije se pouze na i) státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než je stát osoby, pro kterou je služba určena (čl. 1 odst. 1), nebo ii) státní příslušníky členských států usazené mimo Evropskou unii a na společnosti námořní dopravy usazené mimo Evropskou unii kontrolované státními příslušníky členského státu, pokud jsou jejich plavidla zapsána v daném členském státě v souladu s jeho právními předpisy (čl. 1 odst. 2)¹⁶⁵. Na rozdíl od Dohody EUSFTA se tedy nařízení č. 4055/86 *netýká* odstranění omezení, pokud jde o poskytování služeb v mezinárodní námořní dopravě, jsou-li takové služby poskytovány státními příslušníky třetích zemí nebo společnostmi námořní dopravy usazenými mimo Evropskou unii kontrolovanými státními příslušníky třetích zemí nebo jsou-li plavidla zapsána ve třetím státě, s *výjimkou* případu, kdy jsou takové služby poskytovány státními příslušníky jiného členského státu, než je stát osoby, pro kterou je služba určena¹⁶⁶.

234. Otázka, zda se nařízení č. 4055/86 vztahuje na situace s mimounijním prvkem (a má tedy vnější rozměr), či nikoli, však není relevantní pro účely analýzy podle rozsudku *AETR*. Mezinárodní závazek může dozajista ovlivnit pravidla upravující pouze „vnitrouijní“ situace či změnit působnost pouze takovýchto pravidel. Dokladem může být posudek 1/03¹⁶⁷. Účelem nové Luganské úmluvy, která

160 — Přehled takových předpisů je k dispozici na adrese:
www.eur-lex.europa.eu/summary/chapter/transport.html?root_default=SUM_1_CODED%3D32,SUM_2_CODED%3D3205&locale=en
(s platností ke dni 4. října 2016).

161 — Každý z uvedených druhů dopravy je uveden v článku 100 SFEU.

162 — Komise neuvedla nic ohledně rozdělení pravomocí, pokud jde o potrubní přepravu zboží kromě paliv.

163 — Článek 1 odst. 4 písm. a) a b) nařízení č. 4055/86.

164 — Rozsudek ze dne 8. července 2014, *Fonsship a Svenska Transportarbetareförbundet*, C-83/13, EU:C:2014:2053, bod 41 a citovaná judikatura.

165 — Článek 1 odst. 1 a 2 nařízení č. 4055/86.

166 — Podle článku 7 nařízení č. 4055/86 je sice Rada oprávněna „[...] rozšířit působnost [uvedeného] nařízení na státní příslušníky třetího státu, kteří poskytují služby v oboru námořní dopravy a jsou usazeni [v Evropské unii]“, toto ustanovení však nebylo dosud provedeno.

167 — Posudek 1/03 (Nová Luganská úmluva) ze dne 7. února 2006, EU:C:2006:81.

tvorila předmět žádosti o posudek v uvedeném řízení, bylo rozšířit společná pravidla ohledně příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech vyplývající z nařízení Rady (ES) č. 44/2001 na třetí státy¹⁶⁸. Uvedená společná pravidla sice *neměla* upravovat příslušnost soudů třetích států a uznávání a výkon rozsudků takových soudů, Soudní dvůr však došel k závěru, že nová Luganská úmluva by se dotkla jednotného a soudržného použití systému zavedeného nařízením č. 44/2001¹⁶⁹.

235. Je oblast služeb v námořní dopravě velkou měrou pokryta nařízením č. 4055/86?

236. Pokud jde o *námořní dopravu*, Evropská unie přebírá podle kapitoly osm kromě horizontálních povinností stanovených danou kapitolou také úplné závazky u způsobů 1 a 2, některé závazky týkající se způsobu 3 a omezené závazky u způsobu 4¹⁷⁰. Pokud jde o *pomocné služby v oblasti námořní dopravy*, závazky týkající se způsobů 1 a 3 závisejí na dotčeném členském státě a druhu pomocných služeb, zatímco u způsobu 2 byly převzaty úplné závazky. Několik členských států převzalo omezené závazky u způsobu 4.

237. Nařízení č. 4055/86 a kapitola osm Dohody EUSFTA se dozajista překrývají. Účelem uvedeného nařízení je ve shodě s čl. 58 odst. 1 SFEU použít ustanovení Smlouvy ohledně volného pohybu služeb v oblasti námořní dopravy mezi členskými státy¹⁷¹. Brání tedy použití jakýchkoli vnitrostátních předpisů, které činí poskytování služeb mezi členskými státy obtížnějším než poskytování čistě vnitrostátních služeb v rámci jednoho členského státu, ledaže je taková právní úprava odůvodněna naléhavými důvody veřejného zájmu a opatření přijatá v tomto směru jsou nezbytná a přiměřená¹⁷². Obdobně jako u Dohody EUSFTA je tedy účelem nařízení č. 4055/86 liberalizovat přeshraniční poskytování služeb v námořní dopravě (tedy poskytování takových služeb v rámci způsobů 1 a 2). Dohoda EUSFTA i zmíněné nařízení navíc obsahují zvláštní pravidla týkající se systémů sdílení nákladu obsažených v dvoustranných dohodách uzavřených s třetími zeměmi¹⁷³.

238. Existence uvedených pravidel v nařízení č. 4055/86 však nepostačuje k závěru, že liberalizace služeb v námořní dopravě je velkou měrou pokryta společnými pravidly.

239. Zprvce nařízení č. 4055/86 se vztahuje pouze na *přeshraniční obchod* službami v námořní dopravě (způsoby 1 a 2). Neliberalizuje poskytování služeb v rámci způsobu 3, tedy usazování. Důvodem může být skutečnost, že námořní doprava (stejně jako jiné druhy dopravy) je již v rámci Evropské unie upravena ustanoveními o svobodě usazování v článcích 49 až 55 SFEU. Uvedená ustanovení neobsahují žádnou výjimku srovnatelnou s výjimkou stanovenou v článku 58 SFEU, pokud jde o služby¹⁷⁴. Způsob 3 tedy u námořní dopravy podléhá ustanovením Smlouvy týkajícím se svobody usazování. Jak však vysvětlím v kontextu portfoliových investic, ustanovení Smlouvy nelze podle mého názoru považovat za „společná pravidla“ pro účely třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU¹⁷⁵. Kromě toho sice čl. 50 odst. 1 SFEU stanoví právní základ pro přijetí společných pravidel směřujících k „zavedení? svobody usazování v určité oblasti činnosti“, avšak žádná ze stran zúčastněných v tomto řízení nenaznačila, že by zmíněné ustanovení bylo použito v oblasti námořní dopravy¹⁷⁶.

168 — Nařízení ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

169 — Posudek 1/03 (Nová Luganská úmluva) ze dne 7. února 2006, EU:C:2006:81, bod 172.

170 — Může se použít podmínka státní příslušnosti.

171 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 5. října 1994, Komise v. Francie, C-381/93, EU:C:1994:370, bod 13, a ze dne 11. ledna 2007, Komise v. Řecko, C-269/05, nezveřejněný, EU:C:2007:17, bod 20.

172 — Viz mimo jiné rozsudek ze dne 14. listopadu 2002, Gea Naftiliaki a další, C-435/00, EU:C:2002:661, bod 20.

173 — Článek 3 nařízení č. 4055/86.

174 — Viz body 214 a 215 tohoto stanoviska.

175 — Viz body 350 až 359 tohoto stanoviska.

176 — Jak jsem již vysvětlila, přísluší straně, která tvrdí existenci výlučné pravomoci, aby prokázala výlučnou povahu vnější pravomoci Evropské unie, jíž se dovolává (bod 122 tohoto stanoviska).

240. Zadruhé, pokud jde o způsob 4, Komise správně uvádí, že společná pravidla jsou stanovena ve směrnici 2014/66. Uvedená směrnice se však použije konkrétně v kontextu *převedení vedoucích pracovníků, odborníků a stážistů v rámci společnosti*¹⁷⁷. Jak dokládá čl. 8.13 odst. 2 EUSFTA, oddíl D kapitoly osm má podstatně širší oblast působnosti, neboť se vztahuje nejen na převedení zaměstnanců v rámci společnosti, ale také na jiné formy „dočasné přítomnosti fyzických osob za účelem obchodu“. Článek 8.13 odst. 2 písm. a) druhý pododstavec EUSFTA tak stanoví, že klíčovými zaměstnanci jsou kromě „osob převedených v rámci společnosti“ také „obchodní návštěvy pro účely usazení“. Obdobně se zmíněný oddíl vztahuje na „prodejce podnikatelských služeb“, tedy „fyzické osoby, které zastupují poskytovatele služby smluvní strany a usilují o dočasný vstup na území druhé smluvní strany za účelem jednání o prodeji služeb nebo uzavření dohod o prodeji služeb pro uvedeného poskytovatele služeb“. Součástí poskytování služeb tak opět není „převedení [pracovních sil] v rámci společnosti“.

241. Mám tedy za to, že oblast liberalizace služeb v námořní dopravě dosud není velkou měrou pokryta společnými pravidly, a nelze proto konstatovat existenci výlučné vnější pravomoci pro danou oblast ve smyslu třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU.

242. Uznávám však, že Evropská unie má sdílenou pravomoc uzavřít mezinárodní dohodu směřující k liberalizaci služeb v námořní dopravě.

243. Mám za to, že ustanovení Dohody EUSFTA o službách v námořní dopravě lze považovat za nezbytná pro dosažení cílů části třetí hlavy VI SFEU týkajících se dopravní politiky Evropské unie (druhá hypotéza v čl. 216 odst. 1 SFEU). Společná dopravní politika vyžaduje, mimo jiné, přijetí společných pravidel pro mezinárodní dopravu do nebo z některého členského státu anebo procházející přes území jednoho nebo několika členských států [čl. 91 odst. 1 písm. a) SFEU]. To zahrnuje dopravu po železnicích, silnicích a vnitrozemských vodních cestách a také dopravu námořní a leteckou (článek 100 SFEU). Nezbytným doplňkem je pravomoc uzavírat mezinárodní dohody a získat tak reciproční závazky od třetích zemí, ve kterých doprava začíná nebo které jsou její cílovou zemí. Mám tedy za to, že Evropská unie a členské státy sdílejí pravomoc ohledně těchto ustanovení podle čl. 4 odst. 2 písm. g) SFEU („doprava“) a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU ve spojení s článkem 91 a čl. 100 odst. 2 SFEU.

244. Nyní obrátím svou pozornost k *vnitrozemské vodní dopravě*. Kromě horizontálních závazků stanovených v kapitole osm přebírá Evropská unie omezené závazky podle uvedené kapitoly u způsobů 1 a 2, společně se způsobem 3 (v závislosti na dotčeném členském státě). Pro způsob 4 nejsou přebírány žádné závazky. Pokud jde o *pomocné služby související s vnitrozemskými vodními cestami* (jako jsou služby sdílení nákladu nebo úschova a skladování), závisejí závazky přebírané u způsobů 1, 2 a 3 na dotčeném členském státě a druhu pomocných služeb.

245. Již jsem vysvětlila, proč nesouhlasím s argumentem Komise, podle něhož vzhledem k omezenému praktickému významu některých služeb Evropská unie v zásadě nepřebírá žádné závazky a v praxi tak nevykonává prostřednictvím Dohody EUSFTA žádnou pravomoc¹⁷⁸. Komise rovněž neuvedla nic, čím by prokázala splnění podmínek třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU. Za těchto okolností není nutné se dále zabývat možným použitím čl. 3 odst. 2 SFEU na ustanovení kapitoly osm do té míry, v jaké se vztahují na dopravu po vnitrozemských vodních cestách. Evropská unie nemá výlučnou vnější pravomoc ohledně takové dopravy podle čl. 3 odst. 2 SFEU.

177 — Článek 2 odst. 1 směrnice 2014/66.

178 — Viz bod 226 tohoto stanoviska. Pro účely rozdělení pravomocí není ani relevantní, že byl seznam závazků Evropské unie sjednán na základě listin podle GATS.

246. Stejně jako u námořní dopravy¹⁷⁹ lze však ustanovení Dohody EUSFTA o vnitrozemské vodní dopravě považovat za nezbytná k dosažení cílů části třetí hlavy VI SFEU (druhá hypotéza v čl. 216 odst. 1 SFEU) a ze stejných důvodů proto spadají do sdílené pravomoci Evropské unie a členských států na základě čl. 4 odst. 2 písm. g) a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU ve spojení s článkem 91 a čl. 100 odst. 1 SFEU.

247. Pokud jde o *leteckou dopravu*, kromě horizontálních povinností stanovených v kapitole osm přebírá Evropská unie úplné závazky u způsobů 1 a 2, i když jsou tyto posledně jmenované závazky omezeny na i) služby opravy a údržby letadel, během kterých je stroj vyřazen z provozu, ii) prodej a marketing leteckých dopravních služeb a iii) služby počítačových rezervačních systémů. Evropská unie přebírá rovněž některé závazky u způsobu 3 a omezené závazky u způsobu 4 (může být uplatněna podmínka státní příslušnosti) pro služby v mezinárodní letecké dopravě.

248. Výše jsem již odmítl tvrzení Komise o existenci výlučné pravomoci Evropské unie v oblasti služeb opravy a údržby letadel na základě první hypotézy podle čl. 3 odst. 2 SFEU¹⁸⁰.

249. Z toho vyplývá, že odpověď na otázku, zda Evropské unii přísluší výlučná pravomoc v oblasti letecké dopravy, závisí na tom, zda jsou splněny podmínky třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU.

250. Mám za to, že Komise jejich splnění neprokázala. Její argumentace týkající se služeb opravy a údržby letadel se omezuje na první hypotézu v čl. 3 odst. 2 SFEU. Její stanovisko k prodeji a marketingu leteckých dopravních služeb je takové, že tyto služby spadají do společné obchodní politiky. Jediný druh letecké dopravní služby, u něhož Komise předkládá analýzu podle rozsudku AETR, jsou služby počítačových rezervačních systémů. Je nesporné, že nařízení č. 80/2009 stanoví společná pravidla použitelná pro jakýkoli počítačový rezervační systém, pokud jsou jeho součástí výrobky letecké techniky nabízené k použití nebo používané na území Evropské unie. Soudní dvůr již navíc potvrdil, že na základě předpisu předcházejícího uvedenému nařízení [nařízení Rady (EHS) č. 2299/89¹⁸¹] získala Evropská unie pravomoc uzavřít mezinárodní dohody týkající se počítačových rezervačních systémů nabízených k použití nebo používaných na jejím území¹⁸². To však samo o sobě nestačí k závěru, že poskytování leteckých dopravních služeb je oblastí, která je velkou měrou pokryta společnými pravidly. Evropská unie tedy nemá výlučnou vnější pravomoc v uvedené oblasti.

251. Ustanovení Dohody EUSFTA o leteckých dopravních službách lze nicméně považovat za nezbytná pro dosažení cílů části třetí hlavy VI SFEU (druhá hypotéza v čl. 216 odst. 1 SFEU), a to z důvodů obdobných těm, které platí pro námořní dopravu a vnitrozemskou vodní dopravu¹⁸³. Evropská unie a členské státy tedy sdílejí pravomoc ohledně těchto ustanovení podle čl. 4 odst. 2 písm. g) SFEU a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU ve spojení s článkem 91 a čl. 100 odst. 2 SFEU.

179 — Viz bod 243 tohoto stanoviska.

180 — Viz body 221 až 224 tohoto stanoviska.

181 — Nařízení Rady ze dne 24. července 1989 o kodexu chování pro používání počítačových rezervačních systémů (Úř. věst. 1989, L 220, s. 1; Zvl. vyd. 07/01, s. 277).

182 — Například, viz rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, Komise v. Dánsko, C-467/98, EU:C:2002:625, bod 103.

183 — Viz body 243 a 246 tohoto stanoviska.

252. Přejdu-li nyní k *železniční dopravě*, Evropská unie nepřevzala kromě horizontálních povinností stanovených v kapitole osm žádné závazky u způsobu 1 a převzala naopak úplné závazky u způsobu 2. U způsobu 3 byly převzaty úplné závazky pro většinu členských států, členské státy však mohou vyhradit veřejné služby státním monopolům nebo poskytnout výlučná práva soukromým provozovatelům. Pro způsob 4 neplatí žádné výhrady¹⁸⁴. Pokud jde o *pomocné služby v oblasti železniční dopravy*, závazky převzaté u způsobů 1 a 3 závisejí na dotčeném členském státě a druhu pomocné služby. U způsobu 2 byly převzaty úplné závazky.

253. Odmítám přitom argument Komise, že posudek 1/94 a rozsudek Portugalsko v. Rada (C-268/94)¹⁸⁵, podporují závěr, podle něhož závazky v Dohodě EUSFTA týkající se poskytování železničních dopravních služeb v rámci způsobu 2 jsou „mimořádně omezeného dosahu“, a jsou tedy vedlejší povahy ve vztahu k závazkům v oblasti společné obchodní politiky (pro niž má Evropská unie výlučnou pravomoc). Soudní dvůr v příslušné části posudku 1/94 rozlišoval mezi mezinárodní dohodou „povahy a rozsahu jako Dohoda TRIPS“, u níž nelze mít za to, že spadá do společné obchodní politiky, na straně jedné, a obchodními smlouvami, které se týkají práv duševního vlastnictví jen zcela okrajově, na straně druhé¹⁸⁶. Dotčená část posudku 1/94 se tedy týkala dosahu dohod, jejichž právním základem je (nynější) čl. 207 odst. 1 SFEU. Nemá tak žádný význam ve věcech, kdy má Soudní dvůr, stejně jako v tomto řízení, určit, zda Evropské unii přísluší výlučná vnější pravomoc na základě čl. 3 odst. 2 SFEU, pokud jde o oblast (v tomto případě železniční doprava), jež nespadá do společné obchodní politiky. Stejně odůvodnění platí i pro rozsudek Portugalsko v. Rada¹⁸⁷.

254. Nyní obrátím svou pozornost k otázce, zda je oblast železničních dopravních služeb v Evropské unii velkou měrou pokryta směrnicí 2012/34.

255. Účelem směrnice 2012/34, která se vztahuje na používání železniční infrastruktury pro vnitrostátní a mezinárodní železniční dopravu¹⁸⁸, je uplatnit zásadu volného pohybu služeb rovněž na železnice, s přihlédnutím ke specifickým rysům tohoto odvětví¹⁸⁹. Směrnice 2012/34 tak upravuje přístup železničních podniků k železniční infrastruktuře ve všech členských státech (včetně jiných členských států, než ve kterých je podnik usazen) pro účely poskytování služeb nákladní železniční dopravy nebo mezinárodní osobní dopravy¹⁹⁰. Vztahuje se tedy na poskytování *přeshraničních železničních dopravních služeb* (způsoby 1 a 2) na území Evropské unie. Směrnice dále stanoví hmotněprávní a procesní pravidla týkající se podmínek, za kterých může železniční podnik získat licenci pro poskytování železničních dopravních služeb v Evropské unii, a to i z území jednoho členského státu na území jiného členského státu. Uvedené podmínky souvisejí zejména s dobrou pověstí, finanční způsobilostí a odbornou způsobilostí podniku¹⁹¹. Směrnice 2012/34 proto obsahuje podrobná pravidla o přístupu na trh formou usazení (způsob 3).

256. Za těchto okolností mám za to, že oblast železniční dopravy je velkou měrou pokryta směrnicí 2012/34.

184 — Železniční dopravní služby nejsou ve vztahu k modalitě 4 nijak zmíněny v seznamu specifických závazků týkajících se klíčových zaměstnanců, stážistů-absolventů a prodejců podnikatelských služeb v dodatku 8-A-3, jehož účelem je, podle jeho prvního bodu, stanovit výčet „ekonomických činností liberalizovaných podle článku 8.7 [...] a článku 8.12 [...], na něž se vztahují omezení týkající se klíčových zaměstnanců a stážistů-absolventů v souladu s články 8.14 [...] a 8.15“, a tato omezení specifikovat.

185 — Komise se dovolává zejména posudku 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 67, a rozsudku ze dne 3. prosince 1996, Portugalsko v. Rada, C-268/94, EU:C:1996:461, bod 75.

186 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, body 66 až 68.

187 — Rozsudek ze dne 3. prosince 1996, Portugalsko v. Rada, C-268/94, EU:C:1996:461, bod 75.

188 — Článek 1 odst. 2 směrnice 2012/34.

189 — Bod 7 odůvodnění směrnice 2012/34.

190 — Viz čl. 1 odst. 1 písm. b), čl. 10 odst. 1 a 2 a článek 17 směrnice 2012/34.

191 — Články 18, 19, 20 a 21 směrnice 2012/34.

257. Mám také za to, že relevantní pravidla Dohody EUSFTA by změnila působnost společných pravidel stanovených směrnicí. Například ustanovení ohledně usazování (oddíl C kapitoly osm) se vztahují k „opatřením, jež smluvní strany přijaly či zachovaly v platnosti a jež mají vliv na usazování u všech hospodářských činností“¹⁹². Uvedená ustanovení zahrnují ochranu proti diskriminačnímu zacházení. Železniční podnik ze Singapuru, který chce získat přístup na unijní trh ve formě komerční přítomnosti na území Evropské unie, by tedy měl získat přístup na trh bez diskriminace, s výhradou omezení stanovených v seznamu specifických závazků Evropské unie¹⁹³. Po usazení v členském státě by s takovým podnikem nemělo být zacházeno méně příznivě než s obdobnými podniky v daném členském státě¹⁹⁴. V důsledku uvedeného přístupu na trh a národního zacházení by tedy měly železniční podniky ze Singapuru přístup na jednotný evropský železniční prostor vytvořený směrnicí 2012/34. Singapurský železniční podnik by tak měl například v zásadě nárok na licenci za stejných podmínek jako „tuzemské“ vnitrostátní podniky¹⁹⁵. S výhradou horizontálního omezení pro veřejné služby vyplývajícího ze seznamu specifických závazků Evropské unie, pokud jde o usazování¹⁹⁶, by takový podnik měl rovněž právo mít přístup k železniční infrastruktuře v členských státech¹⁹⁷ a také právo, aby s ním nebylo zacházeno méně příznivě než s „tuzemským“ železničním podnikem, pokud jde o přidělování kapacity¹⁹⁸. Jinými slovy, Dohodou EUSFTA by došlo ke změně působnosti směrnice 2012/34.

258. Vzhledem k tomu, že by Dohoda EUSFTA měla vliv na stávající společná pravidla ohledně přístupu na trh železničních dopravních služeb v Evropské unii, získala Evropská unie výlučnou vnější pravomoc v oblasti železniční dopravy. Uvedený závěr nemůže být zpochybněn skutečností, že pokud jde o poskytování železničních dopravních služeb v rámci způsobu 4, má směrnice 2014/66 omezenější dosah než relevantní ustanovení Dohody EUSFTA. Třetí hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU nevyžaduje, aby se oblasti pokryté mezinárodními závazky zcela překrývaly s oblastmi upravenými unijními pravidly¹⁹⁹.

259. Mám tedy za to, že Evropská unie má výlučnou vnější pravomoc ohledně ustanovení Dohody EUSFTA, která se týkají železničních dopravních služeb, a to na základě článku 91 a čl. 100 odst. 1 SFEU, ve spojení s třetí hypotézou v čl. 3 odst. 2 SFEU a třetí hypotézou v čl. 216 odst. 1 SFEU.

260. Pokud jde o *silniční dopravu*, Evropská unie kromě horizontálních povinností vyplývajících z kapitoly osm nepřevzala žádné závazky u způsobu 1 a převzala naopak úplné závazky u způsobu 2. Závazky týkající se způsobu 3 podléhají v některých členských státech různým výhradám, v závislosti na druhu dopravy (osobní či nákladní). Co se týče způsobu 4, některé členské státy vyjádřily výhrady (ve formě podmínek státní příslušnosti a pobytu). U pomocných služeb v oblasti silniční dopravy závisejí závazky převzaté u způsobů 1 a 3 na dotčeném členském státě a druhu pomocné služby. U způsobu 2 byly převzaty úplné závazky. Tři členské státy vyjádřily výhrady u způsobu 4 (ve formě podmínky státní příslušnosti).

261. Komise argumentuje tím, že závazky týkající se způsobu 2 u silničních dopravních služeb mají malý praktický význam. Tento argument odmítám z důvodů, které jsem již vysvětlila výše²⁰⁰.

262. Je nicméně oblast služeb v silniční dopravě velkou měrou pokryta nařízením č. 1071/2009?

192 — Viz čl. 8.9 EUSFTA. Výjimky z pravidla stanoveného uvedeným ustanovením zde nejsou relevantní.

193 — Článek 8.10 odst. 1 EUSFTA. Viz rovněž bod 252 tohoto stanoviska.

194 — Článek 8.11 odst. 1 EUSFTA.

195 — Článek 17 odst. 1 a 3 směrnice 2012/34.

196 — Dodatek 8-A-2 EUSFTA. Uvedené omezení, jež se vztahuje na železniční dopravní služby, které vyžadují použití veřejných prostředků, umožňuje, aby ekonomické činnosti považované za veřejné služby na celostátní nebo místní úrovni byly předmětem veřejných monopolů nebo výlučných práv vyhrazených soukromým provozovatelům.

197 — Článek 10 směrnice 2012/34.

198 — Články 38 až 54 směrnice 2012/34.

199 — Viz bod 125 tohoto stanoviska.

200 — Viz bod 226 tohoto stanoviska.

263. Nařízení č. 1071/2009 stanoví rozsáhlá pravidla týkající se přístupu k povolání podnikatele v silniční dopravě a výkonu tohoto povolání ve vztahu k nákladní i osobní silniční dopravě²⁰¹. Stanoví požadavky na výkon povolání podnikatele v silniční dopravě, zejména existenci řádného a trvalého sídla v členském státě, dobrou pověst, finanční způsobilost a požadovanou odbornou způsobilost²⁰². Nařízení č. 1071/2009 navíc vyžaduje, aby každý členský stát určil jeden nebo více příslušných orgánů, jež budou odpovědné za udělování povolení k výkonu povolání podnikatele v silniční dopravě podnikům, které splňují výše uvedené požadavky²⁰³. Uvedená pravidla jsou doplněna odvětvovými pravidly stanovenými v nařízení č. 1072/2009, které se týká přístupu na trh silniční nákladní dopravy²⁰⁴, a v nařízení č. 1073/2009 o přístupu na trh autokarové a autobusové dopravy²⁰⁵. Obě posledně jmenovaná nařízení ukládají dotčeným podnikům povinnost získat před zahájením výkonu uvedených činností licenci Společenství²⁰⁶.

264. S ohledem na výše uvedené upravují nařízení č. 1071/2009, 1072/2009 a 1073/2009 *přeshraniční poskytování* silničních dopravních služeb (způsoby 1 a 2), jakož i přístup na trh silničních dopravních služeb formou *usazení* (způsob 3). Nařízení č. 1072/2009 obsahuje také pravidla pro vydávání osvědčení řidiče, a upravuje tak *dočasnou přítomnost* fyzických osob na území členských států za účelem poskytování služeb silniční nákladní dopravy (způsob 4)²⁰⁷. Ačkoli má směrnice 2014/66 omezenější dosah než relevantní závazky podle Dohody EUSFTA, pokud jde o způsob 4, mám za to, že oblast silniční dopravy je velkou měrou pokryta stávajícími společnými pravidly.

265. Mám navíc za to, že takovými mezinárodními závazky, jaké jsou obsaženy v Dohodě EUSFTA, by došlo ke změně působnosti nařízení č. 1071/2009, 1072/2009 a 1073/2009. Mé úvahy jsou v zásadě obdobné těm, které se týkají železniční dopravy²⁰⁸.

266. Konkrétně ustanovení o usazování (oddíl C kapitoly osm) se vztahují k „opatřením, jež smluvní strany přijaly či zachovaly v platnosti a jež mají vliv na usazování u všech hospodářských činností“²⁰⁹. Uvedená ustanovení zahrnují ochranu proti diskriminačnímu zacházení. Podnikatel v silniční dopravě ze Singapuru, který chce získat přístup na unijní trh ve formě komerční přítomnosti na území Evropské unie, by tedy měl získat přístup na trh bez diskriminace, s výhradou omezení stanovených v seznamu specifických závazků Evropské unie²¹⁰. Po usazení v členském státě by takový podnikatel měl právo, aby s ním nebylo zacházeno méně příznivě než s obdobnými podnikateli v daném členském státě²¹¹. Na základě uvedených ustanovení o přístupu na trh a národním zacházení tak získává singapurský podnikatel v silniční dopravě přístup na unijní trh bez diskriminace, neboť jsou odstraněny překážky

201 — Článek 1 odst. 1 nařízení č. 1071/2009.

202 — Články 3 a 5 až 9 nařízení č. 1071/2009.

203 — Článek 10 nařízení č. 1071/2009.

204 — Nařízení se vztahuje na mezinárodní silniční nákladní přepravu, která je vymezena jako mezinárodní přeprava zboží pro cizí potřebu prováděnou na území Unie, a na vnitrostátní silniční nákladní přepravu, kterou dočasně provozuje podnikatel v silniční nákladní dopravě nerezident („kabotáž“) (čl. 1 odst. 1 a 4 nařízení č. 1072/2009).

205 — Uvedené nařízení se vztahuje na mezinárodní osobní přepravu autokary a autobusy na území Evropské unie, kterou pro cizí nebo vlastní potřebu provozují podnikatelé v silniční osobní dopravě, kteří jsou usazení v některém členském státě podle jeho právních předpisů, s využitím vozidel v tomto členském státě registrovaných a vhodných díky své konstrukci a vybavení pro přepravu více než devíti osob včetně řidiče a pro tuto přepravu určených, jakož i na jízdu prázdných vozidel související s touto přepravou (čl. 1 odst. 1 nařízení č. 1073/2009). Použije se také na vnitrostátní silniční osobní dopravu pro cizí potřebu provozovanou dočasně podnikatelem v silniční osobní dopravě nerezidentem („kabotáž“) (čl. 1 odst. 4 nařízení č. 1073/2009).

206 — Viz článek 4 nařízení č. 1072/2009 a nařízení č. 1073/2009.

207 — Viz články 5 a 7 nařízení č. 1072/2009. „Osvědčení řidiče“ je v zásadě osvědčení vydané členským státem každému podnikateli v silniční nákladní dopravě, který provozuje nákladní dopravu pro cizí potřebu na základě licence Společenství.

208 — Viz body 257 a 258 tohoto stanoviska.

209 — Viz článek 8.9 EUSFTA. Výjimky z pravidla stanoveného uvedeným ustanovením zde nejsou relevantní.

210 — Článek 8.10 odst. 1 EUSFTA. Viz rovněž bod 260 tohoto stanoviska.

211 — Článek 8.11 odst. 1 EUSFTA.

pro jeho skutečné usazení v Evropské unii. V důsledku Dohody EUSFTA získává takový podnikatel přístup na uvedený trh za stejných podmínek (například, pokud jde o finanční či odbornou způsobilost²¹²) jako tuzemští podnikatelé. Jinými slovy, Dohodou EUSFTA by došlo ke změně působnosti nařízení č. 1071/2009, 1072/2009 a 1073/2009.

267. Vzhledem k tomu, že by Dohoda EUSFTA měla vliv na stávající společná pravidla ohledně přístupu na trh silničních dopravních služeb v Evropské unii, získala Evropská unie výlučnou vnější pravomoc v oblasti silniční dopravy. Evropská unie má tedy výlučnou vnější pravomoc ohledně ustanovení Dohody EUSFTA, která se týká silničních dopravních služeb, a to na základě článku 91 a čl. 100 odst. 1 SFEU ve spojení s třetí hypotézou v čl. 3 odst. 2 SFEU a třetí hypotézou v čl. 216 odst. 1 SFEU.

268. Ve světle výše uvedených úvah mám za to, že Evropská unie sdílí vnější pravomoc s členskými státy, pokud jde o závazky podle kapitoly osm EUSFTA do té míry, v jaké se týkají letecké dopravy, námořní dopravy a vnitrozemské vodní dopravy, včetně služeb neodmyslitelně spojených s uvedenými dopravními službami, a na základě třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU má výlučnou vnější pravomoc převzít závazky podle kapitoly osm EUSFTA do té míry, v jaké se týkají železniční a silniční dopravy (a služeb neodmyslitelně spojených s uvedenými dopravními službami). Evropská unie má na základě čl. 3 odst. 1 písm. e) a čl. 207 odst. 1 SFEU výlučnou vnější pravomoc, pokud jde o veškeré ostatní služby upravené uvedenou kapitolou.

269. Nyní zaměřím svou pozornost na oddíl A kapitoly devět EUSFTA. Analýzu oddílu B uvedené kapitoly spojím s rozбором kapitol třináct, patnáct a šestnáct EUSFTA²¹³.

Investice (kapitola devět oddíl A EUSFTA²¹⁴)

Argumentace zúčastněných stran

270. Komise tvrdí, že oddíl A kapitoly devět EUSFTA, který se týká konkrétně mezinárodních investic a nevztahuje se na investice uvnitř Evropské unie, spadá do výlučné pravomoci Evropské unie ohledně společné obchodní politiky v rozsahu, v němž se použije na přímé zahraniční investice. Na základě kritérií použitých ve věcech týkajících se obchodu službami a zbožím a obchodních aspektů duševního vlastnictví argumentuje Komise tím, že určitá dohoda spadá do oblasti působnosti čl. 207 odst. 1 SFEU, pokud se týká zvláště mezinárodních investic v tom smyslu, že jejím účelem je v zásadě podpora, usnadnění nebo úprava mezinárodních investic, a má na ně přímé a bezprostřední účinky.

271. Pokud jde o rozlišení mezi portfoliovými investicemi (nebo jinými nepřímými investicemi) a přímými zahraničními investicemi (jež mohou oboje spadat pod definici v článku 9.1 EUSFTA), Komise navrhuje převzít pro účely čl. 207 odst. 1 SFEU definici „přímých investic“ použitou Soudním dvorem v rámci volného pohybu kapitálu a plateb.

272. Komise má za to, že společné obchodní politice podléhají jednak pravidla upravující prvotní přístup investic na trh hostitelského státu a jednak ochrana daných investic poté, co byly vpuštěny na trh („ochrana po vpuštění na trh“). Posledně jmenovaná ochrana zahrnuje například ochranu proti diskriminaci, nespravedlivému či nerovnému zacházení a vyvlastnění bez náhrady. Komise argumentuje tím, že s ohledem na výraz „přímé zahraniční investice“ nerozlišují ustanovení článku 206 a čl. 207 odst. 1 SFEU mezi přístupem na trh a ochranou po vpuštění na trh. Vyloučení ochrany přímých zahraničních investic po jejich vpuštění na trh ze společné obchodní politiky by bylo navíc v rozporu

212 — Viz články 7 a 8 nařízení č. 1071/2009.

213 — Viz body 523 až 544 tohoto stanoviska.

214 — Viz body 52 až 60 přílohy k mému stanovisku.

s cíli stanovenými v článku 206 SFEU. Cíl spočívající v „[postupném] odstranění omezení [...] přímých zahraničních investic“ spočívá zejména ve zrušení omezení vyplývajících jednak z překážek počátečního vpuštění investice na trh a jednak z překážek souvisejících s jejím následným provozem a využíváním. V daném kontextu dovozuje Komise analogii s výlučnou pravomocí Evropské unie v oblasti obchodu zbožím a službami, jež rovněž není omezena na přístup na trh.

273. Komise dodává, že společná obchodní politika již zahrnuje normy GATS použitelné na zacházení s investicemi po vpuštění na trh, pokud jde o poskytování služeb v rámci způsobu 3 (tedy formou komerční přítomnosti²¹⁵). Obdobné normy lze nalézt v kapitole osm EUSFTA. Nebylo by logické, pokud by Evropská unie neměla výlučnou pravomoc ve vztahu k normám stanoveným v kapitole devět a zároveň měla výlučnou pravomoc ohledně obdobných norem, které jsou součástí kapitoly osm EUSFTA nebo GATS.

274. Komise má za to, že článek 345 SFEU neomezuje výlučnou pravomoc Evropské unie ve vztahu ke kapitole devět do té míry, v jaké se uvedená kapitola týká vyvlastnění. Článek 9.6 EUSFTA podmiňuje výkon práva na vyvlastnění splněním obdobných podmínek, jaké stanoví články 49 a 63 SFEU. Uvedeným ustanovením nejsou dotčena pravidla upravující režim vlastnictví v jednotlivých členských státech: nezakazuje členskému státu vyvlastnit majetek ani nevyžaduje, aby členský stát vyvlastnil jakýkoli majetek ve vlastnictví singapurských investorů.

275. Komise odmítá rovněž argument, že první část čl. 207 odst. 6 SFEU vyjímá doložky o vyvlastnění z oblasti působnosti společné obchodní politiky, protože na vnitřním trhu neexistuje žádná srovnatelná politika Evropské unie. Uvedený argument opomíjí rozdíl mezi výslovnou a implicitní výlučnou vnější pravomocí. Na stanovisku Komise nemění nic ani druhá část čl. 207 odst. 6 SFEU: článek 345 SFEU sám o sobě nevylučuje harmonizaci majetkových práv. V každém případě článek 9.6 EUSFTA nezavádí harmonizaci právních předpisů členských států ve smyslu čl. 207 odst. 6 SFEU.

276. Komise uznává, že do té míry, v jaké se kapitola devět vztahuje na portfoliové investice, nespadá dotčená kapitola do společné obchodní politiky. Argumentuje tím, že Evropské unii přísluší nicméně výlučná pravomoc, protože portfoliová investice je pohybem kapitálu ve smyslu článku 63 SFEU a normy zacházení upravené kapitolou devět jsou přinejmenším velkou měrou pokryty společnými pravidly stanovenými ve zmíněném ustanovení Smlouvy. Na základní normy národního zacházení, spravedlivého a rovného zacházení a ochranu proti vyvlastnění se zejména vztahuje zákaz stanovený v čl. 63 odst. 1 SFEU. Článek 63 odst. 1 SFEU sice podléhá výjimce stanovené v čl. 64 odst. 1 SFEU, mezi omezení, na něž se tato výjimka vztahuje (tedy stávající omezení, která mohou být ponechána v platnosti), však nepatří omezení portfoliových investic. Podmínky třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU jsou tedy splněny.

277. Komise tvrdí, že jí uplatňovaný výklad výrazu „společná pravidla“ v rámci třetí hypotézy uvedené v čl. 3 odst. 2 SFEU v tom smyslu, že mezi taková pravidla patří ustanovení Smlouvy i pravidla sekundárního práva, je v souladu s důvody, na nichž stojí judikatura AETR. To spočívá v ochraně jednotnosti společného trhu a jednotného používání unijního práva a nutnosti zajistit jednotné a soudržné používání pravidel Evropské unie a řádné fungování systému, který tato pravidla zavedla²¹⁶. Komise rovněž tvrdí, že pravidla Smlouvy týkající se volného pohybu kapitálu jsou jedinečná, neboť mají vnější rozměr. Dále, a s výhradou výjimky stanovené v čl. 64 odst. 1 SFEU, ustanovení čl. 63 odst. 1 SFEU samo zajišťuje úplnou liberalizaci pohybů kapitálu mezi Evropskou unií a třetími zeměmi. K rozšíření volného pohybu kapitálu na pohyby kapitálu mezi členskými státy a třetími zeměmi nebo k dosažení úplné liberalizace tedy není nutné přijmout sekundární právní předpisy. To, že s výjimkou věci Pringle²¹⁷ se většina věcí souvisejících s použitím zásady AETR týká společných

215 — Článek I odst. 2 písm. c) GATS.

216 — Komise poukazuje na rozsudek ze dne 31. března 1971, Komise v. Rada, 22/70, EU:C:1971:32, bod 31, a posudek 1/03 (Nová Luganská úmluva) ze dne 7. února 2006, EU:C:2006:81, body 122 a 133.

217 — Rozsudek ze dne 27. listopadu 2012, C-370/12, EU:C:2012:756.

pravidel upravených sekundárními předpisy, je způsobeno tím, že se Smlouvy často omezují jen na stanovení politických cílů a svěřují pravomoc vydat příslušné právní předpisy unijním orgánům. Nebude-li konečně mít Evropská unie výlučnou pravomoc, nebude možné zajistit jednotné a soudržné používání společných pravidel stanovených v čl. 63 odst. 1 SFEU.

278. Pokud by Soudní dvůr rozhodl, že Evropská unie nemá výlučnou pravomoc ohledně portfoliových investic na základě čl. 3 odst. 2 SFEU ve spojení s čl. 63 odst. 1 SFEU, Komise tvrdí, že Evropské unii přísluší nicméně pravomoc sdílená. V tomto ohledu se dovolává čl. 216 odst. 1 SFEU, který stanoví právo Evropské unie uzavřít mezinárodní dohody se třetími zeměmi v případech, kdy je to „[...] nezbytné k dosažení cílů stanovených Smlouvami v rámci politik Unie [...]“. V projednávané věci je cílem dosažení volného pohybu kapitálu, včetně portfoliových investic, mezi Evropskou unií a třetími zeměmi. Liberalizace pohybů kapitálu vně Evropské unie nemůže být účinná, pokud třetí země neodstraní svá vlastní omezení pohybů kapitálu mezi Evropskou unií a jejich územím. Aby tak učinily, je zpravidla nezbytné uzavřít s těmito zeměmi mezinárodní dohody na základě reciprocity. Komise přitom podle svého tvrzení neargumentuje tím, že Evropské unii přísluší výlučná pravomoc, protože je kapitola devět nezbytná k tomu, aby mohla Evropská unie vykonat své vnější pravomoci.

279. Také *Parlament* argumentuje ve prospěch výlučné pravomoci Evropské unie, pokud jde o oddíl A kapitoly devět EUSFTA. Tvrdí zejména, že Evropská unie má výlučnou pravomoc, co se týče portfoliových investic, protože jednak je úprava portfoliových investic v kapitole devět vedlejší úpravou ve vztahu k hlavnímu nebo převažujícímu účelu uvedené kapitoly (zajištění ochrany přímých zahraničních investic) a jednak lze použít i čl. 3 odst. 2 SFEU, pokud může být dotčeno primární právo Evropské unie. Parlament souhlasí zvláště s tvrzením Komise, že zákaz vyvlastnění stanovený v článku 9.6 EUSFTA není zásahem do různých režimů vlastnictví v členských státech a forem registrace a strukturování vlastnických vztahů na základě různých právních tradic ani harmonizací právních úprav členských států.

280. *Rada* uznává, že z hospodářského hlediska je obchod propojen s přímými zahraničními investicemi a že některé aspekty zacházení s přímými zahraničními investicemi souvisejí s běžnými otázkami společné obchodní politiky (tedy takovým přístupem na trh, jako je možnost zahraničního investora získat dovozní či vývozní licence). Tvrdí však, že úprava přímých zahraničních investic nemusí nutně sledovat obchodní cíle. Rada má za to, že normotvorba týkající se vpuštění a ochrany přímých zahraničních investic a zacházení s takovými investicemi tvoří samostatnou oblast mezinárodních hospodářských vztahů, která není bez dalšího součástí obchodní politiky. Rada rozlišuje mezi: i) vpuštěním přímých zahraničních investic na trh (tedy přístupem na trh: rozhodnutím, zda bude přímému investorovi umožněno investovat v hostitelském státě a jaká případná omezení či podmínky se použijí); ii) pohybem kapitálu v souvislosti s přímými zahraničními investicemi (i kdyby byl investor schopen rovněž získat prostředky v hostitelském státě a přímá zahraniční investice by tak nezahrnovala vždy přeshraniční pohyb kapitálu) a iii) zacházením s investicemi.

281. Podle Rady je kapitola devět samostatnou kapitolou, která se týká pouze ochrany investic a používá velmi široké vymezení investic založené na aktivech. Zmíněná kapitola se netýká vpuštění investic na trh ani jejich podpory. Pravidla o vpuštění investic na trh se nacházejí v kapitole osm EUSFTA.

282. Rada uznává, že Evropská unie má výlučnou pravomoc ohledně přímých zahraničních investic, které souvisejí se společnou obchodní politikou, navrhuje však užší výklad oblasti působnosti čl. 207 odst. 1 SFEU, než jaký používá Komise a Evropský parlament. V tomto ohledu má Rada za to, že není nezbytné, aby Soudní dvůr rozhodl o přesných mezích pravomoci související s přímými zahraničními investicemi podle EUSFTA. Rada v zásadě tvrdí, že Komise neprokázala, že veškeré normy stanovené v oddílu A odkazují na ustanovení spadající do výlučné pravomoci Evropské unie ve vztahu k přímým zahraničním investicím nebo k jakémukoli jinému druhu investic upravených kapitolou devět.

283. Pokud jde o doložku národního zacházení v článku 9.3 EUSFTA, Rada se zaměřuje na situace stanovené v čl. 9.3 odst. 3, kdy mohou smluvní strany neuplatnit národní zacházení. Rada má za to, že Evropská unie nemůže mít výlučnou pravomoc podepsat a uzavřít Dohodu EUSFTA do té míry, v jaké se týká opatření přijatých členskými státy v oblasti jejich odpovědnosti za zajištění národní bezpečnosti. Stejně tak nepřísluší Evropské unii výlučná pravomoc ohledně ochrany národních památek či legislativní pravomoc přijmout opatření v oblasti přímého zdanění.

284. Pokud jde o doložku spravedlivého a rovného zacházení a doložku plné ochrany a bezpečnosti v článku 9.4 EUSFTA, argumentuje Rada tím, že Komise neprokázala existenci výlučné pravomoci Evropské unie u žádné z uvedených doložek.

285. Pokud jde o režim náhrady za ztráty investic (upravených kapitolou devět), který stanoví článek 9.5 EUSFTA, Rada tvrdí, že Evropská unie nemá pravomoc ohledně části uvedeného ustanovení, která se týká ozbrojených sil členských států. Je rovněž sporné, zda může Evropská unie sama podepsat a uzavřít dohodu, která řeší dopady války nebo jiného ozbrojeného konfliktu, revoluce, vnitrostátního stavu nouze, vzpoury, povstání nebo nepokojů na území členských států.

286. Co se týče ujednání o vyvlastnění v článku 9.6 EUSFTA, Rada tvrdí, že judikatura Soudního dvora nepodporuje argument, podle něhož všechna opatření v Dohodě EUSFTA týkající se vyvlastnění spadají v plném rozsahu do výlučné pravomoci Evropské unie. V důsledku článku 345 SFEU nemůže mít Evropská unie výlučnou pravomoc podepsat a uzavřít článek 9.6 EUSFTA.

287. Rada rovněž poukazuje na to, že Komise netvrdí, a tím méně prokazuje, že některé záležitosti upravené v čl. 9.7 odst. 2 EUSFTA, zejména trestné činy, sociální zabezpečení, veřejné penzijní nebo povinné spoření a daně, spadají do výlučné pravomoci Evropské unie.

288. Rada přitom odmítá argumentaci Komise, která se dovolává třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU na podporu výlučné pravomoci Evropské unie ohledně portfoliových investic.

289. Zprvče portfoliové investice mohou sice zahrnovat pohyb kapitálu, takový druh investic však nelze postavit na roveň volnému pohybu kapitálu podle Smluv. Článek 63 odst. 1 SFEU neřeší ochranu investic. Netýká se ani portfoliových investic či přímých investic jako takových. Článek 63 odst. 1 SFEU se použije jen v případech, kdy dochází k pohybu kapitálu. To nemusí u přímých zahraničních investic či portfoliových investic vždy platit. Rada dále poukazuje na to, jak důležité je zajistit, aby podnikatelé ze třetích zemí neobcházeli přípustná omezení svobody usazování (odůvodněná článkem 65 odst. 2 SFEU) tím, že se budou dovolávat přímo článku 63 SFEU. Soudní dvůr rozlišuje mezi svobodou usazování a volným pohybem kapitálu v závislosti na těžišti dané činnosti, přičemž zkoumá, který konkrétní aspekt určité situace je především dotčen údajným omezením.

290. Zadruhé žádné ustanovení Smluv nepřiznává Evropské unii zvláštní pravomoc jednat ve vztahu k portfoliovým investicím či (*a fortiori*) k ochraně portfoliových investic. V této oblasti jsou tedy ve světle čl. 4 odst. 1 a čl. 5 odst. 2 SFEU oprávněny jednat členské státy.

291. Zatřetí, pokud by Soudní dvůr nicméně uznal, že portfoliová investice je pohybem kapitálu ve smyslu čl. 63 odst. 1 SFEU a že z uvedeného ustanovení vyplývá zvláštní pravomoc Evropské unie jednat v souvislosti s ochranou takového druhu investic, argumentuje Rada tím, že Evropská unie nepřijala podle čl. 63 odst. 1 SFEU žádné předpisy týkající se ochrany portfoliových investic. Uznává přitom, že byly přijaty sekundární předpisy upravující například připuštění cenných papírů na burzy cenných papírů a na trhy s finančními nástroji. Taková pravidla sice zahrnují určité aspekty portfoliových investic, žádná z nich však nebyla přijata na právním základě souvisejícím s volným pohybem kapitálu.

292. Začtvrté v žádném případě nemůže být dána implicitní výlučná vnější pravomoc Evropské unie ohledně portfoliových investic, protože čl. 63 odst. 1 SFEU není „společným pravidlem“ podle čl. 3 odst. 2 SFEU. I za předpokladu, že existuje primární právní úprava, která zajišťuje úplnou liberalizaci pohybů kapitálu mezi členskými státy a třetími zeměmi, Rada tvrdí, že nový výklad pojmu „společná pravidla“ v čl. 3 odst. 2 SFEU uplatňovaný Komisí je chybný. Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že Evropská unie musí vykonat vnitřní pravomoc přijetím sekundárních právních předpisů. Takový požadavek je neodmyslitelnou součástí koncepce implicitních pravomocí. Komise se chybně dovolává rozsudku Pringle a posudku 1/92²¹⁸. V rozsudku Pringle²¹⁹ Soudní dvůr rozhodl, že Smlouva o založení Evropského mechanismu stability (dále jen „EMS“) spadá jako celek mimo tvrzenou výlučnou pravomoc Evropské unie upravenou v čl. 3 odst. 1 písm. c) SFEU. Nebylo přitom nutné, aby se Soudní dvůr zabýval další otázkou, zda lze mít nicméně za to, že Smlouva o EMS může ovlivňovat „společná pravidla či změnit jejich působnost“ ve smyslu čl. 3 odst. 2 SFEU. V každém případě je zjevné, že cíl zmiňovaný v rozsudku Pringle souvisel s výkonem pravomocí Evropské unie, které jí byly výslovně přiznány. Rada uznává, že Soudní dvůr v posudku 1/92²²⁰ odkazoval na ustanovení Smlouvy týkající se hospodářské soutěže. Ve věcech, na něž Soudní dvůr poukázal v uvedeném posudku, bylo nicméně zdůrazněno, že vzniku implicitní pravomoci uzavřít mezinárodní dohodu musí předcházet výkon vnitřních pravomocí nebo že existence takové implicitní pravomoci je spojena s pravomocí výslovně svěřenou Smlouvami.

293. Pokud by Soudní dvůr uznal, že čl. 63 odst. 1 SFEU může být „společným pravidlem“, argumentuje Rada tím, že Komise neprokázala, jakým způsobem jsou portfoliové investice „velkou měrou pokryty“ tvrzenými „společnými pravidly“. Komise rovněž neprokázala, že by kapitolou devět byla do té míry, v jaké se daná kapitola týká ochrany portfoliových investic, ovlivněna taková společná pravidla nebo změněna jejich působnost.

294. Rada má také pochybnosti o důvodech, ze kterých vychází podpůrný argument Komise ohledně existence sdílené pravomoci ve vztahu k portfoliovým investicím na základě čl. 216 odst. 1 SFEU. Nutnost dosáhnout určitého cíle stanoveného Smlouvou vyžaduje, aby bylo prokázáno, že Evropské unii byly svěřeny interně pravomoci nezbytné k dosažení takového cíle. Komise se tedy nemůže v případě portfoliových investic dovolávat čl. 216 odst. 1 SFEU. Pokud by došel Soudní dvůr k závěru, že Evropská unie má potřebnou pravomoc k úpravě ochrany portfoliových investic, Komise podle názoru Rady netvrdí, že by Evropská unie byla schopna vykonat takovou vnitřní pravomoc pouze uzavřením mezinárodní dohody, a že je tedy nutný současný výkon vnitřní a vnější pravomoci v oblasti ochrany zahraničních portfoliových investic. Pokud by navíc měla Komise pravdu, nebylo by nutné uzavírat mezinárodní dohodu: čl. 63 odst. 1 SFEU by sám o sobě postačoval k dosažení úplné liberalizace pohybu kapitálu mezi Evropskou unií a třetími zeměmi.

295. Rada souhlasí s tím, že Evropská unie a členské státy sdílejí pravomoc ve vztahu ke kapitole devět. Vzhledem k tomu, že však není pravomoc chránit portfoliové investice svěřena Evropské unii, není možné, aby Unie takovou pravomoc vykonala bez účasti členských států. Podpůrně Rada tvrdí, že pokud by Soudní dvůr uznal, že Evropská unie má skutečně sdílenou pravomoc ohledně portfoliových investic, zůstává politickým rozhodnutím, zda by taková pravomoc měla být vykonána ve formě uzavření Dohody EUSFTA.

296. Většina *členských států*, které vstoupily do řízení, vyjádřila své stanovisko k oddílu A. Jejich argumentace v zásadě odpovídá různým aspektům stanoviska Rady.

218 — Posudek 1/92 (Druhý posudek k Dohodě o EHP) ze dne 10. dubna 1992, EU:C:1992:189.

219 — Rozsudek ze dne 27. listopadu 2012, C-370/12, EU:C:2012:756.

220 — Posudek 1/92 (Druhý posudek k Dohodě o EHP) ze dne 10. dubna 1992, EU:C:1992:189.

297. Argumentují tedy tím, že význam pojmu „přímé investice“ v článku 64 SFEU musí být stejný jako význam pojmu „přímé zahraniční investice“ v čl. 207 odst. 1 SFEU. V tomto ohledu je relevantní judikatura týkající se výkladu článku 64 SFEU, stejně jako definice pojmu přímé investice (a portfoliové investice) v nařízení (ES) č. 184/2005²²¹ a směrnici 88/361²²².

298. Výlučná pravomoc Evropské unie, pokud jde o přímé zahraniční investice, je zúžena na odstranění omezení takového druhu investic. V rozsahu, v němž Dohoda EUSFTA zaručuje i jiné formy ochrany, taková pravidla nespádají do výlučné pravomoci Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU. Tak tomu je u ustanovení týkajících se podpory a ochrany přímých zahraničních investic (jako jsou ustanovení ohledně vyvlastnění, ozbrojených sil, přímých daní a ustanovení trestního práva hmotného a procesního).

299. Článek 9.6 EUSFTA (vyvlastnění) stanoví obecné zásady, podle nichž mají smluvní státy používat své právní předpisy týkající se vlastnictví majetku. Takové otázky spadají do výlučné pravomoci členských států, kterou je třeba vykonávat v souladu s unijním právem. Článek 345 SFEU stanoví omezení výkonu pravomocí Evropské unie podle Smluv.

300. Z článku 207 odst. 6 SFEU vyplývá, že Evropská unie nemůže vykonávat výlučnou pravomoc sjednávat a uzavírat mezinárodní obchodní dohody v oblastech, ve kterých jí nepřisluší legislativní pravomoc přijímat vnitřní předpisy. Uvedené ustanovení rovněž Evropské unii brání vykonávat výlučnou pravomoc podle čl. 207 odst. 1 SFEU, pokud jde o jiné investice než přímé zahraniční investice.

301. Nový výklad článku 3 odst. 2 SFEU uplatňovaný Komisí by znamenal, že Evropské unii přísluší podle čl. 3 odst. 2 a článku 63 SFEU výlučná pravomoc ohledně portfoliových investic. Vyplývalo by z něj také, že každá dohoda, která může omezit investice, bez ohledu na to, zda je součástí společné obchodní politiky, může spadat do implicitní výlučné pravomoci Evropské unie. Ze Smluv však jasně vyplývá, že (výslovná) výlučná pravomoc je dána pouze u přímých zahraničních investic. Společná pravidla ve smyslu čl. 3 odst. 2 SFEU jsou pravidla sekundárního, nikoli primárního práva. Existence vnitřní pravomoci nestačí. Takový výklad podporuje i historický kontext čl. 3 odst. 2 SFEU. V každém případě není článek 63 SFEU právním základem pro výkon pravomoci. Právní základ pro jednání se nachází v čl. 64 odst. 2 SFEU a podléhá omezením.

302. Nejsou navíc splněny podmínky čl. 3 odst. 2 SFEU. Dosah oddílu A kapitoly devět je mnohem širší než oblast působnosti článku 63 SFEU. Vyvlastnění není omezením volného pohybu kapitálu upraveného Smlouvami. V rozsahu, v němž se použije článek 63 SFEU, by bylo zaručeno pouze uplatnění zásady zákazu diskriminace. Ohledně vyvlastnění nebyla přijata žádná společná pravidla.

303. Evropská unie nemůže přijetím čl. 9.10 odst. 1 EUSFTA sama rozhodnout o ukončení dohod uzavřených mezi členskými státy a Singapurem. Uvedené ustanovení nerespektuje obecnou zásadu vyjádřenou v čl. 59 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy z roku 1969, podle níž mohou být mezinárodní smlouvy ukončeny pouze jejich smluvními stranami. Komise rovněž neuvedla pro své stanovisko žádný mezinárodněprávní základ. Evropská unie navíc sama v nařízení (EU) č. 1219/2012²²³ uznala, že dvoustranné dohody členských států podepsané před 1. prosincem 2009 mohou v souladu s uvedeným nařízením být zachovány v platnosti nebo vstoupit v platnost.

304. Není konečně naplněna ani žádná z hypotéz uvedených v článku 216 SFEU. Evropská unie tedy nemá sdílenou pravomoc, pokud jde o portfoliové investice.

221 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. ledna 2005 o statistice Společenství týkající se platební bilance, mezinárodního obchodu službami a přímých zahraničních investic (Úř. věst. 2005, L 35, s. 23).

222 — Směrnice Rady ze dne 24. června 1988, kterou se provádí článek 67 Smlouvy (Úř. věst. 1988, L 178, s. 5; Zvl. vyd. 10/01, s. 10).

223 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. prosince 2012, kterým se stanoví přechodná úprava pro dvoustranné dohody o investicích mezi členskými státy a třetími zeměmi (Úř. věst. 2012, L 351, s. 40).

Analýza

Úvod

305. Evropská unie by mohla získat výlučnou pravomoc ohledně hmotněprávních pravidel upravujících investice v oddílu A kapitoly devět dvěma způsoby. Spadají uvedená pravidla do společné obchodní politiky, jak je popsána v čl. 207 odst. 1 SFEU? Není-li tomu tak, patří nicméně do oblasti, v níž existují společná pravidla (která odpovídají dané oblasti nebo jimiž je daná oblast velkou měrou pokryta), která by mohla být ovlivněna nebo jejichž působnost by mohla být změněna uzavřením Dohody EUSFTA (třetí hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU)? Oběma zmíněnými variantami se budu zabývat postupně.

306. V souvislosti s kapitolou devět pak vyvstává další samostatná otázka do té míry, v jaké čl. 9.10 odst. 1 EUSFTA stanoví, že v důsledku vstupu této dohody v platnost pozbývají účinku některé dvoustranné investiční dohody mezi členskými státy a Singapurem (uvedené v příloze ke kapitole devět). Uvedenou otázkou se budu zabývat zvlášť²²⁴.

Výlučná pravomoc na základě čl. 207 odst. 1 SFEU ve spojení s čl. 3 odst. 1 SFEU

– Význam pojmu „přímé zahraniční investice“ v čl. 207 odst. 1 SFEU

307. Kapitola devět vymezuje pojmy „investice“ a „investor“, na něž se vztahuje. Na rozdíl od Smluv nerozlišuje mezi přímými zahraničními investicemi a jinými formami investic²²⁵. Dohoda EUSFTA ani Smlouvy přitom nepoužívají pojem „portfoliové investice“.

308. Žádost Komise předložená v tomto řízení umožní Soudnímu dvoru poskytnout poprvé výklad pojmu „přímé zahraniční investice“ v čl. 207 odst. 1 SFEU a rozhodnout o tom, do jaké míry spadá do společné obchodní politiky úprava „přímých zahraničních investic“. Uvedený druh investic již byl zahrnut do čl. III-315 odst. 1 Smlouvy o Ústavě pro Evropu²²⁶. Obsah uvedeného ustanovení odpovídal přesně obsahu čl. 207 odst. 1 SFEU²²⁷.

309. Na základě čl. 207 odst. 1 SFEU ve spojení s čl. 3 odst. 1 písm. e) SFEU má Evropská unie výlučnou pravomoc ohledně přímých zahraničních investic. Zmíněná pravomoc se použije společně s pravomocí v jiných otázkách spadajících do společné obchodní politiky (jako jsou služby), jež však mohou rovněž souviset s investicemi (jako jsou investice v oblasti služeb)²²⁸.

310. Smlouvy nevymezují pojem „přímé zahraniční investice“. V mnoha ustanoveních Smluv, protokolů a prohlášení²²⁹ se však používá pojem „investice“.

224 — Viz body 371 až 398 tohoto stanoviska.

225 — Článek 9.1 odst. 1 a 2 EUSFTA.

226 — Úř. věst. 2004, C 310, s. 1.

227 — Diskuse související s uvedeným čl. III-315 odst. 1 byly vedeny ve stejné době jako diskuse v rámci WTO ohledně možného sjednání ustanovení o přímých zahraničních investicích v rámci WTO. V prohlášení ministrů přijatém v rámci WTO dne 14. listopadu 2001, jímž bylo zahájeno kolo rozvojových jednání z Dohá, bylo uvedeno, že existuje „[...] argument pro zřízení mnohostranného rámce k zajištění transparentních, stabilních a předvídatelných podmínek pro dlouhodobé přeshraniční investice, zejména přímé zahraniční investice, jež přispívají k rozvoji obchodu [...]“ (kurziva provedena autorkou stanoviska) (Prohlášení ministrů přijaté v rámci WTO dne 14. listopadu 2001, WT/MIN(01)/DEC/1 (20. listopadu 2001), bod 20; viz rovněž bod 22). Právě v době, kdy se přímé zahraniční investice stávaly součástí společné obchodní politiky, rozhodly členské státy WTO (zasedající v Generální radě WTO), že v rámci WTO nebudou v průběhu kola z Dohá vykonávány žádné práce směřující k jednání o investicích [WTO, Generální rada, rozhodnutí přijaté Generální radou dne 1. srpna 2004, WT/L/579 (2. srpna 2004), bod 1 písm. g)].

228 — Viz bod 344 tohoto stanoviska.

229 — Viz například čl. 101 odst. 1 písm. b), čl. 126 odst. 3, čl. 199 odst. 3 a 4 a článek 309 SFEU, protokol č. 5 o statutu Evropské investiční banky; protokol č. 10 o stále strukturované spolupráci stanovené článkem 42 Smlouvy o Evropské unii a prohlášení č. 30 k článku 126 Smlouvy o fungování Evropské unie.

311. Obecně rozumím pojmu „investice“ tak, že znamená umísťování finančních prostředků nebo jiných aktiv do komerční činnosti s cílem dosáhnout zisku.

312. Článek 207 odst. 1 SFEU se týká jednoho konkrétního druhu investic, a to investic, které jsou jednak „přímé“ a jednak „zahraniční“.

313. Zahraniční investice jsou investice ze strany fyzických či právnických osob z Evropské unie ve třetím státě nebo ze strany fyzických či právnických osob ze třetího státu v Evropské unii. Přímé zahraniční investice jsou tedy přímé investice s mimounijním prvkem.

314. Pojem „přímé investice“ se objevuje i v jiných ustanoveních Smlouvy, zejména v čl. 64 odst. 1 a 2 SFEU, jež tvoří součást kapitoly 4 („Kapitál a platby“) hlavy IV („Volný pohyb osob, služeb a kapitálu“). S výhradou čl. 64 odst. 1 a 2 SFEU zakazuje článek 63 SFEU všechna omezení pohybu kapitálu a plateb mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi. Uvedený zákaz má široký dosah. Použije se například na omezení pohybu kapitálu, která mohou odradit nerezidenty od investování v některém členském státě nebo odradit rezidenty uvedeného členského státu od investování v jiných státech²³⁰.

315. Působnost čl. 64 odst. 1 SFEU je vymezena odkazem na kategorie pohybu kapitálu, které mohou být předmětem omezení²³¹. Vymezuje přitom zákaz stanovený článkem 63 SFEU, pokud jde o pohyb kapitálu do nebo ze třetích zemí zahrnující přímé investice (včetně investic do nemovitostí), usazování, poskytování finančních služeb či přijetí cenných papírů na kapitálové trhy. Článek 64 odst. 2 SFEU poskytuje Parlamentu a Radě právní základ pro přijetí opatření týkajících se těchto forem pohybu kapitálu. Za podmínek stanovených v čl. 64 odst. 3 SFEU může Rada přijmout i opatření, jež jsou „krokem zpátky“ v unijním právu, pokud jde o liberalizaci pohybu kapitálu do nebo ze třetích zemí.

316. Bez ohledu na přesný dosah článků 63 a 64 SFEU mám za to, že uvedená ustanovení se zjevně vztahují na pohyb kapitálu a plateb do a ze třetích zemí, jehož součástí jsou přímé investice, včetně přímých zahraničních investic. Obě zmíněná ustanovení a judikatura, která je vykládá, jsou tedy relevantní pro vymezení rozsahu pojmu „přímé zahraniční investice“ v čl. 207 odst. 1 SFEU.

317. Při výkladu pojmu „přímé investice“ v čl. 64 odst. 1 SFEU vycházel Soudní dvůr z definice uvedeného pojmu ve směrnici Rady 88/361, kterou se provádí článek 67 Smlouvy o EHS²³². V článku 1 odst. 1 uvedené směrnice je stanoveno, že pohyby kapitálu je třeba členit podle klasifikace uvedené v příloze I (v jejímž případě Soudní dvůr uznal, že má informativní hodnotu²³³).

318. V příloze I klasifikace je pod názvem „přímé investice“ uvedeno následující: „1) zakládání a rozšiřování poboček nebo nových podniků patřících pouze osobě, která poskytla kapitál, a kupování plné účasti v již existujících podnicích; 2) účast v nových nebo stávajících podnicích s cílem vytvořit nebo udržet dlouhodobé hospodářské vztahy; 3) dlouhodobé půjčování finančních prostředků s cílem vytvořit nebo udržet dlouhodobé hospodářské vztahy; a 4) zpětné investování zisků s cílem udržet dlouhodobé hospodářské vztahy“. V uvedené části dotčené přílohy je také uveden odkaz na vysvětlivky, jež vymezují některé pojmy pouze pro účely klasifikace a směrnice 88/361. V uvedených vysvětlivkách jsou „přímé investice“ vymezeny jako „investice všeho druhu realizované fyzickými

230 — Viz rozsudky ze dne 10. dubna 2014, *Emerging Markets Series of DFA Investment Trust Company*, C-190/12, EU:C:2014:249, bod 39 a citovaná judikatura, a ze dne 10. února 2011, *Haribo*, spojené věci C-436/08 a C-437/08, EU:C:2011:61, bod 50 a citovaná judikatura.

231 — Rozsudek ze dne 21. května 2015, *Wagner-Raith*, C-560/13, EU:C:2015:347, bod 39.

232 — Pokud jde o vymezení v jiných sekundárních právních předpisech, viz například nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 549/2013 ze dne 21. května 2013 o Evropském systému národních a regionálních účtů v Evropské unii (Úř. věst. 2013, L 174, s. 1), bod 4.65 v příloze A a příloha 7.1 – Popis jednotlivých kategorií aktiv, a příloha II nařízení č. 184/2005. Rovněž viz například obecné zásady Evropské centrální banky ze dne 9. prosince 2011 o statistické zpravodajské povinnosti stanovené Evropskou centrální bankou v oblasti externí statistiky (ECB/2011/23) (Úř. věst. 2012, L 65, s. 1), příloha III, bod 6.1.

233 — Viz rozsudek ze dne 21. května 2015, *Wagner-Raith*, C-560/13, EU:C:2015:347, bod 23 a citovaná judikatura; viz rovněž rozsudek ze dne 12. prosince 2006, *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-446/04, EU:C:2006:774, body 179 a 180 a citovaná judikatura.

osobami nebo obchodními, průmyslovými nebo finančními podniky, které slouží k vytváření nebo udržování dlouhodobých a přímých vztahů mezi osobou poskytující kapitál a podnikatelem nebo subjektem, kterým je tento kapitál poskytován pro účely vykonávání hospodářské činnosti“. Dále je uvedeno, že tento pojem „je tedy třeba chápat v co nejširším slova smyslu“.

319. Na základě uvedeného východiska došel Soudní dvůr k závěru, že pojem „přímé investice“ se týká „investic, které provádějí fyzické nebo právnické osoby a které slouží k tomu, aby vytvořily nebo udržely dlouhodobé a přímé vztahy mezi osobou, která poskytla kapitál, a podnikem, kterému je tento kapitál určen, za účelem výkonu hospodářské činnosti“²³⁴. V rozsudku *Test Claimants in the FII Group Litigation* Soudní dvůr rozhodl, že se článek 63 SFEU v zásadě vztahuje na pohyb kapitálu zahrnující usazování nebo přímé investice, přičemž posledně uvedené pojmy „odkazují na formu účasti v podniku prostřednictvím držení akcií, která umožňuje skutečně se podílet na jeho řízení a kontrole“²³⁵. V rozsudku *Haribo* dospěl Soudní dvůr za použití uvedeného kritéria k závěru, že účast ve společnosti nespadá do oblasti působnosti čl. 64 odst. 1 SFEU (a nejedná se tedy o přímou investici), je-li menší než 10 % základního kapitálu dané společnosti²³⁶.

320. Uvedená judikatura je patrně odrazem definic použitých v jiných dokumentech. Například Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen „OECD“) vymezuje „přímé investice“ jako „[...] kategorii přeshraničních investic ze strany rezidenta jednoho státu [...] s cílem získat dlouhodobou účast [spočívající v tom, že přímý investor má alespoň 10 % hlasovacích práv v dotčeném podniku] v podniku [...], který je rezidentem jiného státu, než je stát, kde je rezidentem daný přímý investor“. V zájmu přímého investora je „[...] strategický dlouhodobý vztah s podnikem, do něhož přímá investice směřuje, který přímému investorovi zajistí významný vliv na řízení daného podniku“²³⁷. Mezinárodní měnový fond (dále jen „MMF“) vymezuje „přímou investici“ jako „[...] kategorii mezinárodní investice, která odráží úmysl rezidenta jednoho státu získat trvalou účast na podniku se sídlem v jiném státě“. Podle MMF „pojem ‚trvalá účast‘ znamená existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a daným podnikem a podstatný vliv investora na řízení podniku“²³⁸. Konference OSN o obchodu a rozvoji (dále jen „UNCTAD“) odkazuje na definice používané OECD a MMF.

321. Judikatura týkající se oblasti působnosti článku 63 SFEU napomáhá rovněž porozumět tomu, co do pojmu „přímá investice“ nespadá. Soudní dvůr tak odlišil tento druh investice od „portfoliových investic“, tedy „koupě cenných papírů na kapitálovém trhu uskutečněné pouze s cílem *investovat bez úmyslu ovlivňovat řízení a kontrolu podniku*“²³⁹. Uvedený výklad odpovídá také definicím pojmu „portfoliové investice“ v jiných pramenech²⁴⁰.

322. Na základě výše uvedených východisek vykládám pojem „přímé zahraniční investice“ v čl. 207 odst. 1 SFEU v tom smyslu, že se jím rozumí investice fyzických či právnických osob třetího státu v Evropské unii a investice fyzických či právnických osob z Evropské unie ve třetím státu, které slouží k vytvoření či zachování trvalých a přímých vazeb mezi osobou poskytující danou investici a společností, které je investice poskytována za účelem výkonu hospodářské činnosti, přičemž uvedené

234 — Rozsudek ze dne 17. října 2013, *Welte*, C-181/12, EU:C:2013:662, bod 32 a citovaná judikatura.

235 — Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012, *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-35/11, EU:C:2012:707, bod 102 a citovaná judikatura.

236 — Rozsudek ze dne 10. února 2011, *Haribo*, spojené věci C-436/08 a C-437/08, EU:C:2011:61, bod 137. Uvedená hranice 10 % je použita například také v definici pojmu „přímé zahraniční investice“ v nařízení č. 549/2013, příloze 7.1., a v obecných zásadách Evropské centrální banky ECB/2011/23, příloze III, bodu 6.1.

237 — Například viz OECD, *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, čtvrté vydání (2008), bod 11; rovněž viz body 29, 117 a 122 až 147.

238 — Například viz MMF, *Balance of Payments Manual*, šesté vydání (2009), bod 359.

239 — Rozsudek ze dne 21. října 2010, *Idryma Typou*, C-81/09, EU:C:2010:622, bod 48 (kurziva provedena autorem stanoviska). Rovněž viz rozsudek ze dne 10. listopadu 2011, *Komise v. Portugalsko*, C-212/09, EU:C:2011:717, bod 47 a citovaná judikatura; a například definice pojmu „portfoliové investice“ v obecných zásadách Evropské centrální banky (ECB/2011/23), bod 6.2.

240 — Například, viz OECD, *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, čtvrté vydání, („[...] portfoliové investice, u kterých investoři zpravidla neočekávají, že budou ovlivňovat řízení podniku“), bod 11; rovněž viz bod 29.

vazby mají formu skutečné účasti na řízení a kontrole společnosti. Na základě uvedeného vymezení má sice podle mého názoru okolnost, že přímý investor vlastní přinejmenším 10 % hlasovacích práv v podniku, do něhož investuje, určitou důkazní hodnotu, není však sama o sobě v žádném případě průkazná.

– Úprava „přímých zahraničních investic“ v rámci společné obchodní politiky

323. Zúčastněné strany se rozcházejí v tom, které formy úpravy „přímých zahraničních investic“ spadají do společné obchodní politiky Evropské unie. Je nesporné, že zmíněná politika zahrnuje přístup na trh (tedy podmínky vstupu a usazení) a podporu investic. Takové ustanovení, jako je článek 9.7 EUSFTA („Převod“), podle něhož smluvní strany povolí, aby byly všechny převody týkající se investic provedeny ve volně směnitelné měně bez omezení a bez prodlení, a které se tedy týká přístupu na trh, proto spadá do společné obchodní politiky.

324. Vztahuje se společná obchodní politika také na ochranu investorů (a jejich investic) po vstupu na zahraniční trh?

325. Mám za to, že tomu tak je.

326. Je zjevné, že společná obchodní politika zahrnuje, přinejmenším do určité míry, ochranu některých zahraničních investic. Je tomu tak proto, že se zmíněná politika vztahuje na obchod službami, kterým se rozumí čtyři způsoby poskytování služeb podle GATS²⁴¹. GATS stanoví podmínky týkající se mimo jiné přístupu na trh a národního zacházení, zásady doložky nejvyšších výhod a vnitrostátní úpravy, zejména pokud jde o poskytnutí služby poskytovatelem z jednoho členského státu formou komerční přítomnosti na území jiného členského státu (takzvaný způsob 3 poskytování služeb, odpovídající obecně „usazení“)²⁴². Komerční přítomností se podle uvedené dohody rozumí „jakýkoliv typ obchodní firmy nebo firmy poskytující tzv. profesionální služby, včetně formy i) ustavení, nabytí nebo udržování právnické osoby, nebo ii) vytvoření nebo udržování pobočky nebo zastupitelské kanceláře na území Člena za účelem dodání služby“²⁴³. Pokud přímá zahraniční investice slouží k vytvoření komerční přítomnosti pro účely poskytnutí služby, spadá do oblasti obchodu službami, a tedy i do společné obchodní politiky. S přihlédnutím k druhům závazků převzatých v rámci GATS a k závěrům Soudního dvora v posudku 1/08²⁴⁴ je zřejmé, že se společná obchodní politika vztahuje na přístup na trh a zacházení, které musí být přiznáno po vytvoření komerční přítomnosti. Do společné obchodní politiky tedy spadá přinejmenším nějaká forma ochrany po vpuštění přímé zahraniční investice na trh, a to do té míry, v níž zahrnuje obchod službami.

327. Otázka, zda do společné obchodní politiky spadá úprava, která na základě zásady národního zacházení chrání investiční opatření související s obchodem zbožím, již navíc byla vyřešena. Soudní dvůr rozhodl, že Evropská unie má výlučnou pravomoc uzavřít Dohodu o obchodních aspektech investičních opatření (dále jen „Dohoda TRIMs“)²⁴⁵, která se vztahuje na investiční opatření týkající se obchodu zbožím²⁴⁶ a stanoví mimo jiné povinnost národního zacházení²⁴⁷.

241 — Viz body 196 a 197 tohoto stanoviska.

242 — Viz čl. I odst. 2 písm. c), článek X a článek XVI GATS. Některá z těchto pravidel se týkají zejména podmínek, za kterých mohou být investice realizovány. V tomto ohledu GATS (alespoň zčásti) doplňuje investiční dohody, které se často do značné míry zaměřují na následné zacházení s investicí.

243 — Viz čl. XXVIII písm. d) GATS.

244 — Posudek 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739.

245 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 34. Viz rovněž bod 145 tohoto stanoviska. Dohoda TRIMs je dohoda, která je součástí přílohy 1A k Dohodě o WTO („Mnohostranné dohody o obchodu se zbožím“).

246 — Článek 1 Dohody TRIMs.

247 — Článek 2 odst. 1 Dohody TRIMs. Příloha k uvedené dohodě, na niž odkazuje čl. 2 odst. 2, obsahuje demonstrativní výčet investičních opatření souvisejících s obchodem, jež jsou neslučitelná s povinností národního zacházení podle čl. III odst. 4 GATT z roku 1994 (tedy národním zacházením, pokud jde o všechny zákony a jiné předpisy ovlivňující prodej, nabízení na prodej, nákup, dopravu, distribuci nebo používání výrobků na vnitřním trhu).

328. Z ustálené judikatury rovněž vyplývá, že unijní akt spadá do společné obchodní politiky v případě, „[...] že se týká zvláště mezinárodního obchodu, poněvadž jeho účelem je především podpora, usnadnění nebo úprava tohoto obchodu, a má na něj přímé a bezprostřední účinky“²⁴⁸. Stejné kritérium je tedy třeba použít na přímé zahraniční investice. Unijní opatření, jejichž účelem je v zásadě podpora, usnadnění nebo úprava přímých zahraničních investic a které mají přímé a bezprostřední účinky na přímé zahraniční investice a investory, tedy spadají do společné obchodní politiky Evropské unie.

329. Doplnuji, že konkrétní kontext, ve kterém se výraz „přímé zahraniční investice“ vyskytuje v článku 206 a čl. 207 odst. 1 SFEU, odpovídá kontextu, v němž je stejný výraz použit v Návrhu článků o vnější činnosti v Ústavní smlouvě navrhované Prezidiem Konventu. V souvislosti s (pozdějším) článkem 206 a čl. 207 odst. 1 SFEU Prezidium uvedlo, že odkaz na přímé zahraniční investice byl doplněn „[...] vzhledem k tomu, že finanční toky doplňují obchod zboží a představují v současné době podstatný podíl obchodní výměny“²⁴⁹. Z toho vyplývá, že investice a obchod jsou zásadními prvky účinné a jednotné společné obchodní politiky. V čím dál globalizovanější ekonomice je třeba předpokládat, že rozhodnutí o vývozních a dovozních trzích a také rozhodnutí o umístění výroby budou záviset na obchodní a investiční politice a právní úpravě.

330. Společná obchodní politika proto kromě opatření, která umožňují a zlepšují vstup přímých zahraničních investic do hostitelského státu, zahrnuje též opatření, jejichž účelem je ochrana takových investic, má-li dostupnost takové ochrany přímý a bezprostřední účinek na rozhodnutí o realizaci takových přímých zahraničních investic a na požívání užitků z takových investic.

331. Uvedený výklad článku 207 SFEU umožňuje Evropské unii dosáhnout cílů společné obchodní politiky. V souladu s článkem 206 SFEU přispívá Evropská unie prostřednictvím uvedené politiky mimo jiné k „[...] postupnému odstranění omezení mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic [...]“. Mám za to, že uvedenou pasáž nelze vykládat v tom smyslu, že je společná obchodní politika omezena na odstraňování omezení v přístupu přímých zahraničních investic na trh. Cíl postupného odstranění omezení nespočívá jen v tom, zda mají zboží či služby přístup na trh nebo zda mohou přístup na trh získat přímé zahraniční investice. Opatření na hranicích a omezení vstupu jsou jen jedním druhem omezení. Uvedení určitého výrobku či služby na trh nebo realizaci investice za účelem zisku může bránit, zvyšovat jejich nákladnost či jinak ztěžovat řada jiných druhů opatření (nebo jejich neexistence). Taková omezení mohou vyplývat například z diskriminačního zacházení, z nedostatku zabezpečení, předvídatelnosti a transparentnosti v rámci úpravy mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic²⁵⁰, či z existence nekalých obchodních praktik.

332. V souladu s uvedeným výkladem Soudní dvůr uznal, že ustanovení o obchodu zbožím a službami (s výjimkou dopravy) upravená v GATT z roku 1994 a v GATS spadají do společné obchodní politiky²⁵¹. Uvedené dohody se neomezují na pravidla přístupu na trh. Nezbytné jsou i jiné druhy pravidel týkající se zejména vnitrostátních opatření, neboť jinak by přínosy přístupu na trh mohly být devalvovány, mimo jiné diskriminačními vnitrostátními opatřeními.

248 — Viz například rozsudek ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, bod 51 a citovaná judikatura.

249 — Viz poznámku Prezidia Konventu, Návrh článků o vnější činnosti v Ústavní smlouvě, CONV 685/03 (23. dubna 2003), strany 52 a 54. Nebo případně, jak uvedla Evropská unie a členské státy v rámci jednání WTO ohledně vztahu mezi obchodem a investicemi, obchod a přímé zahraniční investice jsou navzájem závislé a doplňují se, přičemž přímé zahraniční investice jsou významným generátorem obchodu [WTO, pracovní skupina ke vztahu mezi obchodem a investicemi, sdělení Evropského společenství a jeho členských států, koncepční dokument k vymezení pojmu investice, WT/WGTI/W/115 (16. dubna 2002), bod 2].

250 — Rovněž viz body 510 až 512 tohoto stanoviska.

251 — Zejména viz body 145, 196 a 197 tohoto stanoviska.

333. Mám za to, že stejné odůvodnění musí platit i pro úpravu přímých zahraničních investic. Pravidla umožňující takový druh investic by ostatně mohla být zcela zbavena účinků, pokud by byl investor po realizaci své investice ponechán bez ochrany, například proti diskriminačnímu zacházení (viz článek 9.3 EUSFTA, „Národní zacházení“, ve spojení s ujednáním č. 5 a čl. 9.5 odst. 1 EUSFTA, „Náhrada za ztráty“), vyvlastnění (viz článek 9.6 EUSFTA, „Vyvlastnění“), či omezení převodů (viz článek 9.7 EUSFTA, „Převod“). Kdyby byl například umožněn přístup investice na trh, avšak hospodářská činnost, do níž investice směřovala, byla následně vyvlastněna bez náhrady, mohl by být výsledek pro daného investora ještě horší, než kdyby mu byl jen znemožněn přístup na trh. Totéž platí i v případě, kdy investorovi vzniknou ztráty v hostitelském státě v důsledku zabavení či nikoli nezbytného zničení investice ozbrojenými silami či orgány daného státu (viz čl. 9.5 odst. 2 EUSFTA, „Náhrada za ztráty“).

334. Obdobně, je-li investorům odepřeno spravedlivé a rovné zacházení s jejich investicemi v tom smyslu, že nemají přístup k soudní ochraně, nebo v důsledku podstatného porušení náležitého postupu, či vzhledem k nedostatku dobré víry na straně hostitelského státu, může tím být dotčeno rozhodnutí o poskytnutí investice v daném státě a požívání jejích užitků (viz článek 9.4 EUSFTA, „Standardní zacházení“). Stejný důsledek může plynout z neexistence ochrany fyzické bezpečnosti investorů a investic (viz znovu článek 9.4 EUSFTA, „Standardní zacházení“).

335. Nevidím důvod, proč by se měly výše uvedené závěry změnit jen proto, že ustanovení, která stanoví výjimky z některých z uvedených norem, jak to činí čl. 9.3 odst. 3 EUSFTA, odkazují na cíle, jež mohou spadat do pravomocí členských států. Funkcí takových ustanovení je stanovit podmínky, za kterých mohou smluvní strany přijmout nebo provést opatření, jež jsou jinak neslučitelná s uvedenými normami, a to za účelem dosažení takových legitimních cílů, jako je ochrana veřejné bezpečnosti či zachování veřejného pořádku. Jedná se o opatření, která spadají do společné obchodní politiky Evropské unie, neboť mají zvláštní vztah k přímým zahraničním investicím. Do uvedené politiky tak spadají i podmínky, za kterých lze taková opatření výjimečně použít.

336. Mám tedy za to, že společná obchodní politika zahrnuje také úpravu ochrany přímých zahraničních investic, má-li dostupnost takové ochrany přímý a bezprostřední účinek na rozhodnutí o realizaci takových přímých zahraničních investic a na požívání užitků z takových investic.

337. To znamená, že kapitola devět oddíl A EUSFTA spadá do výlučné pravomoci Evropské unie do té míry, v jaké se ustanovení uvedeného oddílu týkají liberalizace a ochrany přímých zahraničních investic ve smyslu čl. 207 odst. 1 SFEU.

338. Některé členské státy však namítají, že společná obchodní politika nemůže zahrnovat standardy ochrany proti vyvlastnění přímých zahraničních investic. Argumentují přitom tím, že v souladu s článkem 345 SFEU spadá uvedená záležitost do pravomocí členských států. Podle uvedeného ustanovení se Smlouvy nijak nedotýkají úpravy vlastnictví uplatňované v členských státech. Ve spojení s čl. 207 odst. 6 SFEU to znamená (podle jejich názoru), že se společná obchodní politika nevztahuje na vyvlastnění přímých zahraničních investic.

339. S uvedeným výkladem čl. 207 odst. 6 a článku 345 SFEU nesouhlasím.

340. Článek 345 SFEU vyjadřuje zásadu neutrality Smluv ve vztahu k úpravě vlastnictví uplatňované v členských státech: Smlouvy v zásadě nebrání znárodnění podniků ani jejich privatizaci²⁵². Soudní dvůr však rozhodl, že článek 345 SFEU „[nevyjímá] úpravy vlastnictví uplatňované v členských státech [...] ze základních pravidel SFEU“, a zejména z pravidel o nediskriminaci, svobodě usazování a svobodě pohybu kapitálu²⁵³. Z výše uvedeného podle mého názoru vyplývá, že členské státy mohou

252 — Rozsudek ze dne 22. října 2013, Essent a další, spojené věci C-105/12 až C-107/12, EU:C:2013:677, body 29 a 30 a citovaná judikatura.

253 — Rozsudek ze dne 22. října 2013, Essent a další, spojené věci C-105/12 až C-107/12, EU:C:2013:677, bod 36 a citovaná judikatura. Rovněž viz například rozsudek ze dne 4. června 2002, Komise v. Portugalsko, C-367/98, EU:C:2002:326, bod 48.

sice skutečně zvolit svou úpravu vlastnictví, důsledky vyplývající z takové volby a podmínky výkonu vlastnických práv však nejsou vyňaty z oblasti působnosti použitelných pravidel unijního práva. Jinými slovy, článek 345 SFEU nelze vykládat v tom smyslu, že členské státy mohou upravit vlastnictví „s vyloučením jakékoli činnosti Evropské unie? v této oblasti“²⁵⁴.

341. Pokud by Evropská unie uzavřela mezinárodní dohodu (bez ohledu na právní základ takového kroku) zbavující členské státy jejich práva vyvlastnit majetek, mohlo by tím skutečně dojít k porušení práva zaručeného článkem 345 SFEU. K tomu však nedojde v případě, kdy se Evropská unie dohodne se třetím státem, že žádná ze smluvních stran takové dohody nesmí bez splnění určitých podmínek znárodnit nebo vyvlastnit investice investorů z druhé smluvní strany. Taková dohoda neporušuje výsadu členských států (tedy výlučnou pravomoc) zvolit svou úpravu vlastnictví. Omezuje pouze okolnosti, za kterých mohou rozhodnout o znárodnění či vyvlastnění investic. Pokud se taková dohoda vztahuje i na přímé zahraniční investice, článek 345 SFEU neomezuje výlučnou pravomoc Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU sjednat se třetím státem, že výkon uvedeného práva bude záviset na splnění určitých podmínek. Takovou dohodou nedochází ani k harmonizaci podmínek vyvlastnění v Evropské unii.

342. Mám tedy za to, že článek 345 SFEU ve spojení s čl. 207 odst. 6 SFEU neomezuje výkon výlučných pravomocí Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU²⁵⁵.

343. Mám tedy za to, že kapitola devět oddíl A („Ochrana investic“) spadá do té míry, v jaké se vztahuje na přímé zahraniční investice, zcela do výlučné pravomoci Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU.

344. Nakonec bych dodala, že ačkoli lze nyní zjevně konstatovat, že „přímé zahraniční investice“ spadají do společné obchodní politiky, některé části kapitoly devět oddílu A EUSFTA by zároveň mohly do uvedené politiky spadat na základě jiných aspektů čl. 207 odst. 1 SFEU. Již jsem zmínila vzájemný vztah mezi obchodem službami a investicemi²⁵⁶. Obdobný vzájemný vztah může existovat mezi obchodními aspekty duševního vlastnictví a investicemi do té míry, v jaké práva duševního vlastnictví a goodwill tvoří podle dohody EUSFTA určitou formu investice, na niž se vztahuje uvedená kapitola²⁵⁷.

345. Pro účely tohoto řízení však postačí uvést, že se předmět kapitoly devět týká přinejmenším jedné z otázek zahrnutých v čl. 207 odst. 1 SFEU, a spadá tedy do společné obchodní politiky.

Pravomoc Evropské unie na základě článku 63 SFEU ve spojení s čl. 3 odst. 2 SFEU

346. Je nesporné, že se čl. 207 odst. 1 SFEU nevztahuje sám o sobě na jiné druhy investic, než jsou přímé zahraniční investice. Zúčastněné strany používají k popisu uvedených investic většinou pojem „portfoliové investice“.

254 — Viz rozsudek ze dne 13. července 1995, Španělsko v. Rada, C-350/92, EU:C:1995:237, bod 22.

255 — K čl. 207 odst. 6 SFEU viz rovněž body 106 až 110 tohoto stanoviska.

256 — Viz bod 326 tohoto stanoviska. V tomto ohledu je třeba také zmínit, že v poznámce pod čarou 8 k čl. 8.8 písm. d) EUSFTA (vymezení pojmu „usazení“) je uvedeno, že pojmy „ustavení“ a „nabytí“ právnické osoby se rozumí vložení „kapitálové účasti do právnické osoby s cílem vytvořit nebo udržovat dlouhodobé hospodářské vztahy“.

257 — Viz čl. 9.1 odst. 1 a čl. 9.1 odst. 1 písm. g) EUSFTA.

347. Nepodléhají-li pravidla dohody EUSFTA (jejich část) upravující takové jiné druhy investic závazkům týkajícím se služeb²⁵⁸, je tedy třeba hledat právní základ činnosti Evropské unie ve vztahu k takovým investicím a výlučné pravomoci Evropské unie jinde.

348. Není přitom uplatňováno, že Evropská unie potřebuje výlučnou pravomoc k uzavření Dohody EUSFTA za tím účelem, aby mohla vykonat svou vnitřní pravomoc. Druhá hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU se tedy nepoužije.

349. Zúčastněné strany se však neshodují na tom, zda může Evropská unie dovozovat výlučnou pravomoc ve vztahu ke kapitole devět oddílu A ze třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU, pokud jde o jiné druhy investic, než jsou přímé zahraniční investice.

350. Nemohu přitom přijmout široký výklad čl. 3 odst. 2 SFEU uplatňovaný Komisí, podle něhož jsou „společnými pravidly“ i ustanovení Smluv.

351. Je pravda, že samotné znění čl. 3 odst. 2 SFEU není v tomto ohledu průkazné. Zatímco SFEU používá pojem „společná pravidla“ konkrétně ve vztahu k přijetí sekundárních právních předpisů Evropské unie²⁵⁹, hlava VII v části třetí SFEU je nadepsána „Společná pravidla pro hospodářskou soutěž, daně a sblížování právních předpisů“. Ustanovení Smlouvy, jež uvedená hlava obsahuje, tak klasifikuje jako „společná pravidla“.

352. Třetí hypotézu uvedenou v čl. 3 odst. 2 SFEU je však třeba vykládat ve světle rozsudku AETR a pozdější judikatury, v níž Soud použil zásadu AETR²⁶⁰. Viděno v tomto kontextu, je zjevné, že široký výklad pojmu „společná pravidla“ uplatňovaný Komisí nelze přijmout.

353. Článek 3 odst. 2 SFEU stanoví další hypotézy pro existenci výlučné pravomoci Evropské unie uzavřít mezinárodní dohodu v případech, kdy Evropská unie nemá výlučnou pravomoc podle čl. 3 odst. 1 SFEU. Taková pravomoc musí tedy vyplývat z *jiného základu*, než jsou samotné Smlouvy. Pokud jde o třetí hypotézu v čl. 3 odst. 2 SFEU, je takovým jiným základem možný vliv mezinárodních dohod uzavřených členskými státy na „společná pravidla“, tedy pravidla přijatá Evropskou unií při výkonu její vnitřní pravomoci (uplatňovat společnou politiku) v některých oblastech. Jak tedy Soudní dvůr vyjasnil v posudku 2/92, ke vzniku (implicitní) výlučné vnější pravomoci může vést pouze *výkon* vnitřní pravomoci (oproti její pouhé existenci)²⁶¹. V posudku 1/94 Soudní dvůr zdůraznil, že „[...] vnější výlučná pravomoc Společenství nevychází *ipso facto* z pravomoci Evropské unie? vydávat předpisy na vnitřní úrovni“²⁶².

354. Pokud bychom přijali argument Komise, znamenalo by to, že čl. 3 odst. 2 SFEU uznává právo Evropské unie uzavřít dohodu, která ovlivňuje Smlouvy nebo mění jejich působnost. Základní funkcí čl. 3 odst. 2 SFEU však je – jak vyplývá z jeho znění – vymezit povahu vnější pravomoci Evropské unie. Jeho účelem nemůže být dát Evropské unii oprávnění „ovlivnit“ uzavřením mezinárodní dohody pravidla primárního unijního práva nebo „změnit jejich působnost“²⁶³. Primární právo může být

258 — Viz bod 326 tohoto stanoviska. V tomto kontextu mám za to, že GATS, která spadá do společné obchodní politiky (s výjimkou dopravy podle čl. 207 odst. 5 SFEU), by se mohla vztahovat i na některé jiné druhy investic, než jsou přímé zahraniční investice. Například v první větě poznámky pod čarou 8 k čl. XVI odst. 1 GATS („Přístup na trh“) je uvedeno, že „jestliže učiní Člen závazek o přístupu na trh ve vztahu k dodávce služby pomocí způsobu dodávky uvedeného v odstavci 2 a) článku I a jestliže pohyb kapitálu přes hranici je podstatnou částí samotné služby, tento Člen je tím zavázán povolit takový pohyb kapitálu“.

259 — Například čl. 91 odst. 1 písm. a) SFEU se týká „společných pravidel“ pro mezinárodní dopravu do nebo z některého členského státu anebo procházející přes území jednoho nebo několika členských států.

260 — Rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 67.

261 — Posudek 2/92 (Třetí novelizované rozhodnutí OECD o národním zacházení) ze dne 24. března 1995, EU:C:1995:83, body 33 (jenž odkazuje na nutnost „vnitřních právních předpisů“) a 36.

262 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 77 (kurziva provedena autorkou stanoviska).

263 — Pro ilustraci skutečnosti, že mezinárodní dohody, jejichž smluvní stranou je Evropská unie, *podléhají* primárnímu právu, viz rozsudek ze dne 10. března 1998, Německo v. Rada, C-122/95, EU:C:1998:94.

změněno jedinež změnou Smluv v souladu s článkem 48 SEU²⁶⁴. Na rozdíl od tvrzení Komise nemůže nebezpečí ovlivnění primárního práva Evropské unie založit výlučnou vnější pravomoc ve smyslu třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU²⁶⁵. Stejně tak nelze čl. 3 odst. 2 SFEU vykládat v tom smyslu, že Evropské unii přísluší výlučná vnější pravomoc pouze na základě její pravomoci přijmout pravidla na vnitřní úrovni²⁶⁶.

355. Komise se v tomto směru dovolává rozsudku *Pringle*, kde se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda Smlouva o EMS (uzavřená členskými státy, jejichž měnou je euro) zasahuje do pravomoci Evropské unie poskytnout na základě čl. 122 odst. 2 SFEU cílenou finanční pomoc členskému státu, zjistí-li se, že v jeho případě nastaly z důvodu přírodních pohrom nebo mimořádných událostí, které nemůže ovlivnit, obtíže, nebo je-li z téhož důvodu vážně ohrožen závažnými obtížemi. Soudní dvůr v uvedeném rozsudku konstatoval, že zřízení EMS nezasahuje do pravomoci Evropské unie poskytnout na základě čl. 122 odst. 2 SFEU cílenou finanční pomoc členskému státu, zjistí-li se, že v jeho případě nastaly z důvodu přírodních pohrom nebo událostí, které nemůže ovlivnit, obtíže nebo je-li z téhož důvodu vážně ohrožen závažnými obtížemi. Soudní dvůr k tomu dodal, že jelikož ani čl. 122 odst. 2 SFEU ani žádné jiné ustanovení SEU a SFEU nesvěřuje Evropské unii zvláštní pravomoc ke zřízení takového stálého mechanismu stability, jako je EMS, jsou členské státy s ohledem na čl. 4 odst. 1 SEU a čl. 5 odst. 2 SEU oprávněny v této oblasti jednat²⁶⁷. Při zkoumání, zda čl. 3 odst. 2 SFEU brání členskému státu, jehož měnou je euro, uzavřít Smlouvu o EMS, se Soudní dvůr zabýval jednak nařízením Rady (EU) č. 407/2010²⁶⁸ a jednak ustanovením Smlouvy, které zmocňuje Evropskou unii přijímat sekundární právní předpisy. Soudní dvůr došel přitom k závěru, že čl. 3 odst. 2 SFEU nebrání určité skupině členských států uzavřít Smlouvu o EMS.

356. Soudní dvůr v rozsudku *Pringle* nejprve popsal hlavní účel čl. 3 odst. 2 SFEU, načež uvedl, že „[z čl. 3 odst. 2 SFEU] také vyplývá, že je členským státům zakázáno uzavírat mezi sebou smlouvu, která by mohla ovlivnit společná pravidla nebo změnit jejich působnost“²⁶⁹. Uvedené konstatování vyjadřuje pouze zásadu přednosti unijního práva před vnitrostátním právem, jež se použije ve vztahu k primárnímu i sekundárnímu právu Evropské unie. Uvedená část odůvodnění rozsudku *Pringle* nepodporuje stanovisko, že by výlučná pravomoc Evropské unie uzavřít mezinárodní dohodu na základě třetí hypotézy uvedené v čl. 3 odst. 2 SFEU mohla vycházet ze „společných pravidel“ obsažených v primárním právu Evropské unie.

357. Z argumentace Komise vyplývá také, že výlučnou vnější pravomoc lze založit na třetí hypotéze uvedené v čl. 3 odst. 2 SFEU i tehdy, pokud nebyla vykonána vnitřní pravomoc, z níž vychází příslušné ustanovení Smlouvy. Pokud by taková argumentace byla správná, byl by částečně smazán rozdíl mezi druhou hypotézou, která se vztahuje konkrétně na situaci, kdy nebyla vykonána vnitřní pravomoc, a třetí hypotézou v čl. 3 odst. 2 SFEU.

264 — V článku 218 odst. 11 druhé větě SFEU je výslovně předvídána možnost změny Smluv v případě „odmítavého“ posudku vydaného na základě uvedeného ustanovení.

265 — V takovém případě by mohla vyvstávat otázka hmotněprávní slučitelnosti Dohody EUSFTA se Smlouvami. To však zjevně nespadá do předmětu žádosti Komise o posudek. Viz bod 85 tohoto stanoviska.

266 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 77.

267 — Rozsudek ze dne 27. listopadu 2012, C-370/12, EU:C:2012:756, body 104 a 105.

268 — Nařízení ze dne 11. května 2010 o zavedení evropského mechanismu finanční stabilizace (Úř. věst. 2010, L 118, s. 1).

269 — Rozsudek ze dne 27. listopadu 2012, C-370/12, EU:C:2012:756, body 101 (kurziva provedena v původním textu). Generální advokátka J. Kokott ve svém názoru v uvedené věci patrně naznačuje, že otázka týkající se čl. 3 odst. 2 byla nesprávně formulována: „Článek 3 odst. 2 SFEU, jak se ukazuje také ve spojení s článkem 216 SFEU, stanoví výlučnou pravomoc Unie pro smlouvy se třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi. Členským státům je tedy podle čl. 3 odst. 2 SFEU ve spojení s čl. 2 odst. 1 SFEU zakázáno uzavírat takové smlouvy pouze se třetími státy. Smluvními stranami Smlouvy o EMS však jsou pouze členské státy“. Viz názor generální advokátky J. Kokott ve věci *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:675, bod 98.

358. Pokud by byla navíc třetí hypotéza v čl. 3 odst. 2 SFEU vykládána v tom smyslu, že je výlučná pravomoc nezbytným důsledkem okolnosti, že mezinárodní dohodou mohou být ovlivněna ustanovení Smlouvy nebo změněna jejich působnost, pak by mohla pouhá existence ustanovení Smlouvy postačovat k závěru, že Evropské unii taková pravomoc přísluší. Pokud by byla taková úvaha správná, proč normotvůrce při přípravě Smlouvy jednoduše nepotvrdil existenci výlučné vnější pravomoci výslovně?

359. Mám tedy za to, že pojem „společná pravidla“ v rámci třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU nelze vykládat v tom smyslu, že zahrnuje „ustanovení Smluv“.

360. Je nesporné, že pro jiné druhy investic, než jsou přímé zahraniční investice, nebyly podle čl. 63 odst. 1 nebo čl. 64 odst. 2 SFEU přijaty žádné sekundární právní předpisy Evropské unie.

361. Mám tedy za to, že při neexistenci společných pravidel nejsou splněny podmínky třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU. Z toho vyplývá, že Evropská unie nemá na tomto základě výlučnou pravomoc. Komise zároveň neargumentuje tím, že by měla takovou pravomoc na jiném základě.

362. Má Evropská unie sdílenou pravomoc s členskými státy?

Sdílená pravomoc Evropské unie s členskými státy

363. Komise podpůrně argumentuje tím, že Evropská unie má sdílenou pravomoc uzavřít mezinárodní dohodu ohledně jiných druhů investic, než jsou přímé zahraniční investice, na základě druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU.

364. Soudní dvůr položil na jednání Radě a Komisi dotaz, na jakém základě přísluší Evropské unii vnitřní pravomoc ohledně jiných druhů investic, než jsou přímé zahraniční investice. Rada odpověděla, že ve Smlouvách není dán žádný právní základ pro přijetí sekundárních právních předpisů upravujících jiné druhy investic, než jsou přímé zahraniční investice, které by bylo možno považovat za „společná pravidla“ ve smyslu třetí hypotézy v čl. 3 odst. 2 SFEU. Uznala nicméně, že některé aspekty jiných druhů investic, než jsou přímé zahraniční investice, by snad mohly být předmětem legislativních aktů přijatých na základě ustanovení Smlouvy (jiných než článků 63 a 64 SFEU), jež upravují vnitřní trh. Komise odpověděla, že vzhledem k zákazu, který již je obsažen v čl. 63 odst. 1 SFEU, Smlouvy (zjevně) neposkytují právní základ pro přijetí sekundárních právních předpisů za účelem dosažení *liberalizace* (na rozdíl od harmonizace) pohybů kapitálu, včetně portfoliových investic. Články 114 a 352 SFEU však stanoví možný základ pro odstranění omezení portfoliových investic. Článek 114 SFEU by však nebyl vhodným právním základem do té míry, v jaké Dohoda EUSFTA nesměruje k dosažení harmonizace. Komise argumentovala tím, že v každém případě není uplatnění čl. 216 odst. 1 SFEU ze strany Evropské unie podmíněno tím, že bude nejprve určen právní základ pro výkon vnitřní pravomoci.

365. Mám za to, že druhá hypotéza v čl. 216 odst. 1 SFEU je relevantní jen tehdy, pokud přísluší Evropské unii vnitřní pravomoc. Pro tyto účely musí dotčená záležitost spadat do oblasti působnosti unijního práva, a tedy do pravomoci Evropské unie²⁷⁰. Není nutné, aby měla Evropská unie pravomoc přijmout sekundární právní předpisy.

366. Mám za to, že jsou v projednávané věci splněny všechny podmínky použití druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU.

270 — Je-li určitá otázka upravena pravidly stanovenými Smlouvou, taková otázka spadá do pravomoci Evropské unie. Článek 4 odst. 2 písm. a) SFEU tedy stanoví, že Evropská unie má „sdílenou pravomoc“ na vnitřním trhu, který je jednou z hlavních oblastí.

367. Podle článku 63 SFEU má Evropská unie zjevně pravomoc v oblasti liberalizace a ochrany jiných druhů investic, než jsou přímé zahraniční investice, pokud takové investice spočívají v pohybech kapitálu mezi členskými státy a mezi členskými státy a třetími zeměmi. Smlouvy sice nevymezují pojem „pohyby kapitálu“, Soudní dvůr však uvedený pojem vyložil s odkazem na (demonstrativní) klasifikaci přiloženou ke směrnici 88/361²⁷¹. Pohyby kapitálu jsou rozděleny podle hospodářské povahy aktiv a pasiv, jichž se týkají. Dotčené vymezení je velmi široké. Pohyby kapitálu tak zahrnují mimo jiné nemovitosti, cenné papíry, jiné nástroje peněžního trhu, podílové jednotky subjektů kolektivního investování, běžné a vkladové účty u finančních institucí, úvěry spojené s obchodními transakcemi nebo s poskytováním služeb, finanční půjčky a úvěry, ručení, jiné záruky a zástavní práva, převody z titulu plnění pojistných smluv, osobní pohyby kapitálu, fyzický dovoz a vývoz finančních aktiv, patenty, průmyslové vzory, ochranné známky a vynálezy.

368. Jiné formy úpravy takových druhů investic mohou být založeny na článku 114 SFEU do té míry, v jaké jsou jimi sbližovány právní předpisy týkající se vytváření a fungování vnitřního trhu. Další pravomoci by bylo rovněž možné odvodit z článku 352 SFEU.

369. Aspekt vnitřního trhu spojený s volným pohybem kapitálu má vnitřní i vnější rozměr. Do zmíněné politiky spadá i taková dohoda, jež směřuje k dosažení vzájemné liberalizace mezi Evropskou unií a třetím státem, jako je Dohoda EUSFTA. Vzhledem k tomu, že takové vzájemné závazky nelze získat bez souhlasu třetího státu, může být ve smyslu první hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU nezbytné uzavřít k dosažení takového cíle mezinárodní dohodu.

370. Mám tedy za to, že kapitola devět oddíl A spadá do té míry, v jaké se vztahuje na jiné druhy investic, než jsou přímé zahraniční investice, do sdílených pravomocí Evropské unie a členských států, a to na základě čl. 4 odst. 2 písm. a) SFEU a první hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU ve spojení s článkem 63 SFEU.

Otázka, zda mohou být prostřednictvím Dohody EUSFTA ukončeny dvoustranné dohody uzavřené mezi členskými státy a Singapurem

371. Samostatná otázka zní, zda má Evropská unie pravomoc sjednat čl. 9.10 odst. 1 v kapitole devět oddílu A EUSFTA. Podle uvedeného ustanovení pozbývají dvoustranné investiční dohody mezi členskými státy a Singapurem uvedené v příloze 9-D účinku v důsledku vstupu Dohody EUSFTA v platnost²⁷². Uvedené smlouvy budou zrušeny a nahrazeny Dohodou EUSFTA. V poznámce pod čarou 19 k uvedenému ustanovení²⁷³ je uvedeno, že „[v] zájmu větší jistoty je třeba uvést, že ?takové dohody? se považují za ukončené ?Dohodou EUSFTA?, a to ve smyslu čl. 59 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy o smluvním právu“.

372. Komise ve své žádosti argumentuje tím, že článek 9.10 („Vztah k jiným dohodám“) spolu s článkem 9.8 („Subrogace“) a článkem 9.9 („Ukončení“) jsou zjevně závislé na jiných hmotněprávních ustanoveních o investicích v kapitole devět oddílu A, a mají tedy vůči takovým ustanovením vedlejší povahu. Komise na jednání uvedla, že pokud Evropská unie uzavírá mezinárodní dohodu v oblasti spadající do její pravomoci (přinejmenším, je-li taková pravomoc výlučná), vstupuje Evropská unie do postavení členských států ve vztahu k jejich dvoustranným dohodám se třetími státy, a může proto jednat za členské státy, včetně ukončení takových dvoustranných dohod.

271 — Viz například rozsudek ze dne 22. října 2013, Essent a další, spojené věci C-105/12 až C-107/12, EU:C:2013:677, bod 40 a citovaná judikatura. Rovněž viz body 317 a 318 tohoto stanoviska (pokud jde o vymezení pojmu „přímá investice“).

272 — Všechny uvedené dohody stanoví, že jsou uzavřeny na dobu určitou, avšak mohou být obnoveny, pokud (při splnění určitých podmínek) žádá ze smluvních stran nevyjádří svou vůli dohodu ukončit. Investice provedené přede dnem účinnosti skončení či ukončení dané dohody podléhají po určenou dobu i nadále zmíněné dohodě.

273 — V některých jazykových verzích se může jednat o poznámku pod čarou 51.

373. Rada a mnohé členské státy argumentovaly tím, že Evropská unie se nemůže sama dohodnout se třetím státem na ukončení a nahrazení mezinárodních dohod uzavřených daným státem s členskými státy, jichž není sama Evropská unie smluvní stranou.

374. Mám za to, že k dané otázce je třeba přijmout konečné stanovisko jen tehdy, dojde-li Soudní dvůr k závěru, že Evropské unii přísluší výlučná pravomoc ke všem ostatním částem Dohody EUSFTA. Pokud dojde Soudní dvůr k závěru, že pravomoc Evropské unie je sdílena s členskými státy, a Dohodu EUSFTA by tedy měly uzavřít Evropská unie i členské státy, budou (dotčené) členské státy samy moci rozhodnout, ve formě svého souhlasu s tím, že budou vázány Dohodou EUSFTA, o tom, zda budou jejich stávající dohody se Singapurem ukončeny, či nikoli.

375. Z výše uvedených důvodů mám za to, že Evropské unii *nepřísluší* výlučná pravomoc ohledně celé kapitoly devět oddílů A (tedy ani ohledně celé Dohody EUSFTA)²⁷⁴.

376. Pro úplnost se budu nicméně stručně zabývat tím, zda Evropská unie může, aniž je stranou dohod uzavřených mezi členskými státy a Singapurem, jež jsou uvedeny v příloze 9-D, sjednat se Singapurem ukončení uvedených dohod bez souhlasu členských států.

377. Jedná se o novou otázku²⁷⁵.

378. Pokud Evropská unie získává výlučnou (vnitřní či vnější) pravomoc v určité oblasti, jedná tak v oblasti, ve které měly dříve pravomoc členské státy. Odpověď na otázku, zda se Evropská unie rozhodne zvrátit dřívější jednání členských států, bude záviset na tom, jakým způsobem Evropská unie tuto pravomoc vykoná a zda bude tento výkon nějakým způsobem neslučitelný s dřívějším jednáním členských států. Podmínky, za kterých může Evropská unie vykonat vnitřní pravomoc, závisí na unijním právu. Činnost Evropské unie však musí v každém případě odpovídat mezinárodnímu právu²⁷⁶.

379. Pokud Evropská unie přebírá pravomoci, které dříve vykonávaly v oblasti upravené mezinárodní dohodou členské státy, ustanovení takové dohody se na základě unijního práva stávají závaznými pro Evropskou unii²⁷⁷. K tomuto závěru došel Soudní dvůr v rozsudku International Fruit Company ohledně GATT z roku 1947 [tedy dohody, jejímiž smluvními stranami byly všechny (tehdejší) členské státy, avšak nikoli Evropská unie]²⁷⁸. Závaznost GATT z roku 1947 byla přitom podmínkou pro určení, zda je danou dohodou dotčena platnost sekundárního práva EHS. Soudní dvůr se nezabýval (ani nemusel zabývat) otázkou, jakým způsobem jsou uvedeným zjištěním dotčeny povinnosti členských států podle GATT z roku 1947 nebo jejich postavení jako smluvních stran uvedené dohody. Mám za to, že důsledkem rozsudku International Fruit Company je, že Evropská unie získala na základě unijního práva výlučnou pravomoc ve vztahu k otázkám spadajícím do GATT z roku 1947 a na základě mezinárodního práva vstoupila do postavení členských států jako subjekt odpovědný za splnění jejich povinností, které převzaly v rámci GATT z roku 1947.

274 — Viz body 307 až 361 tohoto stanoviska.

275 — Ačkoli existují jiné případy, kdy Evropská unie rozhodla o ukončení či vypovězení mezinárodních dohod, jichž nebyla smluvní stranou. Viz například rozhodnutí Rady 92/530/EHS ze dne 12. listopadu 1992, jímž se vypovídá dohoda o rybolovu mezi bývalou Německou demokratickou republikou a Švédskem (Úř. věst. 1992, L 334, s. 33).

276 — Obecně viz rozsudek ze dne 24. listopadu 1992, Poulsen a Diva Navigation, C-286/90, EU:C:1992:453, bod 9.

277 — Rovněž například viz rozsudek ze dne 21. prosince 2011, Air Transport Association of America a další, C-366/10, EU:C:2011:864, bod 71 (kde Soudní dvůr uvedl, že jelikož Evropská unie dosud v plném rozsahu nepřevzala pravomoci dříve vykonávané členskými státy v oblasti působnosti mezinárodní dohody, není Evropská unie danou dohodou vázána).

278 — Rozsudek ze dne 12. prosince 1972, International Fruit Company a další, spojené věci 21/72 až 24/72, EU:C:1972:115, bod 18. Pokud jde o jiné mezinárodní dohody, rovněž viz například rozsudky ze dne 19. listopadu 1975, Douaneagent der Nederlandse Spoorwegen, 38/75, EU:C:1975:154, body 16 a 21, a ze dne 14. července 1976, Kramer a další, spojené věci 3/76, 4/76 a 6/76, EU:C:1976:114, body 44 a 45.

380. Soudní dvůr se však v rozsudku *International Fruit Company* nezabýval otázkou, zda v případě, kdy Evropská unie přebírá pravomoci dříve vykonávané členskými státy v oblasti, která se stává součástí výlučných pravomocí Evropské unie, takové pravomoci zahrnují i právo ukončit stávající dohody uzavřené členskými státy se třetími zeměmi. Členské státy totiž i nadále byly smluvními stranami GATT z roku 1947, která se od daného okamžiku vztahovala na základě unijního práva na členské státy i na EHS.

381. Soudní dvůr rozhodl také, že použitím unijních Smluv nemůže být v zásadě dotčena povinnost členských států respektovat práva třetích států podle dřívější dohody a plnit povinnosti z takové dohody vyplývající²⁷⁹. I pokud by tedy byla Smlouvami přenesena pravomoc v určité oblasti v plném rozsahu na Evropskou unii, musí členské státy nadále plnit své povinnosti podle mezinárodních dohod se třetími státy. To je v souladu s ustálenou zásadou mezinárodního práva, podle níž nemůže vnitrostátní právní úprava odůvodňovat neplnění mezinárodní dohody či ovlivňovat platnost takové dohody²⁸⁰. Znamená to také, že změny Smluv nemohou vést k tomu, že Evropská unie vstoupí do postavení členských států jako smluvních stran dohod, které byly dříve uzavřeny se třetími státy. Třetí stát tak zůstává vázán dohodou s dotčeným členským státem a obě smluvní strany jsou v zásadě povinny dohodu plnit v celém rozsahu, v souladu se zásadou *pacta sunt servanda*²⁸¹.

382. Členské státy jsou však povinny plnit své závazky převzaté v rámci uvedených smluv způsobem, který bude slučitelný s unijním právem a výkonem nově nabytých výlučných pravomocí ze strany Evropské unie. Kde to není možné bez porušení unijního práva, musí *členské státy* přijmout nezbytná opatření ke sladění daných smluv s unijním právem. Zmíněná povinnost vyplývá jednak z přednosti unijního práva a jednak z povinnosti loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 SEU.

383. Uvedené odůvodnění potvrzuje článek 351 SFEU, který se týká vztahu mezi smlouvami uzavřenými členskými státy přede dnem 1. ledna 1958 (nebo případně před přistoupením členského státu) mezi jedním nebo několika členskými státy a jednou nebo několika třetími zeměmi na straně jedné a ustanoveními Smluv na straně druhé.

384. Účelem čl. 351 prvního pododstavce SFEU je „[...] v souladu se zásadami mezinárodního práva upřesnit, že uplatňování Smlouvy se nedotýká závazku dotyčného členského státu dodržovat práva třetích států vyplývající z dřívější smlouvy a plnit své povinnosti [...]“²⁸².

385. V druhém pododstavci zmíněného ustanovení je stanoveno, že pokud jsou uvedené smlouvy neslučitelné se Smlouvami, použije příslušný členský stát či členské státy všech vhodných prostředků k odstranění zjištěných neslučitelností. V rámci takových prostředků může být nezbytné předmětnou smlouvu ukončit. Neexistuje-li neslučitelnost mezi dřívější smlouvou a Smlouvami, nevzniká povinnost přijmout opatření k nápravě.

279 — Viz rozsudek ze dne 4. července 2000, *Komise v. Portugalsko*, C-84/98, EU:C:2000:359, bod 53.

280 — Viz články 27 a 46 Vídeňských úmluv z roku 1969 a 1986.

281 — Podle článku 26 Vídeňských úmluv z roku 1969 a 1986 „[k]aždá platná smlouva zavazuje smluvní strany a musí být jimi plněna v dobré víře“. Soudní dvůr již dříve rozhodl, že uvedená zásada „představuje základní zásadu jakéhokoli právního řádu a zejména mezinárodního právního řádu“: viz rozsudek ze dne 16. června 1998, *Racke*, C-162/96, EU:C:1998:293, bod 49.

282 — Viz například rozsudky ze dne 3. března 2009, *Komise v. Rakousko*, C-205/06, EU:C:2009:118, bod 33 a citovaná judikatura; ze dne 19. listopadu 2009, *Komise v. Finsko*, C-118/07, EU:C:2009:715, bod 27 a citovaná judikatura, a ze dne 3. března 2009, *Komise v. Švédsko*, C-249/06, EU:C:2009:119, bod 34 a citovaná judikatura.

386. Článek 351 SFEU se použije na vztah mezi dvoustrannými smlouvami uzavřenými mezi Singapurem a různými jednotlivými členskými státy před jejich přistoupením k Evropské unii (Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Litva, Polsko, Slovenská republika a Slovinsko; tedy některými ze smluv uvedených v příloze 9-D)²⁸³ na straně jedné a Smlouvami na straně druhé. Článek 351 odst. 1 však sám o sobě neupravuje vztah mezi takovou první kategorií smluv a smlouvami následně uzavřenými mezi Singapurem a Evropskou unií. Není ani relevantní, pokud jde o smlouvy uzavřené jinými členskými státy.

387. Článek 351 SFEU tak nepodporuje argumentaci Komise, neboť jasně potvrzuje, že členský stát zůstává smluvní stranou mezinárodních smluv, jež dříve uzavřel, a nese odpovědnost za odstranění jakýchkoli neslučitelností mezi danými smlouvami a Smlouvami. Článek 351 SFEU se použije bez ohledu na to, zda Evropské unii přísluší výlučná nebo sdílená pravomoc v oblasti upravené danými smlouvami.

388. Unijní Smlouvy neobsahují žádný výčet povinností členských států, které uzavřou po svém přistoupení k Evropské unii mezinárodní smlouvy s třetími státy (nebo mezinárodními organizacemi). Jejich povinnosti vyplývají jednak z přednosti unijního práva a jednak z povinnosti loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 SEU. Unijními Smlouvami je tedy dotčeno právo členských států uzavírat takové dohody po jejich přistoupení k Evropské unii. Mohou tak učinit pouze v oblastech spadajících do jejich pravomocí a za podmínky souladu s unijním právem.

389. Dojde-li následně ke změně rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy a Evropská unie získá další pravomoci, které jsou svou povahou výlučné, nevidím důvod, proč by měla přestat platit pravidla stanovená v článku 351 SFEU. Členské státy musí i nadále činit vhodné kroky k tomu, aby zajistily, že stávající smlouvy v dotčené oblasti, které jsou nyní závazné i pro Evropskou unií²⁸⁴, byly slučitelné s takovým novým rozdělením pravomocí a jakýmkoli kroky, které Evropská unie následně učiní při výkonu svých pravomocí.

390. Mám za to, že uvedený závěr odpovídá plně i mezinárodnímu právu.

391. Evropská unie a Singapur v poznámce pod čarou 19²⁸⁵ k čl. 9.10 odst. 1 EUSFTA výslovně odkazují na článek 59 Vídeňské úmluvy z roku 1969. Zmíněné ustanovení je na základě smluvního práva závazné pro všechny členské státy a Singapur. Evropská unie sama není a nemůže být vázána Vídeňskou úmluvou z roku 1969, protože není státem. Soudní dvůr nicméně z uvedeného ustanovení vycházel při řešení otázek týkajících se po sobě uzavřených smluv²⁸⁶.

392. Článek 59 Vídeňské úmluvy z roku 1969 se týká (konkludentního) zániku smlouvy mezi stranami v důsledku uzavření pozdější smlouvy všemi dotčenými stranami. Podle uvedeného ustanovení, „1. Smlouva se považuje za zaniklou, jestliže všechny její strany uzavřou pozdější smlouvu o též předmětu a: a) z pozdější smlouvy vyplývá nebo je jinak potvrzeno, že úmyslem stran bylo upravit daný předmět touto smlouvou [...]“. Komise z výše uvedeného vyvozuje, že je třeba nyní Evropskou unií považovat za smluvní stranu dřívějších dvoustranných smluv.

283 — Další smlouvy uvedené v příloze 9-D byly uzavřeny mezi Singapurem a Belgicko-lucemburskou hospodářskou unií, Francií, Německem, Nizozemskem a Spojeným královstvím buď po dni 1. ledna 1958 nebo (pokud jde o Spojené království) po datu přistoupení k Evropskému hospodářskému společenství.

284 — Viz bod 379 tohoto stanoviska.

285 — V některých jazykových verzích se může jednat o poznámku pod čarou 51.

286 — Viz rozsudek ze dne 2. srpna 1993, Levy, C-158/91, EU:C:1993:332, bod 19. Judikatura a teorie patrně podporují hypotézu, že článek 59 Vídeňské úmluvy z roku 1969 je nyní součástí mezinárodního obyčejového práva. K rozboru relevantních zdrojů, viz například Dubuisson, F., „Article 59 – Termination or suspension of the operation of a treaty implied by conclusion of a later treaty“, in Corten, O., and Klein, P. (eds), *The Vienna Conventions on the Law of Treaties – A Commentary – Volume II* (Oxford University Press, 2011), s. 1325, a zejména s. 1329 až 1330.

393. Článek 59 se nijak neodchyluje od základní zásady, podle níž ukončení smlouvy (stejně jako její uzavření) vyžaduje souhlas smluvních stran dané smlouvy²⁸⁷. Slouží především jako kolizní norma pro určení použitelné smlouvy v případě existence po sobě uzavřených smluv, kdy všechny strany původní smlouvy jsou rovněž stranami smlouvy pozdější, avšak nedochází k ukončení původní smlouvy²⁸⁸. Pokud se Evropská unie rozhodne vykonat své nově nabyté pravomoci a uzavře smlouvu se třetím státem, takový třetí stát je vázán danou novou smlouvou, stejně jako jakýmkoli jinými smlouvami, které dříve uzavřel s členskými státy se stejným předmětem. To může zjevně vést k právní nejistotě pro daný třetí stát. Jestliže se použije článek 59 Vídeňské úmluvy z roku 1969, je daná kolize vyřešena ve prospěch pozdější smlouvy mezi Evropskou unií a daným třetím státem. Nepoužije-li se, musí takový třetí stát v zásadě plnit obě smlouvy.

394. Článek 59 Vídeňské úmluvy z roku 1969 se však použije jen tehdy, přijmeme-li, že Evropská unie (na základě mezinárodního práva) vstoupila do postavení jednotlivých členských států, pokud jde o dvoustranné dohody uvedené v příloze 9-D. Nevyplývá z něj žádné obecné vodítko ohledně sukcese u smluv. Vídeňská úmluva z roku 1969 nepředjímá žádnou otázku vyvstávající ohledně smlouvy ze sukcese států²⁸⁹. Konkrétní dotčenou situaci neřeší ani Vídeňská úmluva z roku 1978 o sukcesi států ve vztahu ke smlouvám²⁹⁰. [Doplňuji, že uvedená úmluva sice vstoupila v platnost, avšak mezi (nemnoha) signatáři je jen několik členských států.]

395. Komise na jednání poukázala na – jejími slovy – „ustálenou“ praxi, kterou „přijaly mnohé třetí země“. Všechny příklady, které uvedla, se však týkaly kroků přijatých samotnou Evropskou unií. Nenabídla žádné vodítko k otázce, zda jiné státy považují takovou praxi za pravidlo mezinárodního práva.

396. Na základě výše uvedeného východiska nenacházím v mezinárodním právu (v jeho současné podobě) žádnou oporu pro závěr, že Evropská unie může automaticky vstoupit do mezinárodní smlouvy uzavřené členskými státy, jíž není smluvní stranou, a poté danou smlouvu ukončit. Takové pravidlo by bylo výjimkou ze základního pravidla souhlasu v mezinárodním právu. Pokud bychom přijali argumenty Komise, pak by členský stát mohl v důsledku změn unijního práva a (případně) výkonu vnějších pravomocí Evropské unie přestat být smluvní stranou mezinárodní smlouvy, a to i přesto, že to byl daný stát, kdo projevil souhlas s tím, že bude smlouvou vázán, a vůči němuž je smlouva v platnosti²⁹¹. Práva a povinnosti členského státu podle dané smlouvy by zanikly, a pokud by se Evropská unie rozhodla vykonat své nové pravomoci, byly by nahrazeny právy a povinnostmi převzatými Evropskou unií vůči danému třetímu státu, aniž by členský dotčený členský stát projevil svůj souhlas s takovými (zásadními) změnami.

397. Za zmínku stojí konečně to, že Evropská unie přijala sekundární právní předpis (nařízení č. 1219/2012), kterým se stanoví přechodná úprava pro dvoustranné dohody o investicích mezi členskými státy a třetími zeměmi. Uvedené nařízení však výslovně stanoví, že jím není dotčeno rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy podle SFEU²⁹². Vychází z předpokladu, že Evropská unie má výlučnou pravomoc ve všech otázkách upravených zmíněnými dřívějšími

287 — V tomto ohledu viz článek 54 Vídeňské úmluvy z roku 1969. Vídeňská úmluva z roku 1969 stanoví výjimky (při splnění určitých podmínek): v případě podstatného porušení (článek 60), dodatečné nemožnosti plnění (článek 61), podstatné změny poměrů (článek 62), přerušení diplomatických nebo konzulárních styků (článek 63) a vzniku nové imperativní normy obecného mezinárodního práva (článek 64).

288 — To zjevně vyplývá z článku 30 Vídeňské úmluvy z roku 1969, pokud jde o použití po sobě uzavřených smluv týkajících se stejného předmětu.

289 — Článek 73 Vídeňské úmluvy z roku 1969. V každém případě, může-li se použít Vídeňská úmluva z roku 1969 i Vídeňská úmluva z roku 1986 (například v rámci vztahu mezi dvoustrannou smlouvou mezi dvěma státy a smlouvou mezi státem a mezinárodní organizací), má přednost Vídeňská úmluva z roku 1969 (viz článek 7 Vídeňské úmluvy z roku 1986).

290 — Organizace spojených národů – Treaties Series, Vol. 1946, s. 3.

291 — Viz čl. 2 odst. 1 písm. g) Vídeňské úmluvy z roku 1969.

292 — Článek 1 odst. 1 a bod 3 odůvodnění nařízení č. 1219/2012.

dvoustrannými dohodami, a představuje unijněprávní základ pro jednání členských států ohledně stávajících a (případně) nových smluv. Zmíněné nařízení však nepředpokládá, že by Evropská unie sama mohla (společně s třetím státem vázaným danou dvoustrannou dohodou) ukončit takové dřívější dohody.

398. Mám tedy za to, že členské státy mají výlučnou pravomoc ukončit dvoustranné dohody o investicích, které dříve uzavřely se třetími státy. Evropské unii tedy nepřísluší žádná pravomoc sjednat článek 9.10 EUSFTA.

Veřejné zakázky (kapitola deset EUSFTA²⁹³)

Argumentace zúčastněných stran

399. Komise tvrdí, že Soudní dvůr již v rozsudku C-360/93²⁹⁴ uznal, že do společné obchodní politiky v zásadě spadá uzavírání dohod o vzájemném otevření trhů s veřejnými zakázkami na zboží a přeshraniční služby. Jelikož jsou již součástí společné obchodní politiky ostatní způsoby poskytování služeb, musí stejný argument platit i pro takové jiné modality. Obecně argumentuje Komise tím, že mezinárodní dohody, které upravují přístup zboží a služeb ze třetí země na trhy veřejných zakázek v Evropské unii na straně jedné a zboží a služeb z Evropské unie na trhy veřejných zakázek v třetí zemi na straně druhé, se týkají zvláště mezinárodního obchodu, a mají tedy přímé a bezprostřední účinky na mezinárodní obchod. Komise dodává, že (nedávný) protokol, kterým se mění Dohoda WTO o vládních zakázkách, uzavřela Evropská unie na základě své výlučné pravomoci ve vztahu ke společné obchodní politice.

400. *Ostatní zúčastněné strany* nepředložily žádné konkrétní argumenty ohledně kapitoly deset.

Analýza

401. Na rozdíl od Komise nemám za to, že by rozsudek C-360/93²⁹⁵ byl relevantní pro rozhodnutí, zda kapitola deset spadá do společné obchodní politiky. Soudní dvůr v uvedené věci zrušil dvě rozhodnutí Rady, jimiž byla i) uzavřena dohoda mezi (nynější) Evropskou unií a Spojenými státy americkými o zadávání vládních zakázek a ii) rozšířena působnost ustanovení směrnice Rady o zadávání veřejných zakázek i na Spojené státy americké²⁹⁶. Soudní dvůr přitom rozhodl, že článek 113 ES nepředstavuje vhodný právní základ pro uvedená rozhodnutí, protože v té době spadalo do společné obchodní politiky pouze poskytování přeshraničních služeb. Obě rozhodnutí se však týkala i jiných způsobů poskytování služeb (komerční přítomnost nebo přítomnost fyzických osob na území druhé smluvní strany)²⁹⁷. Soudní dvůr proto nezařadil stanovisko k otázce, zda spadá do společné obchodní politiky samotné zadávání vládních zakázek.

293 — Viz body 69 až 76 přílohy k tomuto stanovisku.

294 — Rozsudek ze dne 7. března 1996, Parlament v. Rada, C-360/93, EU:C:1996:84.

295 — Rozsudek ze dne 7. března 1996, Parlament v. Rada, C-360/93, EU:C:1996:84.

296 — Jmenovitě směrnice Rady 90/531/EHS ze dne 17. září 1990 o postupech při zadávání zakázek subjekty působícími v odvětví vodního hospodářství, energetiky, dopravy a telekomunikací (Úř. věst. 1990, L 297, s. 1).

297 — Rozsudek ze dne 7. března 1996, Parlament v. Rada, C-360/93, EU:C:1996:84, bod 30.

402. Souhlasím nicméně s Komisí v tom, že cílem kapitoly deset je především usnadnit vzájemné otevření trhů s veřejnými zakázkami v Evropské unii a Singapuru, a to v rámci mezi stanovených v seznamech závazků obou smluvních stran ohledně přístupu na trh. Účelem uvedené kapitoly je také posílit hospodářskou soutěž v oblasti veřejných zakázek na zboží, služby a stavební práce a zaručit transparentnost a procesní spravedlnost v této oblasti. Rozšiřuje v tomto smyslu závazky již přijaté oběma smluvními stranami v rámci (revidované) Dohody WTO o vládních zakázkách²⁹⁸. Ve skutečnosti přebírá daná kapitola (doslova) rozsáhlé pasáže ze zmíněné dohody WTO.

403. Závěr, že obchod zboží a službami – a tedy pravidla týkající se přístupu na trh pro takové zboží a služby a vnitrostátní právní předpisy upravující takové zboží a služby – spadá do společné obchodní politiky, není dotčen tím, že takové zboží a služby pořizují veřejné orgány, a nikoli soukromé subjekty.

404. Podle kapitoly deset se však použijí také určité závazky týkající se konkrétně odvětví dopravy. Příloha 10.E část 2 („Závazky Unie“), jež obsahuje výčet služeb, pro něž Evropská unie přijímá závazky, výslovně potvrzuje, že se daná kapitola vztahuje na různé formy dopravních služeb. V poznámce 2 ke zmíněné části přílohy je navíc uvedeno, že závazky Unie ohledně služeb podléhají omezením a podmínkám stanoveným v závazcích Evropské unie v kapitole osm.

405. Do té míry, v jaké se kapitola deset vztahuje na dopravní služby a služby neodmyslitelně spojené s takovými službami, z čl. 207 odst. 5 SFEU vyplývá, že pravomoc Evropské unie ohledně uvedené kapitoly nemůže být založena na společné obchodní politice²⁹⁹.

406. Komise nedoložila žádný jiný možný základ výlučné pravomoci Evropské unie ve vztahu ke kapitole deset.

407. Mám za to, že Evropská unie má ohledně uvedené kapitoly v rozsahu, v němž se týká dopravních služeb a služeb neodmyslitelně spojených s takovými službami, sdílenou pravomoc. Kapitola deset zajišťuje, že zakázky podléhající uvedené kapitole budou zadávány v souladu se zásadami rovného zacházení, zákazu diskriminace a transparentnosti, a zaručuje tak otevření veřejných zakázek hospodářské soutěži v Evropské unii a v Singapuru³⁰⁰. Dotčená kapitola tak přispívá k vytvoření nebo zajištění fungování vnitřního trhu, jehož součástí je dle protokolu č. 27 o vnitřním trhu a hospodářské soutěži „systém zajišťující, aby hospodářská soutěž nebyla narušována“³⁰¹. V tomto smyslu lze mít za to, že kapitola deset je nezbytná k dosažení cíle vytvoření vnitřního trhu stanoveného v čl. 26 odst. 1 SFEU, a to ve smyslu druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU³⁰². Taková vnější pravomoc je však podle čl. 4 odst. 2 písm. a) SFEU sdílena mezi Evropskou unií a jejími členskými státy.

408. Mám tedy za to, že ustanovení kapitoly deset o veřejných zakázkách spadají do výlučné pravomoci Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU, s výjimkou těch, která se použijí na zadávání zakázek na dopravní služby a služby neodmyslitelně spojené s takovými službami. Do té míry, v jaké se použijí na posledně jmenovanou kategorii služeb, spadají ustanovení kapitoly deset do sdílené pravomoci Evropské unie.

298 — Singapur, Evropská unie a 28 členských států jsou smluvními stranami Dohody o vládních zakázkách. Uvedená dohoda je součástí přílohy 4 Dohody o WTO, jež obsahuje výčet vícestranných obchodních dohod. Součástí Dohody o WTO tedy tvoří pouze pro členy WTO, kteří ji přijali (a je závazná pouze pro takové členy) (čl. II odst. 3 Dohody o WTO). Singapur, Evropská unie a 28 členských států jsou také smluvními stranami revidované Dohody WTO o vládních zakázkách, která vstoupila v platnost dne 6. dubna 2014.

299 — Viz rovněž bod 402 tohoto stanoviska.

300 — Viz článek 10.4 EUSFTA.

301 — Úř. věst. 2012, C 326, s. 309.

302 — Zmíněný cíl se odráží také v čl. 3 odst. 3 SEU.

Duševní vlastnictví (kapitola jedenáct EUSFTA³⁰³)

Argumentace zúčastněných stran

409. Komise argumentuje tím, že celá kapitola jedenáct spadá do společné obchodní politiky, neboť se týká obchodních aspektů duševního vlastnictví ve smyslu čl. 207 odst. 1 SFEU. Evropské unii tedy přísluší podle čl. 3 odst. 1 SFEU výlučná pravomoc ohledně uvedené kapitoly.

410. Komise se na podporu svého stanoviska dovolává rozsudku *Daiichi*³⁰⁴, kde Soudní dvůr rozhodl, že „pod pojem ‚obchodní aspekty duševního vlastnictví‘ [mohou] spadat jen ty, které vykazují zvláštní spojitost s mezinárodním obchodem“³⁰⁵; uvedený pojem však zahrnuje celou Dohodu TRIPS³⁰⁶. Totéž platí pro mezinárodní dohody týkající se duševního vlastnictví, které byly uzavřeny mimo WTO a které vykazují zvláštní spojitost s mezinárodním obchodem. Komise se zde dovolává rozsudku *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia a ERSA*³⁰⁷.

411. Komise zaprvé tvrdí, že většina ustanovení kapitoly jedenáct je založena na Dohodě TRIPS. Zadruhé v čl. 11.2 odst. 1 je uvedeno, že ustanovení zmíněné kapitoly „doplňují práva a povinnosti smluvních stran podle Dohody TRIPS a dalších mezinárodních smluv v oblasti duševního vlastnictví, jejichž smluvními stranami jsou“. Zatřetí kapitola jedenáct je součástí širší obchodní dohody mezi Evropskou unií a Singapurem. To se odráží v čl. 11.1 odst. 1. Cíle uvedené ve zmíněném ustanovení dokládají, že účelem Dohody EUSFTA není samo o sobě stanovení společných standardů ochrany duševního vlastnictví. Jejím cílem je namísto toho snížit narušení obchodu a zvýšit přístup na trh pro výrobky chráněné právy duševního vlastnictví. Stejně jako Dohoda TRIPS navíc kapitola jedenáct podléhá ustanovením o řešení sporů v kapitolách patnáct a šestnáct EUSFTA. Porušení povinností podle kapitoly jedenáct tak může vést k obchodním sankcím.

412. Pokud jde o odkazy v kapitole jedenáct na jiné mezinárodní dohody týkající se duševního vlastnictví, Komise argumentuje tím, že použití takového (běžného) způsobu formulace je přiměřené a odůvodněné, protože obecným cílem je postupně odstranit překážky mezinárodního obchodu a investic. Většina odkazů je navíc deklaratorních nebo ve formě „závazků k vynaložení veškerého úsilí“ a nemají žádné právní účinky, kterými by mohla být dotčena pravomoc Evropské unie v souvislosti s kapitolou jedenáct.

413. Stanovisko *Parlamentu* ke kapitole jedenáct odpovídá stanovisku Komise. Doplnuje, že v kapitole jedenáct není uveden žádný odkaz na článek 61 Dohody TRIPS (jež se týká trestního řízení a trestů)³⁰⁸.

414. Žádný z argumentů *Rady* se netýká konkrétně kapitoly jedenáct.

415. Řada *členských států* tvrdí, že Evropské unii nepřísluší výlučná pravomoc ohledně kapitoly jedenáct, která nemá zvláštní spojitost s mezinárodním obchodem, a nemůže tedy spadat pod pojem „obchodní aspekty duševního vlastnictví“. Rozsudek *Daiichi*³⁰⁹ se týkal v zásadě článku 27 Dohody TRIPS, a nikoli celé uvedené dohody. Článek 207 SFEU nelze tedy vykládat v tom smyslu, že přiznává

303 — Viz body 77 až 91 přílohy k mému stanovisku.

304 — Rozsudek ze dne 18. července 2013, *Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland*, C-414/11, EU:C:2013:520.

305 — Komise odkazuje na bod 52 rozsudku.

306 — Komise odkazuje na bod 53 rozsudku.

307 — Rozsudek ze dne 12. května 2005, *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia a ERSA*, C-347/03, EU:C:2005:285.

308 — Článek 61 Dohody TRIPS stanoví: „Členové zajistí, aby přinejmenším v případech úmyslného padělání ochranné známky nebo porušení autorského práva v komerčním měřítku bylo zavedeno trestní řízení a tresty. Nápravná opatření budou zahrnovat trest odnětí svobody nebo peněžité pokuty dostatečně vysoké, aby působily jako odstrašující prostředek, odpovídající úrovni trestů za trestné činy odpovídající závažnosti. Ve vhodných případech budou možná nápravná opatření zahrnovat rovněž zabavení, konfiskaci a zničení porušujícího zboží a jakéhokoli materiálu a nástrojů, využívaných převážně k páčání trestného činu. Členové mohou zajistit, aby bylo zavedeno trestní řízení a tresty i v jiných případech porušení práv k duševnímu vlastnictví, zvláště těch, které jsou spáchány úmyslně a v komerčním měřítku“.

309 — Rozsudek ze dne 18. července 2013, *Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland*, C-414/11, EU:C:2013:520.

Evropské unii výlučnou pravomoc uzavírat dohody ohledně všech ustanovení Dohody TRIPS. Pokud se nicméně uvedený rozsudek Soudního dvora skutečně týkal všech ustanovení Dohody TRIPS, vycházelo jeho odůvodnění konkrétně z aspektů právní úpravy WTO, které se v Dohodě EUSFTA nenacházejí. Ani při širokém výkladu se rozsudek *Daiichi*³¹⁰ nemůže vztahovat na všechny otázky, které nejsou přímo upraveny Dohodou TRIPS.

416. Kapitola jedenáct Dohody EUSFTA a Dohoda TRIPS se zcela nepřekrývají. V každém případě pouhá skutečnost, že je určitá otázka upravena Dohodou o WTO (jíž tvoří Dohoda TRIPS nedílnou součástí), neznamená, že taková otázka musí nutně spadat také do společné obchodní politiky. Článek 207 odst. 1 SFEU nelze vykládat v tom smyslu, že do společné obchodní politiky nyní spadají veškeré mezinárodní dohody týkající se práv duševního vlastnictví.

417. V kapitole jedenáct jsou do Dohody EUSFTA začleněna určitá ustanovení Dohody TRIPS i ustanovení jiných dohod o duševním vlastnictví (sjednaných mimo rámec WTO), pro něž nemůže Evropská unie požívat výlučnou pravomoc. Na rozdíl od Dohody TRIPS takové dohody (zejména mezinárodní dohody spravované Světovou organizací duševního vlastnictví) nebyly uzavřeny v rámci obchodních dohod. Nelze je ani považovat za obchodní dohody ve smyslu rozsudku *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia a ERSA*³¹¹. Jakýkoli případný vztah mezi takovými dohodami a mezinárodním obchodem je pouze nepřímý. Evropská unie nemůže stvrzovat mezinárodní závazky, které se týkají pouze členských států. Stejně tak nemůže Evropská unie vyžadovat, aby členské státy uplatňovaly mezinárodní dohody, které uzavřely.

418. Kromě toho taková ustanovení týkající se uplatňování chráněných práv, jako jsou články 42 až 50 Dohody TRIPS (tedy ustanovení části III oddílu 2, „Občanskoprávní a správní řízení a nápravná opatření“), nejsou součástí společné obchodní politiky. Uvedená ustanovení se týkají organizace soudů a občanskoprávního řízení. Nemají žádnou zvláštní souvislost s mezinárodním obchodem.

419. Evropská unie rovněž nemůže mít výlučnou pravomoc, protože do kapitoly jedenáct je začleněn článek 61 Dohody TRIPS, který se týká trestních sankcí. Trestněprávní otázky netvoří součást obchodních aspektů duševního vlastnictví.

420. Evropská unie rovněž nemá pravomoc převzít závazky stanovené v článku 11.4 EUSFTA do té míry, v jaké je daným ustanovením do dohody začleněna Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl³¹², Smlouva WIPO o autorském právu³¹³ a Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a zvukových záznamech³¹⁴, jež se vztahují na osobnostní práva. Evropská unie nemá žádnou pravomoc ohledně osobnostních práv a v dané oblasti nebyla zavedena ani žádná harmonizace.

421. Článek 11.2 EUSFTA (který odkazuje na Dohodu TRIPS a Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví³¹⁵) a článek 11.29 EUSFTA (který se dovolává Smlouvy o patentové spolupráci³¹⁶ a ukládá smluvním stranám, aby vynaložily případně veškeré rozumné úsilí ke splnění článků 1 až 16 Smlouvy o patentovém právu³¹⁷) budou mít účinky na patenty, jež jsou předmětem sdílené pravomoci (viz zejména článek 118 SFEU a nařízení č. 1257/2012 a 1260/2012)³¹⁸. Patentová

310 — Rozsudek ze dne 18. července 2013, *Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland*, C-414/11, EU:C:2013:520.

311 — Rozsudek ze dne 12. května 2005, *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia a ERSA*, C-347/03, EU:C:2005:285.

312 — 1161 UNTS 30.

313 — 36 ILM 65.

314 — 36 ILM 76.

315 — 828 UNTS 305.

316 — 9 ILM 978.

317 — 39 ILM 1047.

318 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1257/2012 ze dne 17. prosince 2012, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany (Úř. věst. 2012, L 361, s. 1), a nařízení Rady (EU) č. 1260/2012 ze dne 17. prosince 2012, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany, pokud jde o příslušná ustanovení o překladu (Úř. věst. 2012, L 361, s. 89).

ochrana je předmětem posílené spolupráce mezi členskými státy (s výjimkou Španělska, Itálie a Chorvatska). Taková oblast nemůže být předmětem výlučné pravomoci: institut posílené spolupráce je neslučitelný s institutem výlučné pravomoci. Jiný členský stát argumentuje rovněž tím, že Komise nedoložila, jakým způsobem by mohla Evropská unie splnit článek 11.29 EUSFTA³¹⁹, pokud by byla jediným signatářem Dohody EUSFTA. Otázky upravené Smlouvou o patentové spolupráci a Smlouvou o patentovém právu se liší od hmotněprávních patentových otázek upravených Dohodou TRIPS.

422. Článek 11.35 (týkající se odrůd rostlin) rovněž nespadá do společné obchodní politiky. Mezinárodní úmluva na ochranu nových odrůd rostlin nemá zvláštní spojitost s mezinárodním obchodem. Uvedená úmluva upravuje ochranu práv duševního vlastnictví *sui generis*. Právním základem rozhodnutí Rady o uzavření uvedené úmluvy byl článek 43 SFEU, který se týká zemědělství.

423. Konečně je třeba zajistit (téměř úplnou) jednotnost mezi vnitřní a vnější pravomocí. Vzhledem k tomu, že tedy nejsou některé otázky upravené v kapitole jedenáct harmonizovány, Evropské unii nepřísluší výlučná pravomoc podle čl. 3 odst. 2 SFEU.

Analýza

Význam pojmu „obchodní aspekty duševního vlastnictví“ v čl. 207 odst. 1 SFEU

424. Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost nyní čl. 207 odst. 1 SFEU stanoví, že společná obchodní politika se zakládá na jednotných zásadách, a to i pokud jde o „obchodní aspekty duševního vlastnictví“. Východiskem pro výklad uvedeného výrazu je rozsudek Daiichi³²⁰.

425. V uvedeném rozsudku Soudní dvůr nejprve konstatoval, že vzhledem k výraznému vývoji primárního práva Evropské unie není již jeho dřívější judikatura týkající se Dohody TRIPS, včetně posudku 1/94³²¹, relevantní pro určení, v jakém rozsahu spadá Dohoda TRIPS do společné obchodní politiky.

426. Zaprvé Soudní dvůr určil, že přestože se Dohoda TRIPS netýká podrobného fungování mezinárodního obchodu jako takového, tvoří nedílnou součást systému WTO a představuje jednu z hlavních mnohostranných dohod, na nichž je tento systém založen³²².

427. Zadruhé Soudní dvůr rozhodl, že zvláštní povahu spojitosti Dohody TRIPS s mezinárodním obchodem dokládá skutečnost, že podle pravidel upravujících mechanismus řešení sporů v rámci WTO mohou členové využít křížové suspendování koncesí mezi Dohodou TRIPS a ostatními hlavními mnohostrannými dohodami tvořícími Dohodu o WTO³²³. V této souvislosti poukázal Soudní dvůr na čl. 22 odst. 3 Ujednání WTO o pravidlech a řízení při řešení sporů. Uvedené ustanovení vymezuje, které koncese či jiné závazky lze suspendovat.

319 — V uvedeném ustanovení smluvní strany potvrzují své závazky vyplývající ze Smlouvy o patentové ochraně a zavazují vynaložit veškeré rozumné úsilí ke splnění článků 1 až 16 Smlouvy o patentovém právu způsobem, jenž je v souladu s jejich vnitrostátními právními předpisy a postupy.

320 — Rozsudek ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520.

321 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, body 55 až 71. S výjimkou konkrétních opatření směřujících proti propouštění padělaného zboží do volného oběhu spadala Dohoda TRIPS mimo oblast působnosti společné obchodní politiky. Soudní dvůr odůvodnil uvedený závěr tím, že práva duševního vlastnictví se dotýkají „stejně, ne-li více, vnitřního obchodu než obchodu mezinárodního“. V dané době však ustanovení Smlouvy týkající se společné obchodní politiky neodkazovala na obchodní aspekty práv duševního vlastnictví.

322 — Rozsudek ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, bod 53.

323 — V tomto ohledu viz rozsudek ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, bod 54.

428. Zatřetí Soudní dvůr konstatoval, že když autoři Smlouvy začlenili do čl. 207 odst. 1 SFEU výraz „obchodní aspekty duševního vlastnictví“, museli si být vědomi, že tento výraz vkládaný do citovaného ustanovení téměř doslovně odpovídá samotnému názvu Dohody TRIPS³²⁴.

429. Začtvrté Soudní dvůr zdůraznil, že prvotním cílem Dohody TRIPS je posílit a harmonizovat ochranu duševního vlastnictví ve světovém měřítku. Z preambule Dohody TRIPS vyplývá, že jejím cílem je zmenšit deformace a překážky mezinárodního obchodu tím, že na území každého člena WTO bude zajištěna účinná a odpovídající ochrana práv k duševnímu vlastnictví³²⁵. Příslušné hmotněprávní normy byly přijaty v rámci liberalizace obchodu, nikoli v rámci harmonizace právních úprav členských států.

430. Mám tedy za to, že v rozsudku Daiichi Soudní dvůr rozhodl, že celá dohoda TRIPS spadá do společné obchodní politiky. Jeho analýza nebyla omezena pouze na článek 27 Dohody TRIPS.

431. Nejsem však přesvědčena o tom, že by odůvodnění poskytnuté v rozsudku Daiichi bylo možné a vhodné přenést paušálně na analýzu Dohody EUSFTA.

432. Skutečnost, že pojmosloví použité v čl. 207 odst. 1 SFEU („obchodní aspekty duševního vlastnictví“) odpovídá názvu Dohody TRIPS („o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví“), je patrně specifické jen pro onu dohodu uzavřenou v rámci WTO.

433. Začlenění ustanovení o duševním vlastnictví do určité obchodní dohody může naznačovat existenci zvláštní spojitosti mezi takovými ustanoveními a mezinárodním obchodem. Společná obchodní politika však může zahrnovat i ustanovení o duševním vlastnictví či dohody sjednané a uzavřené mimo oblast obchodu³²⁶. Pokud by však pouhé začlenění určité otázky do takové dohody postačovalo k tomu, aby dané ustanovení spadalo do společné obchodní politiky, členské státy by čelily vážné hrozbě ztráty stávajících pravomocí³²⁷.

434. Mám za to, že oblast působnosti společné obchodní politiky by také neměla být vymezena s ohledem na druh nápravného opatření, který je upraven pravidly řešení sporů³²⁸.

435. Mám za to, že pro účely čl. 207 odst. 1 SFEU je důležité, zda se dohoda obsahující ustanovení o ochraně duševního vlastnictví týká zvláště mezinárodního obchodu. To je třeba určit v závislosti na tom, zda je účelem dohody především podpora, usnadnění nebo úprava tohoto obchodu (a nikoli harmonizace právních úprav členských států)³²⁹, zda má na přímé a bezprostřední účinky na takový obchod a zda je jejím cílem zmenšit deformace mezinárodního obchodu tím, že na území každé smluvní strany bude zajištěna účinná a odpovídající ochrana hospodářských zájmů v monopolech založených na právech k duševnímu vlastnictví. To je podstata rozsudku Daiichi.

324 — Rozsudek ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, bod 55.

325 — Rozsudek ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, bod 58.

326 — Viz například stanovisko generálního advokáta N. Wahla v řízení o posudku 3/15 (Marrákešská smlouva o přístupu k publikovaným dílům), EU:C:2016:657, body 64 až 66; rovněž viz rozsudek ze dne 12. května 2005, Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia a ERSa, C-347/03, EU:C:2005:285, body 81 až 83.

327 — Viz rovněž bod 102 tohoto stanoviska.

328 — Pokud předmět porušeného závazku určuje obsah prostředku nápravy (jak je tomu v případě odvetného suspendování koncesí či závazků), může tato skutečnost naznačovat existenci hmotněprávní vazby mezi oběma druhy závazků. Charakteristickým rysem křížové odvety, jež Soudní dvůr zmínil v rozsudku *Daiichi*, je však patrně skutečnost, že existence takové vazby *není* nutná. Pro úplnost poukazují na to, že článek 15.12 EUSFTA upravuje možnost, kdy je smluvní strana oprávněna pozastavit závazky vyplývající z *jakýchkoli* ustanovení, na něž se vztahuje kapitola patnáct („Řešení sporů“).

329 — Viz rozsudek ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, bod 51.

436. V tomto směru souhlasím s generálním advokátem N. Wahlem, že práva duševního vlastnictví jsou ze své samotné povahy většinou spojena s obchodem, neboť jsou ve své podstatě výlučnými právy, která vytvářejí monopoly, jež mohou omezovat volný oběh zboží či služeb³³⁰. V tržním hospodářství spočívá hlavní význam takových práv v jejich ekonomické hodnotě. Je-li jejich výkon nezbytný pro obchodní využití chráněného duševního vlastnictví na přeshraničním trhu, taková práva spadají do „obchodních aspektů duševního vlastnictví“³³¹. Z tohoto hlediska se zájmy související s ochranou takových práv stávají v zásadě obchodními zájmy.

437. To neznamená, že všechny formy ochrany práv duševního vlastnictví musí vždy a nutně souviset s mezinárodním obchodem. Soudní dvůr například popsal konkrétní předmět práv na ochranu literárních a uměleckých děl tak, že jde o zajištění ochrany majitelům osobnostních i hospodářských práv³³². Osobnostní práva doplňují hospodářská práva v tom smyslu, že dávají autorovi „právo uplatňovat své autorství k dílu a odporovat každému znetvoření, zkomolení nebo jiné změně díla, jakož i jinému zásahu do díla, který by byl na újmu jeho cti nebo dobré pověsti“³³³. Jejich účelem je chránit vztah autora k jeho dílu. Takový vztah je v zásadě nezávislý na hospodářských právech, jež případně autorovi přísluší k danému dílu. To rovněž znamená, že pokud se taková dohoda, jako je Dohoda EUSFTA, vztahuje na vytvoření a ochranu osobnostních práv, nemůže být právním základem uzavření takové dohody pouze čl. 207 odst. 1 SFEU. Ustanovení o takových právech nejsou vedlejší povahy ve vztahu k ustanovením o hospodářských právech. Jiný závěr by se rovnal vyškrtnutí slov „obchodní aspekty“ z čl. 207 odst. 1 SFEU tak, aby do společné obchodní politiky spadaly obchodní i neobchodní aspekty duševního vlastnictví.

438. Některé členské státy žádají Soudní dvůr, aby omezil své závěry z rozsudku Daiichi tím, že vyjme určitá ustanovení Dohody TRIPS, jako například články 42 až 50 a článek 61 uvedené dohody, z oblasti působnosti společné obchodní politiky. Argumentují tím, že uvedená ustanovení se týkají organizace soudů, občanskoprávních postupů a trestních věcí. Z toho by pak vyplývalo, že jelikož jsou uvedená ustanovení nicméně součástí Dohody EUSFTA, Evropská unie nemá výlučnou pravomoc ohledně kapitoly jedenáct.

439. Pokud by byl uvedený argument správný, vyplývalo by z něj, že každé jednotlivé ustanovení mezinárodní dohody může být součástí společné obchodní politiky jen tehdy, pokud splňuje podmínku zvláštní spojitosti s mezinárodním obchodem. Rozhodování o tom, zda má Evropská unie výlučnou pravomoc, a tedy určení správného právního základu pro dotčené jednání, musí však být založeno na objektivních faktorech, včetně cíle a obsahu daného jednání³³⁴. Právní základ rozhodnutí o uzavření mezinárodní dohody není souhrnem právních základů pro všechna jednotlivá ustanovení dané dohody. Ve věci C-137/12³³⁵ tak například skutečnost, že mezinárodní dohoda dotčená v uvedené věci zahrnovala ustanovení upravující zabavení a konfiskaci, nezměnila nic na závěru

330 — Stanovisko generálního advokáta N. Wahla v řízení o posudku 3/15 (Marrákešská smlouva o přístupu k publikovaným dílům), EU:C:2016:657, bod 56.

331 — V Prohlášení z Punta del Este z roku 1986, kterým bylo zahájeno Uruguayské kolo obchodních jednání, jež vedla k vytvoření WTO, je v této souvislosti uvedeno následující: „Za účelem zmenšení deformací a překážek mezinárodního obchodu a s přihlédnutím k nutnosti podporovat účinnou a odpovídající ochranu práv duševního vlastnictví a zajistit, aby se opatření a postupy směřující k výkonu práv duševního vlastnictví nestaly samy o sobě překážkami legitimního obchodu, budou jednání směřovat k vyjasnění ustanovení GATT a případně k vytvoření vhodných nových pravidel a odvětví“.

332 — Viz rozsudky ze dne 20. října 1993, Phil Collins a další, spojené věci C-92/92 a C-326/92, EU:C:1993:847, bod 20, a ze dne 4. října 2011, Football Association Premier League a další, spojené věci C-403/08 a C-429/08, EU:C:2011:631, bod 107 a citovaná judikatura.

333 — Článek 6bis odst. 1 Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl, v platném znění. Takové osobnostní právo *nebylo* začleněno do Dohody TRIPS (viz čl. 9 odst. 1 Dohody TRIPS). Rovněž viz rozsudek ze dne 20. října 1993, Phil Collins a další, spojené věci C-92/92 a C-326/92, EU:C:1993:847, bod 20.

334 — Viz bod 93 tohoto stanoviska.

335 — Viz rozsudek ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675.

Soudního dvora, že daná dohoda spadá do oblasti působnosti společné obchodní politiky. Taková ustanovení „[...] obecně slouží i tomu, aby zajistila účinnost právní ochrany služeb s podmíněným přístupem na území uvedených smluvních stran“ a „[...] [p]řispívají proto ke splnění hlavního cíle napadeného rozhodnutí vykládaného ve spojení s úmluvou [...]“³³⁶.

440. Nemám konečně za to, že by Evropské unii příslušela výlučná pravomoc ohledně společné obchodní politiky *pouze* tehdy, má-li odpovídající pravomoci na vnitřním trhu a tyto pravomoci vykonala (s výslednou harmonizací). Z toho by vyplývalo, že čl. 3 odst. 1 písm. e) SFEU a čl. 207 odst. 1 SFEU jsou nějakým způsobem podmíněny ve formě odpovídající judikatury *AETR*. Společná obchodní politika má však svůj vnitřní i vnější rozměr. Výkon pravomoci Evropské unie ve vztahu ke společné obchodní politice nezávisí na tom, zda má Evropská unie vnitřní pravomoc na nějakém jiném základě nebo zda takovou pravomoc vykonala. Podle čl. 3 odst. 1 SFEU není výlučná pravomoc Evropské unie ve vztahu k dané politice závislá na podmínkách stanovených v čl. 3 odst. 2 SFEU³³⁷.

Pravomoc Evropské unie ve vztahu ke kapitole jedenáct EUSFTA

441. Mám za to, že kapitola jedenáct se týká obchodních i neobchodních aspektů duševního vlastnictví.

442. Z analýzy čl. 11.1 odst. 1 a 2 EUSFTA vyplývá, že odpovídající a účinná ochrana práv duševního vlastnictví se považuje za nástroj ke zvýšení užitků z obchodu a investic. Kapitola jedenáct stanoví za tímto účelem minimální standardy vnitrostátní úpravy duševního vlastnictví a povinnosti týkající se účinného prosazování takových standardů.

443. Kapitola jedenáct tak vymezuje dosah ochrany každého jednotlivého práva duševního vlastnictví, které je dohodou upraveno, stanoví dobu ochrany a prostředky jejího získání, a stanoví formy spolupráce a také povinnosti směřující k zajištění dostatečné právní ochrany práv upravených v dané kapitole a jejich výkonu prostřednictvím přiměřených nápravných opatření. Kapitola jedenáct přitom částečně vychází z metody (rovněž použité v Dohodě TRIPS³³⁸) začlenění hmotněprávních norem duševního vlastnictví stanovených v mezinárodních dohodách uzavřených mimo rámec Dohody EUSFTA do této dohody.

444. Podle mého názoru nemůže být rozdělení pravomocí dotčeno tím, že v kapitole jedenáct jsou do Dohody EUSFTA začleněny formou odkazu části Dohody TRIPS, jakož i jiné mezinárodní dohody uzavřené mimo rámec WTO po vstupu Dohody TRIPS v platnost společně s rozhodnutími WTO, namísto toho, aby byly dané pasáže přebrány celé doslovně³³⁹. Ať je tomu jakkoli, zdrojem práv a povinností smluvních stran dohody EUSFTA je samotná tato dohoda. Začlenění ustanovení Dohody TRIPS do předmětné dohody tak nebránilo Soudnímu dvoru, aby v rozsudku *Daichi* došel k závěru, že Evropské unii přísluší pravomoc uzavřít uvedenou dohodu.

445. Na rozdíl od Komise tedy nerozlišuji mezi ustanoveními kapitoly jedenáct, která začleňují do Dohody EUSFTA jiné mezinárodní dohody (nebo jejich části), a ustanoveními, která na takové dohody odkazují, aniž by byla jejich ustanovení v rámci Dohody EUSFTA závazná. Evropská unie má podle článku 207 SFEU pravomoc vymezit a provádět společnou obchodní politiku. Evropská unie tak může činit formou sjednávání a uzavírání mezinárodních dohod. Cílů společné obchodní politiky a vnější

336 — Viz rozsudek ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, bod 70, viz rovněž bod 72.

337 — Zejména viz bod 109 tohoto stanoviska.

338 — Viz například čl. 2 odst. 1 Dohody TRIPS.

339 — Jak učinili autoři Dohody EUSFTA, například u podstatné části kapitoly deset ohledně veřejných zakázek: viz bod 402 tohoto stanoviska.

činnosti obecně lze dosáhnout mnoha různými prostředky, přičemž ne všechny nutně vedou ke vzniku právně závazných povinností. Jak Soudní dvůr uvedl ve věci C-660/13 v kontextu memoranda o porozumění, „rozhodnutí o schválení takové nezávazné dohody [...] je [...] součástí vymezování politik Unie [...]“³⁴⁰.

446. Mám za to, že závěry Soudního dvora v rozsudku Daiichi³⁴¹ jsou použitelné i na kapitolu jedenáct do té míry, v jaké přebírá obsah Dohody TRIPS, pokud jde o práva duševního vlastnictví upravená danou kapitolou (tedy autorské právo a práva s ním související, patenty, ochranné známky, průmyslové vzory, topografie integrovaných obvodů, zeměpisná označení a ochrana důvěrných informací).

447. V zásadě nevidím důvod k odlišnému závěru, co se týče ostatních ustanovení týkajících se minimální úrovně ochrany duševního vlastnictví, za předpokladu, že se týkají ochrany a účinného prosazování hospodářských zájmů vyplývajících z práva duševního vlastnictví. Dotčená politika používá minimální standardy ochrany hospodářských zájmů, jež jsou součástí duševního vlastnictví, k podpoře investic, omezování překážek obchodu, usnadňování mezinárodního obchodu a zajištění určité rovnosti soutěžních podmínek. To vše tvoří součást obchodní politiky.

448. Dohoda TRIPS sice neupravuje odrůdová práva, mám však za to, že dotčený pododdíl kapitoly jedenáct (článek 11.35 EUSFTA, ve kterém smluvní strany opětovně potvrzují své povinnosti podle Mezinárodní úmluvy na ochranu nových odrůd rostlin³⁴²) je třeba zkoumat stejným způsobem. Práva k odrůdám rostlin jsou totiž hospodářská práva: práva šlechtitele schválit, pokud jde o chráněnou odrůdu, mimo jiné produkci či reprodukci, podmínky množení, nabízení k prodeji, prodej nebo jiné uvádění na trh, vývoz, dovoz a skladování³⁴³.

449. Rozumím námitkám vůči výlučné pravomoci Evropské unie, pokud jde o článek 61 Dohody TRIPS. Mám však za to, že kapitola jedenáct ve skutečnosti nezačleňuje do Dohody EUSFTA článek 61 Dohody TRIPS. Ve znění kapitoly jedenáct není uveden výslovný odkaz na uvedené ustanovení. Neobsahuje ani oddíl týkající se trestněprávních opatření. Tam, kde uvedená kapitola začleňuje do Dohody EUSFTA Dohodu TRIPS, pokud jde o určitá práva duševního vlastnictví, mám za to, že se daný křížový odkaz vztahuje na „Normy, týkající se dostupnosti, rozsahu a užití práv k duševnímu vlastnictví“ v části II Dohody TRIPS, a nikoli ustanovení upravující „Prostředky k dodržování práv k duševnímu vlastnictví“ v části III Dohody TRIPS. Kapitola jedenáct totiž obsahuje zvláštní oddíl o (občanskoprávním) prosazování práv duševního vlastnictví.

450. Ustanovení týkající se transparentnosti, účinné ochrany zaručených práv a vymáhání plnění povinností tvoří nedílnou část společné obchodní politiky Evropské unie. Z tohoto důvodu mám za to, že do společné obchodní politiky spadají i části kapitoly jedenáct týkající se občanskoprávního prosazování práv duševního vlastnictví a opatření na hranicích³⁴⁴. Totéž platí, pokud jde o taková ustanovení, jako je článek 11.52, která upravují různé formy mezinárodní spolupráce³⁴⁵.

451. Kapitola jedenáct EUSFTA však patrně zahrnuje i *neobchodní* aspekty duševního vlastnictví.

340 — Rozsudek ze dne 28. července 2016, Rada v. Komise, C-660/13, EU:C:2016:616, bod 40. Rovněž viz body 102 a 111 (a citovanou judikaturu) mého stanoviska v uvedené věci (EU:C:2015:787).

341 — Rozsudek ze dne 18. července 2013, Daiichi Sankyo a Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520.

342 — 815 UNTS 89.

343 — Článek 14 Mezinárodní úmluvy na ochranu nových odrůd rostlin.

344 — Bylo argumentováno tím, že podle článku 11.36 odst. 3 EUSFTA nebrání kapitola jedenáct smluvním stranám uplatňovat své vnitrostátní právní předpisy ani jim neukládá povinnost změnit své právní předpisy za účelem uplatňování práv duševního vlastnictví. Výše uvedenému ustanovení však rozumím jednoduše tak, že dodržování kapitoly jedenáct nevyžaduje nutně změnu stávajících právních předpisů týkající se prosazování práv duševního vlastnictví.

345 — Viz rozsudek ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675.

452. Na rozdíl od Dohody TRIPS³⁴⁶ článek 11.4 EUSFTA (týkající se ochrany poskytované autorským právům a právům s nimi souvisejícím) zahrnuje veškerá práva a povinnosti stanovené Bernskou úmluvou. Jeho součástí je tak článek 6bis uvedené úmluvy, který chrání osobnostní práva. Článek 6bis samotný odlišuje osobnostní práva od hospodářských práv autora.

453. Článek 11.4 obdobně začleňuje do Dohody EUSFTA celou Smlouvu WIPO o autorském právu a Smlouvu WIPO o výkonech výkonných umělců a zvukových záznamech. Článek 3 prvně jmenované úmluvy ukládá smluvním stranám použít ustanovení článků 2 až 6 Bernské úmluvy, pokud jde o ochranu upravenou Smlouvou WIPO o autorském právu. Článek 5 odst. 1 posledně jmenované úmluvy pak vymezuje určitá osobnostní práva výkonného umělce.

454. Samostatnou a důležitou úlohu, kterou hrají osobnostní práva, jsem již zdůraznila výše³⁴⁷. Dohoda EUSFTA tuto úlohu jasně uznává. Taková práva jsou však zároveň zjevně neobchodní povahy. Mám tedy za to, že v rozsahu, v němž se kapitola jedenáct vztahuje na neobchodní aspekty duševního vlastnictví, pravomoc Evropské unie uzavřít dané části uvedené kapitoly nemůže být založena na čl. 207 odst. 1 SFEU.

455. Komise neargumentuje tím, že by Evropské unii nicméně příslušela výlučná vnější pravomoc na základě jednoho z důvodů podle čl. 3 odst. 2 SFEU.

456. Jelikož jsou osobnostní práva nezávislá na hospodářských právech duševního vlastnictví (a použijí se společně s nimi)³⁴⁸, mám za to, že taková ustanovení, jaká jsou obsažena v kapitole jedenáct EUSFTA, lze do té míry, v jaké se použijí na neobchodní aspekty práv duševního vlastnictví, považovat za nezbytná k dosažení cílů vnitřního trhu. Na tomto závěru nic nemění skutečnost, že osobnostní práva nebyla případně (dosud) harmonizována³⁴⁹. Takové aspekty kapitoly jedenáct EUSFTA tedy spadají na základě čl. 4 odst. 2 písm. a), čl. 26 odst. 1 a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU do sdílené pravomoci Evropské unie a členských států.

Hospodářská soutěž a související záležitosti (kapitola dvanáct EUSFTA³⁵⁰)

Argumentace zúčastněných stran

457. Komise tvrdí, že kapitola dvanáct v zásadě podporuje a usnadňuje obchod zbožím a službami mezi Evropskou unií a Singapurem. Účelem dané kapitoly je zakázat postupy narušující hospodářskou soutěž s nadnárodními rozměry, jež mohou bránit účinnému přístupu na trh nebo snižovat ekonomické užitky liberalizace obchodu, jíž má Dohoda EUSFTA dosáhnout. Kapitola dvanáct navíc nevede k harmonizaci a výslovně odkazuje na vztah mezi jednáním narušujícím hospodářskou soutěž a mezinárodním obchodem. Má tedy přímé a bezprostřední účinky na obchod, a spadá tudíž v plném rozsahu do výlučné pravomoci Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU. Komise rovněž poukazuje na některé dohody WTO, jejichž součástí jsou prvky politiky hospodářské soutěže.

458. Ostatní zúčastněné strany nepředložily žádné konkrétní argumenty ohledně kapitoly dvanáct.

346 — Článek 9 odst. 1 první věta Dohody TRIPS stanoví, že se členové WTO musí přizpůsobit článkům 1 až 21 Bernské úmluvy a příloze k ní. Ve větě druhé se však doplňuje, že členové WTO nebudou mít práva nebo povinnosti podle Dohody TRIPS, pokud jde o práva udělená podle článku 6bis Bernské úmluvy nebo práva z něho odvozená.

347 — Viz bod 437 tohoto stanoviska.

348 — Viz bod 437 tohoto stanoviska.

349 — Viz bod 109 tohoto stanoviska.

350 — Viz body 92 až 97 přílohy k mému stanovisku.

Analýza

459. Souhlasím s Komisí, že spojitost mezi mezinárodním obchodem a politikou hospodářské soutěže vyplývá již z některých konkrétních ustanovení dohod WTO³⁵¹. Dosud však nebyla přijata žádná komplexní politika WTO ohledně hospodářské soutěže a obchodu³⁵².

460. Naproti tomu je účelem kapitoly dvanáct EUSFTA řešit komplexním způsobem škodlivé účinky na obchod mezi Evropskou unií a Singapurem, jež mohou být způsobeny protisoutěžním jednáním či postupy veřejných či soukromých subjektů. Vyžaduje, aby každá ze smluvních stran zachovala a prosazovala na svém území komplexní právní předpisy upravující dohody mezi podniky, zneužívání dominantního postavení jedním nebo více podniky a spojování podniků, jehož výsledkem je podstatné omezení hospodářské soutěže nebo jež významně brání účinné hospodářské soutěži, pokud mají vliv na vzájemný obchod mezi Evropskou unií a Singapurem³⁵³. Takové jednání narušující hospodářskou soutěž může narušit přínosy liberalizace obchodu, jichž má Dohoda EUSFTA dosáhnout buď tím, že budou devalvována pravidla o přístupu na trh nebo budou omezeny ekonomické užitky, kterých chtějí podniky z jedné smluvní strany dosáhnout obchodováním se svým zbožím či službami na území druhé smluvní strany³⁵⁴.

461. Kapitola dvanáct je rovněž přímo spojena s úpravou obchodu do té míry, v jaké je jejím účelem omezit narušení hospodářské soutěže vyplývající z možnosti každé smluvní strany zřídit nebo zachovat veřejné podniky nebo podniky pověřené zvláštními nebo výlučnými právy³⁵⁵, a upravuje zakázané a jiné subvence³⁵⁶.

462. Článek 12.7 odst. 2 EUSFTA dokládá vztah mezi kapitolou dvanáct a mezinárodním obchodem. Uvedené ustanovení, jež rovněž začleňuje do Dohody EUSFTA ustanovení článku 3 Dohody o SVO (o zakázaných subvencích)³⁵⁷, zakazuje poskytování některých druhů subvencí, „pokud smluvní strana poskytující subvence na žádost druhé smluvní strany neprokáže, že dotčená subvence nemá vliv na obchod druhé smluvní strany, ani s největší pravděpodobností nebude mít“³⁵⁸. Obdobně čl. 12.8 odst. 1 EUSFTA ukládá smluvním stranám „[vyvinout] co největší úsilí“ k řešení narušování hospodářské soutěže způsobeného jinými specifickými subvencemi souvisejícími s obchodem zbožím a službami, „pokud mají nebo by mohly mít vliv na obchod kterékoli ze smluvních stran“, a k odstranění takového narušování soutěže.

463. Skutečnost, že kapitola dvanáct vede do určité míry k harmonizaci pravidel hospodářské soutěže, neznamená, že by jejím cílem bylo sblížení právních předpisů členských států v dané oblasti za účelem zlepšení fungování vnitřního trhu. Kapitola dvanáct spíše rozšiřuje určitá základní pravidla a zásady unijního práva hospodářské soutěže na Singapur s cílem upravit obchod zbožím a službami s touto třetí zemí³⁵⁹. Mezi uvedená pravidla patří články 101 a 102 SFEU, jež upravují dohody mezi podniky či jednání ve vzájemné shodě a zneužití dominantního postavení podniků na trhu, společně s nařízením

351 — Jasným příkladem je Dohoda o SVO, jež je uvedena v příloze 1A k Dohodě o WTO a doplňuje článek XVI GATT (podle článků 12.5 a 12.7 EUSFTA jsou ustanovení Dohody EUSFTA o subvencích založena na Dohodě o SVO). Účelem Dohody o SVO je zakázat a upravit takové poskytování subvencí podnikům, které může narušit hospodářskou soutěž ve prospěch vnitrostátní výroby, a upravit opatření, jež mohou členové WTO přijmout k vyvážení účinků subvencí.

352 — Rané iniciativy v rámci SVO týkající se nutnosti existence mnohostranného rámce ke zvýšení vlivu politiky hospodářské soutěže na mezinárodní obchod a rozvoj a posílení technické pomoci a vytváření kapacit v této oblasti nevyústily v jednání o právu hospodářské soutěže v rámci WTO. Viz „Working Group on the Interaction between Trade and Competition Policy (WGTC) – History, Mandates and Decisions“, dostupné na: www.wto.org/english/tratop_e/comp_e/history_e.htm#cancun; a „The July 2004 package“, dostupné na: www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_package_july04_e.htm.

353 — Článek 12.1 odst. 2 a čl. 12.2 EUSFTA.

354 — Viz čl. 12.1 odst. 1 poslední věta EUSFTA.

355 — Článek 12.3 EUSFTA.

356 — Články 12.5 až 12.8 EUSFTA a příloha 12-A EUSFTA.

357 — Viz čl. 12.7 odst. 1 EUSFTA.

358 — Článek 12.7 odst. 2 druhý pododstavec EUSFTA.

359 — Obdobně viz rozsudek ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, body 66 a 67.

Rady č. 139/2004 o kontrole spojování podniků³⁶⁰. Obdobně odrážejí ustanovení dohody EUSFTA článek 106 SFEU (který se týká veřejných podniků a podniků, kterým členské státy přiznávají zvláštní nebo výlučná práva a podniků pověřených poskytováním služeb obecného hospodářského významu) a články 107 až 109 SFEU (jejichž účelem je zamezit narušení hospodářské soutěže v důsledku státní podpory).

464. Je pravda, že kapitola dvanáct obsahuje také ustanovení týkající se spolupráce a koordinace v oblasti vymáhání právních předpisů, ochrany obchodního tajemství a dalších důvěrných informací, konzultací mezi smluvními stranami ohledně hospodářské soutěže a vyloučení použití kapitol patnáct („Řešení sporů“) a šestnáct („Mechanismus zprostředkování“) na otázky vyplývající z kapitoly dvanáct (s výjimkou článku 12.7 EUSFTA o zakázaných subvencích). Všechna uvedená ustanovení jsou vedlejší povahy ve vztahu k hlavním hmotněprávním povinnostem stanoveným kapitolou dvanáct. Nemění proto nic na mém závěru, že účelem kapitoly dvanáct je podpora, usnadnění nebo úprava obchodu, a tato kapitola má tedy přímé a bezprostřední účinky na obchod zboží a službami.

465. Pokud jde o ustanovení o transparentnosti v oblasti subvencí týkajících se obchodu zbožím a poskytování služeb (článek 12.9 EUSFTA), odkazují tímto na svou analýzu kapitoly čtrnáct a ustanovení o transparentnosti v jiných kapitolách³⁶¹.

466. Mám tedy za to, že kapitola dvanáct spadá v plném rozsahu do výlučné pravomoci Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU.

Necelní překážky obchodu a investicím do výroby obnovitelné energie (kapitola sedm EUSFTA³⁶²) a obchod a udržitelný rozvoj (kapitola třináct EUSFTA³⁶³)

Argumentace zúčastněných stran

Necelní překážky obchodu a investicím do výroby obnovitelné energie

467. *Komise* tvrdí, že Evropská unie má výlučnou pravomoc ve vztahu ke kapitole sedm na základě čl. 207 odst. 1 SFEU. Uvedená kapitola na straně jedné vyžaduje odstranění či snížení překážek obchodu (cel a necelních překážek) a investic a vyžaduje konvergenci právních předpisů za účelem usnadnění obchodu. Na druhé straně má ale také vazby na přímé zahraniční investice: brání smluvním stranám požadovat vytváření partnerství s místními společnostmi.

468. *Parlament* a *Rada* nepředložily žádné konkrétní argumenty týkající se kapitoly sedm.

469. Některé členské státy tvrdí, že cílem kapitoly sedm je snížení emisí skleníkových plynů podporou výroby obnovitelné energie, a souvisí tedy s politikou v oblasti životního prostředí (článek 191 SFEU), a nikoli se společnou obchodní politikou.

360 — Nařízení ze dne 20. ledna 2004 (Úř. věst. 2004, L 24, s. 1; Zvl. vyd. 08/03, s. 40).

361 — Viz body 508 až 513 tohoto stanoviska.

362 — Viz body 13 až 18 přílohy k mému stanovisku.

363 — Viz body 98 až 112 přílohy k mému stanovisku.

Obchod a udržitelný rozvoj

470. Komise tvrdí, že podle čl. 3 odst. 1 písm. e) a čl. 207 odst. 1 SFEU spadá kapitola třináct v celém rozsahu do výlučné pravomoci Evropské unie. Pravomoc týkající se společné obchodní politiky není omezena na přijímání nástrojů, jež mají účinek jen na tradiční aspekty vnějšího obchodu. Rozdíly v úrovních ochrany životního prostředí a zaměstnanosti mezi jednotlivými státy mohou totiž mít přímé a bezprostřední účinky na mezinárodní obchod a investice. Nižší standardy ochrany v jedné ze smluvních stran mohou podporovat obchod a investice na jeho území. Naproti tomu se normy v oblasti životního prostředí a zaměstnanosti mohou stát skrytými překážkami obchodu. Z článku 13.1 odst. 1 EUSFTA mimo jiné vyplývá, že cílem Dohody EUSFTA je rozvíjet a podporovat mezinárodní obchod tak, aby přispíval k udržitelnému rozvoji, který zahrnuje hospodářský rozvoj, sociální rozvoj a ochranu životního prostředí.

471. Komise argumentuje tím, že účelem kapitoly třináct není stanovit nové hmotněprávní povinnosti týkající se ochrany zaměstnanosti a životního prostředí, nýbrž jen potvrzuje stávající mezinárodní závazky. Jejím účelem je zajistit, aby nebyly v důsledku různých úrovní ochrany nepříznivě dotčeny podmínky pro obchod a investice.

472. Komise nespatřuje žádný rozpor mezi kapitolou třináct na straně jedné a čl. 3 odst. 5 SEU a čl. 21 odst. 2 SEU na straně druhé. Článek 3 odst. 5 SEU ukládá Evropské unii, aby do společné obchodní politiky začlenila aspekty týkající se „udržitelného rozvoje této planety“ a „volného a spravedlivého obchodování“. Článek 21 odst. 2 SEU obsahuje rovněž některé cíle související s udržitelným rozvojem.

473. Pokud jde o konkrétní ustanovení kapitoly třináct, Komise argumentuje zejména tím, že existence závazku smluvních stran účinně uplatňovat některé zásady týkající se základních práv v práci, který je obsažen v čl. 13.3 odst. 3 EUSFTA, neodůvodňuje závěr, že by se členské státy měly účastnit uzavření Dohody EUSFTA. Uvedené ustanovení nestanoví konkrétně způsob, jímž mají Singapur a členské státy zajistit účinné uplatňování úmluv Mezinárodní organizace práce (dále jen „MOP“), které ratifikovaly. Článek 13.6 odst. 2 a čl. 13.8 písm. a) EUSFTA navíc pouze potvrzují již přijaté závazky. Jiná ustanovení [jako například čl. 13.8 písm. b) až d)] směřují k odstranění účinků narušujících mezinárodní obchod, a jsou tedy neoddělitelně spojena s mezinárodním obchodem.

474. *Parlament* souhlasí v zásadě se stanoviskem Komise.

475. *Rada* a některé členské státy mají za to, že ačkoli má kapitola třináct spojitost s obchodem, upravuje také neobchodní aspekty práce, ochrany životního prostředí a rybolovu, a jejím cílem je podporovat ochranu zaměstnanosti a životního prostředí, jakož i ochranu biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky. Zmíněná ustanovení kapitoly třináct tedy nemohou být založena na článku 207 SFEU. Rada rovněž tvrdí, že čl. 13.3 odst. 3 a 4 EUSFTA zahrnují minimální harmonizaci právních úprav členských států v oblastech, kde to je vyloučeno Smlouvami. Pokud by taková ustanovení byla součástí společné obchodní politiky, nebyla by slučitelná s čl. 207 odst. 6 SFEU.

476. Rada a některé členské státy navíc tvrdí, že kapitola třináct je zjevně oddělena od zbytku dohody. To dokládá zejména zvláštní systém řešení sporů platný pro tuto kapitolu ³⁶⁴.

477. Rada argumentuje konečně tím, že výlučná pravomoc Evropské unie přijmout závazky týkající se obchodu s rybími výrobky v článku 13.8 EUSFTA vyplývá z čl. 3 odst. 1 písm. d) SFEU (zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky), a nikoli z čl. 3 odst. 1 písm. e) SFEU (společná obchodní politika). Hlavním účelem článku 13.8 je zajistit udržitelné zachování a řízení rybích populací, a nikoli usnadnit, regulovat či upravit obchod.

364 — Článek 13.17 EUSFTA.

Analýza

Obchodní a neobchodní cíle: obecné zásady

478. Společná obchodní politika musí být prováděna s ohledem na zásady a cíle vnější činnosti Evropské unie³⁶⁵, mezi něž patří rozvoj „mezinárodních opatření pro ochranu a zlepšení kvality životního prostředí a udržitelné hospodaření se světovými přírodními zdroji, aby se zajistil udržitelný rozvoj“³⁶⁶. Souhlasím tedy s Komisí, že úroveň ochrany životního prostředí souvisí s mezinárodním obchodem. Podstatné rozdíly mohou narušovat hospodářskou soutěž a obchod; nízké standardy na jednom trhu mohou vést k soutěžním výhodám pro vnitrostátní podniky, a přilákat tak zahraniční investice, a to v neprospěch trhů, kde jsou takové standardy vyšší. Naopak se standardy ochrany životního prostředí lze manipulovat ve snaze dosáhnout ochrannářských cílů³⁶⁷. Z těchto důvodů patří podpora udržitelného rozvoje mezi cíle stanovené v preambuli k Dohodě o WTO³⁶⁸. Obdobné odůvodnění lze použít na vztah mezi ochranou zaměstnanosti a mezinárodním obchodem.

479. To, že společná obchodní politika může rovněž sledovat neobchodní cíle, však neznamená, že kapitoly sedm a třináct automaticky spadají do oblasti působnosti čl. 207 odst. 1 SFEU.

480. Soudní dvůr již poskytl určité vodítko k rozlišení mezi opatřeními, která spadají do oblasti působnosti společné obchodní politiky (poněvadž je jejich účelem především podpora, usnadnění nebo úprava obchodu, a mají tedy na něj přímé a bezprostřední účinky)³⁶⁹, a opatřeními souvisejícími s politikou Evropské unie v oblasti životního prostředí či sociální politikou Unie.

481. Soudní dvůr tak již uznal, že unijní akty, které rovněž sledují cíle, jež nejsou čistě hospodářské povahy (například sociální, environmentální či humanitární cíle), mohou spadat do oblasti působnosti společné obchodní politiky³⁷⁰. V každé relevantní věci však byly součástí dotčené mezinárodní dohody nástroje obchodní politiky: obchodní ujednání o zásobování v řízení o posudku 1/78; poskytnutí celních preferencí ve věci C-45/86; (podmíněný) dovoz zemědělských výrobků ve věci C-62/88, a požadavky na označování (tedy technické překážky obchodu) ve věci C-281/01. Ve všech uvedených případech se jednalo o nástroje s přímými a bezprostředními účinky na obchod dotčenými výrobky či službami.

482. Naproti tomu mezinárodní dohody, které nesouvisí zvláště s obchodem, spadají mimo rámec společné obchodní politiky, i pokud mají nepřímou souvislost s obchodem. V posudku 2/00 Soudní dvůr zohlednil skutečnost, že pravidla týkající se přeshraničních převozů živých modifikovaných organismů obsažená v Cartagenském protokolu o biologické bezpečnosti, přiloženém k Úmluvě o biologické rozmanitosti nejsou omezena na převozy pro obchodní účely. Došel proto k závěru, že hlavním účelem či složkou protokolu je ochrana životního prostředí, a nikoli společná obchodní politika³⁷¹. Obdobně ve věci C-411/06³⁷² Soudní dvůr potvrdil, že účelem nařízení Evropského

365 — Článek 207 odst. 1 poslední věta SFEU.

366 — Článek 21 odst. 2 písm. f) SEU. Rovněž viz čl. 3 odst. 5 SEU a článek 11 SFEU; posledně jmenovaný článek stanoví, že požadavky na ochranu životního prostředí „musí být zahrnuty do vymezení a provádění politik a činností Unie, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje“.

367 — V článku 13.1 odst. 3 EUSFTA se odrážejí obě možnosti.

368 — Uvedený cíl byl rovněž relevantní pro výklad odvolacího orgánu, zejména pokud jde o obecné výjimky v článku XX GATT z roku 1994. Například, viz zpráva odvolacího orgánu (Appellate Body Report), *United States – Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products*, WT/DS58/AB/R, přijatá dne 6. listopadu 1998, DSR 1998:VII, s. 2755, body 129 až 131 a 152 až 155, a zpráva odvolacího orgánu (Appellate Body Report), *India – Certain Measures relating to Solar Cells and Solar Modules*, WT/DS456/AB/R, přijatá dne 14. října 2016, dosud nezveřejněná, bod 5.72.

369 — Viz rozsudek ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675, bod 57 a citovaná judikatura.

370 — Viz zejména posudek 1/78 (Mezinárodní dohoda o přírodním kaučuku) ze dne 4. října 1979, EU:C:1979:224; a rozsudky ze dne 26. března 1987, Komise v. Rada, 45/86, EU:C:1987:163; ze dne 29. března 1990, Řecko v. Rada, C-62/88, EU:C:1990:153, a ze dne 12. prosince 2002, Komise v. Rada, C-281/01, EU:C:2002:761.

371 — Posudek 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, bod 40.

372 — Viz rozsudek ze dne 8. září 2009, Komise v. Parlament a Rada, C-411/06, EU:C:2009:518.

parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 ze dne 14. června 2006 o přepravě odpadů³⁷³ není vymezit vlastnosti, které musejí mít odpady, aby se mohly volně pohybovat na vnitřním trhu nebo v rámci obchodu se třetími zeměmi, nýbrž obecně poskytnout harmonizovaný systém postupů, jimiž lze omezit pohyb odpadů, aby byla zajištěna ochrana životního prostředí³⁷⁴. Uvedené nařízení bylo tedy platně založeno na ustanoveních Smlouvy týkajících se ochrany životního prostředí.

483. Na základě výše uvedeného východiska se budu nyní zabývat otázkou, zda kapitoly sedm a třináct jako celek spadají do společné obchodní politiky.

Necelní překážky obchodu a investicím do výroby obnovitelné energie

484. Účelem kapitoly sedm EUSFTA je ochrana životního prostředí (a potažmo lidského zdraví) ve formě „podpor[y], rozvoj[e] a zvýšení výroby energie z obnovitelných a udržitelných nefosilních zdrojů“, čímž má být dosaženo snížení emisí skleníkových plynů³⁷⁵. Oblast její působnosti je však omezena na opatření, která „mohou mít vliv na obchod a investice mezi smluvními stranami“ v souvislosti s výrobou zelené energie³⁷⁶. Odpověď na otázku, zda Evropské unii přísluší výlučná pravomoc ve vztahu k uvedené kapitole na základě čl. 207 odst. 1 SFEU, závisí na tom, zda je jejím hlavním cílem podpora, usnadnění nebo úprava obchodu, a má tedy přímé a bezprostřední účinky na obchod³⁷⁷.

485. Mám za to, že tomu tak je.

486. Ustanovení kapitoly sedm se týkají především úpravy nástrojů obchodní politiky a odstranění překážek obchodu a investicím. Článek 7.4 tedy upravuje odstranění překážek obchodu a investic, které by mohly ovlivnit výrobu zelené energie, například zákazem „požadavku na místní podíl“ a povinného vytvoření partnerství s místními společnostmi³⁷⁸. Obdobně, účelem článku 7.5 EUSFTA je odstranit technické překážky obchodu s výrobky pro výrobu zelené energie. Všeobecně se uznává, že mezinárodní požadavky, jejichž cílem je zajistit, aby technické předpisy a normy, jakož i postupy pro posuzování shody s technickými předpisy a normami, nevytvářely zbytečné překážky mezinárodního obchodu, spadají do společné obchodní politiky³⁷⁹. Článek 7.6 EUSFTA (týkající se výjimek) a článek 7.7 EUSFTA (týkající se provádění a spolupráce) jsou vedlejší povahy vůči jiným závazkům vyplývajícím z kapitoly sedm, a nejsou tedy rozhodující pro určení, zda daná kapitola spadá do společné obchodní politiky.

487. Z výše uvedeného vyplývá, že cílem kapitoly sedm je upravit a usnadnit obchod související s výrobou zelené energie, a má tudíž přímé a bezprostřední účinky na obchod. Uvedená kapitola tedy spadá v plném rozsahu do výlučné pravomoci Evropské unie podle čl. 207 odst. 1 SFEU.

373 — Úř. věst. 2006, L 190, s. 1.

374 — Rozsudek ze dne 8. září 2009, Komise v. Parlament a Rada, C-411/06, EU:C:2009:518, bod 72.

375 — Článek 7.1 EUSFTA.

376 — Článek 7.3 EUSFTA.

377 — Viz zejména bod 103 tohoto stanoviska.

378 — Článek 7.4 písm. a) a b) EUSFTA.

379 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 33. Soudní dvůr učinil výše uvedený závěr ohledně Dohody o TPO, která se vztahuje zejména na technické předpisy a normy a postupy pro posuzování souladu s technickými předpisy a normami.

488. Uvedený závěr není zpochybněn tvrzením jistého členského státu, že se kapitola sedm může dotýkat práva každého členského státu podle čl. 194 odst. 2 druhého pododstavce SFEU, tedy práva stanovit podmínky pro využívání svých energetických zdrojů, jeho volby mezi různými energetickými zdroji a základní skladby jeho zásobování energií. Ze znění čl. 194 odst. 2 SFEU je zjevné, že jediným jeho účelem je vyjasnit pravomoc Evropské unie přijímat legislativní akty za účelem provádění energetické politiky. Nemůže tedy omezovat samostatný dosah společné obchodní politiky stanovený v čl. 207 odst. 1 SFEU.

Obchod a udržitelný rozvoj

489. Některá ustanovení kapitoly třináct mají zjevně přímou a bezprostřední spojitost s úpravou obchodu. Článek 13.6 odst. 4 EUSFTA řeší konkrétně otázku skrytých omezení obchodu, jež mohou vyplývat z opatření provádějících vícestranné dohody týkající se životního prostředí. Obdobně je účelem článku 13.12 EUSFTA v zásadě zabránit smluvní straně ovlivnit obchod či investice tím, že upustí nebo se jinak odchýlí od svých právních předpisů týkajících se životního prostředí a práce nebo že nebude takové předpisy účinně uplatňovat. Dalšími příklady jsou čl. 13.11 odst. 1 EUSFTA, jehož účelem je zjednodušit a podporovat obchod a investice do zboží a služeb šetrných k životnímu prostředí, a čl. 13.11 odst. 2, v němž se smluvní strany zavazují věnovat zvláštní pozornost snazšímu odstraňování překážek obchodu a investic souvisejících se zbožím a službami šetrnými ke klimatu.

490. I přes vyjádření smluvních stran, že nemají v úmyslu harmonizovat své pracovní či environmentální normy (čl. 13.1 odst. 4 EUSFTA), u celé řady ustanovení kapitoly třináct nicméně platí, že *nezavádějí žádnou podmínku související s obchodem* (tím, že by umožňovala smluvní straně přijmout obchodní sankce v případě nesplnění pracovněprávních či environmentálních norem nebo že by podmiňovala využití konkrétního přínosu obchodu splněním takových norem) ani *jinak neupravují použití nástrojů obchodní politiky* jako prostředku dosažení udržitelného rozvoje.

491. Účelem ustanovení čl. 13.3 odst. 1 a 3, článku 13.4 a čl. 13.6 odst. 2 a 3 EUSFTA tak je v zásadě dosáhnout minimálních standardů ochrany zaměstnanosti a životního prostředí v Evropské unii a v Singapuru, *nezávisle* na jejich možných účincích na obchod. Taková ustanovení tedy zjevně spadají mimo rámec společné obchodní politiky. Na rozdíl od ustanovení některých mezinárodních obchodních dohod uzavřených Evropskou unií, jež obsahují „podstatné prvky“³⁸⁰ a která ukládají povinnost respektovat demokratické zásady a lidská práva, nevyplývá z porušení pracovněprávních a environmentálních norem, na něž odkazují uvedená ustanovení Dohody EUSFTA, právo druhé smluvní strany pozastavit obchodní užítky vyplývající z Dohody EUSFTA. Články 13.16 a 13.17 EUSFTA neopravňují smluvní stranu pozastavit obchodní koncese poskytnuté druhé smluvní straně, pokud druhá smluvní strana nesplní své závazky podle kapitoly třináct³⁸¹. Na rozdíl od zvláštního pobídkového režimu pro udržitelný rozvoj a řádnou správu věcí veřejných (GSP+)³⁸² navíc uvedená ustanovení rovněž nejsou určena k tomu, aby Singapur získal obchodní koncese při splnění daných norem.

492. Článek 13.8 EUSFTA se týká „obchodu s rybími výrobky“. Uznávám, že povinnost stanovená v čl. 13.8 písm. b), tedy povinnost zavést účinná opatření k boji proti nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu, může vést mimo jiné k přijetí nástrojů obchodní politiky nebo zahrnovat opatření směřující k vyloučení použití takových nástrojů (jako jsou subvence, které přispívají k nadměrnému rybolovu nebo vzniku nadbytečných kapacit a jsou spojeny s nezákonným, nehlášeným a neregulovaným rybolovem). V uvedeném ustanovení jsou zmíněny i příklady takových opatření.

380 — Viz například článek 1 Obchodní dohody mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Kolumbií a Peru na straně druhé (Úř. věst. 2012, L 354, s. 3).

381 — Zadáním panelu odborníků, na něž odkazuje článek 13.17 EUSFTA, bylo pouze „vydat [...] zprávu s doporučeními“. Rovněž viz body 523 až 535 tohoto stanoviska.

382 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 978/2012 ze dne 25. října 2012 o uplatňování systému všeobecných celních preferencí a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 732/2008 (Úř. věst. 2012, L 303, s. 1), články 9 až 16.

493. Naproti tomu účelem ustanovení uvedených v jiných písmenech článku 13.8 EUSFTA je v zásadě přispět k udržitelnému zachování a řízení rybích populací smluvními stranami. Například čl. 13.8 písm. a) EUSFTA ukládá smluvním stranám obecně dodržovat dlouhodobá opatření pro zachování a udržitelné využívání populací ryb, jak definují mezinárodní nástroje, jež smluvní strany ratifikovaly, a dodržovat zásady Organizace OSN pro výživu a zemědělství a příslušné nástroje OSN týkající se těchto záležitostí. Dodržení uvedených norem není podmínkou získání obchodních výhod. Stejně tak porušení uvedených závazků nemůže vést k pozastavení koncesí podle dohody EUSFTA³⁸³. Rovněž tak ani písmena c) a d) článku 13.8 EUSFTA nemají přímou a bezprostřední spojitost s mezinárodním obchodem. Nespádají tedy do společné obchodní politiky.

494. Jaké jsou důsledky výše uvedeného pro otázku pravomocí?

495. Mám za to, že čl. 3 odst. 5 a článek 21 SEU a články 9 a 11 SFEU, jichž se dovolává Komise, nejsou pro řešení otázky pravomocí relevantní. Uvedená ustanovení ukládají Evropské unii přispět v rámci svých politik a činností ke splnění některých cílů. Nemohou přitom ovlivnit oblast působnosti společné obchodní politiky stanovenou v článku 207 SFEU. Ze stejného důvodu není podstatné, zda jsou základní práva, na něž odkazuje čl. 13.3 odst. 3 EUSFTA, slučitelná s všeobecnými pracovní právními normami, jež chrání Listina základních práv Evropské unie, jak tvrdí Komise. Uvedené tvrzení se týká hmotněprávní slučitelnosti Dohody EUSFTA se základními právy. Nemůže jím být dotčen dosah pravomocí Evropské unie³⁸⁴.

496. Nemohu přijmout ani tvrzení Komise, že čl. 13.3 odst. 3 a čl. 13.6 odst. 2 EUSFTA nejsou v podstatě „dostatečně normativní“, aby k nim bylo možno přihlížet při analýze rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, pokud jde o kapitolu třináct. Komise se v tomto směru dovolává věci C-377/12³⁸⁵, v níž Soudní dvůr rozhodl, že ustanovení Rámcové dohody o partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Filipínskou republikou na straně druhé³⁸⁶ upravující zpětné přebírání státních příslušníků smluvních stran, dopravu a životní prostředí „neobsahují [...] závazky takového dosahu, aby bylo možné považovat je za závazky, které představují cíle odlišné od cílů rozvojové spolupráce, které nejsou ani druhotné ani nepřímé ve vztahu k těmto posledně uvedeným cílům“³⁸⁷. Jelikož migrace, doprava a životní prostředí *tvoří nedílnou součást rozvojové politiky Evropské unie*, požadavek, aby dohoda o rozvojové spolupráci upravující takové záležitosti byla založena na jiných částech Smlouvy, než je ustanovení týkající se politiky rozvojové spolupráce, by měl prakticky takovou povahu, že by pravomoc a řízení, které jsou upraveny posledně uvedeným ustanovením, byly zbaveny podstaty³⁸⁸. Naproti tomu nedílnou součástí společné obchodní politiky netvoří žádná základní práva v práci ani normy ochrany životního prostředí. Věc C-377/12 tedy není nijak k užítu při analýze kapitoly třináct EUSFTA.

497. Mám za to, že kapitola třináct sestává ze čtyř složek. První z uvedených složek zahrnuje ustanovení spadající do společné obchodní politiky. Druhá a třetí složka zahrnují ustanovení, která se týkají norem ochrany zaměstnanosti a norem ochrany životního prostředí. Čtvrtá složka se týká udržitelného zachování a řízení rybích populací.

383 — Viz články 13.16 a 13.17 EUSFTA a bod 490 tohoto stanoviska.

384 — Uvedené stanovisko podporuje i čl. 51 odst. 2 Listiny, který stanoví, že listina nerozšiřuje oblast působnosti unijního práva nad rámec pravomocí Evropské unie ani nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Evropskou unií ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách.

385 — Rozsudek ze dne 11. června 2014, Komise v. Rada, C-377/12, EU:C:2014:1903.

386 — Evropská unie je smluvní stranou uvedené dohody na základě rozhodnutí Rady 2012/272/EU ze dne 14. května 2012 (Úř. věst. 2012, L 134, s. 3).

387 — Rozsudek ze dne 11. června 2014, Komise v. Rada, C-377/12, EU:C:2014:1903, bod 59.

388 — Rozsudek ze dne 11. června 2014, Komise v. Rada, C-377/12, EU:C:2014:1903, body 38 a 49 a citovaná judikatura.

498. Žádnou z těchto složek nelze považovat jen za nezbytný vedlejší aspekt, který má zajistit účinnost jiných složek Dohody EUSFTA nebo její kapitoly třináct, ani je nelze považovat za složky mimořádně omezeného rozsahu. Nemohu zejména přijmout argument Komise, že z čl. 13.6 odst. 2 EUSFTA (který vyžaduje účinné provedení vícestranných dohod týkajících se životního prostředí, jejichž jsou Evropská unie a Singapur stranami) nevyplývají žádné nové mezinárodní povinnosti smluvních stran. Je pravda, že dotčené ustanovení pouze odkazuje na dřívější vícestranné závazky smluvních stran, pokud jde o ochranu životního prostředí. V jeho důsledku jsou však zmíněné závazky začleněny do Dohody EUSFTA, a stávají se tak na základě *Dohody EUSFTA* použitelnými ve vztahu mezi Evropskou unií a Singapurem. Důsledkem čl. 13.6 odst. 2 je tedy zjevně nový závazek smluvních stran, vymahatelný v souladu s Dohodou EUSFTA.

499. Z toho vyplývá, že rozhodnutí Evropské unie přijmout závazky v rámci každé ze čtyř výše uvedených složek musí mít samostatný právní základ.

500. Pokud jde o první složku, výlučná pravomoc Evropské unie vychází z čl. 3 odst. 1 písm. e) a čl. 207 odst. 1 SFEU. V souladu s čl. 3 odst. 1 písm. d) SFEU a čl. 43 odst. 2 SFEU³⁸⁹ spadá čtvrtá složka do výlučné pravomoci Evropské unie ohledně zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky.

501. Naproti tomu druhá a třetí složka v zásadě spadají do sdílené pravomoci Evropské unie.

502. Ustanovení týkající se norem ochrany zaměstnanosti (druhá složka) lze považovat za nezbytná k dosažení cílů sociální politiky stanovených v článku 151 SFEU, zejména pokud jde o cíle uvedené v čl. 153 odst. 1 písm. a), b) a c) SFEU (zlepšování pracovního prostředí, aby bylo chráněno zdraví a bezpečnost pracovníků; pracovní podmínky; sociální zabezpečení a sociální ochrana pracovníků). Evropská unie má tedy sdílenou pravomoc ohledně uvedené složky na základě čl. 4 odst. 2 písm. b), článku 151 a čl. 153 odst. 1 SFEU a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU.

503. Pokud jde o ustanovení týkající se norem ochrany životního prostředí (třetí složka), postačí uvést, že Evropská unie má podle čl. 191 odst. 1 SFEU pravomoc provádět politiku životního prostředí směřující k zachování, ochraně a zlepšování kvality životního prostředí. Vnější pravomoc Evropské unie uplatňovat politiky životního prostředí, jež vyplývá z čl. 191 odst. 4 SFEU³⁹⁰ a také z první hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU, je sdílena s členskými státy v souladu s čl. 4 odst. 2 písm. e) SFEU.

504. Komise zároveň neargumentuje tím, že by Evropská unie měla výlučnou vnější pravomoc ve vztahu k druhé a třetí složce na základě čl. 3 odst. 2 SFEU. Soudnímu dvoru tedy nepřísluší se zabývat otázkou, zda se na zmíněné složky může případně použít třetí důvod podle uvedeného ustanovení³⁹¹.

389 — Článek 43 odst. 2 SFEU tvoří právní základ pro přijetí ustanovení nezbytných k provádění zejména společné rybářské politiky, na niž odkazuje čl. 3 odst. 1 písm. d) SFEU.

390 — Článek 191 odst. 4 SFEU přiznává Evropské unii pravomoc uzavírat dohody se třetími zeměmi ohledně spolupráce týkající se životního prostředí v oblastech, ve kterých jí přísluší pravomoc.

391 — V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. září 2014, Komise v. Rada, C-114/12, EU:C:2014:2151, bod 75.

Transparentnost a správní a soudní přezkum obecně použitelných opatření (kapitola čtrnáct EUSFTA³⁹² a související ustanovení jiných kapitol³⁹³)

Argumentace zúčastněných stran

505. Komise tvrdí, že kapitola čtrnáct spadá do výlučné pravomoci Evropské unie v oblasti společné obchodní politiky, protože: i) cílem uvedené kapitoly je usnadnit obchod a investice; ii) se daná ustanovení použijí pouze ve vztahu k opatřením, která souvisejí se záležitostmi upravenými jinými kapitolami EUSFTA, a iii) účelem daných ustanovení je vyjasnit a zlepšit stávající ustanovení dohod WTO, zejména článku X GATT z roku 1994. Dotčená ustanovení navíc odrážejí základní aspekty spravedlivého procesu, které tvoří součást obecných zásad unijního práva.

506. *Parlament* ani *Rada* nepředložily žádné konkrétní argumenty týkající se kapitoly čtrnáct.

507. Ke kapitole čtrnáct zaujalo stanovisko jen několik *členských států*. Argumentují přitom tím, že jednak kapitola čtrnáct se týká výkonu vnitrostátní správy, využití správních postupů a soudní ochrany, pokud jde o správní opatření, a jednak Komise ve svých argumentech předpokládá existenci výlučné pravomoci Evropské unie, pokud jde o všechny ostatní části EUSFTA. Do té míry, v jaké je účelem kapitoly čtrnáct provést ostatní části Dohody EUSFTA, u kterých nemá Evropská unie výlučnou pravomoc, však nemůže tato kapitola spadat do výlučné pravomoci Evropské unie. Stejně tak se samotná ustanovení kapitoly čtrnáct netýkají zvláště mezinárodního obchodu. Konečně ustanovení článků 14.5 a 14.6 EUSFTA související se spravedlností nespádají do výlučné ani sdílené pravomoci Evropské unie: spadají mimo oblast působnosti čl. 81 odst. 2 SFEU (týkajícího se justiční spolupráce v občanských věcech).

Analýza

508. Kapitola čtrnáct stanoví povinnosti v oblasti transparentnosti, konzultací a lepší správy, jež se vztahují na právní předpisy, soudní rozhodnutí, postupy a správní rozhodnutí, jež mohou mít dopad na jakoukoli záležitost, jíž se týká Dohoda EUSFTA (takzvaná „obecně použitelná opatření“)³⁹⁴. Zmíněná kapitola byla začleněna do dohody zejména z důvodu dopadu příslušných právních prostředků na obchod a investice mezi smluvními stranami³⁹⁵. Povinnosti uvedené v kapitole čtrnáct se použijí společně s obdobnými povinnostmi stanovenými v jiných kapitolách Dohody EUSFTA, které mají obdobné cíle³⁹⁶.

509. Kapitola čtrnáct se tedy použije horizontálně na všechny kapitoly EUSFTA a *jen* ohledně záležitostí upravených v daných kapitolách. Mám tedy za to, že hlavním účelem kapitoly čtrnáct *není* upravit správní postupy a soudní ochranu jako takové. Povinnosti stanovené v předmětné kapitole se použijí jen tehdy, mají-li obecně použitelná opatření dopad na záležitosti upravené Dohodou EUSFTA. Jejich cílem a funkcí je zajistit, aby úprava hmotněprávních otázek podléhajících Dohodě EUSFTA byla účinná, funkční a vymahatelná³⁹⁷. Ustanovení kapitoly čtrnáct (a zvláštní ustanovení týkající se stejného předmětu v jiných kapitolách) se nepoužijí samostatně. Mají vedlejší povahu, ale současně mají zásadní význam pro hladké fungování Dohody EUSFTA.

392 — Viz body 113 až 118 přílohy k mému stanovisku.

393 — Viz body 7, 8, 10, 12, 15, 35, 37, 41, 42, 58, 72 až 75, 82, 88, 89, 95 a 96 přílohy k mému stanovisku.

394 — Článek 14.1 písm. a) EUSFTA.

395 — Viz čl. 14.2 odst. 1 EUSFTA.

396 — Viz poznámku pod čarou 393 výše. Do té míry, v jaké se takové povinnosti stanovené v jednotlivých kapitolách dohody s ohledem na transparentnost a správní a soudní přezkum liší od ustanovení kapitoly čtrnáct, mají taková zvláštní pravidla v jiných kapitolách přednost (článek 14.8 EUSFTA).

397 — Viz například rozsudek ze dne 22. října 2013, Komise v. Rada, C-137/12, EU:C:2013:675.

510. Transparentnost, konzultace a správa obecně použitelných opatření ohledně záležitostí spadajících do společné obchodní politiky mají navíc zásadní význam pro omezení či odstranění překážek obchodu. Nedostatek transparentnosti, spravedlnosti a právní jistoty může totiž být sám o sobě překážkou obchodu³⁹⁸. Nebudou-li mít obchodníci a investoři přístup ke spravedlivému procesu a nebudou-li dány záruky zajišťující, aby se daní obchodníci a investoři i vlády mohli seznámit s obecně použitelnými opatřeními souvisejícími s obchodem a investicemi a přizpůsobit se jim, může dojít ke ztrátě výhod liberalizace obchodu, jež vyplývají z hmotněprávních pravidel stanovených Dohodou EUSFTA. Kromě toho, pokud taková opatření nebudou ve skutečnosti uplatňována nebo nemohou-li být při neexistenci dostatečných pojištění prakticky realizovány konkrétní transakce, mohou být dotčeny podmínky hospodářské soutěže. Obchodníci se mohou rozhodnout upustit od obchodování či investic nebo může dojít k prodloužení s jejich transakcemi či zvýšení souvisejících nákladů.

511. Na základě uvedených východisek mám za to, že se společná obchodní politika vztahuje na pravidla a rozhodnutí o zveřejnění, správě a správním a soudním přezkumu obecně použitelných opatření, která mají dopad na záležitosti podléhající Dohodě EUSFTA, jež mají zvláštní spojitost s mezinárodním obchodem či investicemi. Ačkoli se povinnosti v tomto ohledu nevztahují na hmotněprávní obsah uvedených opatření, mají, stejně jako hmotněprávní závazky, zásadní význam pro dosažení cíle, kterým je podpora a usnadnění obchodu a investic, a mají přímé a bezprostřední účinky na obchod.

512. Mám za to, že uvedené povinnosti plní obdobnou funkci v rámci jiných vnějších politik, než je společná obchodní politika, jež jsou relevantní pro záležitosti upravené Dohodou EUSFTA. Při uzavírání dohod se třetími státy, pokud jde o jiné otázky spadající do sdílené či výlučné pravomoci Evropské unie (jako je doprava, ochrana životního prostředí nebo podpora portfoliových investic), musí pravomoc Evropské unie zahrnovat pravomoc rozhodnout o ustanoveních směřujících k zajištění účinnosti závazků, které Evropská unie převezme. Pokud tak například třetí země odmítne státním příslušníkům členských států Evropské unie přístup k soudnímu přezkumu ohledně obecně použitelných opatření v oblasti životního prostředí, může dojít k narušení hmotněprávních závazků týkajících se ochrany životního prostředí, je-li takový soudní přezkum zároveň dostupný za srovnatelných podmínek jejím vlastním státním příslušníkům.

513. Mám tedy za to, že rozdělení pravomocí ohledně ustanovení týkajících se transparentnosti a správního a soudního přezkumu obecně použitelných opatření (v kapitole čtrnáct či jiných kapitolách) musí odpovídat rozdělení hmotněprávních pravomocí.

Řešení sporů a zprostředkování (kapitola devět oddíl B³⁹⁹ a kapitoly třináct, patnáct a šestnáct EUSFTA⁴⁰⁰)

Argumentace zúčastněných stran

514. *Komise* tvrdí, že Evropská unie má výlučnou pravomoc ohledně všech ustanovení o ŘSIS uvedených v oddílu B kapitoly devět. Zmíněná pravomoc nutně vyplývá z pravomoci týkající se hmotněprávních ustanovení dohody, jež jsou uplatňována a vykládána při použití mechanismu řešení sporů. To rovněž znamená, že Evropská unie nese v zásadě výlučnou mezinárodněprávní odpovědnost za jakékoli porušení takových ustanovení. Evropská unie může v rámci unijního práva rozhodnout o rozdělení finanční odpovědnosti spojené s mechanismem ŘSIS mezi Evropskou unií a členské státy

398 — Z tohoto důvodu obsahují dohody WTO široký soubor závazků, jejichž účelem je zaručit ochranu proti takovým překážkám souvisejícím s přípravou, přijetím, vstupem v platnost, zveřejněním, provedením, oznámením a správou a (správním a soudním) přezkumem opatření. Například viz článek X GATT z roku 1994.

399 — Viz body 61 až 67 přílohy k mému stanovisku.

400 — Viz body 111, 112 a 119 až 123 přílohy k mému stanovisku.

a pověřit členské státy, aby jednaly v postavení žalované strany (a nesly tedy případnou finanční odpovědnost), jsou-li odpovědné za sporné zacházení, ledaže takové zacházení je vyžadováno unijním právem. To je přesně účel nařízení č. 912/2014⁴⁰¹, které se vztahuje na všechny dohody, jichž je Evropská unie smluvní stranou a které upravují mechanismus ŘSIS. Pravidla o rozdělení odpovědnosti stanovená uvedeným nařízením se použijí tehdy, pokud Evropská unie stanoví podle čl. 9.15 odst. 2 EUSFTA žalovanou stranu ve sporu mezi investorem a státem.

515. Komise neuvedla žádné konkrétní argumenty ve vztahu k článku 13.16 EUSFTA („Vládní konzultace“) či článku 13.17 EUSFTA („Panel odborníků“).

516. Pokud jde o kapitoly patnáct („Řešení sporů“) a šestnáct („Mechanismus zprostředkování“), Komise tvrdí, že uvedené kapitoly jsou nezbytné k zajištění účinného vymáhání práv a povinností na základě Dohody EUSFTA a odpovídají ustálené mezinárodní praxi. Jelikož Evropské unii přísluší výlučná pravomoc ohledně částí Dohody EUSFTA, na něž se vztahují kapitoly patnáct a šestnáct, má také výlučnou pravomoc ohledně daných kapitol.

517. *Parlament* v zásadě sdílí stanovisko Komise.

518. *Rada* argumentuje tím, že jelikož Evropská unie nemá legislativní pravomoc ve vztahu k diplomatické ochraně (článek 9.28 EUSFTA), nemůže mít v žádném případě výlučnou pravomoc podepsat a uzavřít EUSFTA. Nehledě na čl. 23 odst. 1 SFEU přísluší rozhodnutí o tom, zda poskytnout členským státům v určitém případě diplomatickou ochranu, či nikoli. *Rada* podpůrně tvrdí, že pravomoc Evropské unie ohledně článku 9.28 EUSFTA je omezena na spory týkající se přímých zahraničních investic.

519. *Rada* nepředložila žádné konkrétní argumenty týkající se kapitol patnáct a šestnáct.

520. Zatímco většina *členských států*, které předložily písemné vyjádření, se ve svých vyjádřeních zabývá (obsáhle) oddílem B kapitoly devět, jejich vyjádření ke kapitolám patnáct a šestnáct jsou mnohem stručnější. Některé členské státy se na jednání zaměřily na ustanovení článku 9.28 EUSFTA, který se týká diplomatické ochrany.

521. Pokud jde o kapitolu devět oddíl B, argumentují zaprvé tím, že jelikož nemá Evropská unie výlučnou pravomoc ohledně jiných druhů investic, než jsou přímé zahraniční investice, nemůže jí příslušet výlučná pravomoc ve vztahu k danému oddílu, který se týká přímých zahraničních investic i jiných druhů investic. Jelikož navíc Dohoda EUSFTA stanoví mechanismus řešení sporů, v jehož rámci mohou být členské státy označeny za žalovanou stranu, mohou ústavněprávní předpisy některých členských států vyžadovat, aby se tyto státy účastnily uzavření dané dohody.

522. *Rada* a členské státy nepřednesly žádné konkrétní argumenty ohledně článků 13.16 a 13.17 EUSFTA kromě toho, že se dovolávaly článku 13.17 na podporu svého stanoviska ohledně pravomoci Evropské unie ve vztahu k hmotněprávním ustanovením kapitoly třináct.

401 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 912/2014 ze dne 23. července 2014, kterým se stanoví rámec pro řešení finanční odpovědnosti v souvislosti s rozhodčími soudy pro řešení sporů mezi investorem a státem zřízenými mezinárodními dohodami, jichž je Evropská unie stranou (Úř. věst. 2014, L 257, s. 121).

Analýza

523. Mám za to, že rozdělení pravomocí, pokud jde o mechanismy řešení sporů týkajících se výkladu a použití různých ustanovení Dohody EUSFTA, má akcesorickou povahu ve vztahu k rozdělení hmotněprávních pravomocí. To platí jednak pro kapitoly patnáct a šestnáct, které se použijí horizontálně, a jednak pro jiné kapitoly, které upravují zvláštní formy řešení sporů (například kapitolu devět oddíl B, týkající se investic, a kapitolu třináct, upravující obchod a udržitelný rozvoj).

524. Toto rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy je upraveno výhradně Smlouvami. Ustanovení vnitrostátního právního řádu, i když ústavní povahy, nejsou způsobilá takové rozdělení změnit⁴⁰².

525. Z posudků 1/91, 1/09 a 2/13 vyplývá, že má-li Evropská unie pravomoc ohledně hmotněprávních ustanovení mezinárodní dohody, přísluší jí také pravomoc ohledně mechanismů řešení sporů, jejichž účelem je zajistit účinné vymáhání daných ustanovení. Takové mechanismy pouze napomáhají dosažení hlavních cílů dohody, a jsou tedy akcesorické ve vztahu k (hmotněprávním) normám, k nimž se vztahují⁴⁰³.

526. Uvedený závěr se vztahuje na horizontální mechanismus řešení sporů v kapitole patnáct i na konkrétní mechanismy řešení sporů stanovené v kapitole devět oddílu B a v kapitole třináct⁴⁰⁴. Na rozdíl od některých členských států nemá podle mého názoru *samotná* okolnost, že mechanismus ISDS přiznává investorovi z jedné smluvní strany právo zahájit rozhodčí řízení proti druhé smluvní straně, žádný vliv na rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy. Smluvní strany se totiž rozhodly zvolit uvedený druh řešení sporů týkající se investic namísto (nebo vedle) systému mezistátního řešení sporů. Výše uvedená skutečnost tedy souvisí se *způsobem* výkonu vnější pravomoci, a nikoli s existencí či povahou takové pravomoci.

527. Stejně odůvodnění platí i pro takové mechanismy zprostředkování, jaké jsou stanoveny v příloze 9-E (konkrétně, pokud jde o spory mezi investorem a státem), a v kapitole šestnáct. Jejich účelem je také zajistit účinné provedení ustanovení Dohody EUSFTA, na něž se vztahují.

528. Na mém závěru nemění nic ani argument (přednesený jedním členským státem), že článek 9.16 EUSFTA sice upravuje rozhodčí řízení pod záštitou střediska pro řešení investičních sporů (International Centre for Settlement of Investment Disputes; dále jen „ICSID“), Evropská unie se však nemůže stát smluvní stranou Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států, jež byla podepsána dne 18. března 1965. Je pravda, že smluvními stranami takové úmluvy mohou být jen státy⁴⁰⁵. Soudní dvůr však již rozhodl, že mezinárodněprávní překážka pravomoci Evropské unie uzavřít mezinárodní dohodu se netýká rozsahu vnější pravomoci Evropské unie, jež musí být určena výlučně na základě unijního práva. Taková překážka nebrání Evropské unii vykonat svou vnější pravomoc prostřednictvím členských států jednajících společně v jejím zájmu⁴⁰⁶. V každém případě je rozhodčí řízení ICSID pouze jedním z mechanismů řešení sporů uvedených v článku 9.16 EUSFTA.

529. Vzhledem k tomu, že mají mechanismy řešení sporů a zprostředkování vedlejší povahu, musí být rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy ohledně takových mechanismů nutně stejné jako u hmotněprávních ustanovení, k nimž se vztahují. Jinými slovy, uvedené mechanismy nejsou samy o sobě způsobilé změnit rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a její členskými státy.

402 — Posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 20.

403 — Viz posudky 1/91 (První posudek k Dohodě o EHP) ze dne 14. prosince 1991, EU:C:1991:490, body 40 a 70; 1/09 (Dohoda o vytvoření jednotného systému pro řešení sporů týkajících se patentů) ze dne 8. března 2011, EU:C:2011:123, bod 74, a 2/13 (Přistoupení Evropské unie k EÚLP) ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 182.

404 — Vztahuje se obdobně také na konkrétní ustanovení týkající se řešení sporů v článcích 13.16 a 13.17 EUSFTA.

405 — Článek 67 úmluvy.

406 — V tomto ohledu viz posudek 2/91 (Úmluva MOP č. 170) ze dne 19. března 1993, EU:C:1993:106, body 3 až 5. V uvedené věci bránily stanovy MOP (tehdejšímu) Evropskému společenství, aby samo uzavřelo Úmluvu č. 170.

530. Argument, podle něhož Evropská unie nemůže mít výlučnou pravomoc sjednat kapitolu devět oddíl B EUSFTA, jelikož se členské státy mohou stát žalovanou stranou ve sporu týkajícím se investic, a nést tak případnou finanční zátěž vyplývající z rozhodnutí v takovém sporu⁴⁰⁷, mne proto nepřesvědčil.

531. Pravidla o rozdělení finanční odpovědnosti mezi Evropskou unií a její členské státy stanovená v nařízení č. 912/2014 se navíc nedotýkají rozdělení pravomocí podle Smluv. V úvodní části čl. 1 odst. 1 nařízení č. 912/2014 je výslovně stanoveno, že zmíněné nařízení platí, „[a]niž je dotčeno rozdělení pravomocí stanovené ve Smlouvě o fungování EU“⁴⁰⁸, a dotčené nařízení musí samo odpovídat pravidlům stanoveným Smlouvami, pokud jde o pravomoci⁴⁰⁹.

532. Soudní dvůr v každém případě již rozhodl, že pokud jde o rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a její členské státy ohledně uzavření mezinárodní dohody, není důležité, že povinnosti a finanční zátěž spojené s uzavřením dohody nesou přímo členské státy⁴¹⁰. Součástí vnitřní či vnější činnosti Evropské unie v rámci její pravomoci nemusí nutně být přenos povinností a finanční zátěže spojených s takovou činností na orgány Unie; účelem zmíněných pravidel je pouze nahradit jednostranné kroky členských států společnou akcí založenou na jednotných zásadách jménem celé Evropské unie⁴¹¹.

533. Mám za to, že se uvedené odůvodnění použije *a fortiori* na finanční zátěž, již nese členský stát v důsledku vydání konečného nálezu rozhodčího tribunálu, podle něhož daný členský stát uplatnil opatření neslučitelná s pravidly Dohody EUSFTA ohledně ochrany investic.

534. Pro úplnost dodávám, že v posudku 1/78 Soudní dvůr v zásadě rozhodl, že pokud mezinárodní dohoda stanoví finanční mechanismus, který představuje „základní rys“ dané dohody, pak taková skutečnost může sama o sobě odůvodnit účast členských států na jejím uzavření, do té míry, v jaké výslednou finanční zátěž nesou přímo členské státy ze svých rozpočtů⁴¹². Nemám za to, že by uvedené odůvodnění platilo pro finanční zátěž, jež může pro členské státy vyplývat z mechanismu ŘSIS podle Dohody EUSFTA. Taková případná finanční zátěž by vyplývala z opomenutí členského státu řádně plnit své závazky podle Dohody EUSFTA. Nelze ji tedy srovnávat s finanční zátěží, již se zabýval Soudní dvůr v posudku 1/78.

535. Mám tedy za to, že Evropská unie má pravomoc sjednat mechanismy řešení sporů a zprostředkování stanovené v kapitole devět oddílu B a v kapitolách třináct, patnáct a šestnáct EUSFTA. V důsledku sdílené pravomoci Evropské unie ohledně určitých ustanovení Dohody EUSFTA, k nimž se uvedené kapitoly vztahují, sdílí Evropská unie tuto pravomoc s členskými státy. Do té míry, v jaké Evropské unií přísluší výlučná pravomoc ohledně určitých ustanovení Dohody EUSFTA, může sama sjednat kapitolu devět oddíl B, články 13.16 a 13.17 a kapitoly patnáct a šestnáct EUSFTA.

536. Zdůrazňuji, že mé závěry se zde týkají pouze pravomoci. Nezabývala jsem se a nevyjadřuji své stanovisko k věcné slučitelnosti kapitoly devět oddílu B s hmotněprávními ustanoveními Smluv. Uvedená otázka nespadá do předmětu žádosti Komise o posudek⁴¹³.

407 — To vyplývá z čl. 9.11 odst. 2 a čl. 9.15 odst. 2 EUSFTA, ve spojení s článkem 9.24, podle něhož může tribunál přiznat finanční odškodnění a případné úroky a také restituci majetku.

408 — Rovněž viz Společné prohlášení Evropského parlamentu, Rady a Komise připojené k nařízení č. 912/2014.

409 — V každém případě čl. 9.15 odst. 2 EUSFTA, podle něhož Evropská unie určí žalovanou stranu do dvou měsíců od data obdržení oznámení o záměru zahájit rozhodčí řízení, neodkazuje (ať už výslovně či implicitně) na uvedené nařízení.

410 — Posudek 1/75 (Dohoda OECD o standardu pro místní výdaje) ze dne 11. listopadu 1975, EU:C:1975:145, s. 1364. Rovněž viz posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 21.

411 — V tomto smyslu viz posudek 1/75 (Dohoda OECD o standardu pro místní výdaje) ze dne 11. listopadu 1975, EU:C:1975:145, bod 1364.

412 — Posudek 1/78 (Mezinárodní dohoda o přírodním kaučuku) ze dne 4. října 1979, EU:C:1979:224, bod 60. Rovněž viz posudek 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 21.

413 — Viz bod 85 tohoto stanoviska.

537. Nejsem konečně přesvědčena o správnosti argumentu, že Evropské unii *nemůže* příslušet výlučná pravomoc ve vztahu ke kapitole devět oddílů B z důvodu ustanovení článku 9.28 EUSFTA. Hlavní námitka vůči uvedenému ustanovení spočívá v tom, že Evropská unie údajně postrádá pravomoc v oblasti diplomatické ochrany.

538. Jelikož by tato otázka měla zásadní význam jen tehdy, kdyby Soudní dvůr rozhodl, že Evropské unii přísluší výlučná pravomoc ve vztahu ke všem ostatním částem Dohody EUSFTA, budu pro účely dalšího rozboru předpokládat, že tomu tak skutečně je.

539. Diplomatická ochrana se týká procesů, jimiž stát, jehož je poškozená osoba státním příslušníkem, uplatňuje odpovědnost jiného státu za újmu vzniklou jednomu ze svých státních příslušníků, která byla způsobena protiprávním jednáním či opominutím takového druhého státu, s cílem zajistit ochranu svému státnímu příslušníkovi a dosáhnout náhrady⁴¹⁴. Nebo – jak uvedl Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti – „stát tím, že převezme nároky jednoho ze svých subjektů a uchýlí se k diplomatickým krokům nebo zahájí jeho jménem mezinárodní soudní řízení, ve skutečnosti uplatňuje svá vlastní práva – své právo zajistit, jménem svých subjektů, respektování pravidel mezinárodního práva“⁴¹⁵. V rámci mezinárodního obyčejového práva platí, že před tím, než stát poskytne diplomatickou ochranu svým poškozeným státním příslušníkům, musí takové osoby nejprve vyčerpat vnitrostátní právní prostředky⁴¹⁶.

540. Jednotlivci postupně získávají více individuálních práv podle mezinárodního práva, včetně práv dovolávat se ochrany proti svému vlastnímu státu a proti hostitelským státům, a diplomatická ochrana tak nyní stojí vedle prostředků, které umožňují jednotlivcům vykonat svá práva přímo (jako jsou mechanismy ŘSIS)⁴¹⁷. Podle Komise pro mezinárodní právo „postupy řešení sporů upravené ? dvoustrannými investičními dohodami? a ?ICSID? jsou pro zahraniční investory výhodnější než systém diplomatické ochrany podle mezinárodního obyčejového práva, neboť umožňují investorovi přímý přístup k mezinárodnímu rozhodčímu řízení, odstraňují politickou nejistotu spojenou s fakultativní povahou diplomatické ochrany a překonávají podmínky uplatňování diplomatické ochrany“⁴¹⁸.

541. Komise potvrdila, že článek 9.28 EUSFTA je založen na úmluvě ICSID⁴¹⁹.

542. Mám za to, že článek 9.28 EUSFTA se týká vztahu mezi příslušností rozhodčích tribunálů ve smyslu kapitoly devět oddílů B (dále jen „rozhodčí tribunál podle kapitoly devět EUSFTA“) na straně jedné a jinými (vnitrostátními a mezinárodními) soudy a tribunály a jinými procesy uplatňování odpovědnosti druhé smluvní strany (čl. 9.28 odst. 1) a rozhodčími tribunály ve smyslu kapitoly patnáct EUSFTA (dále jen „rozhodčí tribunál podle kapitoly patnáct EUSFTA“) (čl. 9.28 odst. 2), na straně druhé. Pokud smluvní strana a investor z druhé smluvní strany souhlasí s předložením svého sporu k rozhodčímu řízení podle kapitoly devět oddílů B, takový spor nemůže být (zásadně) předložen

414 — Hlavní rysy diplomatické ochrany popsala Komise OSN pro mezinárodní právo tak, že spočívají „[...] v tom, že stát formou diplomatických kroků nebo jinými mírovými prostředky uplatňuje odpovědnost jiného státu za újmu způsobenou mezinárodně protiprávním jednáním daného státu fyzické nebo právnické osobě, která je státním příslušníkem prvně jmenovaného státu, a to s cílem přimět takový druhý stát, aby se zhostil své odpovědnosti“. Komise OSN pro mezinárodní právo, návrh článků o diplomatické ochraně s komentáři (2006), přijatý Komisí pro mezinárodní právo na jejím padesátém osmém zasedání a předložený Valnému shromáždění v rámci zprávy Komise o výstupech z daného zasedání (A/61/10), *Yearbook of the International Law Commission*, 2006, svazek II část druhá (dále jen „návrh článků o diplomatické ochraně sestavený Komisí OSN pro mezinárodní právo“), článek 1 a komentář k čl. 1 odst. 2.

415 — Stálý soud mezinárodní spravedlnosti, *Mavrommatis Palestine Concessions* (Řecko v. Spojené království), P. C. I. J. Reports, 1924, Series A, č. 2, s. 12. Rovněž viz *Mezinárodní soudní dvůr, Case concerning the Barcelona Traction Light and Power Company Limited (Belgie v. Španělsko)*, druhá fáze řízení, 5. února 1970, I. C. J. Reports 1970, s. 3, bod 78.

416 — Mezinárodní soudní dvůr, *Interhandel case (Švýcarsko v. Spojené státy americké)*, předběžné námitky, rozsudek ze dne 21. března 1959, I. C. J. Reports 1959, s. 6, na s. 27. Rovněž viz návrh článků o diplomatické ochraně sestavený Komisí OSN pro mezinárodní právo, článek 14 a komentář k uvedenému ustanovení.

417 — K historickému přehledu uvedeného vývoje viz například Parlett, K., *The Individual in the International Legal System: Continuity and Change in International Law* (Cambridge University Press, 2011), s. 47 až 123 („Jednotlivec a mezinárodní nároky“).

418 — Návrh článků o diplomatické ochraně sestavený Komisí OSN pro mezinárodní právo, komentář k čl. 17 odst. 2.

419 — Článek 27 odst. 1 úmluvy ICSID stanoví, že „[ž]ádný smluvní stát neposkytne diplomatickou ochranu ani nepodá mezinárodní žalobu, pokud jde o spor, s jehož předložením rozhodčímu tribunálu podle tohoto oddílu jeden z jejich státních příslušníků a druhý smluvní stát souhlasili nebo který takto předložili, pokud tato druhá strana splnila a dodržela nálezy v tomto sporu vydané“.

žádnému jinému soudu či tribunálu na základě diplomatické ochrany nebo mezinárodní žaloby. Platí zde dvě výjimky: zaprvé když smluvní strana nesplnila či nedodržela nález vydaný rozhodčím tribunálem podle kapitoly devět EUSFTA (čl. 9.28 odst. 1) a zadruhé když má příslušnost projednat spor ohledně obecně použitelného opatření rozhodčí tribunál podle kapitoly patnáct EUSFTA (čl. 9.28 odst. 2).

543. Mám za to, že pokud mechanismy řešení sporů souvisejí s výkladem a použitím ustanovení mezinárodní dohody, která spadá do výlučné pravomoci Evropské unie, může Evropská unie rozhodnout i o ustanoveních, jež vymezují (výlučnou) jurisdikci plynoucí z takových mechanismů.

544. Podle článku 23 prvního pododstavce SFEU mohou být diplomatické či konzulární orgány členského státu za určitých okolností povinny poskytnout ochranu státním příslušníkům jiného členského státu, jako by se jednalo o jejich vlastního státního příslušníka. Unijní právo tak rozšiřuje kategorii osob, které mohou využít diplomatické ochrany poskytované členským státem. Členským státům jinak přísluší pravomoc rozhodnout o diplomatické ochraně. Uvedenou pravomoc je však třeba vykonat v souladu s pravomocí, kterou Smlouvy svěřují Evropské unii, tj. v souladu s pravomocí podřídit se jurisdikci plynoucí z mechanismů řešení sporů souvisejících s ustanoveními mezinárodní dohody, která spadá (na základě této hypotézy) do její výlučné pravomoci.

Institucionální, obecná a závěrečná ustanovení (kapitola sedmnáct EUSFTA⁴²⁰)

Argumentace zúčastněných stran

545. *Komise* tvrdí, že účelem kapitoly sedmnáct je vytvořit institucionální a procesní rámec zajišťující účinnost Dohody EUSFTA. Tedy vzhledem k tomu, že ustanovení kapitoly sedmnáct jsou ve vztahu k ostatním částem Dohody EUSFTA vedlejší povahy, přísluší Evropské unii rovněž výlučná pravomoc ohledně této kapitoly. Uvedený závěr platí také pro ustanovení o výjimkách týkajících se daní (článek 17.6), běžného účtu a pohybů kapitálu (článek 17.7), státních investičních fondů (článek 17.8), opatření k ochraně platební bilance (článek 17.9), bezpečnosti (článek 17.10) a zveřejňování informací (článek 17.11).

546. *Parlament* ani *Rada* nezaujaly žádné stanovisko ke kapitole sedmnáct.

547. Uvedenou kapitolou se zabýval jen jeden *členský stát*, podle něhož nic nedokládá, že se článek 17.6 EUSFTA týká zvláště mezinárodního obchodu, a dané ustanovení jde v každém případě nad rámec pravomocí svěřených Evropské unii Smlouvami v daňových otázkách.

Analýza

548. Ustanovení kapitoly sedmnáct EUSFTA, jež mají čistě procesní či institucionální rozměr, jsou běžná v mezinárodních (obchodních) dohodách. Zmíněná ustanovení zřizují orgány, jimž jsou podle dohody svěřeny konkrétní úkoly, a upravují jejich fungování (články 17.1, 17.2 a 17.3), upravují vztah mezi předmětnou dohodou a jinými mezinárodními závazky smluvních stran (články 17.3 a 17.17) a stanoví pravidla pro změny (článek 17.5), vstup v platnost (článek 17.12), dobu platnosti (článek 17.13), plnění povinností (článek 17.14), účinek dohody na právní úpravy členských států (článek 17.15), rozsah působnosti dohody a závazná znění (články 17.16 a 17.20), budoucí přistoupení k Evropské unii a územní působnost dohody (články 17.18 a 17.19). Jelikož jsou uvedená ustanovení čistě akcesorické povahy, nemohou měnit rozdělení pravomocí mezi Evropskou unii a členské státy, pokud jde o jiná ustanovení Dohody EUSFTA.

420 — Viz body 124 až 130 přílohy k mému stanovisku.

549. Ostatní ustanovení kapitoly sedmnáct mají více hmotněprávní povahu.

550. Účelem článku 17.6 EUSFTA („Daně“) (ve spojení s ujednáním č. 1) je vyjasnit dosah Dohody EUSFTA, pokud jde o daňová opatření, a zachovat pravomoc Singapuru i Evropské unie či jejích členských států provádět svou vlastní daňovou politiku. Uvedené ustanovení má tedy akcesorickou povahu ve vztahu k ostatním částem Dohody EUSFTA – nejedná se o samostatnou složku dohody.

551. Totéž platí i pro článek 17.9 EUSFTA („Omezení v zájmu ochrany platební bilance“). Zmíněné ustanovení umožňuje kterékoli smluvní straně, má-li vážné potíže s platební bilancí a s vnější finanční situací, omezit výhody vyplývající z Dohody EUSFTA ve vztahu k obchodu zbožím, službám a usazování, platbám a převodům v souvislosti s investicemi. Je tedy relevantní jen ve vztahu k jiným ustanovením Dohody EUSFTA, ve vztahu k nimž tvoří výjimku. Uvedené ustanovení tedy není samostatnou složkou dohody. Obdobně článek 17.10 („Bezpečnostní výjimky“) a článek 17.11 („Zveřejňování informací“) mají čistě akcesorickou povahu ve vztahu k ostatním částem Dohody EUSFTA.

552. Článek 17.7 („Běžný účet a pohyb kapitálu“) a článek 17.8 („Státní investiční fondy“) obsahují konečně pravidla, jež jsou nezávislá na ostatních ustanoveních Dohody EUSFTA. Uvedená ustanovení mají však velmi omezený dosah, a nelze je tedy považovat za samostatnou složku Dohody EUSFTA.

553. Mám tedy za to, že ustanovení kapitoly sedmnáct EUSFTA jsou čistě akcesorické povahy ve vztahu k ostatním ustanovením dané dohody nebo mají velmi omezený dosah, a z těchto důvodů nejsou způsobilá změnit rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a její členské státy, pokud jde o různé složky Dohody EUSFTA.

Posouzení vnější pravomoci Evropské unie uzavřít dohodu EUSFTA

554. Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že pro účely posouzení rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy je třeba Dohodu EUSFTA rozdělit na několik samostatných částí. Jedná se o následující části: ustanovení spadající do společné obchodní politiky; ustanovení liberalizující dopravní služby mezi Evropskou unií a Singapurem, a tedy spadající do oblasti působnosti dopravní politiky; ustanovení upravující jiné druhy investic, než jsou přímé zahraniční investice, které podléhají pravidlům týkajícím se volného pohybu kapitálu; ustanovení upravující neobchodní aspekty práv duševního vlastnictví, jež jsou nezbytná k dosažení cílů vnitřního trhu; ustanovení týkající se konvergence základních pracovněprávních norem a norem v oblasti životního prostředí mezi Evropskou unií a Singapurem, jež tedy spadají do oblasti působnosti sociální politiky a politiky ochrany životního prostředí, a ustanovení týkající se zachování biologických mořských zdrojů, jež spadají do rybářské politiky.

555. Žádnou z uvedených částí nelze vymezit jako hlavní či převažující složku Dohody EUSFTA nebo „pouze vedlejší složku“ nebo složku „mimořádně omezeného dosahu“.

556. Jelikož ne všechny uvedené části spadají do výlučné vnější pravomoci Evropské unie, nemůže být Dohoda EUSFTA uzavřena na základě výlučných pravomocí Evropské unie bez účasti členských států.

557. Své podrobné stanovisko k rozdělení pravomocí mezi Evropskou unií a členské státy, pokud jde o různé části Dohody EUSFTA, uvádím níže.

558. Evropské unii přísluší podle čl. 3 odst. 1 písm. e) a čl. 207 odst. 1 SFEU výlučná vnější pravomoc, pokud jde o části Dohody EUSFTA, které obsahují ustanovení spadající do společné obchodní politiky. Dotčená ustanovení se týkají:

- cílů a obecných definic (kapitola jedna);
- obchodu zbožím (kapitoly dvě až šest);
- obchodu a investic do výroby obnovitelné energie (kapitola sedm);
- obchodu službami a veřejných zakázek (kapitoly osm a deset), s výjimkou těch částí Dohody EUSFTA, které se vztahují na dopravní služby a služby neodmyslitelně spojené s dopravními službami;
- přímých zahraničních investic (kapitola devět oddíl A);
- obchodních aspektů práv duševního vlastnictví (kapitola jedenáct, s výjimkou ustanovení týkajících se neobchodních aspektů takových práv);
- hospodářské soutěže a souvisejících záležitostí (kapitola dvanáct) a
- obchodu a udržitelného rozvoje do té míry, v jaké dotčená ustanovení souvisejí především s nástroji obchodní politiky (kapitola třináct, s výjimkou ustanovení uvedených v bodech 559 a 562 tohoto stanoviska).

559. Evropské unii přísluší rovněž podle čl. 3 odst. 1 písm. d) a čl. 43 odst. 2 SFEU výlučná vnější pravomoc, pokud jde o části Dohody EUSFTA, které se týkají zachování biologických mořských zdrojů [čl. 13.8 písm. a), c) a d) EUSFTA].

560. Evropské unii přísluší rovněž podle článku 91 a čl. 100 odst. 1 SFEU, ve spojení s třetí hypotézou v čl. 3 odst. 2 SFEU a čtvrtou hypotézou v čl. 216 odst. 1 SFEU, výlučná vnější pravomoc, pokud jde o ustanovení Dohody EUSFTA, která se týkají obchodu službami v železniční a silniční dopravě (kapitola osm EUSFTA).

561. Evropské unii přísluší konečně rovněž výlučná vnější pravomoc ohledně otázek upravených kapitolou devět oddílem B, články 13.16 a 13.17 a kapitolami čtrnáct až sedmnáct EUSFTA do té míry, v jaké se dotčená ustanovení použijí na části Dohody EUSFTA, pro něž Evropské unii přísluší výlučná vnější pravomoc (a ve vztahu k nimž jsou tedy vedlejší povahy).

562. Vnější pravomoc Evropské unie je sdílena s členskými státy ohledně následujících složek Dohody EUSFTA:

- ustanovení o obchodu službami v letecké dopravě, službami v námořní dopravě a dopravě po vnitrozemských vodních cestách, včetně služeb neodmyslitelně spojených s uvedenými dopravními službami (kapitola osm), a to na základě čl. 4 odst. 2 písm. g), článků 91 a 100 a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU;
- ustanovení o jiných druzích investic, než jsou přímé zahraniční investice (kapitola devět oddíl A), a to na základě čl. 4 odst. 2 písm. a), článku 63 a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU;
- ustanovení o veřejných zakázkách, do té míry, v jaké se použijí na dopravní služby a služby neodmyslitelně spojené s dopravními službami (kapitola deset), a to na základě čl. 4 odst. 2 písm. a), čl. 26 odst. 1 a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU;

- ustanovení týkající se neobchodních aspektů práv duševního vlastnictví (kapitola jedenáct), a to na základě čl. 4 odst. 2 písm. a), čl. 26 odst. 1 a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU;
- ustanovení, která stanoví základní pracovněprávní normy a normy v oblasti životního prostředí, a spadají tak do oblasti působnosti sociální politiky nebo politiky ochrany životního prostředí (kapitola třináct), a to na základě čl. 4 odst. 2 písm. b), článku 151, čl. 153 odst. 1 a druhé hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU v případě pracovněprávních norem, a na základě čl. 4 odst. 2 písm. e), čl. 191 odst. 4 první hypotézy v čl. 216 odst. 1 SFEU v případě norem v oblasti životního prostředí a
- otázky upravené kapitolou devět oddílem B, články 13.16 a 13.17 a kapitolami čtrnáct až sedmáct EUSFTA do té míry, v jaké se dotčená ustanovení použijí na části Dohody EUSFTA, pro něž Evropské unii přísluší sdílená vnější pravomoc (a ve vztahu k nimž jsou tedy vedlejší povahy).

563. Evropská unie konečně nemá žádnou vnější pravomoc, aby se zavázala k plnění čl. 9.10 odst. 1 EUSFTA (kapitola devět oddíl A), kterým se ukončují dvoustranné smlouvy uzavřené mezi některými členskými státy a Singapurem. Uvedená pravomoc přísluší výlučně takovým členským státům.

564. Z výše uvedených závěrů vyplývá, že Dohodu EUSFTA v současné podobě mohou uzavřít pouze společně Evropská unie a její členské státy.

565. Proces ratifikace, na němž se podílejí všechny členské státy vedle Evropské unie, je nutně zdoluhavý a složitý. Hrozí zde také nebezpečí, že by výsledky dlouhých jednání mohlo zablokovat několik členských států nebo dokonce jediný členský stát. Tím by mohla být narušena efektivita vnější činnosti Evropské unie a mohlo by to mít nepříznivé dopady na vztahy Evropské unie s dotčenými třetími státy či státem.

566. Nutnost jednotné a rychlé vnější činnosti Evropské unie a obtíže, jež by mohly vyvstat v případě, kdy by se Evropská unie a členské státy společně účastnily uzavření a provádění mezinárodní dohody, však nemohou ovlivnit odpověď na otázku, komu přísluší pravomoc k jejímu uzavření. Tuto otázku lze zodpovědět jedinečně na základě Smluv⁴²¹. Z výše uvedeného vyplývá, že praktické obtíže související se sjednáním a uzavřením Dohody EUSFTA a jejím prováděním nemohou eliminovat rozdíly, jež jsem ve svém stanovisku našla mezi různými okruhy otázek upravených danou smlouvou a oblastí působnosti společné obchodní politiky vyplývající z Lisabonské smlouvy. Jinými slovy, okolnost, že to, co se považuje za „obchodní politiku“ nebo „investiční politiku“ v mezinárodních vztazích (a co je tedy upraveno takovou dohodou, jako je Dohoda EUSFTA), se nepřekrývá zcela s předmětem společné obchodní politiky na základě unijního práva, není relevantní pro určení, zda má Evropská unie výlučnou pravomoc takovou dohodu uzavřít.

567. Jednou z možností by samozřejmě bylo rozdělení Dohody EUSFTA na více dohod v závislosti na dotčených pravomocích. Jedná se však o politické rozhodnutí, které vyžaduje (zejména) souhlas dotčeného třetího státu.

568. Soudní dvůr rozhodl, že pokud je sjednávána a uzavírána dohoda, která vyžaduje účast Evropské unie i jejích členských států, musí při sjednávání a uzavírání takové dohody každá z těchto stran *jednat v rámci svých pravomocí a respektovat při tom pravomoci všech ostatních smluvních stran*⁴²². Je pravda, že každá smluvní strana (včetně členských států) musí – tak, jak se věci nyní mají – v zásadě volit, zda

421 — V tomto smyslu viz posudky 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 107, a 1/08 (Dohody o změně listin specifických závazků podle GATS) ze dne 30. listopadu 2009, EU:C:2009:739, bod 127.

422 — Rozsudek ze dne 28. dubna 2015, Komise v. Rada, C-28/12, EU:C:2015:282, bod 47.

přijme, nebo odmítne *celou* dohodu. Taková volba však musí být provedena v souladu s pravidly Smlouvy o rozdělení pravomocí. Pokud by členský stát odmítl uzavřít mezinárodní dohodu z důvodů souvisejících s aspekty takové dohody, ve vztahu k nimž Evropské unii přísluší výlučná vnější pravomoc, takový členský stát by jednal v rozporu s uvedenými pravidly Smlouvy.

569. Soudní dvůr konečně již vícekrát rozhodl, že pokud předmět určité dohody spadá zčásti do pravomoci Evropské unie a zčásti do pravomoci členských států, je třeba zajistit úzkou spolupráci mezi členskými státy a orgány Unie, jak v procesu vyjednávání a uzavírání, tak při plnění převzatých závazků. Tato povinnost spolupráce vyplývá z požadavku na jednotu mezinárodního zastoupení Evropské unie⁴²³, jakož i ze zásady loajální spolupráce vyjádřené v čl. 4 odst. 3 SEU. Z důvodů, které jsem již v tomto stanovisku vysvětlila, se zmíněná povinnost spolupráce v plném rozsahu vztahuje také na sjednání, uzavření a provádění Dohody EUSFTA.

Závěry

570. Na základě výše uvedených úvah navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na žádost Komise o posudek takto:

- „1) Zamýšlenou dohodu o volném obchodu mezi Evropskou unií a Singapurskou republikou (dále jen ‚EUSFTA‘) mohou uzavřít pouze společně Evropská unie a členské státy.
- 2) Evropské unii přísluší výlučná vnější pravomoc, pokud jde o části Dohody EUSFTA, které obsahují ustanovení spadající do společné obchodní politiky, tedy:
 - cíle a obecné definice (kapitola jedna);
 - obchod zbožím (kapitoly dvě až šest);
 - obchod a investice do výroby obnovitelné energie (kapitola sedm);
 - obchod službami a veřejné zakázky (kapitoly osm a deset), kromě těch částí Dohody EUSFTA, které se vztahují na dopravní služby a služby neodmyslitelně spojené s dopravními službami;
 - přímé zahraniční investice (kapitola devět oddíl A);
 - obchodní aspekty práv duševního vlastnictví (kapitola jedenáct s výjimkou ustanovení týkajících se neobchodních aspektů takových práv);
 - hospodářská soutěž a související záležitosti (kapitola dvanáct) a
 - obchod a udržitelný rozvoj, do té míry, v jaké se dotčená ustanovení vztahují především k nástrojům obchodní politiky (kapitola třináct, kromě ustanovení týkajících se zachování biologických mořských zdrojů a ustanovení, která stanoví základní pracovněprávní normy a normy v oblasti životního prostředí, a spadají tak do oblasti působnosti sociální politiky nebo politiky ochrany životního prostředí).

Evropské unii přísluší rovněž výlučná vnější pravomoc, pokud jde o části Dohody EUSFTA (kapitola třináct), které se týkají zachování biologických mořských zdrojů.

423 — Viz mimo jiné posudky 1/94 (Dohody připojené k Dohodě o WTO) ze dne 15. listopadu 1994, EU:C:1994:384, bod 108, a 2/00 (Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti) ze dne 6. prosince 2001, EU:C:2001:664, bod 18; a rozsudky ze dne 20. dubna 2010, Komise v. Švédsko, C-246/07, EU:C:2010:203, bod 73, a ze dne 28. dubna 2015, Komise v. Rada, C-28/12, EU:C:2015:282, bod 54.

Evropské unii přísluší rovněž výlučná vnější pravomoc, pokud jde o ustanovení Dohody EUSFTA (kapitola osm), která se týkají obchodu službami v železniční a silniční dopravě.

Evropské unii přísluší rovněž výlučná vnější pravomoc ohledně otázek upravených kapitolou devět oddílem B, články 13.16 a 13.17 a kapitolami čtrnáct až sedmnáct EUSFTA do té míry, v jaké se dotčená ustanovení použijí na části Dohody EUSFTA, pro něž Evropské unii přísluší výlučná vnější pravomoc (a ve vztahu k nimž jsou tedy vedlejší povahy).

3) Vnější pravomoc Evropské unie je sdílena s členskými státy ohledně následujících složek Dohody EUSFTA:

- ustanovení o obchodu službami v letecké dopravě, službami v námořní dopravě a dopravě po vnitrozemských vodních cestách, včetně služeb neodmyslitelně spojených s uvedenými dopravními službami (kapitola osm);
- ustanovení o jiných druzích investic, než jsou přímé zahraniční investice (kapitola devět oddíl A);
- ustanovení o veřejných zakázkách, do té míry, v jaké se použijí na dopravní služby a služby neodmyslitelně spojené s dopravními službami (kapitola deset);
- ustanovení týkající se neobchodních aspektů práv duševního vlastnictví (kapitola jedenáct);
- ustanovení, která stanoví základní pracovněprávní normy a normy v oblasti životního prostředí, a spadají tak do oblasti působnosti sociální politiky nebo politiky ochrany životního prostředí (kapitola třináct), a
- otázky upravené kapitolou devět oddílem B, články 13.16 a 13.17 a kapitolami čtrnáct až sedmnáct EUSFTA do té míry, v jaké se dotčená ustanovení použijí na části Dohody EUSFTA, pro něž Evropské unii přísluší sdílená vnější pravomoc (a ve vztahu k nimž jsou tedy vedlejší povahy).

4) Evropská unie nemá žádnou vnější pravomoc, aby se zavázala k plnění čl. 9.10 odst. 1 EUSFTA (kapitola devět oddíl A), kterým se ukončují dvoustranné smlouvy uzavřené mezi některými členskými státy a Singapurem. Uvedená pravomoc přísluší výlučně takovým členským státům.“

Příloha — Stručný popis Dohody EUSFTA

1. První a druhý bod preambule Dohody EUSFTA poukazují na dohodu o partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a Singapurem. Ve druhém a pátém bodě preambule se uvádí, že si tytéž smluvní strany přejí dále posílit svůj vzájemný vztah a zvýšit životní úroveň, podnítit hospodářský růst a stabilitu, vytvářet nové pracovní příležitosti a zlepšit obecnou kvalitu života, a za tímto účelem potvrzují svůj závazek, že budou podporovat liberalizaci obchodu a investic. Ve čtvrtém bodě preambule se uvádí, že smluvní strany jsou též odhodlány posílit své hospodářské, obchodní a investiční vztahy v souladu s cílem udržitelného rozvoje a podpořit obchod a investice s ohledem na vysokou úroveň ochrany životního prostředí a zaměstnanosti a na příslušné mezinárodně uznávané normy a dohody, jejichž jsou stranami. Smluvní strany dále v osmém bodě preambule uznávají význam transparentnosti v mezinárodním obchodu ku prospěchu všech zúčastněných stran. V devátém bodě preambule se uvádí, že se smluvní strany snaží stanovit jasná a vzájemně výhodná pravidla svého obchodu a investic a omezit či odstranit překážky vzájemného obchodu a investic. V desátém bodě preambule je objasněno, že jsou smluvní strany odhodlány přispět k harmonickému rozvoji a rozšíření mezinárodního obchodu odstraněním překážek obchodu prostřednictvím

Dohody EUSFTA a zabránit vytváření nových překážek obchodu nebo investic mezi stranami, jež by mohly snížit prospěch plynoucí z Dohody EUSFTA. V jedenáctém bodě preambule smluvní strany deklarují, že vycházejí ze svých příslušných práv a povinností podle Dohody o WTO a dalších vícestranných, regionálních a dvoustranných dohod a ujednání, jejichž jsou stranami.

2. Kapitola jedna („Cíle a obecné definice“) stanoví, že smluvní strany prostřednictvím Dohody EUSFTA stanovují oblast volného obchodu v souladu s článkem XXIV GATT z roku 1994 a článkem V GATS (článek 1.1). Článek 1.2 stanoví, že cílem Dohody EUSFTA je liberalizace a usnadnění obchodu a investic mezi stranami.

3. Kapitola dvě („Národní zacházení a přístup zboží na trh“) se vztahuje na obchod zboží mezi smluvními stranami (článek 2.2). Cílem stanoveným v článku 2.1 je postupně a oboustranně liberalizovat obchod zbožím během přechodného období počínaje vstupem této dohody v platnost v souladu s touto dohodou a článkem XXIV GATT 1994. Článek 2.3 stanoví povinnost udělit národní zacházení zboží druhé smluvní strany v souladu s článkem III GATT 1994 (který je tímto začleněn do Dohody EUSFTA). Kapitola dvě se také zabývá zařazením zboží (článek 2.5), požaduje snížení nebo odstranění dovozních cel (článek 2.6) a zakazuje zachování či zavedení cel a daní na vývoz (článek 2.7). Dále stanoví povinnosti týkající se necelních opatření, zejména dovozních a vývozních omezení (článek 2.9), poplatků a jiných formalit spojených s dovozem a vývozem (článek 2.10), dovozních a vývozních licenčních řízení (článek 2.11), státních obchodních podniků (článek 2.12) a odstraňování odvětvových nesazebních opatření stanovených v přílohách 2-B a 2-C (článek 2.13). Článek 2.14 obsahuje ustanovení o obecných výjimkách a odkazuje zejména na článek XX GATT 1994 (který je ustanovením o obecných výjimkách v uvedené dohodě). Podle článku 2.15 se ustavuje Výbor pro obchod zbožím, jehož hlavními úkoly jsou monitoring provádění, podpora obchodu zbožím mezi smluvními stranami v záležitostech, na něž se vztahuje uvedená kapitola a její přílohy, a řešení sazebních a nesazebních opatření uplatňovaných na obchod zbožím mezi smluvními stranami.

4. Příloha 2-A se týká odstraňování cel. Zahrnuje dva dodatky, a to dodatek 2-A-1 (sazebník pro odstraňování cel – Singapur) a dodatek 2-A-2 (sazebník pro odstraňování cel – Evropská unie). Příloha 2-B, která se vztahuje na veškeré formy motorových vozidel a jejich částí, obsahuje řadu povinností týkajících se mimo jiné používání mezinárodních norem, sblížování právních předpisů, výrobků s novými technologiemi nebo novými vlastnostmi, dovozních licencí a jiných opatření omezujících obchod. Příloha 2-C, jejímž předmětem jsou farmaceutické výrobky a zdravotnické prostředky, se týká mezinárodních norem, transparentnosti a spolupráce v oblasti právních předpisů.

5. Kapitola tři je nadepsána „Nápravná opatření“.

6. V souvislosti s antidumpingovými a vyrovnávacími opatřeními článek 3.1 stanoví, že smluvní strany potvrzují svá práva a povinnosti podle článku VI GATT 1994 (který se týká antidumpingových a vyrovnávacích opatření), Antidumpingové dohody a Dohody o subvencích a vyrovnávacích opatřeních. Tato kapitola upravuje procesní pravidla pro řešení žádostí ohledně antidumpingu a žádostí ohledně vyrovnávacího cla (článek 3.2), stanoví pravidlo nižšího cla pro každý typ cla (článek 3.3), pamatuje na potřebu přihlídnout k veřejnému zájmu (článek 3.4) a vylučuje ustanovení daného oddílu o antidumpingových a vyrovnávacích opatřeních z působnosti kapitoly patnáct („Řešení sporů“) a kapitoly šestnáct („Mechanismus zprostředkování“) (článek 3.5).

7. Kapitola tři obsahuje rovněž zvláštní pravidla o ochranných opatřeních. Smluvní strany konkrétně potvrzují svá práva v povinnosti podle článku XIX GATT 1994 (který se týká nouzových opatření při dovozu některých výrobků), Dohody o ochranných opatřeních a článku 5 Dohody o zemědělství (článek 3.6). Dále upravuje procesní pravidla a pravidla transparentnosti (článek 3.7) a vylučuje ustanovení daného oddílu o souhrnných ochranných opatřeních z působnosti kapitoly patnáct („Řešení sporů“) a kapitoly šestnáct („Mechanismus zprostředkování“) (článek 3.8). Články 3.9 až 3.13 upravují použití (a v případě nutnosti prozatímní použití) zvláštních dvoustranných ochranných opatření a vhodnou kompenzaci, je-li takové opatření stanoveno.

8. Kapitola čtyři („Technické překážky obchodu“) má hlavně za cíl usnadnit a zvýšit obchod zbožím mezi smluvními stranami tím, že vznikne rámec, v němž budou zjištěny a odstraněny zbytečné překážky obchodu v rámci Dohody o technických překážkách obchodu a bude se předcházet jejich vzniku (článek 4.1), a uvedená dohoda je začleněna do Dohody EUSFTA a je její součástí (článek 4.3). Kapitola čtyři se týká přípravy, přijímání a používání všech norem, technických předpisů a postupů posuzování shody, jak jsou definovány v příloze 1 Dohody o technických překážkách obchodu, jež mohou ovlivnit obchod zbožím mezi smluvními stranami, bez ohledu na původ zboží (článek 4.2.1). Kapitola čtyři obsahuje mimo jiné ustanovení o různých formách spolupráce (článek 4.4), o charakteru normalizačních subjektů a zapojení smluvních stran do činnosti těchto subjektů (článek 4.5), o základu pro technické předpisy (článek 4.6), o prostředcích k usnadnění přijímání výsledků posuzování shody (článek 4.7), o transparentnosti (článek 4.8) a o požadavcích na (povinné) značení nebo označování (článek 4.10). Další ustanovení se týkají výměny informací (například článek 4.9) nebo poskytování informací pro stanovené účely (například prostřednictvím kontaktních míst určených v souladu s článkem 14.4) (článek 4.11).

9. Kapitola pět („Sanitární a fytosanitární opatření“) má za cíl a) chránit zdraví a život lidí, zvířat a rostlin na příslušných územích smluvních stran a současně usnadňovat obchod mezi smluvními stranami v oblasti sanitárních a fytosanitárních opatření (dále jen „SFS opatření“), b) spolupracovat při dalším provádění Dohody o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření a c) zlepšit komunikaci, spolupráci a rozhodování o záležitostech souvisejících s prováděním SFS opatření týkajících se obchodu mezi smluvními stranami (článek 5.1). Smluvní strany opětovně potvrzují svá práva a povinnosti podle Dohody o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření (článek 5.4, viz také čl. 5.6 písm. a)).

10. Článek 5.6 („Obecné zásady“) se týká prostředků k dosažení harmonizace SFS opatření a omezení při používání SFS opatření, aby nedocházelo k neoprávněným překážkám obchodu a zamezilo se zbytečným omezením a libovolné a neoprávněné diskriminaci a pozdržování přístupu na trhy smluvních stran. Další hmotněprávní povinnosti se týkají požadavků na dovoz (článek 5.7), ověřování (článek 5.8), postup v případě inspekce na místě k povolení dovozu určité kategorie či kategorií produktů živočišného původu z vyvážející smluvní strany (článek 5.9, viz také přílohu 5-B), určování a uznávání oblastí prostých škůdců nebo nákaz (článek 5.10), mimořádných opatření v případě vážného rizika pro život či zdraví lidí, zvířat nebo rostlin (článek 5.13) a (postupu pro) uznání rovnocennosti jednotlivých opatření nebo skupin opatření (článek 5.14). Obecné povinnosti týkající se transparentnosti a výměny informací jsou obsaženy v článku 5.11.

11. Cílem kapitoly šest („Celní spolupráce a zjednodušení obchodu“) je uznání významu celní spolupráce a zjednodušení obchodu v rozvíjejícím se globálním obchodním prostředí a posílení spolupráce v této oblasti s cílem zajistit, aby příslušné právní předpisy a postupy a rovněž administrativní kapacity příslušných správ splňovaly cíle podpory zjednodušení obchodu a současně zajišťovaly účinnou celní kontrolu (článek 6.1 odst. 1). Článek 6.2 stanoví zásady, na nichž mají být založeny celní předpisy a postupy smluvních stran (článek 6.2 odst. 1). Smluvní strany jsou rovněž povinny zjednodušit, bude-li to možné, požadavky a formality na podporu rychlého propuštění a odbavení zboží a usilovat o další zjednodušení a normalizaci údajů a dokumentace, již požadují celní a jiné orgány (článek 6.2 odst. 2). Články 6.3 až 6.14 stanoví zvláštní povinnosti týkající se celní spolupráce, tranzitu a překládky, předběžných rozhodnutí, zjednodušených celních režimů, propuštění zboží, poplatků a plateb, celních deklarantů, kontroly před odesláním, celní hodnoty, řízení rizika, systému jediné přepážky (usnadňujícího jednotné elektronické předávání všech požadovaných informací) a poskytnutí účinných, rychlých, nediskriminačních a snadno přístupných odvolacích řízení. Článek 6.16 se týká vztahů smluvních stran s obchodní veřejností.

12. Článek 6.15 stanoví obecnou povinnost zveřejnit či jinak zpřístupnit právní a správní předpisy a postupy a další požadavky týkající se celních postupů a zjednodušení obchodu (článek 6.15 odst. 1) a stanovit nebo zachovat jedno nebo více míst pro dotazy nebo informačních míst (článek 6.15 odst. 2). Kapitola šest obsahuje různá ustanovení týkající se nutnosti výměny a zpřístupnění informací (například čl. 6.3 odst. 2, čl. 6.8 odst. 2 a čl. 6.16 písm. b)).

13. Kapitola sedm („Necelní překážky obchodu a investicím do výroby obnovitelné energie“) má za cíl podporu, rozvoj a zvýšení výroby energie z obnovitelných a udržitelných nefosilních zdrojů, a to zejména prostřednictvím snazšího obchodování a investic. Smluvní strany se proto zavazují spolupracovat na odstranění či snížení cel a necelních překážek a na větší konvergenci právních předpisů s regionálními a mezinárodními normami (článek 7.1).

14. Kapitola sedm se použije na opatření, jež mohou mít vliv na obchod a investice mezi smluvními stranami v souvislosti s výrobou energie z obnovitelných a udržitelných nefosilních zdrojů, avšak nikoli s produkty, z nichž se energie vyrábí (článek 7.3 odst. 1).

15. Podle článku 7.4 jsou smluvní strany povinny a) zdržet se přijetí opatření stanovících požadavek na místní podíl nebo jakoukoli jinou kompenzaci (jakákoli podmínka na podporu místního rozvoje), jež má vliv na produkty, poskytovatele služeb, investory či investice druhé smluvní strany, b) zdržet se přijetí opatření, jež vyžadují vytvoření partnerství s místními společnostmi (s výjimkou technických důvodů), c) zajistit, aby veškerá uplatňovaná pravidla týkající se povolování, osvědčování a udílení licencí byla objektivní, transparentní, nelibovlná a nediskriminační pro žadatele druhé smluvní strany, d) zajistit, aby správní poplatky účtované za dovoz a použití zboží pocházejícího z druhé smluvní strany či majícího dopad na dodávky zboží dodavatelem druhé smluvní strany či ve spojení s ním podléhaly článku 2.10 a aby správní poplatky účtované za poskytování služeb dodavateli druhé smluvní strany či ve spojení s ním podléhaly článkům 8.18 až 8.20, a e) zajistit, aby podmínky a postupy pro napojení na soustavy pro přenos elektřiny a přístup k nim byly transparentní a nediskriminovaly poskytovatele z druhé smluvní strany.

16. Článek 7.5 se týká použití mezinárodních či regionálních norem pro výrobu energie z obnovitelných a udržitelných nefosilních zdrojů, nutnosti upřesnit technické předpisy vycházející z požadavků na výrobky a přijetí prohlášení o shodě od druhé smluvní strany.

17. Článek 7.6 odst. 1 stanoví, že pro ustanovení kapitoly sedm platí ustanovení o obecných výjimkách v článcích 2.14 a 8.62, ustanovení o bezpečnosti a obecných výjimkách v článku 10.3 a příslušná ustanovení kapitoly sedmnáct. V souladu s čl. 7.6 odst. 2 žádné ustanovení kapitoly sedm nebrání žádné ze smluvních stran v přijetí nebo vymáhání opatření nezbytných k bezpečnému provozu dotčených energetických sítí nebo k zajištění bezpečných dodávek energie.

18. Článek 7.7 vymezuje úlohu Výboru pro obchod v rámci spolupráce a provádění kapitoly sedm a upřesňuje, co může spolupráce zahrnovat.

19. Kapitola osm („Služby, usazování a elektronický obchod“) je rozdělena do sedmi oddílů.

20. V oddíle A smluvní strany opětovně potvrzují své příslušné závazky podle Dohody o WTO a sjednávají, že tato kapitola stanoví nezbytná opatření pro postupnou reciproční liberalizaci obchodu službami a liberalizaci usazování a elektronického obchodu (čl. 8.1 odst. 1).

21. Článek 8.1 odst. 2 stanoví, že není-li stanoveno jinak, kapitola osm se a) nevztahuje na subvence ani podpory poskytované smluvní stranou, b) nevztahuje se na služby poskytované při výkonu vládní moci na příslušných územích smluvních stran, c) nevyžaduje privatizaci státních podniků nebo d) nevztahuje se na právní předpisy či požadavky řídící veřejné zakázky vládních agentur na nákup služeb pro vládní účely a nikoli za účelem dalšího obchodního prodeje nebo s cílem využít dodávku služeb k obchodnímu prodeji. Článek 8.1 odst. 4 k tomu dodává, že se kapitola osm nevztahuje na opatření týkající se fyzických osob, jež usilují o přístup na pracovní trh smluvní strany, ani na opatření týkající se občanství, bydliště nebo zaměstnání na trvalém základě.

22. Článek 8.1 odst. 3 zaručuje právo každé smluvní strany regulovat a zavádět nové předpisy v zájmu dosažení legitimních cílů politiky způsobem, jenž je v souladu s kapitolou osm.

23. Článek 8.2 písm. d) stanoví, že se Dohoda EUSFTA vztahuje na přepravní společnosti usazené mimo Unii a kontrolované státními příslušníky členského státu, jsou-li jejich plavidla registrována v souladu s právními předpisy daného členského státu a plují-li pod vlajkou některého z členských států.

24. Článek 8.2 písm. m) definuje „obchod službami“ jako poskytování služby i) z území jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany („přeshraniční“), ii) na území jedné smluvní strany spotřebiteli služby z druhé smluvní strany („využití v cizině“), iii) poskytovatelem služby jedné smluvní strany prostřednictvím komerční přítomnosti na území druhé smluvní strany („komerční přítomnost“) a iv) poskytovatelem služby jedné smluvní strany prostřednictvím přítomnosti fyzických osob dotčené smluvní strany na území druhé smluvní strany („přítomnost fyzických osob“).

25. Oddíl B („Přeshraniční poskytování služeb“) se použije pro opatření smluvních stran, jež mají vliv na přeshraniční poskytování všech odvětví služeb, kromě a) audiovizuálních služeb, b) námořní kabotáže států (zahrnující dopravu cestujících nebo zboží mezi přístavem nebo místem v členském státě a jiným přístavem nebo místem v témž členském státě a dopravu, která začíná i končí ve stejném přístavu nebo místě v členském státě Evropské unie) a c) služeb vnitrostátní a mezinárodní letecké dopravy, ať již pravidelné nebo nepravidelné, a služeb přímo spjatých s uplatňováním (leteckých) provozních práv (článek 8.3). Avšak následující činnosti do jeho působnosti spadají: i) oprava letadel a údržba, během níž je stroj vyřazen z provozu, ii) prodej a marketing leteckých dopravních služeb a iii) služby počítačových rezervačních systémů (čl. 8.3 písm. c)). Článek 8.4 vymezuje pro účely oddílu B „přeshraniční poskytování služeb“ jako poskytování služeb a) z území jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany a b) na území jedné smluvní strany spotřebiteli služby z druhé smluvní strany.

26. Článek 8.5 se týká přístupu na trh. Každá smluvní strana je povinna udělit službám a poskytovatelům služeb druhé smluvní strany zacházení, které není o nic méně příznivé než zacházení, které poskytuje podle požadavků, omezení a podmínek dohodnutých a stanovených v jejím seznamu specifických závazků (čl. 8.5 odst. 1). V souvislosti s odvětvími, pro která byly přijaty závazky ohledně přístupu na trh, čl. 8.5 odst. 2 upřesňuje opatření, která smluvní strana nesmí přijmout nebo zachovat, ať už na základě regionálního členění, nebo na základě celého území, není-li v seznamu specifických závazků stanoveno jinak.

27. Článek 8.6 stanoví povinnost národního zacházení. V odvětvích uvedených v seznamu specifických závazků a s výhradou všech podmínek a požadavků v něm stanovených má každá smluvní strana poskytnout službám a poskytovatelům služeb druhé smluvní strany neméně příznivé zacházení, než jaké poskytuje svým vlastním obdobným službám a poskytovatelům služeb, pokud jde o veškerá opatření s dopadem na přeshraniční dodávání služeb (čl. 8.6 odst. 1).

28. Článek 8.7 odst. 1 stanoví, že odvětví liberalizovaná smluvní stranou podle oddílu B a omezení přístupu na trh a národního zacházení platná pro služby a poskytovatele služeb druhé smluvní strany v těchto odvětvích jsou uvedena v seznamu specifických závazků.

29. Oddíl C se týká „Usazení“, které je v čl. 8.8 písm. d) definováno jako „i) ustavení, nabytí nebo udržování právnické osoby nebo ii) vytvoření nebo udržování pobočky nebo zastoupení na území smluvní strany pro účely vykonávání hospodářské činnosti, včetně mimo jiné poskytování služby“. Ustavením a nabytím právnické osoby se má rozumět vložení kapitálové účasti do právnické osoby s cílem vytvořit nebo udržovat dlouhodobé hospodářské vztahy (poznámka pod čarou 8 k čl. 8.8 písm. d)⁴²⁴). Oddíl C se vztahuje k opatřením, jež smluvní strany přijaly či zachovaly v platnosti a jež mají vliv na usazování u všech hospodářských činností s výjimkou a) těžby, výroby a zpracování jaderného materiálu, b) výroby zbraní, střeliva a válečného materiálu a obchodu s nimi, c) audiovizuálních služeb, d) námořní kabotáže států a e) služeb vnitrostátní a mezinárodní letecké

424 — V některých jazykových verzích se může jednat o poznámku pod čarou 10.

dopravy, ať již pravidelné nebo nepravidelné, a služeb přímo spjatých s uplatňováním provozních práv (v letecké dopravě) (článek 8.9). Oddíl C se však nevztahuje na opatření, jež mají vliv na usazování u následujících hospodářských činností: i) oprava letadel a údržba, během níž je stroj vyřazen z provozu, ii) prodej a marketing leteckých dopravních služeb a iii) služby počítačových rezervačních systémů (čl. 8.9 písm. e)).

30. Články 8.10, 8.11 a 8.12 týkající se přístupu na trh, národního zacházení a seznamů specifických závazků jsou do značné míry odrazem článků 8.5, 8.6 a 8.7 v případě usazování (ustanovení o přístupu na trh, o národním zacházení a o seznamech specifických závazků v případě přeshraničního poskytování služeb (oddíl B)).

31. Oddíl D („Dočasná přítomnost fyzických osob za účelem obchodu“) se vztahuje na opatření smluvních stran ohledně vstupu a dočasného pobytu klíčových zaměstnanců, stážistů-absolventů a prodejců podnikatelských služeb na jejich území v souladu s čl. 8.1 odst. 4 (čl. 8.13 odst. 1). „Klíčovými zaměstnanci“ se rozumí fyzické osoby, které zaměstnává právnická osoba jedné smluvní strany jiná než nezisková organizace a jež jsou odpovědné za zřízení nebo řádnou kontrolu, správu a provozování podniku (čl. 8.13 odst. 2 písm. a)). Tato kategorie zahrnuje „obchodní návštěvy pro účely usazení“ a „osoby převedené v rámci společnosti“. „Obchodní návštěvou pro účely usazení“ jsou fyzické osoby, které pracují jako vedoucí pracovníci odpovědní za zřízení podniku a nevykonávají žádné přímé transakce s širokou veřejností a nedostávají odměnu ze zdroje nacházejícího se uvnitř hostitelské smluvní strany (čl. 8.13 odst. 2 písm. a) bod i)). „Osobami převedenými v rámci společnosti“ jsou fyzické osoby zaměstnáváné právnickou osobou jedné smluvní strany nebo v případě profesionálního poskytování obchodních služeb působící v nich jako partneři nejméně jeden rok, které jsou dočasně převedeny do podniku na území druhé smluvní strany. Může se jednat o výkonné pracovníky, vedoucí pracovníky nebo odborníky (čl. 8.13 odst. 2 písm. a) bod ii)).

32. V souvislosti s klíčovými zaměstnanci a stážisty-absolventy článek 8.14 stanoví, že pro každé odvětví liberalizované v souladu s oddílem C a pod podmínkou jakýchkoli výhrad uvedených v příslušném seznamu je každá smluvní strana povinna umožnit podnikatelům druhé smluvní strany dočasně v jejich podniku zaměstnat fyzické osoby této druhé smluvní strany za předpokladu, že tito zaměstnanci jsou klíčovými zaměstnanci nebo stážisty-absolventy, jak je vymezuje článek 8.13. Článek 8.14 rovněž stanoví různé maximální délky dočasného vstupu a pobytu pro osoby převedené v rámci společnosti, pro obchodní návštěvy pro účely usazení a pro stážisty-absolventy. Opatření zahrnující omezení celkového počtu fyzických osob, které může podnikatel převést jako klíčové zaměstnance nebo stážisty-absolventy v daném odvětví (formou číselných kvót nebo požadavku provedení testu ekonomické potřeby) nebo diskriminační omezení jsou zakázána (čl. 8.14 odst. 2).

33. Podle článku 8.15 je každá smluvní strana povinna povolit dočasný vstup a pobyt prodejců podnikatelských služeb na dobu až 90 dnů v jakémkoli dvanáctiměsíčním období (článek 8.15).

34. Oddíl E („Předpisový rámec“) je rozdělen na pododdíly týkající se obecně použitelných ustanovení, domácích právních předpisů, počítačových služeb, poštovních služeb, telekomunikačních služeb, finančních služeb a služeb v mezinárodní námořní dopravě.

35. Oddíl 1 obsahuje obecně použitelná ustanovení. Upravuje povinnosti v souvislosti se vzájemným uznáváním profesních kvalifikací (článek 8.16) a s transparentností (článek 8.17). Žádné ustanovení článku 8.16 nebrání smluvní straně požadovat, aby fyzické osoby měly potřebnou kvalifikaci nebo odborné zkušenosti stanovené pro dotčenou oblast činnosti na území, kde je služba poskytována (čl. 8.16 odst. 1). Smluvní strany musí bezodkladně reagovat na žádosti druhé smluvní strany o konkrétní informace o veškerých svých obecně závazných opatřeních nebo mezinárodních dohodách, které se týkají kapitoly osm nebo ji ovlivňují. Každá smluvní strana je rovněž povinna zřídit jedno či několik informačních míst podle článku 14.4 (článek 8.17).

36. Pododdíl 2 se týká domácích právních předpisů. Týká se opatření, jež se vztahují k požadavkům udílení licence nebo ke kvalifikačním požadavkům, jež mají vliv na přeshraniční poskytování služeb, na usazování fyzických a právnických osob na území smluvních stran a na dočasný pobyt fyzických osob na území smluvních stran (čl. 8.18 odst. 1), pod podmínkou přijetí specifických závazků smluvními stranami (čl. 8.18 odst. 2).

37. Články 8.19 a 8.20 stanoví povinnosti týkající se požadavků a postupů udělování licencí a kvalifikačních požadavků a postupů, postupu získání licence a bezodkladného přezkoumání a v odůvodněných případech přiměřených opatření k nápravě správních rozhodnutí postihujících usazování, přeshraniční poskytování služeb nebo dočasnou přítomnost fyzických osob za účelem obchodu.

38. Předmětem pododdílu 3 jsou počítačové služby. Článek 8.21 odst. 1 stanoví, že smluvní strany potvrzují ujednání stanovené v ostatních odstavcích článku 8.21, pokud jde o počítačové služby liberalizované v souladu s oddíly B až D. Toto ujednání se z převážné části týká významu počítačových a souvisejících služeb.

39. Pododdíl 4 se týká poštovních služeb. V souladu s článkem 8.22 je každá smluvní strana povinna přijmout nebo zachovat vhodná opatření, která mají zabránit poskytovatelům poštovních služeb, kteří jednotlivě či ve spojení zaujímají na příslušném trhu poštovních služeb postavení hlavního poskytovatele, v uplatňování či zachovávání postupů narušujících hospodářskou soutěž. Podle článku 8.23 musí být regulační orgány právně odděleny od jakéhokoli poskytovatele poštovních služeb a nesmí mu být odpovědné. Jejich rozhodnutí a postupy musí být nestranné vůči všem účastníkům na trhu.

40. Pododdíl 5 se týká opatření, jež mají vliv na obchod telekomunikačními službami. Stanoví zásady regulačního rámce pro telekomunikační služby liberalizované podle oddílů B až D (tj. přeshraniční poskytování služeb, usazení a dočasná přítomnost fyzických osob za účelem obchodu) (čl. 8.24 odst. 1). Články 8.26 až 8.38 obsahují hmotněprávní povinnosti týkající se mimo jiné přístupu k veřejným telekomunikačním sítím a službám a jejich využití, propojení, sdílení zařízení a přenositelnosti čísel. Články 8.41 a 8.42 stanoví povinnosti týkající postupů pro získání oprávnění k poskytování telekomunikačních služeb a postupů přidělování a využívání omezených zdrojů.

41. V článku 8.45 je upravena obecná povinnost transparentnosti. Zvláštní povinnosti týkající se zpřístupňování informací jsou stanoveny například v čl. 8.29 odst. 3 a čl. 8.41 odst. 2.

42. Pododdíl 6 stanoví zásady regulačního rámce pro všechny finanční služby liberalizované podle oddílů B až D (čl. 8.49 odst. 1). Článek 8.50 odst. 1 a 2 dovoluje každé smluvní straně přijmout nebo zachovat rozumná opatření z obezřetnostních důvodů a stanoví podmínky, za nichž tak lze učinit. V souladu s čl. 8.50 odst. 4 je každá smluvní strana povinna vynaložit veškeré úsilí k zajištění, aby byly na jejím území prováděny určité vyjmenované normy týkající se bankovního dohledu, dozoru v pojišťovnictví, regulace cenných papírů, transparentnosti a výměny informací pro daňové účely. Podle čl. 8.50 odst. 5 může každá smluvní strana požadovat za určitých podmínek registraci či povolení poskytovatelů přeshraničních finančních služeb druhé smluvní strany a finančních nástrojů.

43. Článek 8.52 požaduje, aby každá smluvní strana udělila poskytovatelům finančních služeb druhé smluvní strany za určitých podmínek přístup k platebním a zúčtovacím systémům, které provozují veřejné subjekty, a k oficiálním možnostem financování a refinancování, které jsou dostupné v normálním průběhu běžného podnikání.

44. Článek 8.53 se týká nových finančních služeb. Podle něj je každá smluvní strana povinna povolit poskytovateli finančních služeb druhé smluvní strany poskytovat jakékoli nové finanční služby, jejichž poskytování by první smluvní strana povolila svým vlastním poskytovatelům finančních služeb, aniž by vyžadovala další legislativní kroky.

45. Článek 8.54 se týká konkrétně přenášení informací v elektronické nebo jiné podobě na území smluvní strany a z něj za účelem zpracování údajů, pokud je tohoto zpracování zapotřebí k běžnému průběhu podnikání tohoto poskytovatele finančních služeb.

46. Pododdíl 7 stanoví zásady liberalizace služeb mezinárodní námořní dopravy podle oddílů B až D. Článek 8.56 odst. 3 obsahuje ujednání smluvních stran, že zajistí účinné provádění zásad neomezeného přístupu k nákladu na komerčním základě, svobodu poskytovat služby mezinárodní námořní dopravy a rovněž národní zacházení v rámci poskytování těchto služeb. Smluvní strany jsou povinny účinně uplatňovat zásadu neomezeného přístupu na mezinárodní trh námořní dopravy a obchodu na komerčním a nediskriminačním základě (čl. 8.56 odst. 3 písm. a)). Každá smluvní strana je povinna udělit plavidlům, která plují pod vlajkou druhé smluvní strany nebo která provozují poskytovatelé služeb druhé smluvní strany, zacházení, které není méně příznivé než zacházení, které uděluje vlastním plavidlům nebo plavidlům jakékoli třetí strany, podle toho, které z nich je příznivější, pokud jde mimo jiné o přístup do přístavů, využití infrastruktury a pomocné námořní služby v přístavech i o související platby a poplatky, celní služby a přístup k prostoru pro přistání a vybavení pro nakládku a vykládku. Článek 8.56 odst. 5 stanoví, že každá smluvní strana je povinna povolit poskytovatelům služeb mezinárodní námořní dopravy druhé smluvní strany usadit se na jejím území za podmínek pro usazování a provoz v souladu s podmínkami popsány v jejím seznamu specifických závazků. V souladu s čl. 8.56 odst. 6 jsou smluvní strany povinny zpřístupnit poskytovatelům mezinárodní námořní přepravy druhé smluvní strany za rozumných a nediskriminačních podmínek použití těchto služeb v přístavech: a) pronájem plavidel s posádkou, b) tažné a vlečné služby, c) dodávky zásob, d) dodávky paliva a vody, e) likvidaci odpadů a balastní vody z vypouštění nádrží, f) služby kapitána přístavu, g) navigační služby a h) provozní služby na pobřeží nezbytné pro provoz plavidla.

47. V oddíle F („Elektronický obchod“) se smluvní strany dohodly že, že je důležité zjednodušovat využívání a rozvoj elektronického obchodu a uplatňovat na elektronický obchod pravidla WTO, a zavazují se, že budou podporovat rozvoj vzájemného elektronického obchodu, zejména prostřednictvím spolupráce na otázkách souvisejících s elektronickým obchodem podle ustanovení kapitoly osm (čl. 8.57 odst. 1 a 2). Rovněž souhlasí s tím, že rozvoj elektronického obchodu musí být plně slučitelný s mezinárodními normami pro ochranu údajů, aby byla zaručena ochrana soukromí uživatelů elektronického obchodu (čl. 8.57 odst. 4).

48. Podle článku 8.58 smluvní strany nesmí ukládat clo z elektronického přenosu. V článku 8.59 smluvní strany potvrzují, že opatření související s poskytováním služeb elektronickou cestou spadají do oblasti působnosti povinností obsažených v příslušných ustanoveních kapitoly osm, s výhradou veškerých platných výjimek.

49. Oddíl G je nadepsán „Výjimky“. Článek 8.62 obsahuje ustanovení o obecných výjimkách. V článku 8.63 se smluvní strany zavazují přezkoumat kapitolu osm a své seznamy specifických závazků, a to nejpozději do tří let po vstupu Dohody EUSFTA v platnost a poté v pravidelných intervalech.

50. Jediný článek přílohy 8-A stanoví, že seznam specifických závazků Evropské unie je uveden v dodatcích 8-A-1 až 8-A-3. Tyto dodatky se týkají seznamu specifických závazků Evropské unie vztahu k článku 8.7 (přeshraniční poskytování služeb), k článku 8.12 (usazování) a k článkům 8.14 a 8.15 (klíčoví zaměstnanci a stážisté-absolventi a prodejci podnikatelských služeb).

51. Příloha 8-B stanoví, že seznam specifických závazků Singapuru je uveden v dodatcích 8-B-1 (specifické závazky) a 8-B-2 (finanční služby).

52. Kapitola devět („Investice“) je rozdělena do dvou částí. Oddíl A obsahuje ustanovení o ochraně investorů a jejich investic. Oddíl B upravuje mechanismus řešení sporů mezi investory a státem („ŘSIS“) za účelem prosazení shora uvedených ustanovení.

53. Pro účely kapitoly devět se „zahrnutou investicí“ rozumí investice, která je přímo nebo nepřímo vlastněná nebo ovládaná, ať přímo či nepřímo, zahrnutým investorem jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany (čl. 9.1 odst. 1). „Zahrnutým investorem“ je fyzická osoba nebo právnická osoba jedné strany, která učinila investici na území druhé strany (článek 9.2). „Investice“ je definována jako každý druh aktiv, který vykazuje vlastnosti investice, včetně takových vlastností, jako je závazek kapitálu nebo jiných zdrojů, očekávání výdělků nebo zisku, převzetí rizika nebo určitá doba trvání (čl. 9.1 odst. 1). V článku 9.1 odst. 1 písm. a) až h) jsou vyjmenovány různé formy investice.

54. Kapitola devět se použije bez ohledu na to, zda byly tyto investice provedeny před vstupem Dohody EUSFTA v platnost nebo po něm (čl. 9.2 odst. 1).

55. Článek 9.3 odst. 1 stanoví požadavek na národní zacházení: každá smluvní strana je povinna poskytnout zahrnutým investorům druhé smluvní strany a jejich zahrnutým investicím na svém území zacházení, které není méně příznivé než zacházení, které v podobných situacích poskytuje svým vlastním investorům a jejich investicím, pokud jde o provoz, řízení, provádění, udržování, užívání, využívání a prodej nebo jiné zacházení s jejich investicemi. Článek 9.3 odst. 3 obsahuje určité výjimky a stanoví podmínky, za nichž může každá smluvní strana přijmout nebo prosadit opatření, jimiž udělí méně příznivé zacházení.

56. Článek 9.4 požaduje, aby každá smluvní strana poskytla na svém území zahrnutým investicím druhé smluvní strany spravedlivé a rovné zacházení a plnou ochranu a bezpečnost (čl. 9.4 odst. 1), přičemž výraz „plná ochrana a bezpečnost“ odkazuje pouze na povinnost smluvní strany týkající se fyzické bezpečnosti zahrnutých investorů a investic (čl. 9.4 odst. 4). Za účelem splnění této povinnosti čl. 9.4 odst. 2 stanoví, že žádná ze stran nesmí přijmout opatření, které představuje: a) odepření spravedlnosti v trestních, občanských a správních řízeních, b) podstatné porušení náležitého postupu, c) zjevně svévolné jednání, d) obtěžování, donucování, zneužití pravomoci nebo podobné chování projevující nedostatek dobré víry nebo e) porušení oprávněných očekávání zahrnutého investora, která vyplývají z konkrétních či jednoznačných vyjádření smluvní strany k přilákání investic, na která zahrnutý investor důvodně spoléhá.

57. Článek 9.5 odst. 1 stanoví, že zahrnutým investorům jedné strany, kteří utrpí ztráty v důsledku války nebo jiného ozbrojeného konfliktu, revoluce, vnitrostátního stavu nouze, vzpoury, povstání nebo nepokojů na území druhé strany, poskytne tato smluvní strana, pokud jde o navrácení, odškodnění, vyrovnání nebo jiné vypořádání, zacházení, které není méně příznivé, než jaké poskytne svým vlastním investorům nebo investorům kterékoli třetí země, podle toho, co je pro zahrnutého investora příznivější. Článek 9.5 odst. 2 požaduje, aby smluvní strana poskytla restituci či náhradu v případě zabavení nebo zničení zahrnuté investice.

58. Podle čl. 9.6 odst. 1 nesmí žádná smluvní strana zahrnuté investice zahrnutých investorů druhé smluvní strany přímo nebo nepřímo znárodnit, vyvlastnit nebo podrobit opatřením s účinkem rovnocenným znárodnění nebo vyvlastnění, vyjma případů, kdy je to: a) ve veřejném zájmu, b) v souladu s řádným právním postupem, c) na nediskriminačním základě a d) proti vyplacení okamžité, přiměřené a účinné náhrady podle čl. 9.6 odst. 2. Článek 9.6 odst. 2 stanoví způsob určení výše náhrady. Článek 9.6 se nepoužije u vydávání povinných licencí udělovaných v souvislosti s právy duševního vlastnictví v souladu s dohodou TRIPS (čl. 9.6 odst. 3). Článek 9.6 odst. 4 se týká přezkoumání jakéhokoli opatření vyvlastnění nebo ocenění soudem nebo jiným nezávislým orgánem smluvní strany, která opatření přijímá.

59. Článek 9.7 stanoví, že každá smluvní strana je povinna povolit, aby byly převody týkající se zahrnutých investic provedeny ve volně směnitelné měně bez omezení a bez prodlení (čl. 9.7 odst. 1). Avšak nic v článku 9.7 nelze vykládat tak, aby to bránilo smluvní straně ve spravedlivém a nediskriminačním použití jejího práva týkajícího se oblastí uvedených v čl. 9.7 odst. 2 písm. a) až g) (čl. 9.7 odst. 2).

60. Zbývající ustanovení oddílu A se týkají subrogace (článek 9.8), ukončení (článek 9.9) a vztahu Dohody EUSFTA k jiným dohodám (článek 9.10). Konkrétně článek 9.9 stanoví, že v případě ukončení Dohody EUSFTA podle článku 17.13 zůstává kapitola devět v platnosti po dobu dalších dvaceti let od uvedeného data, pokud jde o zahrnuté investice uskutečněné před datem ukončení platnosti Dohody EUSFTA. Článek 9.10 odst. 1 stanoví, že jakmile Dohoda EUSFTA vstoupí v platnost, pozbývají dohody mezi členskými státy a Singapurem uvedené v příloze 9-D (včetně práv a povinností z nich vyplývajících) účinku a musí být nahrazeny Dohodou EUSFTA, která nastoupila na jejich místo. V poznámce pod čarou 19⁴²⁵ se dodává, že tyto dohody se považují za ukončené Dohodou EUSFTA, a to ve smyslu čl. 59 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy o smluvním právu. Zbývající odstavce článku 9.10 se většinou týkají účinků prozatímního uplatňování Dohody EUSFTA na uplatňování ustanovení dohod uvedených v příloze 9-D.

61. Oddíl B kapitoly devět se použije na spory mezi žalující stranou jedné strany a druhou stranou ohledně zacházení (včetně nečinnosti), jež údajně porušuje ustanovení oddílu A, přičemž takové porušení údajně vede ke ztrátě či poškození žalující strany nebo její místně usazené společnosti (čl. 9.11 odst. 1).

62. Článek 9.12 stanoví, že upřednostňovaným způsobem řešení sporů je smírné řešení prostřednictvím jednání. Článek 9.14 stanoví, že strany sporu se mohou kdykoli dohodnout, že využijí zprostředkování nebo jiné formy alternativního řešení sporu. Nelze-li spor vyřešit smírem, může žalující strana smluvní strany předložit druhé straně v určené lhůtě žádost o konzultace (článek 9.13). Nemůže-li být spor urovnán do tří měsíců od podání žádosti o konzultace, může žalující strana podat oznámení o záměru zahájit rozhodčí řízení (článek 9.15). Pokud bylo takové oznámení zasláno Evropské unii, je Evropská unie povinna stanovit v určené lhůtě, kdo bude vystupovat jako žalovaná strana, a okamžitě o svém rozhodnutí informovat žalující stranu (čl. 9.15 odst. 2). Nebylo-li takové rozhodnutí učiněno, čl. 9.15 odst. 3 v podstatě stanoví, že se žalovaná strana určí v souladu s oznámením o záměru zahájit rozhodčí řízení.

63. Ne dříve než tři měsíce ode dne oznámení o záměru může žalující strana předložit v souladu s podmínkami stanovenými v článku 9.17 a s výhradou ostatních požadavků na soudní příslušnost (čl. 9.17 odst. 5) žádost o rozhodčí řízení v rámci jednoho z mechanismů řešení sporů uvedených v čl. 9.16 odst. 1. Tyto mechanismy zahrnují rozhodčí řízení pod záštitou Mezinárodního střediska pro řešení investičních sporů, řízení před rozhodčím tribunálem zřízeným v souladu s pravidly Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo nebo před jakoukoli jinou rozhodčí institucí nebo podle jakýchkoli jiných pravidel rozhodčího řízení, pokud se tak strany sporu dohodnou.

64. Články 9.18 až 9.21 se týkají ustavení rozhodčího tribunálu, použitelného práva a pravidel výkladu a žalob z právního hlediska zjevně neopodstatněných či z právního hlediska bezvýznamných.

65. Dospěje-li tribunál ke konečnému nálezu, že byla porušena ustanovení kapitoly devět, může uložit pouze jedno z těchto opatření nebo jejich kombinaci: a) finanční odškodnění (v souladu s limity stanovenými v čl. 9.24 odst. 2) a případné úroky a b) restituci majetku, může-li žalovaná strana uhradit finanční odškodnění a případné úroky místo restituce (čl. 9.24 odst. 1). Nesmí být uložena náhrada škody s represivní funkcí (čl. 9.24 odst. 2). Články 9.25 a 9.26 se týkají odškodnění nebo jiné kompenzace a nákladů.

66. Článek 9.27 se týká závaznosti nálezu a jeho plnění.

425 — V některých jazykových verzích se může jednat o poznámku pod čarou 51.

67. V souladu s čl. 9.28 odst. 1 nesmí žádná ze stran poskytnout diplomatickou ochranu nebo podat mezinárodní žalobu, pokud jde o spor, s jehož předložením rozhodčímu tribunálu podle oddílu B jeden z jejich investorů a druhá strana souhlasili nebo který takto předložili, pokud tato druhá strana splnila a dodržela nález v tomto sporu vydaný. Pro účely čl. 9.28 odst. 1 diplomatická ochrana nezahrnuje neformální diplomatické výměny za jediným účelem usnadnit řešení sporu. Článek 9.28 odst. 1 však nevylučuje možnost, aby strana využila postupů pro řešení sporů podle kapitoly patnáct, pokud jde o opatření obecné působnosti, a to i o opatření, jež údajně porušilo Dohodu EUSFTA, pokud je o konkrétní investici, v souvislosti s níž byla podána žádost o rozhodčí řízení.

68. Předmětem příloh ke kapitole devět jsou vyvlastnění (přílohy 9-A až 9-C), seznam stávajících dohod mezi členskými státy a Singapurem (příloha 9-D), mechanismus zprostředkování pro řešení sporů mezi investory a státem (příloha 9-E), kodex chování pro rozhodce a prostředníky (příloha 9-F) a pravidla pro přístup veřejnosti k dokumentům, na slyšení a třetích stran činit podání (příloha 9-G).

69. Kapitola deset („Veřejné zakázky“) a jejích devět příloh stanoví rámec pro veřejné zakázky smluvních stran. Pro účely kapitoly deset se „veřejnou zakázkou, na kterou se vztahuje tato dohoda“ rozumí zakázka i) pro státní účely vypsána na zboží, služby či jejich kombinaci, uskutečňovaná prostřednictvím všech smluvních prostředků, jejíž odhadovaná hodnota se rovná prahové hodnotě stanovené v přílohách 10-A až 10-G, nebo je vyšší, ii) vypsána zadavatelem a iii) jinak nevyloučená (čl. 10.2 odst. 2). Článek 10.2 odst. 3 upravuje případy, na které se kapitola deset nevztahuje (není-li v přílohách 10-A až 10-G stanoveno jinak).

70. Článek 10.3 upravuje bezpečnost a obecné výjimky.

71. Článek 10.4 stanoví obecné zásady, jimiž se řídí veřejné zakázky. Konkrétně čl. 10.4 odst. 1 a 2 stanoví povinnosti týkající se národního zacházení a další formy povinností týkajících se zákazu diskriminace. Podle čl. 10.4 odst. 7 se tato ustanovení neuplatní na opatření, jež se netýkají pouze veřejných zakázek.

72. Článek 10.5 stanoví pravidla týkající se informací, jež musí každá smluvní strana zveřejnit o svém systému pro zadávání zakázek.

73. Zadavatel musí u každé veřejné zakázky, na kterou se vztahuje tato dohoda, zveřejnit oznámení zamýšlené veřejné zakázky (čl. 10.6 odst. 1), které musí obsahovat údaje uvedené v čl. 10.6 odst. 2. Pro každou zamýšlenou veřejnou zakázku navíc musí být zveřejněno souhrnné oznámení (čl. 10.6 odst. 3). Článek 10.7 upravuje povinnosti týkající se typů podmínek, které zadavatel smí (či nesmí) stanovit pro účast v zadávacím řízení, způsob posuzování, zda dodavatel tyto podmínky splňuje, a důvody, na jejichž základě může smluvní strana dodavatele vyloučit. Článek 10.8 se týká kvalifikace dodavatelů. Článek 10.9 stanoví požadavky týkající se technických specifikací a zadávací dokumentace. Článek 10.10 se týká potřeby poskytnout dodavatelům dostatečnou lhůtu na přípravu a podání žádosti o účast a odpovídající nabídky. Článek 10.11 upravuje vedení jednání. Článek 10.12 stanoví podmínky, za nichž zadavatel může využít omezeného zadávacího řízení a rozhodnout se, že nepoužije některé ze záruk stanovených v kapitole deset. Článek 10.14 obsahuje pravidla zpracování nabídek a zadávání zakázek. Článek 10.15 stanoví povinnosti týkající se informací, které je zadavatel povinen buď předložit dodavatelům, nebo zveřejnit.

74. Článek 10.16 odst. 1 požaduje, aby každá smluvní strana poskytla na žádost druhé smluvní strany neprodleně veškeré informace nezbytné ke zjištění, zda byla veřejná zakázka udělena spravedlivě, nestranně a v souladu s kapitolou patnáct. Za stanovených okolností povinnost zveřejňovat informace odpadá (čl. 10.16 odst. 2).

75. Článek 10.17 stanoví požadavky týkající se typu správního či soudního přezkumu, který je každá smluvní strana povinna zajistit, podmínky, za nichž má být přezkum prováděn, a příslušný postup.

76. Přílohy ke kapitole deset se týkají: ústředních orgánů, které zadávají zakázky v souladu s Dohodou EUSFTA (příloha 10-A), orgánů na nižší než ústřední úrovni, které zadávají veřejné zakázky v souladu s Dohodou EUSFTA (příloha 10-B), veřejných služeb a jiných subjektů, které zadávají veřejné zakázky v souladu s Dohodou EUSFTA (příloha 10-C), zahrnutého zboží (příloha 10-D), zahrnutých služeb (příloha 10-E), zahrnutých stavebních služeb a koncesí na stavební práce (příloha 10-F), všeobecných poznámek a odchylek od ustanovení článku 10.4 (obecné zásady) (příloha 10-G), způsobů zveřejnění (příloha 10-H) a partnerství veřejného a soukromého sektoru (příloha 10-I).

77. Kapitola jedenáct („Duševní vlastnictví“) má za cíl usnadňovat výrobu inovativních a tvořivých produktů a jejich uvádění na trh a poskytování služeb mezi smluvními stranami a zvýšit užitek z obchodu a investic prostřednictvím účinné ochrany práv duševního vlastnictví a opatření účinného vymáhání těchto práv (čl. 11.1 odst. 1). Cíle a zásady obsažené v části I Dohody TRIPS (zejména v článcích 7 a 8) se obdobně vztahují na kapitolu jedenáct (čl. 11.1 odst. 2).

78. Oddíl A upravuje oblast působnosti kapitoly jedenáct, příslušné definice a vyčerpání práv duševního vlastnictví. Článek 11.2 odst. 1 stanoví, že kapitola jedenáct doplňuje práva a povinnosti smluvních stran podle Dohody TRIPS a dalších mezinárodních smluv týkajících se duševního vlastnictví, jejichž smluvními stranami jsou. Pro účely kapitoly jedenáct zahrnují „práva duševního vlastnictví“ všechny kategorie duševního vlastnictví, jež jsou předmětem oddílů 1 až 7 části II Dohody TRIPS, konkrétně: autorské právo a práva s ním související, patenty, ochranné známky, průmyslové vzory, topografie integrovaných obvodů, zeměpisná označení a ochranu důvěrných informací (čl. 11.2 odst. 2 písm. a) body i) až vii)), jakož i odrůdové právo (čl. 11.2 odst. 2 písm. b)). V souladu s článkem 11.3 může každá smluvní strana zřídit vlastní režim pro vyčerpání práv duševního vlastnictví, s výhradou příslušných ustanovení Dohody TRIPS.

79. Každý z pododdílů oddílu B upravuje konkrétní právo duševního vlastnictví (nebo soubor práv duševního vlastnictví).

80. Pododdíl A je nadepsán „Autorské právo a práva s ním související“. Podle článku 11.4 („Poskytovaná ochrana“) jsou smluvní strany povinny plnit práva a povinnosti stanovené v dalších mezinárodních dohodách, jmenovitě v Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl, Smlouvě WIPO o autorském právu, Smlouvě WIPO o výkonech výkonných umělců a zvukových záznamech a Dohodě TRIPS. Článek 11.5 stanoví dobu ochrany zahrnutého autorského práva a práv s ním souvisejících.

81. Zbývající část pododdílu A se týká práva na jednu přiměřenou odměnu pro výrobce zvukových záznamů (článek 11.6), postupu a politik ohledně práv umělců na opětovný prodej (článek 11.7), zajištění přiměřené právní ochrany a účinných právních opatření proti obcházení technologických prostředků, které užívají nositelé práv v souvislosti s výkonem svých práv v souvislosti se svými díly, výkony nebo zvukovými záznamy a které omezují nakládání s nimi, k němuž nositelé práv nedali svolení nebo které není dovoleno vnitrostátními zákony (článek 11.9), a ochrany informací týkajících se správy práv (článek 11.10).

82. Pododdíl B je nadepsán „Ochranné známky“. V souladu s článkem 11.12 je každá smluvní strana povinna vyvinout co největší úsilí k dosažení souladu se Smlouvou o známkovém právu (uzavřenou v Ženevě dne 27. října 1994) a se Singapurskou smlouvou o známkovém právu (přijatou v Singapuru dne 27. března 2006). Každá smluvní strana je povinna zavést systém zápisu ochranných známek, v jehož rámci bude příslušná správa ochranných známek povinna písemně sdělit důvody pro zamítnutí zápisu ochranné známky. Žadatel musí mít možnost odvolat se proti zamítnutí před soudním orgánem, třetí strany musí mít možnost vznést k žádosti o zápis ochranné známky námitku a každá smluvní strana je povinna zpřístupnit veřejnosti elektronické databáze žádostí o zápis ochranných známek a zapsaných ochranných známek (článek 11.13). Smluvní strany jsou povinny chránit všeobecně známé ochranné známky v souladu s Dohodou TRIPS (článek 11.14). Článek 11.15 upravuje výjimky z práv udělených ochrannou známkou.

83. Pododdíl C („Zeměpisná označení“) se použije na uznávání a ochranu zeměpisných označení pro vína, lihoviny, zemědělské produkty a potraviny, jež pochází z území smluvních stran (čl. 11.16 odst. 1). Po vstupu Dohody EUSFTA v platnost jsou smluvní strany povinny zavést na svém území systém registrace a ochrany zeměpisných označení pro takové kategorie zboží, jež považují za vhodné (článek 11.17). Další ustanovení se týkají takových aspektů, jako jsou rozsah ochrany zeměpisných označení (článek 11.19) nebo osoby, jež mohou používat chráněné zeměpisné označení (článek 11.20).

84. Pododdíl D je nadepsán „Průmyslové vzory“. Smluvní strany jsou povinny zajistit ochranu nezávisle vytvořených průmyslových vzorů, které jsou nové nebo původní. Tato ochrana musí být zajištěna zápisem a musí udělovat výlučná práva jejich držitelům (čl. 11.24 odst. 1). Článek 11.25 upravuje rozsah práv udělených zápisem majiteli chráněného průmyslového vzoru. Doba ochrany musí činit alespoň deset let od data žádosti (článek 11.26). Článek 11.27 se týká omezených výjimek z ochrany průmyslových vzorů. Článek 11.28 upravuje vztah mezi průmyslovými vzory a autorským právem.

85. Pododdíl E je nadepsán „Patenty“. V článku 11.29 smluvní strany opětovně potvrzují své povinnosti podle Smlouvy o patentové spolupráci a zavazují se, že bude-li to vhodné, podniknou veškeré rozumné úsilí ke splnění článků 1 až 16 Smlouvy o patentovém právu způsobem, jenž je v souladu s jejich vnitrostátními právními předpisy a postupy. Smluvní strany se též zavazují dodržovat rozhodnutí Generální rady WTO ze dne 30. srpna 2003 o provádění odstavce 6 deklarace z Doha o dohodě TRIPS a o veřejném zdraví a rozhodnutí Generální rady WTO ze dne 6. prosince 2005 o změně dohody TRIPS. V článku 11.31 jsou uvedeny okolnosti, za nichž jsou smluvní strany povinny umožnit prodloužení trvání práv patentové ochrany.

86. Pododdíl F („Ochrana údajů ze zkoušek“) se týká ochrany údajů ze zkoušek předkládaných za účelem získání správní registrace farmaceutického výrobku nebo zemědělského chemického přípravku (články 11.33 a 11.34).

87. V jediném ustanovení pododdílu G („Odrůdy rostlin“) se uvádí, že smluvní strany opětovně potvrzují své povinnosti podle Mezinárodní úmluvy na ochranu nových odrůd rostlin, včetně pravomoci provádět možné výjimky z práva šlechtitele uvedené v čl. 15 odst. 2 uvedené úmluvy (článek 11.35).

88. Oddíl C je nadepsán „Občanskoprávní prosazování práv duševního vlastnictví“. V článku 11.36 smluvní strany opětovně potvrzují své závazky podle článků 41 až 50 Dohody TRIPS. Dohodly se, že v rámci svých vnitrostátních právních předpisů přijmou opatření, postupy a nápravná opatření proti porušování práva duševního vlastnictví, jehož se týká kapitola jedenáct, v souladu s uvedenými závazky (čl. 11.36 odst. 1). Tato opatření, postupy a nápravná opatření musí splňovat požadavky stanovené v čl. 11.36 odst. 2. Článek 11.36 odst. 3 stanoví, že žádná ustanovení kapitoly jedenáct nemají vliv na možnost kterékoli smluvní strany obecně vymáhat dodržování svých vnitrostátních právních předpisů ani nezakládají povinnost pro žádnou ze smluvních stran změnit své stávající předpisy, jež se týkají vymáhání práv duševního vlastnictví. Žádné ustanovení této kapitoly dále nezakládá pro žádnou smluvní stranu povinnost zavést pro vymáhání práv duševního vlastnictví zvláštní soudní systém nebo povinnost vztahující se k rozdělení zdrojů na prostředky pro prosazování práv duševního vlastnictví a prostředky pro vymáhání právních předpisů obecně.

89. Zbývající část oddílu C upravuje zejména povinnost přijmout vhodná opatření ke zveřejnění nebo zpřístupnění veřejnosti informací o konečných soudních rozhodnutích v občanskoprávních soudních řízeních ve věcech porušení práv duševního vlastnictví (článek 11.37), povinnost nabídnout občanskoprávní opatření, postupy a nápravná opatření, na něž odkazuje oddíl C, pro všechny kategorie duševního vlastnictví, na které se vztahují oddíly 1 až 6 části II Dohody TRIPS (článek 11.38), opatření k zajištění důkazů (článek 11.39), soudní zákazy (článek 11.42), alternativní opatření (článek 11.43) a náhradu škody (článek 11.44).

90. Oddíl D je nadepsaný „Opatření na hranicích“. Článek 11.49 upravuje rozsah takových opatření, zvláště v souvislosti s postupy pro zboží pod celním dohledem. Článek 11.50 požaduje, aby celní orgány přijaly řadu přístupů k identifikaci zásilek, jež obsahují zboží s padělanou ochrannou známkou, zboží porušující autorská práva, zboží porušující průmyslový vzor a zboží s padělaným zeměpisným označením. V článku 11.51 jsou uvedeny oblasti, v nichž se smluvní strany dohodly spolupracovat.

91. Jediné ustanovení oddílu E („Spolupráce“) obsahuje ujednání smluvních stran, že budou spolupracovat v zájmu provádění závazků a povinností podle kapitoly jedenáct, a uvádí, které činnosti mají být zahrnuty do oblastí spolupráce (článek 11.52).

92. Kapitola dvanáct („Hospodářská soutěž a související záležitosti“) se týká antitrustových opatření a spojování podniků, veřejných podniků, podniků pověřených zvláštními nebo výlučnými právy a státních monopolů.

93. Oddíl A se týká „Antitrustových opatření a spojování podniků“. V článku 12.1 odst. 1 smluvní strany uznávají význam volné a nenarušené hospodářské soutěže v rámci svých obchodních vztahů a uznávají, že obchodní postupy nebo transakce porušující hospodářskou soutěž mohou narušit řádné fungování trhů smluvních stran a ohrozit přínosy liberalizace obchodu. Článek 12.1 odst. 2 stanoví, že každá smluvní strana je v zájmu podpory volné a nerušené hospodářské soutěže ve všech odvětvích svého hospodářství povinna zachovat na svém území komplexní právní předpisy, jež účinně řeší tři jevy, které mají vliv na vzájemný obchod smluvních stran, tj. jmenovitě a) horizontální a vertikální dohody, b) zneužívání dominantního postavení a c) jednání podniků ve vzájemné shodě, jehož výsledkem je podstatné omezení hospodářské soutěže nebo které významně brání účinné hospodářské soutěži [c) spojování podniků].

94. Oddíl B se týká „Veřejných podniků, podniků pověřených zvláštními nebo výlučnými právy a státních monopolů“. Článek 12.3 odst. 1 stanoví, že ustanovení kapitoly dvanáct nebrání smluvní straně, aby v souladu se svými právními předpisy zřídila nebo zachovala veřejné podniky nebo podniky pověřené zvláštními nebo výlučnými právy. Zbývající část článku 12.3 stanoví povinnosti týkající se podmínek platných pro takové podniky. Článek 12.4 stanoví, že smluvní strany mohou nadále zřizovat či zachovávat státní monopoly. Musí však upravit státní monopoly obchodní povahy tak, aby tyto státní monopoly nevyvíjely žádná diskriminační opatření při nakupování zboží a služeb a při jejich uvádění na trh.

95. Oddíl C se týká „Subvencí“. Článek 12.5 odst. 1 a 2 definuje subvenci pro účely Dohody EUSFTA a stanoví, jaké typy subvencí podléhají ustanovením kapitoly dvanáct. Článek 12.5 odst. 3 stanoví, že se ustanovení článků 12.7 (zakázané subvence), 12.8 (jiné subvence) a 12.10 (doložka o přezkumu) spolu s přílohou 12-A nepoužijí na různé subvence na produkty rybolovu a na zemědělství. Ustanoveními oddílu C nejsou dotčena práva a povinnosti smluvních stran podle Dohody o WTO (článek 12.6). Článek 12.7 stanoví, jaké typy subvencí souvisejících s obchodem zbožím a službami jsou zakázány, a upravuje výjimky. Článek 12.8 odst. 2 se týká výměny informací o takových subvencích. Článek 12.9 stanoví povinnosti týkající se transparentnosti. Článek 12.10 odst. 1 požaduje, aby smluvní strany neustále přezkoumávaly záležitosti, na něž se v oddíle C odkazuje.

96. Oddíl D („Obecné záležitosti“) stanoví povinnosti týkající se spolupráce a koordinace v oblasti vymáhání právních předpisů (článek 12.11), důvěrnosti (článek 12.12) a konzultací (článek 12.13). Článek 12.14 vylučuje záležitosti, jež vyvstanou v rámci kapitoly dvanáct, kromě článku 12.7 („Zakázané subvence“), z působnosti kapitoly patnáct („Řešení sporů“) a kapitoly šestnáct („Mechanismus zprostředkování“).

97. Příloha 12-A stanoví zásady platné pro jiné typy subvencí.

98. Kapitola třináct je nadepsána „Obchod a udržitelný rozvoj“.

99. Oddíl A obsahuje „Úvodní ustanovení“. V článku 13.1 je poukázáno na řadu mezinárodních instrumentů a je v něm opětovně potvrzen závazek smluvních stran rozvíjet a podporovat mezinárodní obchod a vzájemné dvoustranné obchodní a hospodářské vztahy tak, aby přispívaly k udržitelnému rozvoji (čl. 13.1 odst. 1). Smluvní strany uznávají, že hospodářský a sociální rozvoj a ochrana životního prostředí jsou na sobě vzájemně závislé a vzájemně se posilující součástí udržitelného rozvoje, a zdůrazňují příznivý účinek spolupráce v oblasti sociálních a environmentálních záležitostí souvisejících s obchodem jako součástí globálního přístupu k obchodu a udržitelnému rozvoji (čl. 13.1 odst. 2). Smluvní strany rovněž uznávají, že je nevhodné podporovat obchod nebo investice oslabením či snížením ochrany, kterou poskytují jejich pracovní právní předpisy a předpisy v oblasti ochrany životního prostředí, zdůrazňují však, že by environmentální a pracovní normy neměly být užívány k protekcionistickým účelům v oblasti obchodu (čl. 13.1 odst. 3). Smluvní strany navíc uvádějí, že jejich cílem je posílit obchodní vztahy a spolupráci způsobem, jenž podpoří udržitelný rozvoj v souvislosti s čl. 13.1 odst. 1 a 2, a že nemají v úmyslu harmonizovat své pracovní či environmentální normy (čl. 13.1 odst. 4).

100. Každá smluvní strana si zachovává právo stanovit vlastní úroveň ochrany životního prostředí a zaměstnanosti a přijmout či příslušným způsobem změnit své dotčené zákony a politiky v souladu se zásadami mezinárodně uznávaných norem či dohod, jejichž je stranou a na něž odkazují články 13.3 a 13.6 (čl. 13.2 odst. 1). Smluvní strany jsou povinny nadále své zákony a politiky zlepšovat a vynasnaží se zajišťovat a podporovat ochranu životního prostředí a zaměstnanosti na vysoké úrovni (čl. 13.2 odst. 2).

101. Předmětem oddílu B je „Obchod a udržitelný rozvoj – aspekty zaměstnanosti“. Smluvní strany uznávají hodnotu mezinárodní spolupráce a dohod o dosažení zaměstnanosti a pracovních záležitostech jako reakce mezinárodního společenství na hospodářské, pracovní a sociální výzvy a příležitosti plynoucí z globalizace a zavazují se k případným konzultacím a spolupráci ohledně otázek týkajících se práce a zaměstnanosti a současně obchodu, na nichž mají zájem obě strany (čl. 13.3 odst. 1). Smluvní strany též opětovně potvrzují své závazky uznávat plnou a produktivní zaměstnanost a slušnou práci pro všechny jakožto klíčový prvek udržitelného rozvoje všech zemí a jakožto prioritní cíl mezinárodní spolupráce a rozhodly se podporovat rozvoj mezinárodního obchodu způsobem, který povede k plné a produktivní zaměstnanosti a slušné práci pro všechny (čl. 13.3 odst. 2). Smluvní strany se v souladu s povinnostmi plynoucími z členství v MOP a z Deklarace MOP o základních principech a právech v práci a jejího následného dokumentu zavazují respektovat, podporovat a účinně uplatňovat zásady týkající se základních práv v práci, zejména: a) svobodu sdružování a účinné uznání práva na kolektivní vyjednávání, b) odstranění všech forem nucené nebo povinné práce, c) faktické zrušení dětské práce a d) odstranění diskriminace s ohledem na zaměstnání a povolání. Smluvní strany rovněž opětovně potvrzují závazek účinně provádět úmluvy MOP, které Singapur a členské státy Unie ratifikovaly (článek 13.3). Smluvní strany se zavazují vynaložit dlouhodobé a nepřetržité úsilí k ratifikaci a účinnému provedení základních úmluv MOP, zvážit ratifikaci a účinné provedení dalších úmluv MOP s přihlédnutím k vnitrostátním okolnostem a vyměňovat si relevantní informace (čl. 13.3 odst. 4). Podle čl. 13.3 odst. 5 smluvní strany uznávají, že se na porušování základních principů a práv v práci nelze odvolávat jako na legitimní komparativní výhodu ani je nelze jinak využívat jako legitimní komparativní výhodu.

102. V článku 13.4 smluvní strany uznávají, že je důležité spolupracovat na aspektech politik zaměstnanosti souvisejících s obchodem, aby mohlo být dosaženo cílů Dohody EUSFTA. Toto ustanovení rovněž obsahuje (demonstrativní) výčet oblastí, v nichž mohou smluvní strany zahájit vzájemně prospěšnou spolupráci.

103. Článek 13.5 stanoví, že každá smluvní strana při přípravě a provádění opatření, jejichž cílem je zajistit bezpečnost a ochranu zdraví při práci a jež mohou mít vliv na obchod či investice mezi smluvními stranami, přihlédne k příslušným vědeckým a technickým informacím a souvisejícím mezinárodním normám, pokynům nebo doporučením, včetně zásady předběžné opatrnosti.

104. Předmětem oddílu C je „Obchod a udržitelný rozvoj – environmentální aspekty. Smluvní strany uznávají hodnotu mezinárodního řízení a dohod v oblasti životního prostředí, kladou důraz na to, že je třeba posílit vzájemnou podporu mezi obchodem a politikami, pravidly a opatřeními ochrany životního prostředí, a uvádějí, že budou konzultovat a případně spolupracovat s ohledem na jednání o environmentálních otázkách oboustranného zájmu souvisejících s obchodem (čl. 13.6 odst. 1). Smluvní strany se dále zavazují účinně provést na svém území prostřednictvím právních předpisů či jiných opatření a postupů vícestranné dohody týkající se životního prostředí, jejichž jsou stranami (čl. 13.6 odst. 2). Smluvní strany opětovně potvrzují svůj závazek dosáhnout konečného cíle Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (dále jen „UNFCCC“) a jejího Kjótského protokolu a dohodly se na spolupráci v zájmu posílení vícestranného režimu založeného na pravidlech v rámci UNFCCC, přičemž budou vycházet ze schválených rozhodnutí UNFCCC, a na podpoře snah o vypracování mezinárodní dohody o změně klimatu po roce 2020 v rámci UNFCCC, jež by byla použitelná pro všechny strany (čl. 13.6 odst. 3). Žádné ustanovení Dohody EUSFTA nebrání smluvním stranám, aby přijaly či zachovaly opatření k provádění vícestranných dohod týkajících se životního prostředí, jejichž jsou stranami, pokud se taková opatření neuplatňují způsobem, jenž by vytvářel nástroj svévolné nebo neoprávněné diskriminace mezi smluvními stranami nebo skrytého omezení obchodu (čl. 13.6 odst. 4).

105. Článek 13.7 se týká obchodu dřevem a výrobky ze dřeva. Smluvní strany uznávají význam celosvětové ochrany a udržitelné správy lesů. Zavazují se, že: a) si budou vyměňovat informace o přístupech k podpoře obchodu dřevem a výrobky ze dřeva a jejich spotřebě ze zákonně a udržitelně spravovaných lesů a podporovat povědomí o těchto přístupech, b) budou podporovat celosvětové prosazování práva a správu v oblasti lesnictví a budou se zabývat obchodem s nezákonně vytěženým dřevem a výrobky ze dřeva, c) budou spolupracovat na podpoře účinných opatření a politik zaměřených na zamezení obchodu s nezákonně vytěženým dřevem a výrobky ze dřeva a d) budou podporovat účinné využití Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin s ohledem na ohrožené druhy dřeva.

106. Článek 13.8 se týká obchodu s rybími výrobky. Smluvní strany uznávají význam zajištění udržitelného zachování a řízení rybích populací a zavazují se, že: a) budou dodržovat dlouhodobá opatření pro zachování a udržitelné využívání populací ryb, jak definují mezinárodní nástroje, jež smluvní strany ratifikovaly, a dodržovat zásady Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) a příslušné nástroje OSN týkající se těchto záležitostí, b) zavedou a provedou účinná opatření k boji proti nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému (NNN) rybolovu, zjednoduší postup, jenž zamezí pohybu NNN výrobků v obchodním toku, a výměnu informací o NNN aktivitách, c) přijmou účinná opatření pro sledování a kontrolu, jež zajistí soulad s opatřeními pro zachování a d) budou dodržovat zásady Dohody k podpoře dodržování mezinárodních opatření na zachování a řízení rybářskými plavidly na volném moři FAO a příslušná ustanovení Dohody o opatřeních přístavních států k předcházení, potírání a odstranění nezákonného, nehlášeného a neregulovaného rybolovu FAO.

107. Článek 13.9 je formulován takřka stejně jako článek 13.5, až na skutečnost, že se vztahuje na „opatření, jejichž cílem je zajistit ochranu životního prostředí“, a nikoli bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

108. V článku 13.10 smluvní strany uznávají, že je důležité spolupracovat na aspektech politik ochrany životního prostředí souvisejících s obchodem, aby mohlo být dosaženo cílů Dohody EUSFTA. Toto ustanovení obsahuje (demonstrativní) výčet oblastí, ve kterých mohou smluvní strany zahájit vzájemně prospěšnou spolupráci.

109. Oddíl D obsahuje „Obecná ustanovení“. Článek 13.11 zakotvuje rozhodnutí smluvních stran, že budou i nadále co nejvíce usilovat o zjednodušení a podporu obchodu a investic do zboží a služeb šetrných k životnímu prostředí (čl. 13.11 odst. 1), povinnost věnovat zvláštní pozornost snazšímu odstraňování překážek obchodu a investic souvisejících se zbožím a službami šetrnými ke klimatu (čl. 13.11 odst. 2), nutnost snížit emise skleníkových plynů a co nejvíce omezit narušení obchodu (čl. 13.11 odst. 3) a podporovat postupy sociální odpovědnosti podniků (čl. 13.11 odst. 4).

110. Podle článku 13.12 nesmí smluvní strana upustit či se jinak odchýlit od svých právních předpisů týkajících se životního prostředí a práce tak, že by to mělo vliv na obchod nebo investice mezi stranami, ani takové upuštění či odchýlení nabídnout (čl. 13.12 odst. 1) ani svou setrvalou nebo opakující se činností či nečinností selhat v účinném prosazování svých právních předpisů týkajících se životního prostředí a práce tak, že by to mělo vliv na obchod nebo investice mezi stranami (čl. 13.12 odst. 2).

111. Článek 13.13 upravuje povinnosti týkající se transparentnosti v případě veškerých opatření obecného použití, jejichž cílem je ochrana životního prostředí nebo pracovních podmínek, jež mohou mít vliv na obchod a investice mezi smluvními stranami. Články 13.14 a 13.15 se týkají přezkumu dopadu provádění Dohody EUSFTA na udržitelný rozvoj a institucionálních mechanismů monitorování souladu s kapitolou třináct.

112. Dojde-li mezi smluvními stranami k rozporu ohledně jakékoli záležitosti vyplývající z kapitoly třináct, využijí smluvní strany pouze postupů stanovených v článku 13.16 (vládní konzultace) a článku 13.17 („Panel odborníků“). Na kapitolu třináct se nevztahuje kapitola patnáct („Řešení sporů“) ani kapitola šestnáct („Mechanismus zprostředkování“) (čl. 13.16 odst. 1). Článek 13.16 odst. 2 až 6 stanoví postupy a cíle vládních konzultací. Článek 13.17 stanoví mimo jiné mechanismy a postupy pro zřízení panelu odborníků, který posoudí jakékoli záležitosti, jež nebyly uspokojivě vyřešeny radou podle čl. 13.16 odst. 4.

113. Kapitola čtrnáct („Transparentnost“) má za cíl vytvořit pro hospodářské subjekty transparentní a předvídatelné právní prostředí (čl. 14.2 odst. 1), opětovně potvrdit závazky podle Dohody o WTO a stanovit vysvětlení a lepší úpravu pro transparentnost, konzultace a lepší správu obecně použitelných opatření (čl. 14.2 odst. 2). „Obecně použitelným opatřením“ se rozumí právní předpisy, soudní rozhodnutí, postupy a správní rozhodnutí, jež mohou mít dopad na záležitosti, jichž se Dohoda EUSFTA týká. Nezahrnuje rozhodnutí, jež se vztahuje na konkrétní osobu (čl. 14.1 písm. a)).

114. Článek 14.3 zakotvuje povinnosti každé smluvní strany týkající se zveřejnění obecně použitelných opatření (čl. 14.3 odst. 1) a návrhu na přijetí nebo změnu obecně použitelných opatření (čl. 14.3 odst. 2). Článek 14.4 odst. 1 požaduje, aby každá smluvní strana určila kontaktní místo v zájmu usnadnění účinného provádění Dohody EUSFTA a komunikace mezi smluvními stranami o jakýchkoli otázkách, jichž se Dohoda EUSFTA týká. Další podrobnosti týkající se uvedeného kontaktního místa, jeho fungování a jemu předkládaných dotazů jsou stanoveny v čl. 14.4 odst. 2 až 8.

115. Článek 14.5 stanoví povinnosti, které musí být dodržovány v zájmu konsistentní, nestranné a přiměřené správy veškerých obecně použitelných opatření. Každá smluvní strana je konkrétně povinna a) se vynasnažit zainteresované osoby druhé smluvní strany, jichž se řízení přímo týká, přiměřeně zavčas v souladu se svými postupy uvědomit o zahájení řízení, b) poskytnout zainteresovaným osobám vhodnou příležitost k předložení skutečností a argumentace na podporu jejich stanovisek dříve, než se přistoupí ke konečnému správnímu kroku, a c) zajistit, aby se její řízení zakládala na jejích právních předpisech a byla s nimi v souladu.

116. Článek 14.6 odst. 1 požaduje, aby každá smluvní strana zřídila nebo zachovala soudní, kvazisoudní nebo správní tribunály nebo postupy pro účely rychlého přezkumu a v odůvodněných případech nápravy správních postupů týkajících se záležitostí, na něž se vztahuje Dohoda EUSFTA. Tribunály musí být nestranné a nezávislé na úřadu nebo orgánu pověřeném vymáháním správních předpisů a nesmí mít podstatný zájem na výsledku řízení (čl. 14.6 odst. 1). Každá smluvní strana je rovněž povinna zajistit, aby měly strany řízení před tribunály nebo při postupech uvedených v čl. 14.6 odst. 1 právo: a) na vhodnou příležitost podložit nebo hájit svá příslušná stanoviska a b) na rozhodnutí založené na důkazech a předložených záznamech nebo, vyžadují-li to její právní předpisy, záznamech sestavených správním orgánem (čl. 14.6 odst. 2). Článek 14.6 odst. 3 se týká provádění těchto rozhodnutí.

117. Smluvní strany se dohodly, že budou spolupracovat při zvyšování kvality a výkonnosti právních předpisů (čl. 14.7 odst. 1) a podporovat zásady řádné správní praxe (čl. 14.7 odst. 2).

118. Článek 14.8 stanoví, že zvláštní a odlišná pravidla stanovená v jiných kapitolách Dohody EUSFTA ohledně záležitostí, na něž se vztahuje kapitola čtrnáct, mají přednost.

119. Kapitola patnáct („Řešení sporů“) má za cíl předcházet sporům mezi smluvními stranami ohledně výkladu a použití Dohody EUSFTA a urovnávat je za účelem dosažení pokud možno oboustranně přijatelného řešení (článek 15.1). Kapitola patnáct se použije v případě jakéhokoli sporu v souvislosti s výkladem nebo použitím Dohody EUSFTA, není-li výslovně uvedeno jinak (článek 15.2).

120. Postupy upravené v člancích 15.3 až 15.13 zahrnují následující kroky v rámci mechanismu řešení sporů: konzultace vedené v dobré víře s cílem dohodnout se na oboustranně přijatelném řešení (čl. 15.3 odst. 1 až 4), žádost o ustavení rozhodčího tribunálu v souladu s článkem 15.4, pokud se konzultace uskutečnily, aniž se dosáhlo oboustranně přijatelného řešení (čl. 15.3 odst. 5), rozhodčí řízení (články 15.4 až 15.8), postup při zajišťování souladu (články 15.9 až 15.11), uplatnění nápravných opatření v případě nesouladu (článek 15.12) a přezkum opatření přijatých po pozastavení závazků s cílem dosáhnout souladu s rozhodnutím (článek 15.13).

121. Články 15.14 až 15.19 obsahují různá pravidla týkající se rozhodčích řízení, která jsou doplněna o přílohu 15-A. Předmětem obecných ustanovení obsažených v oddíle D jsou seznamy rozhodců (článek 15.20), vztah mezi mechanismem řešení sporů podle kapitoly patnáct a mechanismem řešení sporů podle v rámci WTO (článek 15.21), lhůty (článek 15.22) a přezkum a změna kapitoly patnáct (článek 15.23).

122. Kapitola šestnáct („Mechanismus zprostředkování“) má za cíl usnadnit nalezení oboustranně přijatelného řešení prostřednictvím komplexního a rychlého postupu zprostředkování (článek 16.1). Kapitola šestnáct se vztahuje na veškerá opatření v oblasti působnosti Dohody EUSFTA, jež mají nepříznivý dopad na obchod nebo investice mezi smluvními stranami, není-li stanoveno jinak (článek 16.2).

123. Před zahájením postupu zprostředkování může kterákoli smluvní strana kdykoli písemně požádat o informace ohledně takového opatření (článek 16.2). Postup stanovený v člancích 16.3 až 16.6 zahrnuje následující kroky v rámci mechanismu zprostředkování: žádost o zahájení postupu zprostředkování (článek 16.3), výběr prostředníka (článek 16.4), samotné zprostředkování (článek 16.5) a provedení vzájemně dohodnutého řešení (článek 16.6). Článek 16.7 se týká vztahu mezi zprostředkováním a řešením sporů. Další ustanovení se týkají lhůt (článek 16.8), nákladů (článek 16.9) a přezkumu (článek 16.10).

124. Kapitola sedmnáct je nadepsána „Institucionální, obecná a závěrečná ustanovení“. Články 17.1 a 17.2 zavádějí institucionální strukturu tvořenou různými výbory, v nichž se mají smluvní strany scházet s cílem dohlížet na provádění a použití Dohody EUSFTA a usnadňovat je. Článek 17.3 stanoví, že změní-li se některé ustanovení Dohody o WTO, jež smluvní strany začlenily do Dohody EUSFTA, jsou smluvní strany povinny vést vzájemné konzultace a snažit se případně dosáhnout vzájemně uspokojivého řešení. Článek 17.4 se týká přijímání rozhodnutí v různých výborech. Článek 17.5 se týká změn Dohody EUSFTA.

125. Článek 17.6 odst. 1 stanoví, že Dohoda EUSFTA platí pro daňová opatření, pouze pokud je takové uplatnění nezbytné pro uvedení ustanovení Dohody EUSFTA v účinnost. Článek 17.6 odst. 2 stanoví, že žádným ustanovením Dohody EUSFTA nejsou dotčena práva a povinnosti Singapuru či Evropské unie ani žádného z jejích členských států podle jakékoli daňové dohody mezi Singapurem a členským státem nebo státy Evropské unie. Článek 17.6 odst. 3 a 4 stanoví, že žádné ustanovení

Dohody EUSFTA nebrání v přijímání nebo zachovávání určitých typů daňových opatření a opatření, jejichž cílem je zabránit daňovým únikům. Článek 17.6 odst. 5 se týká práva Singapuru přijmout či zachovat daňová opatření, jež jsou zapotřebí k ochraně hlavních zájmů jeho veřejných politik, jež vyplývají z jeho specifických územních problémů.

126. Smluvní strany jsou povinny povolit veškeré platby a převody mezi nimi na běžném účtu platební bilance ve volně směnitelné měně v souladu s ustanoveními článku VIII Dohody o Mezinárodním měnovém fondu. V této souvislosti jsou smluvní strany povinny vést vzájemné konzultace (Článek 17.7).

127. Každá smluvní strana je povinna vyzvat své státní investiční fondy k respektování obecně přijímaných zásad a postupů, tzv. „santiagských zásad“ (článek 17.8).

128. Článek 17.9 se týká podmínek a postupů umožňujících smluvní straně, která má vážné potíže s platební bilancí a s vnější finanční situací nebo hrozí-li jí tyto potíže, přijmout nebo zachovat omezující opatření týkající se obchodu zbožím a službami, usazování, plateb a převodů v souvislosti s investicemi.

129. Článek 17.10 obsahuje ustanovení o bezpečnostních výjimkách umožňující smluvním stranám jednat za účelem ochrany jejich základních bezpečnostních zájmů.

130. Zbývající ustanovení kapitoly sedmnáct se týkají zveřejňování informací a ochrany důvěrných informací (článek 17.11), vstupu Dohody EUSFTA v platnost (článek 17.12), její doby platnosti a ukončení (článek 17.13), plnění povinností podle Dohody EUSFTA (článek 17.14), absence přímého účinku (článek 17.15), příloh, dodatků, společných prohlášení, protokolů a ujednání tvořících nedílnou součást Dohody EUSFTA (článek 17.16), vztahu mezi Dohodou EUSFTA na jedné straně a Dohodou o partnerství a spolupráci a Dohodou o WTO na straně druhé (článek 17.17), budoucích přistoupení k Evropské unii (článek 17.18), územní působnosti Dohody EUSFTA (článek 17.19) a závazných znění Dohody EUSFTA, jimiž jsou znění v jazyce anglickém, bulharském, českém, dánském, estonském, finském, francouzském, chorvatském, italském, litevském, lotyšském, maďarském, maltském, německém, nizozemském, polském, portugalském, rumunském, řeckém, slovenském, slovinském, španělském a švédském (článek 17.20).

131. Protokol 1 se týká definice pojmu „původní produkty“ a metod správní spolupráce. Ujednání č. 1 až 5 se týkají článku 17.6 (daně), odměn rozhodců, dodatečných celních ustanovení, vzájemného uznávání programů pro schválené hospodářské subjekty a zvláštních prostorových omezení nebo omezení přístupu k přírodním zdrojům v Singapuru.